

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.9:343.541(043.3)**

POHILĂ Oleg

**ANALIZA CRIMINOLOGICĂ ȘI PREVENIREA INFRAȚIUNILOR
DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR**

SPECIALITATEA: 554.02 – CRIMINOLOGIE

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

LARII Iurie

Dr. în drept, conf. univ.

Autor:

CHIȘINĂU, 2020

© POHILĀ Oleg, 2020

CUPRINS

ADNOTARE (în română, engleză, rusă)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ABORDĂRI TEORETICO-DOCTRINARE CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNILE DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR	
1.1. Doctrina de specialitate autohtonă și străină cu privire la fenomenul exploatării sexuale a femeilor și copiilor	16
1.2. Noțiunea și natura social-juridică a exploatării sexuale a femeilor și copiilor	29
1.3. Concluzii la capitolul 1	44
2. ASPECTE DE DREPT COMPARAT REFERITOARE LA EXPLOATAREA SEXUALĂ A PERSOANELOR	
2.1. Legislația statelor care incriminează în mod direct exploatarea sexuală a persoanelor.....	47
2.2. Legislația statelor care incriminează indirect exploatarea sexuală a persoanelor	55
2.3. Concluzii la capitolul 2	64
3. ANALIZA CRIMINOLOGICĂ A INFRAȚIUNILOR DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR	
3.1. Noțiuni generale și dimensiuni statistico-criminologice cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor	67
3.2. Factorii criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor	78
3.3. Caracteristicile personalității infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor	89
3.4. Femeile și copiii – victime ale exploatării sexuale	97
3.5. Concluzii la capitolul 3	104
4. PREVENIREA INFRAȚIUNILOR DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR	
4.1. Standarde juridice internaționale în domeniul prevenirii exploatării sexuale a femeilor și copiilor	108
4.2. Măsuri generale și special-criminologice de prevenire a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor	124
4.3. Măsuri de prevenire victimologică a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor	140
4.4. Concluzii la capitolul 4	158

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	160
BIBLIOGRAFIE	166
ANEXE	185
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	198
CV AL AUTORULUI	199

ADNOTARE

Pohilă Oleg. Analiza criminologică și prevenirea infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. Teză de doctor în drept. Specialitatea 554.02 – Criminologie. Chișinău, 2020.

Structura tezei: adnotare, introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 212 titluri, 165 pagini text de bază, anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 6 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiuni de exploatare sexuală, femei, copii, victime, criminalitate, factori criminogeni, personalitatea infractorului, măsuri de prevenire.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza criminologică complexă a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. Pentru realizarea scopului propus au fost trasate **următoarele obiective:** elucidarea dimensiunilor statistice și a particularităților criminologice ce se referă la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor; identificarea și analiza factorilor criminogeni; studierea caracteristicilor criminologice ale personalității infractorilor; relevarea și analiza caracteristicilor specifice victimelor exploatării sexuale; profilarea măsurilor cu caracter general și special-criminologic de prevenire a fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor; abordarea complexului de măsuri victimologice orientat spre prevenirea infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor.

Noutatea și originalitatea științifică. Lucrarea constituie un studiu monografic complex cu referire la dimensiunile criminologice ale infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, în baza căruia au fost identificate particularitățile și tendințele actuale ale acestui gen de criminalitate, analizați factorii criminogeni, caracteristicile infractorilor și ale victimelor exploatării sexuale, în final fiind propuse o serie de măsuri menite să eficientizeze activitatea de prevenire a fenomenului investigat.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea și analiza criminologică complexă a principalelor caracteristici specifice infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, urmată de înaintarea unor concluzii și propuneri menite să îmbunătățească activitatea organelor de drept cu atribuții și competențe în domeniul prevenirii și combaterii acestui fenomen.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Studiul tratează în plan teoretico-doctrinar nu doar cele mai actuale probleme criminologice ale infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, dar se axează și pe înaintarea unor recomandări concrete, având ca obiectiv sporirea eficienței activității de prevenire a fenomenului investigat.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările formulate în lucrare își găsesc aplicabilitatea în realizarea unor noi studii științifice, în procesul de elaborare a normelor juridice, în programele de studii ale instituțiilor de învățământ și în activitatea organelor de drept orientată spre prevenirea și combaterea fenomenului infracțional.

ANNOTATION

Pohilă Oleg. Criminological analysis and prevention of sexual exploitation of women and children. PhD thesis entitled to specialty 554.02 – Criminology. Chisinau, 2020.

The structure of the work: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 212 titles, 165 basic text pages, annexes. The results obtained are published in 6 scientific papers.

Keywords: sexual exploitation offences, women, children, victims, criminality, criminogenic factors, personality of the offender, preventive measures.

Goals and objectives of the work. The purpose of the paper is to analyse the complex criminology of sexual exploitation of women and children. In order to achieve the proposed goal the following objectives were set: illumination of statistical dimensions and criminological peculiarities referring to the offences in the sphere of sexual exploitation of women and children; identification and analysis of criminogenic factors; studying of the criminological characteristics of the offender's personality; revealing and analysing the characteristics specific to victims of sexual exploitation; profiling of general and special-criminological measures to prevent the phenomenon of sexual exploitation of women and children; addressing a set of victim-oriented measures aimed at preventing sexual exploitation of women and children.

Novelty and scientific originality. The paper is a monograph study with reference to the criminological dimensions of sexual exploitation of women and children, on the basis of which were identified the particularities and trends of this type of crimes, analysed the criminogenic factors, characteristics of offenders and victims of sexual exploitation, and finally there were proposed a series of measures aimed at improving the activity of preventing the investigated phenomenon.

Scientific problem solved in this study consists in elucidation and complex criminological analysis of the main features specific to the sexual exploitation of women and children, followed by conclusions and proposals aimed at improving the work of law enforcement authorities with competences in the field of preventing and combating of this phenomenon.

Theoretical significance and practical value of the work. The study deals not only with the most current criminological problems of the sexual exploitation of women and children in the theoretical doctrinal pattern, but also focuses on making concrete recommendations, aiming to increase the efficiency of prevention activity of the investigated phenomenon.

Implementation of scientific results. The conclusions and recommendations formulated in the paper find their applicability in the development of new scientific studies, in the process of legal norms' drafting, in the educational programs of the educational institutions and in the activity of the law enforcement bodies aimed at preventing and fighting the criminal phenomenon.

АННОТАЦИЯ

Похиэлэ Олег. Криминологический анализ и предупреждение сексуальной эксплуатации женщин и детей. Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.02 – Криминология. Кишинэу, 2020.

Структура работы: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 212 наименования, 165 основных текстовых страниц, приложения. Полученные результаты опубликованы в 6 научных работах.

Ключевые слова: преступления связанные с сексуальной эксплуатацией, женщины, дети, жертвы, преступность, криминогенные факторы, личность преступника, профилактические меры.

Цель и задачи работы. Целью данной работы является сложный криминологический анализ преступлений связанных с сексуальной эксплуатацией женщин и детей. Для достижения поставленной цели были установлены следующие задачи: выяснение статистических аспектов и криминологических особенностей, связанных с сексуальной эксплуатацией женщин и детей; выявление и анализ криминогенных факторов; изучение криминологических характеристик личности преступника; выявление и анализ характеристик, характерных для жертв сексуальной эксплуатации; составление общих и специальных криминологических мер по предупреждению сексуальной эксплуатации женщин и детей; решение ряда ориентированных на жертву норм, направленных на предотвращение сексуальной эксплуатации женщин и детей.

Научная новизна и оригинальность исследования. Работа представляет собой комплексное монографическое исследование со ссылкой на криминологические аспекты сексуальной эксплуатации женщин и детей, на основе которого были выявлены особенности и тенденции данного вида преступлений, был сделан анализ криминогенных факторов, характеристик преступников и жертв сексуальной эксплуатации, и наконец, были предложены меры, направленные на улучшение деятельности по предотвращению исследуемого явления.

Научная проблема, разрешенная в данном исследовании, состоит в выяснении и комплексном криминологическом анализе основных особенностей, характерных для сексуальной эксплуатации женщин и детей, с последующими выводами и предложениями, направленными на усовершенствование деятельности правоохранительных органов, обладающих компетенцией в области предупреждения и борьбы с этим явлением.

Теоретическая значимость и прикладное значение. Исследование посвящено не только актуальным криминологическим проблемам сексуальной эксплуатации женщин и детей в теоретическом и доктринальном плане, но и направлено на разработку конкретных рекомендаций с целью повышения эффективности профилактической деятельности исследуемого явления.

Внедрение результатов исследования. Выводы и рекомендации, сформулированные в статье, применимы к новым научным исследованиям, при разработке правовых норм, в учебных программах учебных заведений и в деятельности правоохранительных органов, направленных на предотвращение и борьбу с преступным явлением.

LISTA ABREVIERILOR

Alin. – alineat

Art. – articol

Cap. – Capitol

CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CP – Cod Penal

Lit. – litera

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

MJ – Ministerul Justiției

OIM – Organizația Internațională pentru Migrație

ONG – Organizație nonguvernamentală

ONU – Organizația Națiunilor Unite

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

P. – punct

PIB – Produs intern brut

RM – Republica Moldova

SUA – Statele Unite ale Americii

UE – Uniunea Europeană

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Atât Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 3), cât și Constituția Republicii Moldova (art. 25) au declarat drepturile omului la libertate individuală și siguranță personală ca valori supreme inviolabile. Totodată, protecția acestora constituie și una din prioritățile legislației penale autohtone (art. 2 CP al RM).

Analiza tendințelor actuale ale criminalității în sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor demonstrează că aceste drepturi fundamentale recunoscute la nivel național și protejate de legislația internațională se încalcă grav, adesea în cel mai cinic mod.

Cele menționate sunt confirmate de insuficiența și capacitatea redusă a cadrelor naționale [128] în domeniul protecției corespunzătoare a intereselor vitale ale celor mai vulnerabile categorii de populație, precum și de amploarea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a persoanelor, îndeosebi a femeilor și copiilor. Respectiva problemă continuă a fi una dintre cele mai actuale, constituind subiect de discuție nu doar pentru Republica Moldova, ci și pentru majoritatea țărilor din întreaga lume.

Conform ultimelor date ale experților UNESCO și Organizației Internaționale a Muncii, anual 1 milion de fete sunt supuse exploatării sexuale prin forțarea la prostituție [10]. Tot în acest context, Departamentul de Stat al SUA a adus la cunoștință următoarele informații: anual victime ale traficului internațional de persoane devin de la 600 până la 800 mii de oameni. Luând în considerare traficul de persoane în interiorul țărilor, numărul victimelor poate ajunge de la 2 până la 4 milioane de oameni [134].

Potrivit unor evaluări în domeniu realizate de OSCE, Europa Centrală și cea de Est, inclusiv fosta URSS, se află pe locul doi în lume la capitolul trafic de persoane, după Asia de sud-est. Anual, această regiune furnizează pe piața mondială aproximativ 175 mii de femei. Reieșind din evaluările experților, venitul anual din traficul de persoane constituie de la 9 până la 32 miliarde de dolari. Totodată, în ceea ce privește veniturile, acest fenomen ocupă a treia poziție după traficul de arme și de droguri [172].

Exploatarea femeilor și copiilor nu este un fenomen nou pentru societatea mondială, inclusiv pentru Republica Moldova, aceasta fiind condiționată de multipli factori istorici, având atât nuanțe generale specifice tuturor statelor, cât și anumite particularități naționale. În pofida diferențelor existente ce țin de dezvoltarea economică a țărilor, tradițiile religioase și progresele socio-culturale, conștiința publică împărtășită de-a lungul secolelor care determină poziția femeilor în familie și societate a rămas aceeași, femeia în lumea bărbaților având deseori un rol

de subordonare. Această situație reprezintă pentru femei o consecință obiectivă condiționată de dezvoltarea istorică a relațiilor sociale. Luând în considerare cele menționate, nu putem fi de acord cu unii oameni de știință (filozofi, psihologi, juriști) care, justificând poziția înrobitoare a femeii, au încercat să dovedească că aspirația la statutul de sclav este un element specific psihologiei femeilor.

Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatarei sexuale a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Astfel, din informația statistică sesizăm că doar în anul 2018 au fost înregistrate peste 190 cazuri de exploatare a persoanelor, dintre care 60 s-au manifestat prin exploatare sexuală a femeilor; 43 cazuri de exploatare a copiilor, 31 din ele – sub formă de exploatare sexuală; 24 cazuri de pornografie infantilă; 40 cazuri de proxenetism. Trebuie de menționat însă că numărul real al acestei categorii de infracțiuni este mult mai mare decât cel înregistrat oficial, fenomenul respectiv caracterizându-se printr-un grad de latentitate sporită atât la nivel național, cât și mondial.

Este important de menționat că creșterea masivă a nivelului criminalității în industria sexului comercial a fost provocată de procesul accelerat al globalizării, integrarea mondială a economiei, precum și de deschiderea frontierelor, creșterea fluxului de migrație, sporirea inegalității sociale, stratificarea economică a societății, extinderea sărăciei etc.

Anume la această etapă are loc nu doar schimbarea caracteristicilor cantitative, ci și a celor calitative ale fenomenului exploatarei sexuale a femeilor și copiilor. În acest sens, constatăm că exploatarea sexuală se transformă într-o afacere criminală bine organizată cu un caracter transnațional pronunțat, precum și faptul că aceasta devine una din cele mai profitabile tipuri de crimă organizată.

În legătură cu tendințele tot mai progresive ale criminalității în sfera exploatarei sexuale a femeilor și copiilor, comunitatea internațională, reprezentată de Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei și OSCE, și-a concentrat eforturile în domeniul elaborării cadrului normativ de reglementare a politicii sociale și penale ce vizează contracararea exploatarei sexuale a femeilor și copiilor în vederea diminuării acesteia. Respectivele acte normative subliniază că importanța socială a cooperării regionale și internaționale este determinată, mai întâi de toate, de faptul că exploatarea sexuală, având ca obiectiv principal traficul de ființe umane, are interacțiuni strânse cu un șir de infracțiuni grave și cu alte forme periculoase de abateri.

Prin ratificarea instrumentelor internaționale, Republica Moldova și-a asumat angajamentul în ceea ce privește lupta împotriva traficului de ființe umane și, prin urmare, este monitorizată de către evaluatorii externi (Grupul de experți independenți privind combaterea

traficului de persoane din cadrul Consiliului Europei (GRETA), Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii, Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) etc.) pentru a determina gradul de realizare a prevederilor acestor instrumente [128].

Unul din principalii factori care a favorizat prosperarea sclaviei în decursul mai multor secole și până în prezent a fost și rămâne a fi prostituția, care permite proprietarilor de „sclave sexuale” să obțină venituri stabile destul de mari. Prin aceasta se explică situația că în multe state sclavia a fost asociată cu prostituția, precum și faptul că sistemele moderne de trafic de ființe umane în scopul exploatării sexuale sunt concentrate destul de riguros la „completarea” prostituției și a altor forme de exploatare sexuală.

În sens criminologic, un asemenea fenomen ca prostituția servește în calitate de premisă firească de comitere a categoriei de infracțiuni examinate, deoarece în condițiile actuale limita dintre prostituția pedepsită contravențional și infracțiunile legate de exploatarea sexuală este convențională în majoritatea cazurilor și exclude posibilitatea practicării acestei îndeletniciri în mod individual.

Prin urmare, cele menționate confirmă actualitatea subiectului abordat, importantă fiind cercetarea criminologică complexă a problemelor teoretice și aplicative care ar influența asupra prevenirii eficiente a exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Până în prezent, în Republica Moldova problematica infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor sub aspect criminologic a fost cercetată doar fragmentar, prin prisma traficului de ființe umane, fie prin analiza infracțiunilor de proxenetism și/sau a fenomenului prostituției. Printre autorii autohtoni care s-au preocupat de acest subiect putem menționa următorii: V. Bujor, O. Bejan, Gh. Butnaru, Iu. Larii, O. Rusu, Gh. Gladchi, D. Railean, Iu. Oancea, E. Ursu ș.a. De asemenea, investigarea unor aspecte juridico-penale ale acestei probleme a fost realizată de către o serie de doctrinari precum: A. Borodac, I. Dolea, V. Zaharia, M. Vidaicu, A. Zosim, S. Brînză, V. Stati, L. Dumneanu, M. Ștefănoaia ș.a.

Totodată, apariția prezentei lucrări nu ar fi fost posibilă în lipsa unor lucrări de valoare ale autorilor străini: R. Simus, A. Bălan, I.C. Rujan, G. Culda, M. Foucault, R. Giusca, D. Mihalache (România); M. Farley, D. Goleman, M.E. Hecht, V. Malarek (SUA); N. Averina, I. Alihadjieva, A. Jinkin, Iu. Smirnov, S. Gromov, V. Kovalenko, M. Kovaleva ș.a. (Federația Rusă).

Prin urmare, fără a pune la îndoială studiile în domeniu existente, această lucrare de doctorat vine să le completeze prin complexitatea abordării, considerându-se că ar putea fi utilă procesului de dezvoltare ulterioară a unor compartimente importante ale criminologiei și a teoriei

dreptului penal, precum și soluționării unui șir de probleme legate de practica contracarării fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza criminologică complexă a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, a factorilor criminogeni, personalității infractorului și victimelor acestor categorii de infracțiuni, în vederea înaintării unor recomandări științifice argumentate orientate spre eficientizarea practicii de prevenire a respectivului gen de criminalitate.

Pentru realizarea scopului propus au fost trasate următoarele obiective:

- analiza fenomenului exploatării sexuale prin prisma legislației naționale, a doctrinei de specialitate autohtone și a celei din străinătate;
- identificarea aspectelor de drept penal comparat privind exploatarea sexuală a femeilor și copiilor;
- constatarea dimensiunilor statistice și a particularităților criminologice ce se referă la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor;
- identificarea și analiza factorilor criminogeni ai exploatării sexuale a femeilor și copiilor;
- studierea caracteristicilor criminologice ale personalității infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor;
- relevarea și analiza caracteristicilor specifice femeilor și minorilor ca victime reale sau potențiale ale exploatării sexuale;
- elucidarea standardelor juridice internaționale cu privire la contracararea exploatării sexuale a femeilor și copiilor;
- profilarea măsurilor cu caracter general și special-criminologic de prevenire a fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor;
- abordarea complexului de măsuri victimologice orientat spre prevenirea infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor.

Ipoteza de cercetare:

Tendențele actuale și multiplele forme de exploatare sexuală a femeilor și copiilor denotă ascensiunea continuă și pericolul social sporit al acestui fenomen infracțional la nivel național, regional și global.

În condițiile unei asemenea dimensiuni negative a fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor, structurile abilitate ale statelor trebuie să întreprindă acțiuni concrete în vederea diminuării acestui gen de criminalitate.

Prin urmare, respectivul deziderat poate fi realizat eficient doar în raport cu existența studiilor criminologice complexe în domeniul de referință, prin implementarea diverselor măsuri axate pe prevenirea și combaterea fenomenului exploatării sexuale.

Sinteza metodologiei de cercetare. La elaborarea lucrării a fost utilizat materialul doctrinar-teoretic și normativ-legislativ cu privire la fenomenul exploatării sexuale a femeilor și copiilor. În același timp, latura teoretică a lucrării a fost completată cu cazuri concrete soluționate în cadrul practicii judiciare.

Totodată, reieșind din caracterul complex al lucrării, studiul în cauză a fost posibil prin aplicarea diverselor metode de cercetare științifică: metoda logică – în vederea interpretării normelor juridice, sistematizării acestora, clarificării conceptelor juridice etc.; metoda istorică – pentru urmărirea în timp a evoluției studiilor privind infraționalitatea legată de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor; metoda analizei comparative – pentru compararea diferitor viziuni expuse de cercetători pe marginea subiectului investigat, precum și aprecierea comparativă a gradului de cercetare științifică a fenomenului respectiv în doctrina de specialitate autohtonă și cea străină; metoda prospectivă – în vederea identificării celor mai eficiente căi de îmbunătățire a mecanismului de prevenire a infracțiunilor din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor; metoda sistemică – aplicată în procesul cercetării normelor juridice naționale și internaționale de ordin instituțional și material care se referă la subiectul investigat; metoda statistică – utilizată în procesul evaluării dimensiunilor criminologice a respectivei categorii de infracțiuni; metoda studiului de caz – axată pe cercetarea unor spețe reale din practica judiciară în vederea elucidării unor particularități criminologice cu referire la fenomenul supus analizei (a fost analizată atât practica judiciară națională, cât și cea a CtEDO).

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Lucrarea constituie un studiu monografic complex cu referire la dimensiunile criminologice ale infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, în baza căruia au fost identificate particularitățile și tendințele actuale ale acestui gen de criminalitate, analizați factorii criminogeni, caracteristicile infractorilor și ale victimelor exploatării sexuale, în final fiind propuse o serie de măsuri menite să eficientizeze activitatea de prevenire a fenomenului investigat. Cele menționate, în comun cu propunerile și recomandările înaintate, determină noutatea științifică a respectivei teze de doctorat.

Sumarul capitolelor tezei. Lucrarea este constituită din introducere, patru capitole structurate în 15 paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe.

Introducerea reprezintă fundamentarea și justificarea temei alese pentru cercetare. În acest sens, ea cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța temei investigate, scopul și obiectivele propuse spre realizare, ipotezele de cercetare, importanța teoretică și

valoarea aplicativă a lucrării, aspectele legate de aprobarea rezultatelor, concluziile generale și recomandările înaintate în baza studiului realizat.

În capitolul 1, *„Abordări teoretico-doctrinare cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor”*, este studiat, sub aspectul doctrinei de specialitate autohtone și străine, fenomenul exploatării sexuale a două categorii de victime destul de vulnerabile din punct de vedere socio-psihologic – femeile și copiii. În acest context, evaluarea materialelor științifice din domeniu a condiționat aprecierea gradului de cercetare a problematicii ce vizează fenomenul exploatării sexuale, în general, și a femeilor și copiilor, în special. Tot în compartimentul respectiv al lucrării a fost precizată noțiunea „exploatării sexuale a femeilor și copiilor”, precum și natura social-juridică a acestui fenomen.

Capitolul 2, *„Aspecte de drept comparat referitoare la exploatarea sexuală a persoanelor”*, este focusat spre analiza legislației penale a diferitor state în domeniul incriminării faptelor de exploatare sexuală a ființelor umane, în acest sens fiind evidențiate diferite soluții legislative privind combaterea viciului respectiv, în funcție de particularitățile sistemului de drept al fiecărui stat.

În capitolul 3, *„Analiza criminologică a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor”*, se constată că tendința esențială a acestui fenomen social negativ se caracterizează prin existența unui număr tot mai mare de fapte care fac parte din categoria de infracțiuni analizată. Tot aici, exploatarea sexuală a femeilor și copiilor este caracterizată prin prisma dimensiunilor criminologice de natură cantitativă și calitativă. Astfel, prin intermediul indicatorilor respectivi au fost relevate tendințele reale ale exploatării sexuale a femeilor și copiilor, fiind dezvăluită imaginea complexă a fenomenului studiat pentru o perioadă mai îndelungată. Totodată sunt identificați și analizați factorii acestui gen de criminalitate, precum și sfera lor de influență criminogenă, sunt analizate caracteristicile personalității infractorilor și a victimelor (femei și copii) exploatare sexual.

Capitolul 4, *„Prevenirea infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor”*, cuprinde cele mai importante aspecte cu privire la măsurile de prevenire generală, specială și victimologică a fenomenului exploatării sexuale. Diferențierea între aceste tipuri de prevenire criminologică este realizată în baza comparării unor astfel de elemente, cum ar fi obiectul influențării, măsurile de prevenire și subiecții implicați în activitatea de prevenire.

Un alt segment de cercetare în cadrul acestui capitol la constituit standardele juridice internaționale cu privire la contracararea exploatării sexuale a femeilor și copiilor, care facilitează statele comunității internaționale să desfășoare măsuri de prevenire și combatere mai eficiente menite să împiedice răspândirea fenomenului vizat.

Având în vedere faptul că infracțiunile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, prin modul lor de organizare și răspândire, pot concura cu cele mai dezvoltate organisme internaționale, în respectivul capitol au fost abordate competențele instituțiilor abilitate în domeniul contracarării acestui fenomen care colaborează pe plan regional, european și internațional.

Teza de doctorat se finalizează cu o serie de *concluzii generale și recomandări*, implementarea cărora sunt în măsură să influențeze perfecționarea bazelor teoretice și practice ale prevenirii infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor.

1. ABORDĂRI TEORETICO-DOCTRINARE CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNILE DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR

1.1. Doctrina de specialitate autohtonă și străină cu privire la fenomenul exploatării sexuale a femeilor și copiilor

Actualmente în doctrina autohtonă practic nu există abordări tematice cu referire la evaluarea complexă a fenomenului exploatării sexuale. În acest sens, trebuie de precizat că există doar unele cercetări sectoriale care vizează tangențial problema pusă în discuție prin prisma aspectelor juridico-penale și/sau criminologice ale traficului de ființe umane, prostituției, proxenetismului, pornografiei infantile etc. Din aceste considerente, evaluarea aspectelor legate de exploatarea sexuală a persoanelor o vom realiza prin analiza succintă a viziunilor științifice ale autorilor din Republica Moldova consacrați în respectivele domenii sectoriale, ulterior axându-ne pe incursiunile teoretice la tema tezei ale doctrinarilor din străinătate.

Astfel, profesorul Alexandru Borodac, în „Manualul de drept penal: partea specială”, abordează sub aspect juridico-penal componentele de infracțiuni prin prisma cărora are loc exploatarea sexuală, inclusiv a femeilor și copiilor. În capitolele 4, 8 și 9 ale lucrării, autorul supune analizei elementele și semnele constitutive ale traficului de ființe umane (art. 165 CP), traficului de copii (art. 206 CP) și proxenetismului (art. 220 CP) [7, p. 101-104, 227-231, 262-264], făcând referință la convenții și alte acte normative internaționale ce vizează anumite reglementări în acest sens. Tot aici sunt analizate diferențiat noțiunile de „exploatare sexuală a persoanelor mature” și „exploatare sexuală a copiilor”, la care vom reveni mai detaliat în următoarele paragrafe ale studiului.

Tot prin prisma aspectelor juridico-penale, autorii S. Brînză și V. Stati analizează în cele două lucrări ale lor, „Drept penal: partea specială, vol. 1” [8, 1062 p.] și „Tratat de drept penal: partea specială, vol. 1” [9, 1328 p.], elementele și semnele obiective și subiective ale componentelor de infracțiuni legate de exploatarea sexuală a persoanelor, inclusiv a copiilor (traficul de ființe umane – art. 165 CP, traficul de copii – art. 206 CP, pornografia infantilă – art. 208¹ CP, recurgerea la prostituția practică de un copil – art. 208² CP și proxenetismul – art. 220 CP). Pe lângă reperele teoretice, autorii încearcă, îndeosebi în cel de al doilea studiu, să elucideze practica judiciară națională cu referire la respectivele infracțiuni.

Un studiu monografic în domeniu, „Caracterizarea criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane”, a fost elaborat în anul 2008 de către V. Bujor, Gh. Butnaru și O. Bejan [11, 160 p.]. Scopul respectivei cercetări a constat în realizarea unei abordări juridice și criminologice a fenomenului menționat, prin care s-a încercat elucidarea contextului în care a apărut fenomenul traficului de ființe umane în Republica Moldova, realizarea unei caracteristici criminologice a acestui fenomen, precum și formularea definiției criminologice a conceptului de trafic de ființe umane. De asemenea, s-a încercat stabilirea legăturii dintre criminalitatea organizată și traficul de ființe umane, estimarea nivelului și tendințelor traficului de ființe umane în Republica Moldova și, tangențial, la nivel global. În vizorul autorilor, în afara problematicii pur criminologice ce ține de elucidarea factorilor favorizanți ai fenomenului, analiza mecanismului și aspectelor victimologice ale traficului de persoane, a fost efectuată și o analiză juridico-penală a traficului de ființe umane. Au fost relevate o serie de probleme din practica judiciară ce vizează încadrarea juridică a infracțiunilor legate de traficul ființelor umane și aplicarea actului de justiție în cauzele penale din această categorie. În final, au fost formulate unele propuneri de perfecționare a legislației penale cu referire la traficul de persoane.

Autorii I. Dolea și M. Vidaicu au studiat problema combaterii traficului de ființe umane în contextul dreptului material și a dreptului procesual, elaborând în acest sens un suport de curs cu asemenea denumire [139, 188 p.]. Astfel, în partea întâi a respectivului studiu sunt elucidate o serie de probleme cu referire traficul de ființe umane: definiția, cadrul juridic internațional, analiza juridico-penală, victima acestei categorii de infracțiuni, metodele de prevenire și combatere etc. Partea a doua se referă la aspectele procesuale de depistare a traficului de ființe umane, probatoriul în astfel de cauze penale, controlul procurorului și controlul judiciar al procedurii prejudiciare, protecția și asistența victimelor și a martorilor, cooperarea internațională în domeniul combaterii traficului de ființe umane. Un aspect destul de relevant al acestei publicații constă în analiza practicii CtEDO cu privire la infracțiunile legate de traficul de persoane.

De asemenea, tot profesorul I. Dolea, în coautorat cu V. Zaharia, au elaborat în anul 2012 publicația „Jurisprudența CtEDO și interesele copilului” [49, 182 p.]. Respectiva lucrare prezintă interes pentru teza noastră de doctorat, îndeosebi aspectele ce vizează analiza cazurilor de sclavie și muncă forțată, în care se înscrie și traficul de ființe umane, toate acestea fiind interzise de art. 4 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, unul din cazurile de trafic de ființe umane în scop de exploatare sexuală examinat de CtEDO, elucidat în lucrarea respectivelor autori [49, p. 57-59], este cazul Rantsev vs Cipru și Rusia examinat de Curte pe 7 ianuarie 2010.

În acest sens, s-a constatat că reclamantul era tatăl unei tinere, Oxana Rantseva, care a decedat în Cipru, unde aceasta plecase să lucreze în martie 2001. El se plânga de faptul că poliția cipriotă nu a făcut tot ce era posibil pentru a-i proteja fiica împotriva traficului de persoane în timp ce era încă în viață și pentru a-i pedepsi pe cei responsabili de deces. De asemenea, se plânga de faptul că autoritățile ruse nu au anchetat faptul că fiica sa a făcut obiectul traficului de persoane și decesul ulterior al acesteia și nu au luat măsuri pentru a o proteja de riscul de a deveni victimă a traficării. CtEDO a reținut că, la fel ca în cazul sclaviei, traficul de persoane, prin însăși natura sa și scopul exploatării, se baza pe exercitarea atributelor conferite de dreptul de proprietate; ființele umane erau tratate ca mărfuri de cumpărare și vânzare și puse să muncească forțat; traficul implica o supraveghere minuțioasă a activităților victimelor, ale căror mișcări erau adesea limitate; implica utilizarea violenței și amenințărilor împotriva victimelor. În consecință, Curtea a hotărât că traficul de persoane în sine era interzis de art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. A concluzionat că astfel, Cipru și-a încălcat obligațiile pozitive care îi reveneau în temeiul art. 4 din Convenție din două motive: în primul rând, nu a instituit un cadru juridic și administrativ corespunzător pentru a combate traficul de persoane drept rezultat al regimului existent al vizelor pentru artiști, și, pe de altă parte, pentru că poliția nu a luat măsuri operaționale pentru a o proteja pe fiica reclamantului de traficul de persoane, în pofida circumstanțelor care dăduseră naștere unor suspiciuni credibile că ar fi putut să fie victima traficării. Curtea a hotărât, de asemenea, că Rusia a încălcat art. 4 din Convenție, pentru că nu a anchetat modul și locul în care a fost recrutată fiica reclamantului și, în special, nu a luat măsuri pentru a-i identifica pe cei implicați în recrutarea acesteia sau metodele de recrutare utilizate. De asemenea, Curtea a hotărât că Cipru a încălcat art. 2 (dreptul la viață) din Convenție, întrucât autoritățile cipriote nu au anchetat în mod efectiv decesul fiicei reclamantului [49, p. 57-59; 16].

Autorul Iurie Oancea, în teza sa de doctorat, „Prostituția și proxenetismul (aspecte juridice, criminologice, istorice)”, abordează destul de complex prostituția ca element principal al fenomenului exploatării sexuale, definind-o prin prisma mai multor aspecte: ca *act sexual* – săvârșirea actului sexual în afara căsătoriei; ca *ocupație* – practicarea relațiilor sexuale contra cost, bani sau alte avantaje; ca *element al orânduirii sociale* care nu poate fi dezlădăcinat; ca *meserie*, datorită căreia individul obține mijloace de existență [94, p. 24]. În urma cercetărilor efectuate autorul vine cu o serie de concluzii și propuneri cu privire la prevenirea prostituției și a proxenetismului.

Unele tangențe legate de subiectul investigat de către noi are teza de doctorat, „Prevenirea victimologică a infracțiunilor contra inviolabilității sexuale a minorilor, săvârșite

prin violență”, elaborată de Daniela Railean [114, 242 p.]. În contextul lucrării sunt elucidate și analizate determinantele, mecanismul și consecințele victimizării minorilor prin infracțiuni de violență sexuală, relevate legitățile victimizării și victimității minorilor. De asemenea, sunt înaintate mai multe propuneri menite să eficientizeze sistemul de prevenire a victimizării minorilor și de reintegrare psiho-socială a victimelor minore.

Mai recent, în anul 2017, Gh. Gladchi și D. Railean au elaborat un studiu monografic, intitulat „Prevenirea victimizării minorilor prin infracțiuni de violență sexuală” [71, 341 p.]. În esență, respectiva lucrare este realizată în baza tezei de doctorat menționate mai sus, fiind practic o reproducere integrală a acesteia, și din aceste considerente, ne vom limita doar la trecerea ei în revistă.

Referindu-se la traficul de ființe umane în legislația penală a Republicii Moldova, Alexandru Zosim constată, în publicația sa dedicată acestei probleme, că denumirea articolului 165 CP RM de pe pozițiile tehnicii legislative este imperfectă. Termenul trafic de ființe umane apriori presupune o activitate criminală realizată față de mai multe ființe umane, pe când în realitate pentru tragerea vinovatului la răspundere penală este de ajuns de demonstrat traficul unei singure persoane și nu a mai multor, precum reiese din denumire [142, p. 242]. În acest sens, autorul propune modificarea dispoziției art. 165 CP RM în felul următor: „Vânzarea-cumpărarea ființei umane sau încheierea altei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ei în cadrul căreia ființa umană apare ca un element al proprietății” [142, p. 245].

Tot traficului de ființe umane este dedicat articolul elaborat de autorii L. Dumneanu și M. Ștefănoaia, „Traficul de persoane: unele reflecții științifice ale autorilor străini” [58, p. 127-132]. În contextul publicației sesizăm că aceasta are ca scop evaluarea doctrinară a problemelor evocate de fenomenul traficului de ființe umane prin prisma cercetărilor științifice realizate la tema respectivă de mai mulți autori străini. În cadrul analizei efectuate, o atenție specială a fost acordată următoarelor reglementări normative: art. 149 „Traficul de ființe umane și alte tranzacții ilegale de transfer privitoare la o ființă umană” din Codul penal al Ucrainei din 05.04.2001; art. 133 „Traficul de minori” din Codul penal al Kazahstanului din 16.07.1997; art. 181 „Traficul de ființe umane” din Codul penal al Bielorusiei din 02.06.1999; art. 152 „Traficul de minori” din Codul penal al Federației Ruse din 24.05.1996; art. 147 „Traficul de ființe umane” din Codul penal al Lituaniei din 26.09.2000, precum și Deciziei-cadru a Consiliului Uniunii Europene din 19.07.2002 privind combaterea traficului de persoane, precum și altor reglementări referitoare la infracțiunile privind traficul de persoane.

Cauzele traficului de femei în contextul crizei economice actuale sunt cercetate în articolul științific elaborat de Iu. Larii și O. Rusu [80, p. 75-80]. Astfel, autorii au identificat

următoarele cauze principale ale traficului de femei: nivelul scăzut de trai, șomajul, educația insuficientă, mediul familial vulnerabil, existența unui model de succes, deficiențele structurale ale persoanelor implicate în trafic, debutul vieții sexuale în perioada adolescenței, agresarea sexuală anterioară, expunerea la povești de migrațiune de succes, legislația lacunară etc. Totodată, în vederea înlăturării cauzelor traficului de femei sunt propuse o serie de măsuri menite să eficientizeze activitatea statului și a organelor abilitate în acest domeniu [80, p. 77-79].

O abordare succintă cu privire la „Măsurile special-criminologice de prevenire a traficului de femei” se regăsește în articolul științific elaborat de Valentin Chirița [20, p. 169-174]. Printre cele mai relevante măsuri de prevenire a traficului de femei autorul evidențiază următoarele: stimularea persoanelor care acordă ajutor în combaterea traficului de ființe umane, perfecționarea bazei normative, perfecționarea profesională continuă a angajaților organelor competente, introducerea în școli a programelor de educație sexuală, organizarea unor instruirii specifice destinate personalului social, reducerea vulnerabilității femeilor supuse riscului de a fi traficate etc. În concluzie, se constată că prevenirea reușită a traficului de femei poate fi realizată doar în cazul în care în acest proces se va încadra societatea în întregime, când fiecare persoană va conștientiza faptul că traficul de ființe umane reprezintă un obstacol serios pentru Republica Moldova în crearea unei societăți democratice și non violente [20, p. 174].

Unele aspecte referitoare la traficul de copii în scop de exploatare sexuală au fost elucidate de M. Gherman și P. Diuvenji în articolul „Turismul sexual cu implicarea copiilor” [65, p. 56-58]. În context, autorii definesc turismul sexual cu implicarea copiilor ca exploatare sexuală comercială a copiilor de către străini, exemplificând acest fapt prin multiple cazuri mediatizate de sursele mass-media. Prin urmare, se concluzionează că este necesar a se întreprinde măsuri de sensibilizare a opiniei publice față de problema respectivă, de intoleranță față de acest fenomen, inclusiv prin atragerea în aceste scopuri a mijloacelor de informare în masă.

Problema combaterii traficului de femei în scop de exploatare sexuală în unele țări ale UE a fost abordată în cadrul articolului științific cu aceeași denumire, elaborat de Gh. Gladchi și A. Spoială [72, p. 327-332]. Prin urmare, se constată că UE încearcă să controleze procesul de migrare printr-o serie de reglementări, care reflectă îngrijorarea crescândă referitoare la migrațiunea latentă și impactul acesteia asupra crimei organizate, în general, și a traficului de ființe umane, în special. În acest context, se menționează că traficul de ființe umane este în dependență directă de procesul migrării ilegale. De asemenea, se pune accent pe Convenția ONU contra crimei organizate transnaționale, care a servit ca stimul pentru elaborarea unei definiții unice și sancționarea traficului de ființe umane în toate țările membre ale UE. Totodată, reieșind

din reglementările existente la nivelul UE și bazându-se pe literatura de specialitate în domeniu, autorii consideră că măsurile de combatere a traficului de femei în scop de exploatare sexuală trebuie să se refere în egală măsură la: 1) prevenirea traficului de ființe umane prin înlăturarea cauzelor și condițiilor acestuia; 2) urmărirea penală și tragerea la răspundere penală a traficantilor; 3) protecția victimelor acestor categorii de infracțiuni [72, p. 327-330].

Un articol științific cu referire la exploatarea sexuală a minorilor a fost elaborat de Efrosinia Ursu, „Pornografia infantilă: tendințe actuale și dimensiuni criminologice” [137, p. 467-473]. Astfel, se constată că exploatarea sexuală prin diferite procedee, inclusiv cele aflate în sfera pornografiei și rețelilor tratamente aplicate minorilor ce se desfășoară în întreaga lume, implică un nivel de victimizare a copiilor la cote destul de ridicate. Iar pericolul care derivă din prezentarea pe internet a pornografiei infantile este deosebit de mare, avându-se în vedere faptul că numărul participanților la traficul din spațiul virtual este imens, acoperind practic întreaga planetă. Spre deosebire de materialele scrise sau filme pe suport electronic, care au o arie și o viteză de răspândire restrânsă, postările pe internet au o viteză de răspândire incomensurabilă și instantanee.

În continuare, autoarea consideră că protecția minorilor în lumea digitală trebuie abordată la nivelul de reglementare, prin aplicarea unor măsuri mai eficiente, inclusiv prin auto-reglementare, determinând acest sector să-și asume partea de răspundere care îi revine, și la nivelul de educație și formare, prin formarea copiilor, a părinților și a profesorilor pentru a împiedica minorii să acceseze conținut ilegal. Există necesitatea de a aborda toate formele conținutului online ilegal și întrucât caracteristicile specifice ale abuzului sexual asupra copiilor trebuie recunoscute nu doar ca un conținut ilegal, ci și ca una dintre cele mai odioase forme de conținut disponibil online [137, p. 469].

Un aspect important sesizat în acest articol este atestarea faptului de distribuire a pornografiei infantile prin intermediul serviciilor furnizorilor Internet din stânga Nistrului. În urma mai multor operațiuni de documentare a distribuirii pornografiei infantile, pe teritoriul Republicii Moldova controlat de autoritățile constituționale frecvența distribuirii pornografiei infantile a scăzut, iar ca urmare ponderea comiterii infracțiunii de pe teritoriul din stânga Nistrului s-a majorat. Cel mai mare furnizor Internet de pe teritoriul transnistrean nu practică păstrarea datelor cu privire la traficul informatic, ceea ce facilitează anonimitatea persoanelor care comit infracțiuni informatice [137, p. 472].

În România, de asemenea, mai mulți autori s-au preocupat de cercetarea sub aspect juridico-penal și/sau criminologic a diferitor categorii de fapte penale care se încadrează în fenomenul exploatării sexuale a persoanelor, inclusiv a femeilor și copiilor.

Astfel, o lucrare de doctorat destul de complexă, „Implicațiile traficului de persoane asupra ordinii publice și siguranței naționale” [123, 268 p.], a fost elaborată de către Simus Roxana. În contextul tezei, autoarea a abordat multiple probleme ale acestui fenomen, printre care un interes aparte pentru studiul nostru îl prezintă următoarele: factori favorizanți ai traficului de persoane și grupurile vulnerabile, inclusiv minorii, etapele traficului de persoane și metodele de operare, formele de exploatare a victimelor, printre care și exploatarea sexuală a persoanelor minore, eforturile naționale și internaționale privind prevenirea și combaterea traficului de persoane etc.

În urma studiului realizat se constată faptul că în cazul minorilor, numărul victimelor crește de la an la an, lucru ce ar trebui să tragă un semnal de alarmă. Un aspect ce trebuie analizat în profunzime și abordat de către autoritatea legislativă este declarația părinților cu privire la călătoria minorului însoțit ce, în prezent, nu reprezintă un instrument ce ar putea combate traficul de minori. Acest lucru se datorează faptului că reglementarea în vigoare lasă loc de interpretări, astfel, agenții de frontieră, neavând o imagine clară asupra declarației, acceptă și declarațiile incomplete, acest lucru dând posibilitatea traficantilor de a le falsifica, de altfel, s-au și înregistrat astfel de cazuri. Prin urmare, este necesară o reglementare imperativă care să prevadă elementele esențiale ale declarației, stabilirea unei forme standard, precum și includerea unor elemente care să fie capabile să combată fenomenul traficului de minori și alte astfel de activități infracționale [123, p. 40-41].

O altă lucrare care merită atenție a fost realizată de Bălan Ana, „Criminalitatea feminină – cauze și efecte sociale. Strategii de prevenire și control” [5, 269 p.]. Deși studiul respectiv se referă la un alt gen de criminalitate, totuși sunt abordate și aspectele legate de victimizarea femeilor prin violență și exploatare sexuală. Astfel, alături de prezentarea factorilor comuni care concură la apariția fenomenului criminalității în general, sunt analizați și factorii care contribuie la apariția și dezvoltarea criminalității feminine, dar și la victimizarea femeilor, cum ar fi: caracteristicile biologice și psihologice, stereotipurile de gen, condițiile economice, sociale și politice, precum și violența împotriva femeilor [5, p. 21].

În contextul studiului în cauză, considerăm destul de argumentată concluzia autoarei, potrivit căreia personalitatea omului poate fi modificată prin educație și prin schimbarea contextelor sociale, că prevenirea criminalității este o problemă a tuturor, care se realizează prin implicarea unor ample categorii sociale și că în elaborarea oricărui model sau strategie de prevenire trebuie respectate principiile prevenirii menționate în documentele internaționale, care recomandă evitarea stigmatizării, respectarea diferențelor culturale, proporționalitatea intervenției și evitarea excluderii, creionând și o posibilă strategie privind prevenirea și controlul

criminalități feminine în România. Evident că luarea în considerare a acestor aspecte importante vor contribui substanțial și la prevenirea fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Un articol științific publicat la tema tezei aparține autorului Ion Cristinel Rujan, „Reflecții privind prostituția și proxenetismul” [121, p. 7-20]. După o analiză istorică minuțioasă a prostituției, autorul se axează și pe aspectele de reglementare a acesteia în România, constatând că de-a lungul timpului prostituția s-a practicat sub mai multe forme, dar cel mai adesea într-o interdependență de proxenetism, pentru că s-au creat premisele unui profit al terților de pe urma plăcerilor sexuale.

În planul moralei și al credinței creștine se menționează punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române și al altor biserici creștine despre prostituție. El se fundamentează pe faptul că prostituția este o formă denaturată a actului intim dintre femeie și bărbat, a legăturii firești puse de Dumnezeu în prima pereche de oameni, în vederea nașterii de prunci și a perpetuării neamului omenesc [121, p. 9].

Referitor la proxenetism, autorul susține în mare parte legislația franceză cu privire la incriminarea acestei fapte, care a fost preluată și de legiuitorul român. Făcând o comparație în acest sens, constată că în ambele legislații penale, română și franceză, termenul de „proxenet” pare să se aplice în principal bărbaților, dar este clar că autorul faptelor de proxenetism poate fi atât un bărbat, cât și o femeie. În Franța, este considerată proxenet femeia care își pune autoturismul proprietate personală la dispoziția unei companii care recurge la prostituție prin intermediul acestui autoturism, dacă acest aspect era cunoscut la momentul predării respectivului bun mobil [121, p. 10-14].

În concluzie, autorul menționează că dezincriminarea prostituției în România a generat multe controverse, cuprinzătoare argumentări pro și contra, asupra efectelor pe care le va produce această nouă abordare legală și socială. Dorința legiuitorului a fost aceea de a ne alinia concepțiilor asumate de legislația, doctrina și jurisprudența unor țări europene, în care prostituția nu este incriminată penal. Prin urmare, în România, în contextul sărăciei și al abandonului școlar, fenomenul prostituției va lua o amploare foarte mare, statul neavând resursele financiare și instituționale să controleze această involuție socială [121, p. 17-18].

Un alt studiu important cu referire la tema tezei de doctorat este „Traficul de minori în scopul exploatării sexuale” [36], realizat de psihologul criminalist român Gabriela Culda. Astfel, în opinia autoarei, traficul de persoane este considerată a doua cea mai profitabilă afacere după traficul de droguri. Aproximativ 62% din traficul de persoane din Uniunea Europeană se face în scopul exploatării sexuale (pe locul doi fiind traficul de persoane în scopul muncii forțate). Scopul principal al rețelelor de trafic de minori este obținerea profitului. Abuzurile sexuale ale

minorilor se produc însă și pentru satisfacerea plăcerilor sexuale ale abuzatorilor (membri ai familiei, cunoștințe, pedofili, „mentori spirituali”).

Destul de relevante sunt constatările cu privire la faptul că cea mai vulnerabilă categorie de minori este cea a „copiilor străzii” sau cei care „trăiesc pe cont propriu” (chiar dacă nu pe stradă). 90% dintre minorii abuzați sexual sunt de gen feminin, 88% dintre ei având vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani. 60% au fugit de acasă cel puțin o dată și 36% au antecedente penale. Cei mai mulți dintre minorii exploatați sexual au un istoric de abuz (violență, neglijență, abuz emoțional, sexual) în familie și persoanele care se presupune că le poartă de grijă au comportamente neadecvate (iresponsabilitate, neglijență, exploatare în muncă, abuzuri etc.). De cele mai multe ori, după ce încep să practice prostituția, minorii sunt abuzați în mai multe forme și de proxeneți și de clienți. Consecințele abuzurilor sexuale duc des la infectarea cu boli cu transmitere sexuală, abuz de substanțe, depresie și în unele cazuri, suicid. Din toate aceste motive, având în minte natura prostituției juvenile, s-a stabilit că atitudinea recomandată din partea forțelor statului față de acești minori trebuie să fie una de compasiune. Ei trebuie să fie tratați ca victime, iar statul trebuie să pună la dispoziția lor servicii de tratament și suport pentru a le oferi o perspectivă de schimbare [36].

În ceea ce privește combaterea abuzurilor sexuale împotriva minorilor, autoarea respectivului studiu consideră că primul pas este de a înțelege diversitatea acestui fenomen. Toate formele de prostituție/abuz au condiții specifice de intervenție. Fie că vorbim de traficul de minori de către proxeneți, de servicii aparent legale (locuri pentru masaje erotice, escorte), minori care își oferă singuri serviciile sexuale, abuzuri sexuale în familie, aderarea la niște secte ce promovează comportamentele ritualice sexuale, turismul sexual (cetățeni ce călătoresc în alte state pentru a face sex cu minori străini) sau pornografia infantilă, toate aceste forme implică exploatarea sexuală a minorilor. Una dintre cele mai importante concluzii ale acestor demersuri de combatere a exploatarei sexuale a minorilor este conștientizarea faptului că răspunsul, atitudinea și abordarea forțelor de drept care intră în contact cu minorii implicați în prostituție, determină felul în care sunt percepuți minorii: victime sau infractori. Comunitatea trebuie să vină în ajutorul acestor victime printr-o implicare activă. Asistenții sociali, profesorii și membrii familiei trebuie să semnaleze cazurile atunci când apar suspiciuni. Organizațiile ce au ca și scop combaterea abuzurilor asupra minorilor trebuie să cunoască diversitatea formelor de exploatare sexuală și condițiile de risc crescut pentru această categorie și să intervină prin educație și prevenție. Statul trebuie să colaboreze cu experți în interviuare și în comunicarea cu victimele cu nevoi speciale. Pe lângă toate aceste concluzii asumate și implementate de SUA, există registre naționale publice de monitorizare a infractorilor sexuali, inclusiv a celor implicați în

exploatarea/abuzul minorilor (FBI – Sex Offender Registry, Office of Sex Offender Sentencing, Monitoring, Apprehending, Registering and Tracking) [36].

În Federația Rusă, de asemenea, există multiple cercetări axate pe analiza diferitor probleme legate de exploatarea sexuală a persoanelor, inclusiv a femeilor și copiilor.

Una din asemenea lucrări este teza de doctorat elaborată de V. Kovalenko, „Probleme teoretice și aplicative privind combaterea exploatării criminale a persoanei (studiu criminologic)” (Теоретические и прикладные проблемы противодействия криминальной эксплуатации человека (криминологическое исследование)) [157, 515 p.]. Pornind de la analiza conceptuală a noțiunii și esenței fenomenului legat de exploatarea criminală a persoanei, autoarea își focusează ulterior atenția asupra caracteristicilor criminologice ce se referă la principalele forme de exploatare ilegală (infracțională) a ființei umane. De fapt, este vorba despre exploatarea sexuală, exploatarea prin muncă sau servicii forțate, sclavia, exploatarea în scop de prelevare a organelor sau a țesuturilor umane.

Destul de relevante sunt abordările reflectate în următoarele capitole ale tezei, îndeosebi aspectele cu privire la personalitatea exploatatorului și a victimei exploatate, factorii criminogeni care influențează fenomenul exploatării criminale, precum și problematica ce vizează prevenirea diferitor categorii de infracțiuni din domeniul investigat.

De asemenea, o lucrare în sensul menționat mai sus a fost elaborată de M. Kovaleva, „Violența sexuală și exploatarea sexuală: aspecte criminologice și juridico-penale, prevenire” (Сексуальное насилие и сексуальная эксплуатация: криминологические и уголовно-правовые аспекты, предупреждение) [158, 299 p.]. În contextul acestui studiu, atenția a fost concentrată asupra aspectelor criminologice, juridico-penale și celor legate de prevenirea violenței sexuale și a exploatării sexuale a persoanelor. Una din propunerile înaintate ale autoarei este includerea în Codul penal a normei privind răspunderea pentru exploatarea sexuală, după cum urmează: „Utilizarea sistematică a proprietăților sexuale ale persoanei (contrar voinței victimei, prin inducere în eroare sau profitând de încrederea ei) sau punerea la dispoziție a acestor proprietăți altei (altor) persoane, dacă lipsesc semnele prostituției...” [158, p. 49].

Prin urmare, deși unele aspecte din cele propuse par a fi juste, totuși nu toate ideile de modificare a legislației penale par a fi argumentate deplin. Astfel, nu suntem de acord cu faptul că sintagma „utilizarea proprietăților sexuale ale persoanei” se încadrează în fapta corespunzătoare de exploatare doar „în lipsa semnelor prostituției”. Printre altele, aceasta din urmă este una din elementele principale ale respectivului grup de infracțiuni. Ea constituie „nucleul” mecanismului legat de industria serviciilor sexuale. De asemenea, trebuie de adăugat

că normele dreptului internațional atribuie prostituția la categoria celor mai frecvente forme de exploatare sexuală.

Una din problemele importante elucidate în respectivul studiu, care are tangență cu teza de doctorat elaborată de noi, este și definirea fenomenului exploatării sexuale. În acest sens, autoarea consideră că exploatarea sexuală este una din formele de exploatare care presupune folosirea abilităților fizice ale omului, contrar voinței acestuia, pentru satisfacerea propriilor nevoi sexuale sau nevoile sexuale ale altei persoane, în scop de obținere a beneficiilor financiare sau de altă natură de către subiectul exploatării [158, p. 48].

De fapt, aceeași poziție este expusă și de autorul rus Iu. Smirnov, în lucrarea: „Răspunderea penală pentru exploatarea sexuală a persoanelor prin practicarea prostituției” (Уголовная ответственность за сексуальную эксплуатацию других лиц в форме занятия ими проституцией) [185, 195 p.; 186, 25 p.]. Astfel, se constată că exploatarea sexuală este folosirea ilegală a sexualității ca proprietate fiziologică specifică omului, contrar voinței sale, în scopul obținerii unui beneficiu financiar sau de altă natură. Totodată, autorul nu este de acord cu faptul incriminării și sancționării oricărui act de comercializare a ființelor umane, indiferent de scopul acestuia. În opinia acestuia, respectiva poziție contravine reglementărilor de drept internațional ce se referă la definiția traficului de persoane, potrivit cărora scopul de exploatare se extinde, fără excepție, asupra tuturor faptelor, constituind latura obiectivă a acestei infracțiuni [186, p. 8].

Prin urmare, în ambele definiții accentul este pus pe condiția, prezența căreia autorii o consideră obligatorie pentru recunoașterea exploatării sexuale – aceasta trebuie să aibă loc cu sau împotriva voinței persoanei (victimei). Este important de menționat faptul că respectiva condiție se referă și la minori.

Un alt studiu care se referă la acest subiect aparține autoarei I. Alihadjieva, „Sporirea eficienței normelor CP al FR cu privire la răspunderea pentru traficul de persoane” (О повышении эффективности нормы УК РФ об ответственности за торговлю людьми) [145, p. 312-316]. Pe lângă problemele elucidate cu referire la răspunderea penală pentru traficul de persoane, în articolul științific menționat se constată unele aspecte contradictorii celor afirmate mai sus cu privire la noțiunea exploatării sexuale. Astfel, analizând definiția legală a „traficului de ființe umane” în scopul exploatării sexuale prin prisma normelor de drept internațional, autoarea a ajuns la concluzia că acordul victimei exclude răspunderea pentru traficul de persoane, iar primatul reglementărilor dreptului internațional, luând în considerare acordul victimei, presupune că, prin analogie, în legislația națională ar trebui să fie dezincriminate faptele care atentează asupra vieții, sănătății, libertății sexuale a victimei cu consimțământul ei.

În acest context, o asemenea abordare a problemei nu poate fi evaluată uniform, necesitând o argumentare științifică suplimentară [145, p. 316].

La cele relatate mai poate fi adăugat următoarele. În esență, această condiție restrictivă nu este motivată suficient. Ea nu acoperă complet gama reală de acțiuni care nimeresc sub incidența semnelor exploatării sexuale. Dacă urmărim poziția propusă mai sus de unii autori, statul va fi obligat să retragă oficial din zona care stabilește răspundere penală un număr impunător de infractori deosebit de periculoși.

Practica de aplicare a legii cunoaște diferite cazuri când respectivele categorii de fapte sunt comise cu consimțământul persoanei. De exemplu, situațiile legate de obținerea unor servicii sexuale de la un minor, care a fost de acord să satisfacă nevoile altora pentru o anumită sumă de bani; implicarea minorului, cu acordul acestuia, în acțiuni cu caracter pornografic etc. Totuși, în astfel de situații, reieșind din reglementările legale, precum și a faptului că victima nu a atins vârsta majoratului, formularea menționată poate genera, în mod evident, anumite dubii în procesul de încadrare juridică a infracțiunilor cu conținut de exploatare sexuală.

În același sens, vorbind despre adulți, pot fi identificate o serie de alte circumstanțe la fel de răspândite atunci când, de exemplu, o prostituată, pentru asigurarea propriei acoperiri și protecții împotriva hărțuirii din partea poliției sau a abuzului din partea „clienților”, este dispusă în mod voluntar să dea o parte mare din câștig proxenetului, preferând dependența sa față de acesta.

O altă opțiune de consimțământ voluntar similar poate fi considerată semnarea de către femeia-victimă a contractului privind prestarea muncii în străinătate, de regulă în cluburi de noapte, în cazul în care se cunoaște din timp că principala activitate va fi însoțită de furnizarea de servicii sexuale pentru vizitatori. În astfel de cazuri, activitatea proxenetului (gazda clubului) ar trebui evaluată necondiționat ca formă de exploatare sexuală a persoanei.

Punctul de vedere menționat este în contradicție directă cu o serie de dispoziții și norme cuprinse în acele documente de drept internațional în care se menționează faptul că acordul benevol al victimei nu ar trebui să fie considerat ca o circumstanță ce exclude răspunderea pentru exploatarea sexuală.

În contextul abordat, subiect de discuție în diferite perioade de timp a fost modul de formulare a prevederilor legale din Codul penal, potrivit cărora traficul de ființe umane se considera faptă infracțională doar atunci când se comitea în scopul exploatării, inclusiv sexuale. Astfel, această poziție legislativă a fost supusă de mai multe ori diferitor critici.

Mai mult decât atât, implementarea fără cusur a normelor juridice internaționale în legislația națională sau, cu alte cuvinte, copierea exactă a acestora nu poate avea loc, pentru că în

fiecare țară există diverse particularități naționale și condiții specifice în limitele cărora poate avea loc funcționarea eficientă a acestora.

Prin urmare, menționăm că problemele legate de răspunderea penală pentru traficul de ființe umane, inclusiv în scop de exploatare sexuală, a constituit subiect de cercetare în cadrul lucrărilor mai multor autori consacrați din Federația Rusă. Totodată, reieșind din faptul că teza de doctorat elaborată de noi ține mai mult de domeniul criminologiei, vom trece doar în revistă unele din aceste studii. Astfel, este vorba despre: E. Evstifeeva, „Probleme teoretice cu privire la răspunderea juridico-penală pentru traficul de ființe umane” (Теоретические проблемы уголовно-правовой ответственности за торговлю людьми) [152, 197 p.]; S. Gromov, „Caracteristica juridico-penală a traficului de ființe umane în scop de sclavie” (Уголовно-правовая характеристика торговли людьми и использования рабского труда) [149, 155 p.]; A. Jinkin, „Traficul de ființe umane în scop de sclavie: probleme de calificare și corelația cu componentele de infracțiuni adiacente” (Торговля людьми и использование рабского труда: проблемы квалификации и соотношение со смежными составами преступлений) [153, 192 p.] etc.

Un studiu monografic cu caracter criminologic a fost realizat de A. Șpacov prin prisma tezei sale de doctorat, „Prostituția ca obiect de cercetare criminologică” (Проституция как объект криминологического исследования) [211, 206 p.]. Lucrarea este divizată în trei capitole, fiecare din ele abordând consecutiv fenomenul prostituției, începând cu noțiunea și dezvoltarea istorică a acesteia, analiza criminologică a prostituției în Rusia și finalizând cu contracararea acestui fenomen în baza practicilor mondiale și a celor de nivel național. În acest sens, sunt importante constatările autorului ce se referă la definirea prostituției, relevarea particularităților celor care practică prostituția, analiza factorilor care favorizează existența prostituției și a infracțiunilor legate de acest fenomen, înaintarea recomandărilor cu privire la prevenirea și combaterea prostituției etc.

Tot prostituției este dedicată lucrarea de doctorat elaborată de N. Averina, „Studierea criminologică și prevenirea prostituției de către organele afacerilor interne” (Криминологическое изучение и предупреждение органами внутренних дел проституции) [143, 231 p.]. Astfel, teza este structurată în trei capitole, care abordează aspectele legate de caracteristicile generale ale prostituției, analiza criminologică complexă a acesteia și problemele cu privire la contracararea respectivului fenomen.

O serie de rezultate științifico-practice în domeniul de referință au fost atinse de autoare prin prisma elucidării și investigării următoarelor probleme: analiza prostituției ca fenomen social sub aspect istoric și socio-juridic; cercetarea determinantelor sociale ale prostituției;

identificarea căilor sociale de combatere a prostituției; stabilirea corelației dintre prostituție și criminalitate; studierea criminologică a persoanelor implicate în prostituție; analiza eficacității organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea fenomenului prostituției etc. În acest sens, un accent separat este plasat pe particularitățile prevenirii individuale a prostituției, fiind propus implementarea unui complex de măsuri distincte care urmează a fi realizate de către structurile polițienești.

1.2. Noțiunea și natura social-juridică a exploatării sexuale a femeilor și copiilor

Ideile conceptuale și dispozițiile specifice prevăzute în documentele juridice internaționale au fost și rămân a fi principala sursă de inspirație pentru dezvoltarea dreptului penal autohton și a cercetărilor științifice în domeniul combaterii exploatării sexuale. Anume din aceste considerente s-a atras atenție deosebită respectivelor reglementări juridice internaționale, la care vom reveni de mai multe ori în cadrul diferitor capitole ale lucrării.

Bazându-ne pe totalitatea ideilor umanitare pe care se fundamentează reglementările juridice internaționale ce se referă la contracararea exploatării sexuale a femeilor și copiilor, putem distinge principalul element care caracterizează esența socială și morală a acestui fenomen infracțional. De fapt, este vorba despre acele categorii de infracțiuni, complexitatea cărora, de regulă, este însoțită de scopul exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

În Codul penal al Republicii Moldova lista unor astfel de fapte infracționale se conțin în dispozițiile care prevăd răspundere pentru: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 165 CP), traficul de copii în scopul exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, implicării în prostituție sau în industria pornografică (art. 206 alin. 1, lit. a) CP), pornografia infantilă (art. 208¹ CP), recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP), proxenetismul (art. 220 CP).

De asemenea, și Codul contravențional al Republicii Moldova sancționează la art. 89 practicarea prostituției, însă când este vorba despre categoriile de persoane care obțin venituri în urma prostituării altei sau altor persoane atunci respectivele acțiuni se vor încadra în prevederile art. 220 Cod penal, constituind infracțiunea de proxenetism.

Prin urmare, este important de a clarifica trăsăturile comune ale acestor manifestări infracționale. Astfel, deși sunt diferite după formă, fiecare regăsindu-se într-un articol separat al

Codului penal, totuși în realitate toate faptele infracționale menționate mai sus sunt, în general, aceleași în esența lor socială și morală.

Respectiva constatare ne conduce spre esența juridică a exploatării sexuale, îndeosebi a traficului de ființe umane realizat în același scop. Dezvăluind conținutul acesteia, este necesar de a aborda și problema obiectului principal al atentatului criminal, protecția căruia este asigurată de normele dreptului penal. În cazul nostru este vorba despre libertatea persoanei (un caz particular fiind libertatea sexuală), care este și un element esențial al tuturor drepturilor omului.

Bazându-ne pe prevederile art. 25 din Constituția Republicii Moldova, putem vorbi despre inviolabilitatea libertății persoanei ca libertate în comportament, lipsită de orice constrângere fizică din exterior care poate crea obstacole pentru libera circulație a omului, fapt ce l-ar lipsi de posibilitatea de a acționa în orice domeniu al vieții conform propriei voințe.

Prevederile art. 25 reflectă art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, art. 9 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și art. 5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Textul Convenției este de o importanță deosebită din cauza competenței specifice a Curții Europene a Drepturilor Omului, care deține rolul de observator și poate examina cauzele în care violarea art. 5 este invocată contra Republicii Moldova. Pe lângă faptul că art. 5 declară dreptul la libertatea individuală, el mai are și scopul de „(b) a defini cercul situațiilor în care acest drept poate fi limitat prin exercițiul puterii coercitive a statului, și (c) a elabora condițiile esențiale care trebuie observate pentru ca [exercitarea puterii coercitive] a statului să se încadreze în limitele legii” [87, p. 119].

Este necesar de menționat că fenomenul exploatării sexuale, îndeosebi prin prisma traficului de persoane, nu este altceva decât o formă a sclaviei moderne, prin care se încalcă prevederile art. 4 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adică sclavia și condiții similare de aservire. Acest fapt este bine argumentat de CtEDO (vezi cazul Rantsev vs Cipru și Rusia [15]) și, din care considerente, în prezent nu se mai pune problema dacă traficul de ființe umane este sau nu de domeniul art. 4 din CEDO.

Hotărârea în cazul menționat a pus premisele instituirii unor obligații pozitive a statelor de a elabora un cadru juridic adecvat și eficient, juridic și administrativ, de a lua măsuri de protecție și de a investiga traficul în cazul în care acesta s-a produs [49, p. 58].

Revenind la conceptul de „libertate” în sensul menționat mai sus, constatăm că interpretarea acestuia se regăsește în lucrările mai multor autori [147, p. 43; 156, p. 52; 172, p. 1]. Cu alte cuvinte, libertatea este abilitatea unei persoane de a acționa independent și personal în conformitate cu interesele sale. Anume aceste valori fundamentale protejate de Constituție, în

cumul cu alte acte juridice, împiedică acțiunile infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

Mai exact, este vorba despre formele socialmente periculoase de încălcare a normelor de comportament din sfera relațiilor sexuale acceptate de societate, a principiilor și ordinii tradiționale a respectivelor relații sau, cu alte cuvinte, a contactului sexual în general. Despre aceasta, autorul V. Kovalenco menționează că, în ciuda tuturor transformărilor din domeniul valorilor sexual-erotice, există anumite principii imuabile ale contactului sexual, îndeosebi fiind vorba despre caracterul benevol și conștientizarea contactelor sexuale, neînfăptuirea unor daune de moralitate publică prin propriul comportamentul sexual, excluderea din sfera contactelor sexuale a minorilor, interzicerea relațiilor sexuale dintre părinți și copii [157, p. 128].

La cele relatate mai este necesar să adăugăm că unele componente de infracțiuni separate care fac parte, așa cum s-a menționat mai sus, din complexul faptelor penale cu tentă de exploatare sexuală, constituie reacția statului, prin prisma organului legislativ, la diverse forme de atentate infracționale asupra relațiilor din domeniul investigat.

În ultimii ani, problema criminalității în domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor a constituit subiectul mai multor lucrări și studii separate realizate de diferiți cercetători. Cu toate acestea, nu putem afirma că problema exploatării sexuale s-a dezvoltat teoretic în modul corespunzător. Mai întâi de toate, ar trebui să se acorde atenție faptului că, până în prezent, lipsește abordarea uniformă a noțiunii „exploatare sexuală”. De asemenea, lipsește claritatea în ceea ce privește criteriile care reflectă esența acestui concept, precum și lista faptelor penale care conțin semnele exploatării sexuale.

În literatura de specialitate se menționează, pe bună dreptate, că sub aspect conceptual nu este oferită o noțiune juridico-penală clară a exploatării sexuale [186, p. 4]. Din aceste considerente, în studiul realizat la acest capitol este important constatarea faptului că lipsește nu doar conceptul juridico-penal al exploatării sexuale, ci și cel de natură criminologică care ar cuprinde întregul volum al caracteristicilor sale cheie.

Prin urmare, vom începe analiza categoriei „exploatare sexuală” pentru a clarifica termenii inițiali și esența entităților care derivă din aceștia.

În sensul semantic, vorbind despre termenul „sex” care rezultă din sintagma „exploatare sexuală”, acesta este interpretat în limba română ca o totalitate a caracteristicilor morfologice și fiziologice care deosebesc ființele și plantele în două categorii distincte: masculi și femele, bărbați sau femei [33, p. 980]. În ceea ce privește termenul „sexual”, acesta este definit ca raport dintre sexe care se referă la viața sexuală [33, p. 980].

Referitor la semnificația termenului „exploatare”, dicționarul explicativ al limbii române îl interpretează ca „...profit, tragere de folos în mod abuziv...” [33, p. 359]. Tot în acest context, exploatarea mai este interpretată ca „...obținere (în mod abuziv) a unui profit de la o persoană sau dintr-o anumită situație, împrejurare etc. (prin mijloace lipsite de scrupule)...” [46], „...însușire a rezultatelor muncii altora” [168, p. 895].

Este important de menționat că formula în sine poate fi interpretată în diferite moduri, inclusiv ca proces legal: proprietarul oricărei companii sau organizații care are angajați își atribuie rezultatele muncii acestora. Însă, el face acest lucru în conformitate cu condițiile prevăzute de lege (oferă salarii, dispune de un program de lucru stabilit, de vacanțe, zile de odihnă, concedii, salariatul are dreptul de a se concedia din propria voință etc.).

Sensul implicit al aceleiași formule ne permite să vorbim despre exploatare ca atribuire ilegală a rezultatelor muncii altora. Exploatarea, în acest ultim sens, va constitui „obiect generic” al respectivului studiu. Evident că în cazul nostru exploatarea sexuală va deveni „obiect nemijlocit” de cercetare. Prin urmare, rezultatele muncii altora ar trebui să fie considerate în acest sens ca venituri obținute de către infractori (subiecți ai exploatării), prin însușirea fondurilor primite ca plată pentru servicii sexuale pe care le oferă femeile și copii ce depind de ei (victime exploatare).

În contextul celor consemnate, regretatul profesor Alexandru Borodac confirmă cele relatate mai sus în manualul său de Drept penal, partea specială, explicând că scopul exploatării sexuale comerciale sau necomerciale presupune profitarea de relațiile sexuale, contrar voinței victimei, în interes material sau alte interese personale [7, p. 102].

Tot în acest sens, autorii moldoveni S. Brînză și V. Stati, în manualul de Drept penal, partea specială, constată că exploatarea sexuală, în sensul infracțiunii de trafic de ființe umane, presupune aservirea victimei, prin a o obliga să presteze în acord cu voința făptuitorului unele servicii cu caracter sexual. Referindu-se la exploatarea sexuală comercială, aceștia atribuie la ea folosirea victimei în prostituție, în industria pornografică, pentru masajul erotic, în reprezentări striptease, în reprezentări erotice de alt gen implicând profitarea de sexualitatea victimei [8, p. 348].

Aceiași autori, în Tratat de drept penal, Partea specială, constată că prin „exploatare sexuală necomercială” se înțelege activitatea care nu are nici un impact direct asupra mărimii patrimoniului, exprimându-se în căsătorie (inclusiv poligamică), concubinaj sau alte asemenea forme de coabitare, realizate pentru propria consumație a făptuitorului. Prin „exploatare sexuală comercială” se înțelege activitatea aducătoare de profituri, care are drept urmare majorarea

activului patrimonial al făptuitorului, exprimându-se în folosirea victimei, prin constrângere, în prostituție, în pornografie sau în alte activități sexuale [9, p. 482-483].

Exploatarea sexuală, ca formă a traficului de ființe umane, în special a femeilor și copiilor, în opinia unor autori, include: organizarea prostituției, practicarea prostituției în unitățile militare sau în locurile de dislocare a forțelor armate, turismul sexual, servicii pornografice (în special, folosirea copiilor de ambele sexe în acest scop) [139, p. 14].

Aceiași opinie, dezvăluită prin prisma aspectelor criminologice, o au autorii O. Bejan și Gh. Butnaru, care susțin că în cazul exploatării sexuale victimele sunt folosite în special pentru prostituție, pornografie (filme, fotografii, imagini cu relații sexuale transmise în direct pe Internet etc.) sau sex-showuri (striptease, diverse dansuri erotice etc.) [6, p. 26].

Și în literatura de specialitate rusă exploatarea sexuală este concepută ca implicarea persoanelor în prostituție, pornografie etc. [162, p. 282].

Prin urmare, reieșind din cele menționate sesizăm că o noțiune care urmează a fi interpretată este prostituția. La prima vedere, aceasta face parte din conceptele bine cunoscute care nu necesită comentarii speciale. Totuși, trebuie să luăm în considerație faptul că prostituția nu este doar o componentă esențială a exploatării sexuale, ci constituie cea mai frecventă formă a acestui fenomen. Din considerentele enunțate, abordarea respectivului concept nu poate fi evitată.

Sub aspect istoric, prostituția este considerată a fi cea mai veche „meserie din lume”. Miturile sau mărturiile istorice demonstrează că la vechile popoare, prostituția nu numai că era tolerată, ci chiar încurajată în diverse scopuri [63, p. 5-10]. Bărbații Greciei antice credeau că prostituția rafinată era necesară pentru satisfacerea plăcerilor și, de altfel, în Grecia antică existau mai multe clase de prostituate: *haetera* – prostituate de lux, care ofereau plăceri fizice și companie la nivel intelectual, *peripatetica* – prostituate de stradă – și *prostitutele consacrate*, care activau în temple. În Corint, de exemplu, templul adăpostea 1.000 de prostituate consacrate, care practicau actul sexual pentru un preț considerabil [89, p. 19].

În România, prostituția este cunoscută de multă vreme, deși, ca urmare a influenței orientale, în vechile zone ale hotarelor românești, femeia avea, cu puține excepții, o lipsă totală de libertate, fiind supusă complet dominației exercitate de către părinte ori de către soț. În pofida acestei atitudini tradiționale față de femeie, în Evul Mediu, prostituția era răspândită atât în Moldova, cât și în Țara Românească, așa cum consemnează diferitele mărturii ale unor călători străini și vechile cronici. Paul de Aleppo, de exemplu, relatează că în Moldova, femeilor cu moravuri ușoare li se tăia nasul, erau puse la stâlpul infamiei și adeseori înecate. În vremea lui Vodă Caragea, la București, numărul de prostituate, numite „kiranale” și „tolănite”, era atât de

mare încât i s-a sugerat domnitorului să impună taxe speciale pe „comerțul” practicat de ele, ceea ce i-a adus venituri importante. „Cartea românească de învățătură” definește proxenetul și modurile de pedepsire... [89, p. 19].

În epoca modernă, pe plan internațional, dar și național, a existat o preocupare permanentă pentru combaterea fenomenului traficului de ființe umane, chiar dacă, datorită unor prejudecăți existente la acea vreme în societate, era foarte greu de a se obține un consens în această direcție.

Autorul rus Iu. Smirnov constată că prostituția este o activitate de natură sexuală și principalele sale caracteristici sunt: caracterul sistematic, extraconjugal și oneros, precum și accesibilitatea serviciilor oferite. În cele din urmă, prostituția poate fi definită ca un comportament sexual al femeilor sau bărbaților, caracterizat prin implicarea sistematică a acestora în relații sexuale extraconjugale contra plată, constituind una din sursele de existență [186, p. 7]. Această definiție, în opinia noastră, reflectă pe deplin esența fenomenului investigat.

Prostituția este strâns legată de așa concepte ca „promovarea prostituției” și „exploatarea prostituției”. În acest context, este vorba despre acțiunile persoanelor care: a) îndeamnă, determină sau seduc o altă persoană să practice prostituția, chiar cu consimțământul acesteia; b) exploatează prostituția altei persoane, inclusiv cu consimțământul acesteia; c) deține sau administrează o casă de toleranță, finanțează sau participă conștient la finanțarea ei; d) oferă în chirie sau închiriază un edificiu sau o parte a acestuia, cunoscând că vor fi utilizate în scopul prostituării altora.

Astfel, exploatarea prin prostituție constituie obținerea unui profit în urma prostituării altora, în timp ce promovarea prostituției reprezintă activitatea care constă în organizarea, instigare și complicitate orientată spre asigurarea practicării prostituției de către unele persoane terțe.

O contribuție esențială în eficientizarea terminologiei a avut-o cel de al doilea Protocol adițional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la traficul de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă [112]. În special, acest document delimitează clar exploatarea sexuală a minorilor și prostituția minorilor (în acest ultim caz – promovarea prostituției și a exploatării prostituției minorilor). De fapt, nu întotdeauna exploatarea sexuală poate avea legătură cu prostituția. De exemplu, ea apare în cazul când se recurge intenționat la prostituția practică de un copil, prin beneficierea, contra oricăror avantaje materiale, de serviciile sexuale ale persoanei despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 18 ani (art. 208² CP al RM), sau implicarea minorilor în pornografia infantilă (art. 208¹ CP al RM). În

ultima perioadă de timp, anume această din urmă formă de manifestare criminală a luat amploare și, din aceste considerente, ne vom referi succint la unele aspecte ale ei.

Astfel, printre diferitele forme de exploatare sexuală, pornografia infantilă se distinge ca una din cele mai periculoase și nocive. Conceptul de pornografie infantilă este definit de protocolul menționat ca „orice reprezentare, prin orice mijloace, a copiilor angajați într-o activitate sexuală explicită, reală ori simulată, sau orice altă expunere a organelor sexuale ale copiilor, în principal în scopuri sexuale”. Această definiție pare a fi cea mai reușită dintre definițiile existente în literatura științifică, deoarece conține referințe la o serie de caracteristici-cheie care permit de a le cataloga ca elemente pornografice: imaginile sexuale explicite, lipsa de valoare medicinală, științifică, artistică sau culturală, insulta moralității publice.

Fenomenul are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr foarte mare de copii minori, care sunt supuși abuzurilor sexuale și exploatării. În această ordine de idei, pornografia infantilă a devenit o problemă gravă care necesită implementarea de către R. Moldova a unor măsuri eficiente de prevenire a acestui flagel social [137, p. 467].

În urma celor menționate mai sus se impun anumite generalizări. Unul dintre principalele semne ale infracțiunilor în domeniul exploatării sexuale este scopul de profit, adică obținerea pe această cale a unor venituri, câștiguri cu caracter patrimonial. Un alt semn îl constituie domeniul de aplicare, fiind vorba, mai întâi de toate, de sfera sexuală a vieții omului ca un consumator de servicii sexuale, precum și a persoanelor care oferă acest gen de „servicii” în vederea satisfacerii nevoilor „clientului”. Totuși, considerăm că această listă de semne nu este una exhaustivă, deoarece simpla furnizare de servicii sexuale contra unei remunerări poate fi caracterizată doar ca prostituție. Exploatarea, însă, presupune că de profit nu beneficiază nemijlocit persoana care oferă servicii sexuale, ci o persoană terță care își realizează motivul cupidant pe această cale. Prin urmare, exploatarea sexuală se caracterizează prin trei semne distincte: 1) realizarea scopului de profit prin obținerea de venit; 2) domeniul de realizare – sfera sexuală a omului; 3) obținerea veniturilor de către o persoană terță.

Totodată, trebuie de subliniat și faptul că această interpretare a exploatării sexuale include toate cazurile de exploatare a adulților și de exploatare sexuală comercială a minorilor. Însă, pentru a stabili faptul exploatării sexuale a unui minor sunt suficiente doar primele două semne, întrucât, așa cum s-a menționat mai sus, nu toate faptele de exploatare sexuală a minorilor sunt legate de obținerea beneficiilor patrimoniale.

Prin urmare, în baza celor menționate, este posibilă abordarea conceptuală a noțiunii „exploatare sexuală”. Însă, mai întâi de toate, este important de menționat faptul că legislația internațională nu conține o definiție complexă a acestui fenomen. Totuși, în prevederile

Protocolului de la Palermo se constată că „...exploatarea include, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală...” [113]; „...toate cazurile de recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire a unui copil în scopul exploatării sunt considerate trafic de persoane...” [113]. Evident că acest text nu reprezintă o definiție propriu-zisă în sensul direct al cuvântului.

Legislația națională, de asemenea, abordează exploatarea sexuală în cadrul conceptului mai larg de „exploatare a persoanei”, reproducând, în esență, această formulă, cu anumite concretizări. Astfel, Codul penal al Republicii Moldova definește exploatarea ființei umane ca „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală, comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor, țesuturilor și/sau celulelor, precum și de folosire a femeii în calitate de mamă-surogat...” (alin. 1, art. 165 CP). Totodată, Codul penal autohton incriminează separat infracțiunea de trafic de copii, agravând răspunderea penală în comparație cu acțiunile similare comise în privința unei persoane mature. În acest context, conform prevederilor alin. 1 al art. 206 CP, traficul de copii presupune „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: a) exploatării sexuale, comerciale sau necomerciale, în prostituție sau industrie pornografică; b) exploatării prin muncă sau servicii forțate; b') practicării cerșetoriei sau alte scopuri josnice; c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale; d) folosirii în conflicte armate; e) folosirii în activitate criminală; f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane; h) vânzării sau cumpărării...”. Alin. 2, lit. b) al aceluiași articol prevede o circumstanță agravantă a traficului de copii legată de exploatarea sexuală a acestora, fiind vorba despre acțiunile vizate la alin. 1, însoțite de abuz și/sau violență sexuală.

Prin urmare, reieșind din prevederile legislației penale naționale constatăm că exploatarea sexuală, comercială sau necomercială, prostituția și industria pornografică constituie principalele forme de exploatare atât în privința femeilor, cât și a copiilor.

Totuși, nu ar fi corect să afirmăm că exploatarea sexuală se reduce doar la prostituție și industria pornografică. Astfel, analiza actelor normative internaționale, naționale și străine, inclusiv a practicii judiciare, permite de a referi la alte forme de exploatare sexuală următoarele fapte: hărțuirea sexuală a minorilor, abuzul și violența sexuală în privința unui minor, căsătoria

forțată, turismul sexual (inclusiv cel cu copii), „cyber-sex” virtual cu un minor pentru a stabili o relație de încredere cu el în scopul exploatării sexuale („grooming”).

Finalizând analiza succintă a aspectelor care vizează latura juridică a exploatării sexuale, în continuare este necesar de a face anumite incursiuni cu referire la problemele pe care le evocă acest fenomen prin prisma abordărilor existente în literatura de specialitate, inclusiv cea criminologică.

În contextul general de abordare a esenței exploatării sexuale, experții în domeniu au viziuni diferite referitoare la unele aspecte specifice ale acestei probleme. De menționat că majoritatea din ei sunt de acord cu faptul că respectivul fenomen cuprinde o totalitate diversă de fapte infracționale. Totuși, constatăm că nu este percepută uniform lista faptelor penale care formează acest complex infracțional. Însăși sintagma „exploatare sexuală” nu poate fi considerată unica utilizată în descrierea fenomenului vizat. Uneori, diferiți autori îl înlocuiesc cu alți termeni – „exploatare sexuală comercială” [74, p. 5], „sex comercial ilegal” [166, p. 17] etc. Fără îndoială, o poziție solidară este deținută de experți și oameni de știință atunci când vine vorba despre traficul de ființe umane și de exploatarea sexuală ca obiectiv principal și interes dominant. Aici este necesar de adăugat că tipul respectiv de proximitate presupune, în esență, principii stabile de încadrare juridică și condiții unice de tragere la răspundere pentru aceste fapte infracționale cu caracter interdependent.

Totuși, există mai multe discuții cu privire la încadrarea juridică a cazurilor de exploatare sexuală în care o persoană este de acord să se implice în mod voluntar în astfel de activități sau când vine cu o inițiativă în acest sens. Cel mai probabil, motiv pentru astfel de dispute este soluționarea neuniformă a acestei probleme la nivelul dreptului internațional.

Revenind la conținutul Protocolului de la Palermo, constatăm că: „a) traficul de persoane presupune recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe; b) consimțământul unei victime a traficului de persoane pentru exploatarea amintită, astfel cum este enunțată la lit. a) din prezentul articol, este indiferent atunci când unul din oricare dintre mijloacele enunțate la lit. a) a fost folosit; c) recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării este considerată trafic de persoane, chiar dacă aceștia nu fac apel la nici unul dintre

mijloacele menționate la lit. a) din prezentul articol; d) termenul copil indică orice persoană cu vârsta mai mică de 18 ani” [113].

Prin urmare, în textul acestui act normativ este identificată o poziție clară a legiuitorului legată de exploatarea sexuală (inclusiv în cadrul traficului de ființe umane), recunoscută ca atare numai în cazul în care victima este implicată în acest proces împotriva voinței sale, în mod forțat. Luând în considerare excepția formulată la lit. c) din art. 3 al Protocolului menționat ce se referă doar la copii, concluzia nu poate fi decât una singură: consimțământul unui adult elimină problema exploatării. Cu alte cuvinte, acordul persoanei mature va exclude semnele exploatării sexuale.

Diametral opus este soluționată această problemă în Convenția ONU pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor din 1949, care prevede în art. 1 următoarele: „Părțile la prezenta Convenție decid pedepsirea oricărei persoane care, pentru a satisface pasiunile altuia: 1) ademenește, atrage sau îndeamnă, în vederea prostituției, o altă persoană, chiar și cu consimțământul acesteia; 2) exploatează prostituția unei alte persoane, chiar cu consimțământul acesteia” [26].

În contextul celor menționate, precizăm că nu ne-am pus ca scop revizuirea aspectelor legate de teoria dreptului internațional care vizează problema forței juridice comparative expusă în două documente contradictorii. Totuși, este important de subliniat faptul că o astfel de disonanță juridică influențează semnificativ pozițiile oamenilor de știință atunci când este vorba despre evaluările acțiunilor legate de exploatarea sexuală în funcție de voința victimei.

Toate argumentele de mai sus cu privire la natura juridică a fenomenului abordat ne permit să oferim o formulă care reflectă esența și principalele caracteristici ale „exploatării sexuale” a femeilor și copiilor, inclusiv prin prisma traficului de ființe umane. Astfel, este vorba despre *folosirea, de regulă sistematică și în scop de profit, a femeilor și copiilor în prostituție, în industria pornografică sau în alte activități cu caracter sexual, prin aplicarea diferitor metode de constrângere sau prin profitarea de anumite condiții în care victima nu are libertatea sau capacitatea de a lua decizii în acest sens.*

De menționat că majoritatea autorilor care au studiat această problemă ajung la concluzia privind necesitatea introducerii în legislația penală a normelor speciale ce stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală.

O altă problemă esențială este necesitatea distingerii conceptelor ce vizează exploatarea sexuală și exploatarea sexuală comercială.

Așadar, în opinia noastră, exploatarea sexuală comercială are ca scop final obținerea beneficiului material (patrimonial, financiar) în urma exploatării, victimele acesteia fiind atât

adulții, cât și copiii. Abordând în mod special problema exploatării sexuale a copiilor, experții străini subliniază adesea caracterul comercial al acestui fenomen.

Așa cum menționa M. Hecht în cadrul celui de al Treilea Congres Mondial împotriva exploatării sexuale a copiilor și adolescenților, care a avut loc la 25-28 noiembrie 2008 la Rio de Janeiro (Brazilia), exploatarea sexuală comercială constituie o încălcare gravă a drepturilor copiilor. Aceasta include hărțuirea sexuală din partea adulților și remunerarea bănească sau sub o altă formă a copilului sau a persoanei terțe (ori a grupului de indivizi). Copilul este tratat ca un obiect sexual și comercial. Exploatarea sexuală comercială a copiilor este o modalitate de constrângere și violență împotriva lor, fiind considerată ca muncă forțată și o formă contemporană de sclavie [74, p. 6].

În sensul celor menționate mai sus constatăm că exploatarea sexuală comercială diferă semnificativ de formele de exploatare cu caracter sexual în care autorul infracțiunii nu urmărește obținerea obligatorie a unui beneficiu material.

În cazul exploatării sexuale a copilului de către adult „beneficiile” pot fi cu caracter nepartimonal, însă exploatarea minorului oricum are loc, întrucât folosirea copilului, pe de o parte, satisface nevoile unui anumit grup de adulți, iar pe de altă parte, această implicare cauzează prejudicii fizice sau morale grave, de multe ori ireversibile, personalității minorului.

Pentru a nu ne repeta în privința unor aspecte evidente, și anume absența componentei materiale, considerăm util de a specifica faptul că opțiunile de exploatare „fără interes material”, în comparație cu cel comercial, este mult mai restrâns.

Totodată, constatăm că, conform normelor de drept internațional, obținerea veniturilor din prostituție se consideră infracțiune. De menționat că și legislația națională prevede răspundere penală pentru comiterea unor astfel de fapte (art. 220 CP). În acest sens, existența unor norme care reflectă o asemenea atitudine față de persoanele care obțin venituri din prostituție pare a fi justificată, fiindcă aceasta corespunde realităților cotidiene și tendințelor negative de consolidare a criminalității în domeniul exploatării sexuale.

Și în literatura de specialitate rusă, experții în domeniu au subliniat de mai multe ori necesitatea incriminării faptelor legate de obținerea unor venituri din prostituție de către persoanele terțe [160, p. 41].

Printre altele, ni se pare ambiguă abordarea problemei ce vizează delimitarea traficului de ființe umane în scop de prostituție și exploatarea prostituției. Astfel, I. Izmailova, în lucrarea sa se concentrează asupra faptului că în Convenția din 1949 nu sunt bine concepute o serie de probleme, cum ar fi, de exemplu, faptul că termenul „prostituție” este utilizat alături de „trafic de persoane”, ca fenomene omogene, similare [155, p. 16].

Cu toate acestea, mai târziu, același autor subliniază că atunci când raportăm prostituția la domeniul traficului de ființe umane este necesar să se indice că nu este vorba doar despre prostituție, ci despre prostituție forțată... [155, p. 16].

În opinia noastră, acest punct de vedere este discutabil. Documentele juridice internaționale interpretează prostituția (exploatarea prostituției) și traficul de ființe umane ca fenomene distincte, însă corelația strânsă a lor este argumentată prin faptul că prostituția și exploatarea prostituției constituie unul din principalele scopuri ale traficului de ființe umane. Totodată, dacă un astfel de scop nu ar exista, traficul de persoane nu ar avea asemenea dimensiune agresivă și arie de extindere.

Un alt subiect important ce urmează a fi abordat este natura (esența) socială și morală a exploatării sexuale a femeilor și copiilor. În opinia noastră, aceasta poate fi evaluată doar în contextul schimbărilor comune care au avut loc în ultimii ani în țara noastră, inclusiv a celor ce au avut impact asupra criminalității în general. Evident că rezultatele acestor schimbări sunt atât de extinse și diversificate, încât o analiză sumară ar depăși cu mult limitele temei selectate pentru cercetare. Mai mult decât atât, există motive suficiente să credem că aceste rezultate sunt în mare parte bine cunoscute cititorului. Din aceste considerente, ne vom concentra atenția doar asupra unui singur aspect pe care îl considerăm destul de important pentru caracterizarea esenței sociale și morale a exploatării sexuale a femeilor și copiilor. Este vorba despre „violență”, la care ne vom referi mai jos prin abordarea acesteia în cadrul traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale.

Ca un punct de plecare subliniem că actualul comerț cu sclavi a devenit nu doar o îndeletnicire bine organizată, criminală cu caracter transnațional, dar, mai mult ca atât, traficul de persoane s-a transformat într-o activitate infracțională tot mai violentă, evidențiindu-se prin anumite trăsături specifice.

Prin urmare, obiectul atentatelor ce face parte din componentele infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor îl constituie diferite tipuri de relații și interese sociale protejate de legea penală care, de fapt, constituie și o precondiție esențială pentru formarea statutului independent al fiecăreia dintre aceste componente. Ca și în oricare alt tip de comerț, motivul dominant al traficului de persoane este profitul, iar scopul – valorificarea profitului.

Abordarea criminologică dezvăluie o altă ipostază esențială, care subliniază, printre altele, conținutul lor inseparabil. Toate acestea formează nu doar o totalitate, ci o unitate și, în același timp, o trăsătură comună care, de fapt, nu constituie obiectul atentatului infracțional, ci doar un mod de săvârșire a unei infracțiuni.

În cele din urmă, este vorba despre violență, care poate fi divizată convențional în două tipuri. Primul tip este, de regulă, violența fizică, așa-zisă „clasică”, care provine din partea unei persoane sau a unui grup de persoane și care este orientată asupra persoanei sau grupului de persoane – victime ale acțiunilor violente.

La cel de al doilea tip se referă formele destul de răspândite ale violenței latente, când, la prima vedere, procesul traficului de ființe umane are loc fără acte evidente de violență din partea infractorului, ceea ce creează impresia că acesta se desfășoară în mod voluntar. Însă, în realitate, violența în astfel de cazuri nu doar că este prezentă, ci constituie unul dintre factorii determinanți ai procesului de comitere a infracțiunii.

În cazul respectiv nu este vorba despre influența nemijlocită cu caracter violent asupra victimei din partea infractorului, ci de cea a „persoanei terțe”, cum ar fi, de exemplu, împrejurările dificile din viața cotidiană a victimei pe care infractorul le poate folosi conștient în favoarea sa etc. Astfel, în asemenea situații există așa-numitul aspect „victimogen-determinant” al violenței.

Analizând cele menționate mai sus, constatăm că violența, fiind utilizată în sensul său cel mai frecvent ca o categorie teoretică, este interpretată ca aplicarea forței fizice sau psihice asupra cuiva prin prisma „unor acțiuni orientate spre realizarea diferitor scopuri criminale...”; în acest sens, mecanismul comportamentului criminal este asociat cu „atitudinea agresivă și de desconsiderare a individului, a vieții, sănătății și integrității acestuia” [165, p. 302].

Într-o interpretare sociologică mai largă, în mare parte deosebit de importantă pentru criminologie, violența mai este definită ca constrângere, oprimare, subordonare, îngrădire a libertății. Reieșind din circumstanțele elucidate în conținutul conceptului ce ne interesează, evidențiem și alte semnificații destul de profunde. De exemplu, acordul „benevol” de a accepta condițiile de muncă forțată sau de a practica prostituția sub acoperirea unor agenții „misterioase” sunt generate cel mai frecvent de unele situații de viață neprevăzute, care, în esență, privesc persoana de posibilitatea de a-și exprima liber voința, suprimă posibilitatea și capacitatea proprie de a evalua perspectivele a ceea ce se întâmplă, forțându-l să accepte propunerea dubioasă. De multe ori, persoana este determinată spre aceasta în rezultatul acțiunilor violente directe la care a fost supus anterior din partea unor membri de familie sau a persoanelor apropiate din anturajul său. Atunci când respectivele condiții devin cunoscute infractorului și el manipulează cu acestea pentru a-și atinge scopul, e posibil, în viziunea noastră, ca fapta infracțională să fie abordată, sub aspect social și criminologic, prin prisma calificativului legat de aplicarea violenței.

Confirmarea acestei idei rezidă și din conținutul documentelor internaționale. Astfel, în unul dintre acestea se subliniază faptul că termenul „violență”, în cazul traficului de ființe

umane, nu se limitează doar la folosirea forței fizice și poate include amenințarea cu aplicarea forței sau constrângerea, care poate fi provocată, spre exemplu, de frica față de violență, reținerea forțată, presiunea psihologică sau abuzului de putere în privința persoanei/persoanelor... [150] etc.

Un anumit interes reprezintă interpretarea noțiunii „trafic de ființe umane în scopul exploatării sexuale” în Recomandarea nr. R (2000) 11 adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei la 19 mai 2000, conform căreia acesta presupune recrutarea de către una sau mai multe persoane fizice și/sau de către o organizație de exploatare, transportare sau migrație – legală sau ilegală – a persoanelor (chiar dacă acestea au dat acordul) în scopul exploatării sexuale, inclusiv forțată, prin aplicarea violenței și amenințărilor, înșelăciunii, abuzului de putere sau prin folosirea situației vulnerabile a lor [120]. Reieșind din această definiție legală, considerăm important de a ne concentra atenția asupra ultimei părți a textului definitoriu, fiind vorba despre poziția vulnerabilă a persoanei, care este plasată la același nivel cu violența și amenințările.

Evident că în acest caz aplicarea violenței ar putea fi tratată ca noțiune juridico-penală. Însă, aici se solicită o anumită analogie cu situația legată de folosirea stării neputincioase a victimei la săvârșirea infracțiunii, fapt care, după cum este bine cunoscut, crește mereu gradul de pericol social al faptei. De pe aceleași poziții ar trebui să fie evaluată însemnătatea elementului violent din cadrul traficului de ființe umane.

Cel mai frecvent este aplicată violența fizică: bătaia, constrângerea fizică, abuzul sexual în timpul antrenării victimelor în industria sexuală, privarea forțată de libertate, combinată cu violența psihică în privința persoanelor folosite în scopul exploatării sexuale. Astfel, se confirmă opinia existentă în literatura de specialitate despre faptul că în ultima perioadă de timp „...crește numărul atentatelor criminale violente asupra persoanei, de multe ori săvârșite cu elemente cinice, de bătaie de joc față de oameni, însoțite de elemente sadice” [165, p. 420].

Cu toate acestea, atunci când este descoperită infracțiunea legată de trafic de ființe umane, nu întotdeauna există posibilitatea ca în cursul urmăririi penale să fie demonstrate acțiunile de violență asupra victimei, mai ales în situațiile în care nu a rămas nici o urmă materială de aplicare a violenței. De regulă, răspunderea pentru aplicarea violenței în cazul traficului de ființe umane apare doar atunci când sunt stabilite consecințele evidente pentru victimă, sub formă de vătămării corporale grave sau medii.

Printre altele, este important de a acorda uneori atenție informațiilor difuzate în sursele mass-media, din care rezultă că unele victime ale sclaviei au recurs la sinucidere ca urmare a multiplelor acte de violență aplicate față de ele. Totuși, în rezultatul generalizării practicii

judiciare nu a fost evidențiat nici un caz când investigarea unor astfel de infracțiuni ar fi dovedit vinovăția traficantului sub aspectul traficului de ființe umane, soldat cu decesul ori sinuciderea victimei (alin. 3, lit. b) art. 165 CP).

Mai devreme am vorbit despre motivul avid și scopul de profit, care constau în tendința de obținere a unor venituri în urma comportamentului criminal al comerciantului cu sclavi. Violența în astfel de circumstanțe a jucat și, evident, continuă să joace un rol esențial în realizarea mecanismului traficului de ființe umane, prin prisma influenței forțate asupra victimei în vederea atingerii scopului scontat.

Este important de menționat că odată cu creșterea dimensiunilor ce vizează formele organizate și transnaționale ale traficului de ființe umane, infractorii recurg tot mai frecvent la violență, volumul și intensitatea căreia, de regulă, este recunoscută ca excesivă, iar sub aspect obiectiv – „necesară” pentru infractor în atingerea scopului infracțional. În acest sens, deseori nu este clar sensul unui astfel de exces. Mai degrabă asemenea gen de acțiuni sunt folosite, în primul rând, în calitate de factor care creează panică și suprimă voința altor victime ale sclaviei sexuale. Există suficiente motive să credem că violența încetează de a mai fi considerată doar un instrument în soluționarea problemelor criminale. Aceasta „crește” până la nivelul elementului motivațional al comportamentului, fiind inclusă de către infractor în sistemul de determinare a scopurilor criminale. Este vorba, mai întâi de toate, despre tendința de a da frâu liber propriei vanități hipertrofiate și a altor complexe ale sale, dorința de autoafirmare și afirmare față de cineva în calitate de proprietar asupra destinelor și vieților omenești și căruia îi este permis orice.

Așadar, spre exemplu, victimele exploatării sexuale devin tot mai frecvent nu doar ținta exploatării agresive din partea consumatorilor serviciilor sexuale, inclusiv a traficantilor și proxeneților, ci și victime supuse exploatării violent-agresive de către persoanele cu caracteristici sadice. Tot mai des sunt înregistrate cazuri când victima este „cumpărată” nu atât pentru satisfacerea obișnuită a necesităților sexuale, cât pentru agresiuni umilitoare, îndeosebi prin tortură și perversiune, urmărindu-se scopul satisfacerii predispozițiilor sadice și sexual-perverse ale criminalilor. În acest context, după cum afirmă specialistul american V. Malarek, „bătăile, violul și tortura, adică tot ceea ce reprezintă fantezia bolnavă a sadicilor și perversilor, fac ca victimele sclaviei contemporane să fie privite cu dispreț și indiferență de către întreaga societate” [86, p. 5].

Conform prevederilor legislației penale a Republicii Moldova, constatăm că legiuitorul precizează tipul de violență aplicat în privința victimei, fiind vorba despre amenințarea cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei (alin. 1, lit. a), art. 165). De fapt, acest tip de violență constituie varianta standard

inclusă în dispoziția de la art. 165 CP al RM. Totodată, aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei în cazul traficului de ființe umane agravează răspunderea penală (alin. 2, lit. f). art. 165). Nu este clar, însă, din ce considerente legiuitorul nu a inclus în această agravantă sintagma „*amenințarea cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei*”.

Prin urmare, nu considerăm necesar analiza detaliată a caracteristicilor specifice violenței fizice sau psihice, aplicată preponderent în calitate de instrument (mijloc) ce influențează asupra victimelor exploatării sexuale, acestea fiind expuse suficient de bine atât în literatura de specialitate autohtonă, cât și în cea străină. Totuși, considerăm că despre unul din aceste tipuri de violență este necesar de menționat câteva aspecte.

Astfel, o formă specifică de violență în cazul traficului de ființe umane pot fi situațiile în care, pentru răpirea sau privarea de libertate a persoanei în scopul revânzării acesteia, în corpul victimei este introdusă, împotriva voinței sale sau prin înșelăciune, o substanță nepericuloasă pentru viață sau sănătate, care îi provoacă o stare de neputință. În conformitate cu practica judiciară, astfel de fapte sunt clasificate în funcție de consecințele provocate victimei, acestea fiind catalogate ca periculoase sau nepericuloase pentru viață și sănătate.

În sens criminologic, acest tip de violență este identificat în mod convențional ca formă psihofiziologică (psihotropă) de violență. În acest context, la violența psihofiziologică (psihotropă) aplicată în cazul traficului de ființe umane se atribuie acea influență violentă, unde victimei, prin intermediul constrângerii, persuasiunii sau înșelăciunii i-au fost introduse în organism substanțe narcotice sau medicamente psihotrope puternice care modifică starea psihofiziologică a omului, paralizându-i voința.

În cele din urmă, constatăm că violența nu doar însoțește toate etapele activității infracționale, ci pătrunde adânc în tot mecanismul industriei traficului de ființe umane. Totodată, cele expuse ne permite încă o dată să atribuim traficul de persoane în scopul exploatării sexuale la categoria infracțiunilor cu caracter violent, subliniind în această ordine de idei faptul că respectiva afirmație consolidează teza cu privire la gradul de pericol social sporit al lor.

1.3. Concluzii la capitolul 1

1. În ultimii ani, problema criminalității în domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor a constituit subiectul mai multor lucrări și studii separate realizate de diferiți cercetători. Cu toate acestea, nu putem afirma că problema exploatării sexuale s-a dezvoltat teoretic în modul

corespunzător. Mai întâi de toate, ar trebui să se acorde atenție faptului că, până în prezent, lipsește abordarea uniformă a noțiunii „exploatare sexuală”. De asemenea, lipsește claritatea în ceea ce privește criteriile care reflectă esența acestui concept, precum și lista faptelor penale care conțin semnele exploatării sexuale.

2. Printre autorii și oamenii de știință care s-au preocupat în anumite limite de studierea fenomenului exploatării sexuale, inclusiv a femeilor și copiilor, pot fi menționați: A. Borodac, I. Dolea, M. Vidaicu, V. Zaharia, V. Bujor, Gh. Butnaru, O. Bejan, S. Brînză, V. Stati, Iu. Larii, A. Zosim, Gh. Gladchi, D. Railean, Iu. Oancea, S. Roxana, A. Bălan, I.C. Rujan, V. Kovalenco, M. Kovaleva, Iu. Smirnov, A. Jinkin, A. Șpacov ș.a.

3. În Codul penal al Republicii Moldova lista unor astfel de acțiuni infracționale se conțin în dispozițiile penale care prevăd răspundere pentru: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 165 CP), traficul de copii în scopul exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, implicării în prostituție sau în industria pornografică (art. 206 alin. 1, lit. a) CP), pornografia infantilă (art. 208¹ CP), recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP), proxenetismul (art. 220 CP). De asemenea și Codul contravențional al Republicii Moldova sancționează la art. 89 practicarea prostituției, însă când este vorba despre categoriile de persoane care obțin venituri în urma prostituării altei sau altor persoane atunci respectivele acțiuni se vor încadra în prevederile art. 220 Cod penal, constituind infracțiunea de proxenetism.

4. Toate argumentele cu privire la natura social-juridică a fenomenului abordat ne permit să oferim o formulă care reflectă esența și principalele caracteristici ale „exploatării sexuale” a femeilor și copiilor. Astfel, este vorba despre folosirea, de regulă sistematică și în scop de profit, a femeilor și copiilor în prostituție, în industria pornografică sau în alte activități cu caracter sexual, prin aplicarea diferitor metode de constrângere sau prin profitarea de anumite condiții în care victima nu are libertatea sau capacitatea de a lua decizii în acest sens.

5. Este constatat că fenomenul exploatării sexuale, îndeosebi prin prisma traficului de persoane, nu este altceva decât o formă a sclaviei moderne, prin care se încalcă prevederile art. 4 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adică sclavia și condiții similare de aservire. Acest fapt este bine argumentat de CtEDO și, din care considerente, în prezent nu se mai pune problema dacă traficul de ființe umane este sau nu de domeniul art. 4 din CEDO.

6. În ultimul deceniu limitele subiectului cercetat s-au extins considerabil. În acest sens, se constată tot mai frecvent că sunt supuse exploatării sexuale nu doar fetele și femeile, ci și băieții sau bărbații. Iată de ce formularea generalizatoare nu reflectă doar realitatea existentă, ci permite tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate de exploatarea sexuală exprimată în diverse forme.

7. Odată cu creșterea dimensiunilor ce vizează formele organizate și transnaționale ale traficului de ființe umane, infractorii recurg tot mai frecvent la violență. Există suficiente motive să credem că violența încetează de a mai fi considerată doar un instrument în soluționarea problemelor criminale. Aceasta „crește” până la nivelul elementului motivațional al comportamentului, fiind inclusă de către infractor în sistemul de determinare a scopurilor criminale. Este vorba, mai întâi de toate, despre tendința de a da frâu liber propriei vanități hipertrofiate și a altor complexe ale sale, dorința de autoafirmare și afirmare față de cineva în calitate de proprietar asupra destinelor și vieților omenești și căruia îi este permis orice.

8. Pe tot parcursul său de dezvoltare, dreptul penal internațional, regional și național ce vizează domeniul supus investigării, a fost completat cu un număr mare de reglementări normative. Mai mult ca atât, este sesizabil faptul că o bună parte din conținutul său se repetă de multe ori, îndeosebi atunci când în adresa guvernelor și structurilor legislative din toate țările se fac apeluri pentru a consolida lupta împotriva exploatarei sexuale. Această situație, destul de firească, la prima vedere, poartă o evaluare contradictorie. Pe de o parte, aceste cereri ar trebui privite ca o manifestare a preocupărilor comunității internaționale față de soarta oamenilor care sunt exploatați sexual și ca dovadă a angajamentului său persistent pentru a se asigura că acestea devin mai puține. Pe de altă parte, observăm încă o dovadă concludentă că adevărata problemă nu este definitiv soluționată sau se soluționează în mod nesatisfăcător.

9. Poate fi argumentat faptul că ansamblul de acte juridico-penale internaționale și regionale include, în principiu, un cadru terminologic și conceptual eficient pentru procesul legislativ al oricărui stat care tinde să îmbunătățească standardele legate de normele ce stabilesc răspundere pentru persoanele ce comit infracțiuni de exploatare sexuală. În ultimii ani, terminologiei legii i se acordă un rol extrem de important, acest aspect fiind bine justificat: actele juridice internaționale trebuie să reflecte abordări comune problemelor existente, să predetermine o percepere unică a esenței fenomenelor care necesită a fi combătute. Astfel, din momentul adoptării Convenției din 1949 și până în prezent n-a încetat procesul de clarificare a conceptului de „exploatare”, precum și identificarea mai exactă a cercului de fapte social periculoase care constituie exploatarea sexuală. Același lucru se referă la „prostituție”, „exploatarea prostituției” și „exploatare sexuală”.

2. ASPECTE DE DREPT COMPARAT REFERITOARE LA EXPLOATAREA SEXUALĂ A PERSOANELOR

2.1. Legislația statelor care incriminează în mod direct exploatarea sexuală a persoanelor

După cum am mai menționat anterior, combaterea exploatării sexuale a femeilor și copiilor s-a transformat într-o problemă globală, urmând a fi soluționată prin conjugarea eforturilor și coordonarea acestei activități la nivelul întregii comunități mondiale, îndeosebi a organelor de drept ale statelor. Prin urmare, o activitate similară realizată în Republica Moldova este imposibilă fără a lua în considerație experiența internațională în acest domeniu. Este vorba, mai întâi de toate, despre studierea și cunoașterea legislației străine care reglementează răspunderea penală pentru exploatarea sexuală a femeilor și a copiilor.

Astfel, atât legislația unor țări, cât și normele dreptului internațional asociază exploatarea sexuală cu traficul de ființe umane. Din aceste considerente, răspunderea pentru exploatarea sexuală este prevăzută, în mare parte, în limitele răspunderii pentru traficul de ființe umane. Anume acest fapt a condiționat aria de investigație a problemei abordate în respectiva lucrare.

Studiul problematicii vizate în legislația penală a diferitor state demonstrează că acestea se divizează convențional în următoarele grupuri.

La primul grup se referă acele state în a căror legislație penală sunt evidențiate normele ce stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală, neavând o legătură directă cu alte categorii de infracțiuni. În același timp, este prevăzută răspunderea penală pentru comiterea infracțiunilor omogene – traficul de ființe umane, sclavia, comerțul cu sclavi (Franța, Israel, Spania, Suedia etc.).

Al doilea grup de state sunt cele care, conform legislației lor penale, răspunderea pentru exploatarea sexuală este stabilită în cadrul traficului de ființe umane și a comerțului cu sclavi. (Austria, Germania, Italia, Elveția, Olanda, Australia, SUA, Canada etc.).

La cel de al treilea grup se referă statele în a căror legislație penală nu este prevăzută răspunderea pentru exploatarea sexuală, această noțiune nefiind specificată direct în textul legii. Însă, există norme ce stabilesc răspundere pentru infracțiunile omogene (traficul de ființe umane, sclavia, comerțul cu sclavi etc.), care au un caracter preventiv și contribuie asupra faptului ca persoanele ce au suferit în urma infracțiunilor prevăzute de lege să nu devină ulterior victime ale

exploatării sexuale (Polonia, România, Federația Rusă, Turcia, San-Marino, Norvegia, Japonia etc.).

În continuare, ne vom axa pe analiza mai detaliată a subiectului abordat în legislația penală a grupurilor de țări menționate.

În *Codul Penal al Franței* [21], la compartimentul (secțiunea) cu privire la atentatele infracționale asupra libertății și demnității persoanelor este prevăzută pedeapsa pentru proxenetism, care constă în atragerea în practicarea prostituției, seducția sau recrutarea în scopul practicării prostituției ori influențarea persoanei în scop de a o impune să practice prostituția sau să continue această activitate (art. 225-5). De asemenea, legislația penală franceză conține norme ce stabilesc răspundere pentru o serie de infracțiuni, comiterea cărora poate favoriza exploatarea sexuală: sclavia (art. 212-1), obținerea unor servicii gratuite sau contra plată de la persoană, făcându-se abuz de vulnerabilitatea sau dependența acesteia (art. 225-13), impunerea unor condiții de muncă sau de trai persoanei, făcându-se abuz de vulnerabilitatea sau dependența ei, care sunt incompatibile cu demnitatea umană (art. 225-14).

În literatura juridică este menționat faptul că ultimele două norme penale stabilesc răspundere pentru diverse forme de sclavie [194, p. 268], deoarece, de fapt, este vorba despre starea de sclavie a persoanelor sau despre o situație similară acesteia [153, p. 43]. Prin urmare, legislația penală a Franței prevede răspundere penală nu doar pentru cazurile evidente de exploatare sexuală, ci și pentru cazurile neevidente de sclavie, deoarece aflarea persoanelor în astfel de condiții sporește considerabil riscul acestora de a deveni victime ale exploatării sexuale.

În actualul *Cod penal al Suediei* [131] norma ce stabilește răspundere pentru exploatarea sexuală a fost plasată în capitolul VI, „Infracțiuni cu caracter sexual”. Astfel, persoana care impune o altă persoană să întrețină relații sexuale, făcându-se abuz de vulnerabilitatea și dependența ei, trebuie să fie condamnată pentru exploatare sexuală... (secțiunea 3). Secțiunea 4 este dedicată în mod special răspunderii penale pentru exploatarea sexuală a minorilor. Iar capitolul IV, „Infracțiuni împotriva libertății și securității sociale”, reglementează răspunderea penală a persoanei care răpește sau privează de libertate copilul sau oricare altă persoană cu scopul de a o impune la munci forțate (secțiunea 1). La fel sunt pedepsite și persoanele care răpesc sau dețin în captivitate alți oameni (secțiunea 2). În contextul ultimelor norme este prezentă ideea protejării persoanelor împotriva exploatării sexuale.

În *Codul penal al Spaniei* [85] este prevăzută răspunderea penală pentru cel care, folosind violența, intimidarea sau înșelăciunea ori abuzând de situația de superioritate sau profitând de vulnerabilitatea victimei, impune o persoană care a atins majoratul să exercite sau să mențină prostituția împotriva voinței sale... (p. 1, art. 187). De asemenea, legislația spaniolă

sanctionează mai dur acțiunile celui care induce, promovează, favorizează sau facilitează prostituția unui minor sau a unei persoane cu handicap care necesită protecție specială, obține profituri din acesta sau exploatează în alt mod un minor sau o persoană cu dizabilități în aceste scopuri... (p. 1, art. 188).

În *legislația penală a Israelului* [154] sunt prevăzute norme speciale care reglementează răspunderea penală pentru prostituție, acțiuni perverse și pornografie (Cap. 11). De fapt, în categoria unor astfel de infracțiuni nimeresc și acțiunile legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

Începând cu anul 2000, Parlamentul Israelului a considerat că exploatarea sexuală trebuie încadrată într-o normă aparte, efectuând amendamentul 56 la art. 11 al legii penale. Astfel, conform § 203a, „Traficul de ființe umane în scop de prostituție”, comerțul cu oameni în scop de prostituție sau complicitatea în asemenea activitate se pedepsește cu închisoare până la șaisprezece ani. Prin urmare, vânzarea sau cumpărarea poate fi realizată sub formă bănească sau a altor servicii echivalente anumitor sume bănești, inclusiv sub forma unor servicii sau alte beneficii [177, p. 146].

Codul penal al Germaniei [64] conține un șir de norme în care este prevăzută răspunderea penală pentru infracțiunile legate de traficul ființelor umane în scopul exploatării sexuale. Astfel, capitolul XVIII, „Infracțiuni contra libertății persoanei”, incriminează următoarele fapte: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 232), traficul de ființe umane în scop de exploatare prin muncă (art. 233), acordarea de ajutor în traficul de ființe umane (art. 233a) și traficul de copii (art. 236). De asemenea, în capitolul XIII, „Infracțiuni contra autodeterminării sexuale”, legiuitorul german a incriminat, pe lângă infracțiunile cu caracter sexual, și cele legate de prostituție: exploatarea prostituției (art. 180a), controlul prostituției (art. 181a), implicarea minorilor în prostituție (art. 184f).

Prin urmare, se consideră destul de grav faptul exploatării sexuale în cazul în care infractorul aplică violența sau amenință cu aplicarea ei o altă persoană, impunând-o să se ocupe cu prostituția sau să continue această activitate; recrutează în mod fraudulos persoana sau, aplicând violența ori amenințând-o cu aplicarea ei, o transportă într-o țară străină pentru practicarea acțiunilor cu caracter sexual cu o terță persoană; impune persoana să tolereze în adresa sa acțiuni cu caracter sexual din partea altei persoane; recrutează persoana în scop de a obține profit, cunoscând despre situația precară a acesteia legată de aflarea ei într-o țară străină, impunându-o la acțiuni de prostituție sau la prelungirea unei astfel de activitate (art. 180a și 180b). Și mai gravă este considerată fapta legată de implicarea minorilor în prostituție,

legiuitorul stabilind infractorilor o pedeapsă mai severă decât în cazul implicării în prostituție a persoanelor mature (art. 184f).

În Codul penal al Germaniei, după cum am menționat, este incriminat în mod direct traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală. Astfel, oricine exploatează situația sau vulnerabilitatea altei persoane care se află într-o țară străină pentru a o determina să se angajeze în prostituție sau să continue această activitate, să se angajeze în activități sexuale exploatare, cu sau în prezența infractorului sau a unei persoane terțe, sau să sufere acțiunile sexuale asupra propriei persoane sunt pasibile de închisoare de la șase luni la zece ani. De asemenea, orice persoană care învață o persoană sub vârsta de douăzeci și unu de ani să se angajeze sau să continue să se angajeze în prostituție sau în oricare dintre activitățile sexuale menționate mai sus va suporta aceeași pedeapsă (alin. 1, art. 232). La alin. 2 al art. 232 este stipulat faptul că tentativa comiterii acestei infracțiuni se pedepsește penal. Alineatul 3 al aceluiași articol agravează pedeapsa, dacă victima este un copil (art. 176(1)), infractorul agresează fizic victima sau o pune în pericol de moarte, infractorul săvârșește infracțiunea pe bază de comerț sau ca membru al unei grupări care are ca scop comiterea în continuare a acestor infracțiuni.

În articolul 236 din Codul penal al Germaniei, „Traficul de copii”, este stabilită răspundere penală persoanei care neglijează grav datoria de părinte, cea de grijă și de educație a copilului sub vârsta de optsprezece ani, transmitându-l altei persoane pentru o perioadă îndelungată de timp pentru o recompensă sau în scopul de a se îmbogăți sau de a îmbogăți o terță persoană (alin. 1, art. 236); care în mod ilegal ajută să se adopte un copil sub vârsta de optsprezece ani (p. 1, alin. 2, art. 236) sau desfășoară activitatea de complicitate ce are ca scop ca persoană terță să întrețină un copil sub optsprezece ani, acționând pentru o recompensă sau cu intenția de a se îmbogăți sau de a îmbogăți o altă persoană (p. 2, alin. 2, art. 236).

La fel, în conformitate cu prevederile alin. 3 al art. 236 tentativa de infracțiune se pedepsește.

În calitate de semne calificate ale infracțiunii vizate sunt considerate cazurile când infractorul acționează în scop de profit, sub formă de îndeletnicire, sau este membru al unei grupări criminale care s-a constituit pentru trafic permanent de copii ori a altor acțiuni care pun în pericol dezvoltarea fizică și psihică a copilului (alin. 4, art. 236).

Din cele menționate rezultă că legislația penală a Germaniei presupune răspundere penală pentru toate cazurile traficului de copii în scopul exploatarei sexuale, indiferent dacă au survenit sau nu unele urmări negative. Prin urmare, traficul de copii în scopul exploatarei sexuale, la fel ca și favorizarea adopției ilegale a minorilor, se realizează de către a vinovat „pentru îmbogățirea

personală sau îmbogățirea unei terțe persoane”, „sub formă de îndeletnicire în scop de profit”, inclusiv prin punerea în pericol a sănătății fizice și psihice a copilului.

În corespundere cu prevederile *Codului penal al Olandei* [34], persoana este considerată vinovată de exploatarea sexuală (trafic de ființe umane în scopul exploatării sexuale) dacă, printr-un act de violență sau o altă acțiune, prin abuz de putere sau înșelăciune impune o altă persoană să practice prostituția, sau întreprinde activități în circumstanțele sus menționate care vor impune persoana să se ocupe cu prostituția, o recrutează, o ea cu sine sau răpește persoana în scopul impunerii ei să se ocupe cu prostituția într-o țară străină, impune minorul să se ocupe cu prostituția sau întreprinde orice activitate în privința acestei persoane care ar putea impune această persoană să se ocupe cu prostituția (alin. 1, art. 250).

În calitate de semne calificative ale componenței de infracțiuni vizate se referă traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale săvârșit de una sau mai multe persoane în privința minorului care nu a atins încă vârsta de șaisprezece ani, dacă în rezultatul actului de violență sau a altei acțiuni au fost cauzate vătămări corporale grave (alin. 2, art. 250).

Articolele 274-278 din *Codul penal al Olandei* sunt dedicate răspunderii penale pentru sclavie, unde, pe lângă subiectul general, mai este specificat și subiectul special al infracțiunii (căpitanul corabiei și membrul echipei navale).

Așadar, normele care stabilesc răspundere pentru traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale și pentru sclavie sunt plasate în diferite capitole ale *Codului penal*, după cum urmează: normele ce se referă la traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale (art. 250) se regăsesc în capitolul XIV, „Infracțiuni contra moralității publice”, iar normele care vizează sclavia (art. 274-278) sunt plasate în capitolul XVIII, „Infracțiuni contra libertății persoanei”. În această ordine de idei, legislația olandeză nu doar diferențiază componențele de infracțiuni menționate, dar subliniază și diferența dintre valorile încălcate, fiind vorba despre moralitatea publică și libertatea persoanei.

În *Codul penal al Australiei* [4], sclavia, exploatarea sexuală sau recrutarea prin minciună (art. 270) sunt plasate în capitolul „Infracțiuni contra umanității”. Astfel, legiuitorul acestei țări a reglementat problema exploatării sexuale în rând cu manifestările criminale globale, reieșind din pericolului social sporit și proporțiile alarmante ale acestor categorii de fapte infracționale. Considerăm că o asemenea abordare a problemei este corectă, meritând a fi un exemplu bun de urmat pentru legislația altor țări.

De asemenea, în legea penală a Australiei se operează cu sintagma „exploatare sexuală forțată”, ca o varietate a acțiunilor criminale cu caracter sexual, care lipsește în codurile penale ale altor țări. Prin urmare, legea tratează această noțiune prin prisma situației unei persoane care

presupune prestarea de servicii sexuale în urma violenței sau amenințărilor; totodată persoana nu are suficientă libertate pentru a înceta prestarea serviciilor sexuale sau pentru a părăsi locul sau sectorul unde prestează aceste servicii (art. 250.4).

În conformitate cu norma respectivă, prin noțiunea de prestare a serviciilor cu caracter sexual se subînțelege folosirea comercială sau demonstrarea corpului persoanei, care prestează acest serviciu în scopul satisfacerii poftei sexuale a altor persoane. Prin noțiunea de amenințare în acest caz se are în vedere amenințarea cu aplicarea forței fizice asupra persoanei, amenințarea cu deportarea, precum și cu aplicarea altei acțiuni periculoase, dacă nu există circumstanțe certe pentru astfel de pericol în legătură cu prestarea de către persoană a serviciilor cu caracter sexual.

Conform prevederilor art. 270.7, „Recrutarea prin înșelăciune a persoanei pentru prestarea serviciilor cu caracter sexual”, la răspundere penală este trasă persoana care încurajează o altă persoană să intre într-un angajament de prestare a serviciilor cu caracter sexual, înșelându-o în privința faptului că respectivul angajament presupune oferirea serviciilor cu caracter sexual.

Săvârșirea de către infractor a acțiunilor sus-menționate în privința persoanei care nu a atins vârsta de optsprezece ani reprezintă un semn calificativ al componenței de infracțiune analizată (art. 270.8).

În capitolul IV din *Codul penal al Republicii Populare Chineze* [198], „Infracțiuni contra drepturilor cetățenilor la viață și la drepturile democratice”, sunt amplasate articolele dedicate vânzării-cumpărării femeilor și copiilor, precum și impunerea acestora să se prostitueze. Tot aici este și norma care stabilește răspundere pentru răpirea femeilor și a copiilor în scopul vânzării lor, prin care se are în vedere orice acțiune comisă în privința acestora legată de răpirea prin înșelăciune, capturare, vindere sau cumpărare, transmiterea femeii sau a copilului, precum și complicitatea în aceasta (alin. 8, art. 240).

Legiuitorul chinez abordează destul de minuțios problema răspunderii pentru comiterea infracțiunilor menționate în prezența circumstanțelor agravante, fiind vorba despre: conducerea unui grup care se ocupă de răpirea femeilor și copiilor în scopuri comerciale; dacă numărul victimelor este mai mare de trei; ultragierea femeii; impunerea femeii răpite, prin amenințări sau convingeri, să practice prostituția sau vinderea acesteia unei terțe persoane, care o va impune ulterior să practice prostituția; răpirea femeilor și copiilor în scop de ai trafica prin amenințări, violență sau prin folosirea unor substanțe psihotrope (narcotice); răpirea unui nou născut în scop de al trafica; cauzarea vătămarilor sau comiterea unor acțiuni care au dus la moartea femeilor și copiilor răpiți sau a rudelor acestora; traficul de femei și copii peste hotare (art. 240). Cea mai aspră pedeapsă pentru astfel de infracțiuni este pedeapsa cu moartea și confiscarea averii.

În comparație cu legislația penală a Republicii Moldova, cea chineză evidențiază separat norma care stabilește răspundere pentru răpirea nou născuților în scop de trafic, precum și a femeilor și copiilor în diferite circumstanțe agravante, prevăzând pentru aceasta o pedeapsă maximă (pedeapsa cu moartea).

În *Codul penal al Austriei* [127] răspunderea penală pentru exploatarea sexuală este prevăzută în articolul ce se referă la traficul de ființe umane, plasat în capitolul „Infrațiuni contra moralității”. Astfel, conform prevederilor art. 217, „Traficul de ființe umane”, răspunderii penale este supusă persoana care transportă o altă persoană, chiar dacă aceasta practică deja prostituția, pentru concubinaj sexual în alt stat... (alin. 1, art. 217); care convinge persoana să practice prostituția în alt stat, înșelând-o în privința intenției sale; impune persoana să practice astfel de activitate pe teritoriul altui stat, folosind forța sau amenințând cu aplicarea ei; transportă victima pe teritoriul altui stat, prin aplicarea violenței sau înșelând-o în privința intențiilor sale reale... (alin. 2, art. 217). În art. 104 este prevăzută răspunderea penală pentru cei care comit infracțiuni legate de sclavie.

În anul 2004 au fost aprobate și puse în aplicare unele amendamente legislative la art. 104a, legate de răspunderea penală pentru comiterea următoarelor acțiuni: recrutarea, adăpostirea, primirea, transportarea, oferta de a transmite sau transmiterea altui om în scopul exploatarei sexuale, exploatarea prin muncă sau prelevării organelor victimei, prin ducerea în eroare a acesteia, prin abuz de putere, profitând de boala psihică a victimei, starea neajutorată a sa, intimidarea, oferirea sau primirea unor beneficii pentru transmiterea victimei unei alte persoane [149, p. 37]. Ca semne calificative ale infracțiunii analizate sunt considerate: aplicarea violenței sau a amenințărilor cu aplicarea violenței, comiterea acțiunilor sus menționate în privința minorului, de către o grupare criminală, cu aplicarea violenței deosebit de periculoase, punerea în pericol a vieții victimei, cauzarea unor daune grave sănătății victimei.

În redacția actuală a *Codului penal al Italiei* [130, 249 p.], la capitolul III, „Infrațiuni contra libertății persoanei”, este incriminată infracțiunea de sclavie.

Parlamentul italian a adoptat în anul 2003 o nouă lege cu privire la măsurile de contracarare a traficului de ființe umane, efectuând, în acest context, anumite modificări ale art. 600-602 din Codului penal. Astfel, în art. 601, „Traficul de ființe umane”, este prevăzut faptul că orice persoană care se ocupă cu traficul de ființe umane, în condițiile stipulate la art. 600, sau în scopul comiterii infracțiunilor specificate în primul punct al aceluiași articol, determină persoana prin înșelăciune sau o impune prin violență, amenințări, abuz de putere, sau, folosindu-se de superioritatea sa fizică sau psihică asupra acestei persoane, abuzând de faptul că aceasta se află într-o stare dificilă, sau prin darea unor promisiuni, acordarea sumelor bănești ori a altor

beneficii celor care au influență asupra persoanei date, transportează persoana pe teritoriul statului, îi asigură șederea sau ieșirea de pe teritoriul statului, se pedepsesc cu închisoare pe un termen de la 8 la 20 de ani. Termenul sentinței se majorează de la o treime până la jumătate din termen, dacă faptele menționate în primul punct se referă la persoanele minore care nu au împlinit vârsta de optsprezece ani sau dacă au ca scop exploatarea lor prin prostituție ori extirparea de organe de la persoană [132, p. 36].

În conformitate cu art. 196, „Traficul de ființe umane”, din capitolul V, „Acțiuni infracționale contra integrității sexuale”, al *Codului penal al Elveției* [209, p. 73-75], răspunderii penale este supusă persoana care realizează traficul de persoane, contribuind prin complicitate la înfăptuirea acțiunilor de desfrâu din partea altei persoane (alin. 1), precum și persoana care creează structuri specializate pentru traficul de ființe umane (alin. 2).

Codul penal al Coreei de Sud [35], în capitolul XXXI, „Infracțiuni legate de răpirea persoanelor”, este prevăzută răspunderea penală pentru răpirea omului și traficul acestuia în scop de obținere a profitului (art. 228). Astfel, respectiva normă penală incriminează fapta persoanei care, aplicând forța sau prin înșelăciune, răpește o altă persoană în scopul implicării ei în acțiuni cu caracter sexual pentru a obține profit..., sau care realizează traficul de femei pentru prostituție (alin. 1-2, art. 228). Din punctul nostru de vedere, aici se evidențiază problema abordării normative a răspunderii la nivelul unei singure norme pentru mai multe fapte penale, și anume răspunderea pentru viol, conjugată cu răpirea simplă și răpirea în scopul exploatării sexuale.

Prezintă interes legislația cu privire la contracararea exploatării sexuale și a traficului de ființe umane în țările cu sistem de drept anglo-saxon, care la fel se evidențiază prin abordarea răspunderii penale pentru exploatarea sexuală în limitele traficului de persoane.

Așadar, în Legea SUA „Cu privire la protecția victimelor violenței și a traficului de ființe umane”, § 920b, art. 120b, „Traficul de ființe umane în scopul obținerii unor servicii sau prestarea unei munci”, se menționează că pedepsei este supusă orice persoană care recrutează, adăpostește, transportă, pune la dispoziție sau primește pe orice cale o altă persoană în scopul obținerii unor servicii sau prestarea unei munci: (1) prin amenințări sau cauzarea unor daune grave a sănătății, sau (2) prin impunerea unor planuri, scheme ori comportamente care induc persoana în eroare și o conving în faptul că, în cazul în care nu va oferi o astfel de muncă sau serviciu, atunci ei sau altei persoane i se vor cauza prejudicii grave, sau (3) prin diferite amenințări...” [138].

În Programul Organizației Națiunilor Unite privind măsurile de combatere a traficului de ființe umane [138] sunt oferite extrasele din Codul SUA, cu amendamentele Legii menționate referitoare la protecția victimelor violenței și a traficului de persoane.

Astfel, art. 1591, „Traficul de copii în scopul exploatării sexuale”, constă în comiterea acestei infracțiuni în privința minorilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, prin aplicarea forței, înșelăciunii sau constrângerii, care atrage după sine pedeapsa cu închisoare pe un termen de 20 de ani. În cazul în care traficul s-a efectuat în privința unui minor care nu a atins vârsta de 14 ani, persoana vinovată poate fi condamnată la detenție pentru orice termen sau pe viață.

Articolul 1590, „Traficul de ființe umane legat de impunerea forțată a unei datorii sau obligații, a sclaviei sau a unei munci involuntare”, incriminează următoarele acțiuni: recrutarea, adăpostirea, transportarea, obținerea prin orice mijloace a persoanei pentru prestarea unei munci sau acordarea unor servicii, care se pedepsesc cu amendă, conform prevederilor acestui articol, cu închisoare pe un termen nu mai mare de 20 de ani sau cu ambele.

În afară de aceasta, în Programul menționat al ONU este subliniat faptul că în lege este specificată diferența dintre traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale și alte forme ale traficului de persoane. Prin urmare, traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale este considerat infracțiune doar dacă se comite prin violență, înșelăciune, constrângere sau dacă victima este o persoană minoră (în ultimul caz nu are importanță dacă a fost aplicată violență, înșelăciunea sau constrângerea). Atunci când traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale este însoțit de impunerea unor datorii sau obligații, sclavie sau muncă forțată, de asemenea, va fi considerat infracțiune.

2.2. Legislația statelor care incriminează indirect exploatarea sexuală a persoanelor

Reamintim că la acest grup se referă acele state, a căror legislație penală nu prevede în mod direct răspundere pentru exploatarea sexuală, incriminând doar anumite infracțiuni conexe (trafic de ființe umane, sclavie etc.). Într-o anumită măsură acestea au un caracter preventiv, în sensul că incriminarea lor împiedică transformarea ulterioară a persoanelor în victime ale exploatării sexuale.

În capitolul XXXII, „Infracțiuni contra securității publice”, din *Codul penal al Poloniei* [203] este prevăzută o normă specială care stabilește răspundere penală pentru cei ce se ocupă cu traficul de ființe umane, chiar și cu acordul acestora (§ 1, art. 253), precum și pentru persoanele vinovate care, contrar cerințelor legii, se ocupă cu organizarea înfierii copiilor în scopul obținerii unor beneficii materiale (§ 2, art. 253).

Codul penal al României [22], în titlul I, „Infrațiuni contra persoanei”, capitolul VII, „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile”, incriminează o serie de fapte care se referă la exploatare, inclusiv sexuală, fiind vorba atât de persoane mature, cât și de minori. Astfel, legiuitorul a incriminat în acest capitol sclavia (art. 209), traficul de persoane (art. 210), traficul de minori (art. 211), proxenetismul (art. 213), folosirea serviciilor unei persoane exploatate (art. 216), folosirea prostituției infantile (art. 216¹). Prin urmare, deși legiuitorul român nu a specificat direct în textul legii despre ce fel de exploatare este vorba, totuși aceasta rezultă din dispoziția normei incriminatorii.

Codul penal al Turciei [207, 374 p.], la capitolul VI, „Infrațiunile contra libertății muncii”, prevede răspundere penală pentru persoanele care efectuează recrutarea, răpirea, transportarea, predarea, adăpostirea sau deținerea oamenilor prin amenințări sau prin alte forme de constrângere, escrocherie, înșelăciune, abuz de putere sau folosindu-se de vulnerabilitatea lor, pentru obținerea acordului acestora în scop de ai exploata, care include munca sau acordarea forțată de servicii, sclavia sau practicarea unor tradiții similare sclaviei, o stare dependentă sau extirparea de organe (art. 201/b). Comiterea unei astfel de infracțiuni în privința persoanelor minore care nu au atins vârsta de 18 ani, precum și săvârșirea acestor acțiuni infracționale de către o grupare criminală va agrava răspundere penală.

Codul penal al Republicii San-Marino [204, 253 p.], în capitolul II, „Infrațiuni contra libertății personale”, incriminează traficul de ființe umane și sclavia (art. 168), precum și convertirea la sclavie (art. 167).

Codul penal al Japoniei [101], la art. 226, „Capturarea și trimiterea oamenilor peste hotare și traficul de ființe umane”, prevede răspundere pentru acele categorii de persoane care vând sau cumpără o altă persoană pentru trimiterea acesteia peste hotarele Japoniei sau trimit peste hotarele țării o persoană capturată sau traficăată.

Și *Codul penal al Norvegiei* [129] conține o normă specială care interzice sclavia sau traficul de sclavi. Astfel, în capitolul XXI, „Infrațiuni contra libertății personale”, este prevăzută răspundere penală pentru persoana implicată în acțiuni care convertesc în sclavie o altă persoană sau oferă complicitate la aceasta, se ocupă cu traficul de sclavi sau sunt complici la aceasta, transportă sclavi sau persoane destinate de a fi vândute în sclavie (art. 225).

Într-un șir de state au fost aprobate legi speciale destinate combaterii traficului de ființe umane, însă unii specialiști în domeniu au mai multe dubii referitoare la eficacitatea acestora.

Așadar, sunt considerate inefficiente reglementările existente în legislația penală a Norvegiei, unde normele despre combaterea traficului de ființe umane au condiționat necesitatea

aprobării unui Decret special cu privire la asigurarea aplicării legislației ce vizează traficul de ființe umane și procedurile administrative care „incriminează traficul de ființe umane” [138].

În conformitate cu p. 1, art. 2 din ordonanța nr. 2001/4 a Misiunii Organizației Națiunilor Unite din Kosovo cu privire la interzicerea traficului de ființe umane în Kosovo, orice persoană care participă sau încearcă să participe la traficul de ființe umane va fi supusă unei pedepse cu închisoare de la 2 la 12 ani [138]. În calitate de circumstanțe calificate care agravează răspunderea penală sunt considerate următoarele: săvârșirea respectivei infracțiuni în privința persoanei care nu a atins vârsta de 18 ani, precum și organizarea unei grupări care are ca scop traficul de ființe umane.

În legătură cu schimbările radicale care au avut loc în ultimele trei decenii, legate de reorganizarea unor state și apariția altor state noi în spațiul post-sovietic, care și-au creat ulterior legislația lor națională, considerăm necesar de a examina succint normele legislației penale din aceste țări care reglementează răspunderea pentru exploatarea sexuală în contextul traficului de ființe umane. Fără a exagera, se poate afirma că dinamica sporită a acestui tip de infracțiuni din cadrul țărilor sus menționate reprezintă o problemă destul de acută, fapt care a condiționat introducerea normelor penale ce corespund în mare parte principiilor de bază și dispozițiilor dreptului internațional în domeniul combaterii exploatarei sexuale și a traficului de persoane.

Codul penal al Republicii Belarus [201], în capitolul 22, „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei”, se regăsește norma penală care prevede răspundere pentru traficul de ființe umane (art. 181). Conform prevederilor acestei norme, traficul de ființe umane presupune recrutarea, transportarea, transmiterea, primirea sau adăpostirea persoanei în scop de exploatare, prin înșelăciune, abuz de încredere, aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea victimei sau amenințarea cu aplicarea unei astfel de violențe (alin. 1). În calitate de circumstanțe agravante ale acestei infracțiuni legiuitorul belarus a prevăzut traficul de ființe umane săvârșit: asupra a două sau mai multor persoane; cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea victimei sau amenințarea cu aplicarea unei astfel de violențe; în scop de profit; de către un grup de persoane cu înțelegere prealabilă; de către o persoană care s-a folosit de situația sa de serviciu; de către persoane care au mai comis anterior infracțiuni prevăzute de articolul 181 sau de articolele 171, 171¹, 181¹, 187, alineatele 2 și 3 ale articolului 343¹ din prezentul Cod; asupra unei femei despre care persoana vinovată cunoștea cu certitudine că este însărcinată; cu transportarea persoanei peste hotarele țării; în privința unui minor (alin. 2); de către un grup organizat; care a cauzat din imprudență decesul victimei sau vătămări corporale grave, infectarea cu SIDA ori alte consecințe grave (alin. 3).

Este importantă și nota de la art. 181, care explică esența exploatării, avându-se în vedere constrângerea ilegală a unei persoane de a lucra sau a furniza servicii (inclusiv acte sexuale, mamă surrogat, extirparea organelor și/sau țesuturilor umane) în cazul în care, din motive independente de voința sa, nu poate refuza să efectueze lucrări (servicii), inclusiv sclavie sau practici similare sclaviei.

În ceea ce privește *Codul penal al Federației Ruse* [195], la art. 127.1. – Traficul de persoane, este incriminată fapta de vânzare-cumpărare a persoanei, alte tranzacții comise în privința ei, precum și recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea acesteia în scop de exploatare. Așa cum reiese din dispoziția normei incriminatorii, este vorba despre diferite forme de exploatare. Totuși, în comparație cu alte legislații penale, în nota de la art. 127.1. este definită exploatarea în sensul respectivului articol, adică folosirea persoanei în prostituție sau în alte forme de exploatare sexuală, sclavia și starea de servitute.

Codul penal al Federației Ruse incriminează separat unele forme de exploatare sexuală în capitolul XXV, „Infrațiuni contra sănătății populației și a moralității publice”. Astfel, este vorba despre implicarea în practicarea prostituției (art. 240), profitarea de servicii sexuale oferite de un minor (art. 240.1.), producerea și comercializarea ilegală a materialelor sau obiectelor cu conținut pornografic (art. 242), producerea și comercializarea materialelor sau obiectelor cu conținut pornografic al minorilor (art. 242.1.), implicarea minorilor în scopuri de producere a materialelor sau obiectelor cu conținut pornografic (art. 242.1.). Prin urmare, constatăm că legiuitorul rus, reieșind din faptul că fenomenul pornografiei, îndeosebi a celei infantile, a luat amploare în ultima perioadă de timp, a incriminat mai multe categorii de fapte care prezintă un pericol social sporit pentru tânăra generație.

Codul penal al Ucrainei [208], în art. 149 „Traficul de ființe umane sau alte operațiuni ilegale de transmitere a persoanei”, incriminează acțiunile criminale care constau în vinderea sau un alt mod de transmitere a persoanei contra plată, efectuarea în privința sa a altor operațiuni ilegale legate de transportarea legală sau ilegală a ei peste frontiera de stat a Ucrainei pentru a o vinde sau transmite ulterior altei (altor) persoane, în scopul exploatării sexuale, implicării în porno-business, atragerii în activitate criminală, în sclavie, înfierea copiilor în scopuri comerciale, folosirea în conflicte armate, exploatarea muncii acestora (alin. 1). Respectivul acțiuni infracționale se sancționează cu închisoare de la trei la opt ani.

Ca agravante ale acestei infracțiuni sunt considerate: comiterea acelorași acțiuni împotriva unui minor, de către mai multe persoane, în mod repetat, de către un grup de persoane cu înțelegere prealabilă, cu folosirea situației de serviciu sau de către o persoană față de care victima se afla în dependență materială sau o altă dependență (alin. 2); de către un grup organizat

sau legate de scoaterea ilegală a copiilor din țară ori refuzul de ai întoarce în Ucraina, sau în scopul extirpării organelor ori țesuturilor umane pentru transplant ori donare violentă (forțată) sau dacă au cauzat consecințe grave (alin. 3). Pedepsa maximă pentru comiterea acestor acțiuni infracționale este de 15 ani închisoare cu confiscarea averii.

Codul penal al Azerbaidjanului [196] conține norme care prevăd răspundere penală atât pentru exploatarea sexuală legată de traficul de minori, cât și pentru sclavie. În conformitate cu legislația Azerbaidjanului este prevăzută răspunderea penală pentru traficul minorului sau efectuarea altor operațiuni ilegale în privința minorului, prin transmiterea acestuia sau intrarea în posesia lui (alin. 1, art. 173).

Conform prevederilor art. 106 Cod penal al Azerbaidjanului, comerțul cu sclavi presupune întreținerea unei persoane în scop de al transforma în sclav sau de al folosi ca sclav, vinderea sau schimbul acestuia, dispunerea de el, precum și orice alt act legat de comerțul cu sclavi sau de transportul lor, sau sclavia sexuală ori atentarea la libertatea sexuală bazată pe sclavie (alin. 3, art. 106).

În legătură cu prevederile legislative menționate, unii cercetători constată că nu este destul de justificată restrângerea cercului de victime și restricționarea acestora doar la categoria de persoane transformate în sclavi sau la cele care deja sunt în stare de sclavie. În multe cazuri victime ale traficului de ființe umane și ale exploatării sexuale sunt persoanele care nu se încadrează în noțiunea de „sclav”, în sensul Convenției cu privire la sclavie, fiind vorba de acea persoană în privința căreia se realizează toate sau unele forme de uzurpare, inerente dreptului de proprietate [153, p. 36-37].

Ca și în cazul Republicii Moldova, mai mulți legiuitori (Azerbaidjan, Georgia, Kazahstan, Tadjikistan etc.) evidențiază ca infracțiune distinctă cu un pericol social sporit traficul de copii în scopul exploatării sexuale.

Așadar, *Codul penal al Georgiei* [197], la art. 172, „Săvârșirea operațiunilor ilegale în privința minorului în scop de al înfia”, incriminează fapta care constă în cumpărarea (alin. 1), vânzarea (alin. 2) minorului sau efectuarea altor operațiuni ilegale în privința lui în scop de al înfia.

În *Codul Penal al Lituaniei* [200] normele care reglementează răspunderea pentru traficul de ființe umane sunt plasate în diferite capitole. Așadar, în capitolul XX, „Infracțiuni contra libertății persoanei”, se regăsește art. 147, „Traficul de ființe umane”, unde este prevăzută răspundere penală pentru cei care în scopul obținerii unui beneficiu material sau a altui beneficiu personal a vândut, a cumpărat sau prin altă modalitate a transmis sau a obținut o persoană.

Vinderea sau cumpărarea copilului, ca infracțiune separată prevăzută la art. 157, este plasată în capitolul XXIII, „Infracțiuni sau alte fapte penale comise contra copilului și a familiei”. Conform prevederilor acestui articol, răspunderii penale este supusă aceea persoană care a cumpărat, a vândut sau prin alte mijloace a cedat sau a obținut un copil minor.

În capitolul XV, „Infracțiuni contra omenirii și infracțiuni militare”, este prevăzută răspunderea penală pentru tratamentul necorespunzător al oamenilor interzis de dreptul internațional, inclusiv traficul de ființe umane și sclavia sexuală (art. 100). Este relevant faptul că mărimea sancțiunilor pentru traficul de persoane ca infracțiuni contra umanității depășește aproape de două ori mărimea sancțiunilor prevăzute pentru traficul de minori care atentează asupra libertății omului, a drepturilor copilului și a familiei.

În *Codul penal al Republicii Kazahstan* [202, 466 p.], la capitolul I, „Infracțiuni contra persoanei”, este plasat art. 128, „Recrutarea oamenilor pentru exploatare”, care reglementează răspunderea penală pentru recrutarea prin înșelăciune a persoanelor în scop de exploatare sexuală sau alt tip de exploatare (alin. 1, art. 128). De remarcat că, conform prevederilor acestui articol, se pedepsește doar activitatea celor ce recrutează, însă, în opinia noastră, pericolul public care survine din partea celor care realizează sau organizează exploatarea sexuală este mai mare decât în cazul celor care obțin venituri.

Totodată, capitolul II, „Infracțiuni contra familiei și minorilor”, conține art. 133, „Traficul de minori”, în conformitate cu care se pedepsește vânzarea-cumpărarea minorului sau efectuarea altor operațiuni în privința minorului sub formă de transmitere sau de deținere a acestuia (alin. 1, art. 133).

Răspunderea penală se va agrava în cazul comiterii repetate a infracțiunilor în privința a doi sau mai mulți minori, de către un grup de persoane cu înțelegere prealabilă sau de către un grup criminal organizat, cu folosirea situației de serviciu, prin transportarea peste hotarele Kazahstanului, în scopul implicării minorului în comiterea unor infracțiuni sau alte fapte antisociale, cu scopul extirpării de la minor a organelor sau țesuturilor pentru transplant, precum și în cazul când, din imprudență, au dus la decesul minorului sau au provocat alte consecințe grave (alin. 2, art. 133).

Codul penal al Tadjikistanului [205, 410 p.], la fel ca și cel al Kazahstanului, prevede răspundere penală doar pentru recrutarea persoanelor prin înșelăciune în scopul exploatării sexuale sau a altui gen de exploatare (alin. 1, art. 132). Va spori răspunderea penală comiterea infracțiunii în grup (inclusiv organizat), în privința unui copil sau a unei persoane minore, repetat, în scopul transportării ei peste hotarele țării, în cazul existenței unei recidive deosebit de

periculoase (alin. 2 și 3 ale art. 132). Aceste infracțiuni sunt plasate de legiuitor în capitolul XVII, „Infracțiuni contra persoanei”.

O situație analogică este și în *Codul penal al Uzbekistanului* [206, 338 p.], în capitolul VI, „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității”, unde art. 135, „Recrutarea persoanelor pentru exploatare”, repetă practic articolul cu aceeași denumire din Codul penal al Tadjikistanului. Diferența constă doar în gravitatea sancțiunilor existente la componentele calificate ale infracțiunii – închisoare de la 5 la 8 ani, în Codul penal al Tadjikistanului, și de la 5 la 12 ani, în legislația penală a Uzbekistanului.

Prevederile art. 159, „Traficul de copii”, din *Codul penal al Republicii Kârgâzstan* [199, 299 p.], la fel stabilește răspundere doar pentru realizarea unor operațiuni de vânzare-cumpărare a minorului sau a altor forme de transmitere și deținere a acestuia (alin. 1).

Prin urmare, constatăm că în legislația penală a țărilor menționate, în mare parte se conțin două tipuri de norme, care stabilesc răspundere pentru traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale și pentru recrutarea persoanelor în același scop.

În contextul studierii legislației penale a diferitor țări cu privire la răspunderea pentru traficul de ființe umane și exploatarea sexuală, se conturează concluzia, potrivit căreia conținutul acesteia continuă să fie un subiect actual abordat de specialiștii din domeniul dreptului penal și a criminologiei.

Unul din principalele scopuri ale cercetării domeniului de referință constă în elucidarea tendințelor de dezvoltare a reglementărilor dreptului internațional orientate spre eficientizarea luptei cu categoria respectivă de infracțiuni, analiza experienței pozitive a altor state ce țin de formarea complexului de norme corespunzătoare ale dreptului penal și a oportunității implementării unei astfel de experiențe în procesul legislativ național.

Din acest punct de vedere, autorul S. Gromov, abordând problema traficului de ființe umane și a exploatării sexuale, atrage o atenție deosebită la formularea dispozițiilor normelor penale, limitele sancțiunilor și nivelul corespunderii lor normelor de drept internațional [149, p. 9, 36]. Referindu-se la aceeași problemă, E. Șalimov, reieșind din necesitatea protecției speciale a drepturilor minorilor, recunoaște utilitatea păstrării în majoritatea codurilor penale ale țărilor din fosta URSS a articolelor separate care stabilesc răspundere pentru traficul de copii în scopul exploatării sexuale [210, p. 19].

Existența în legislația străină a multiplelor norme penale care reglementează răspunderea pentru exploatarea sexuală a femeilor și copiilor a generat diverse abordări și încercări din partea teoreticienilor de a sistematiza materialul legislativ cu privire la acest subiect.

Astfel, majoritatea cercetătorilor care și-au concentrat efortul spre analiza legislației penale străine în acest domeniu atenționează nu doar asupra diferențelor existente în soluționarea unor probleme ce țin de normele concrete reflectate în codurile penale ale diferitor țări, ci și asupra divergențelor legate de abordările care vizează sistemul de răspundere pentru exploatarea sexuală a persoanelor. De fapt, același lucru îl demonstrează și analiza efectuată de noi în acest capitol.

Respectivele diferențe sunt destul de vizibile, însă mai dificil este modul de evaluare și de apreciere a politicii țărilor și a comunității internaționale ce se referă la soluționarea problemelor legate de traficul ființelor umane și de exploatarea sexuală a acestora.

Astfel, mai întâi de toate trebuie să pornim de la faptul că, atunci când este vorba despre diferite țări ale lumii, nu există o coincidență absolută a abordărilor conceptuale și a normelor dreptului penal care se referă la stabilirea pedepselor pentru persoanele vinovate de exploatarea sexuală.

Cauzele existenței diferențelor la acest capitol sunt variate. O parte din ele au un caracter general și predetermină specificul sistemelor juridico-penale naționale. Prin urmare, este cunoscut faptul că statutul unui stat suveran îi oferă posibilități necondiționate acestuia de a-și construi propriul sistem de drept și de a-și stabili propria politică juridică, reieșind din particularitățile de dezvoltare a țării și a populației, de caracterul regimului politic existent, de nivelul dezvoltării comunității, de influența religiei, obiceiurilor și a tradițiilor, de starea și caracterul criminalității etc. Cel mai des diferențele se observă atunci când este vorba despre diferite abordări ale statelor în soluționarea problemelor legate de contracararea anumitor categorii de infracțiuni. În calitate de criterii de diferențiere pot fi următoarele: nivelul de răspândire a unor fapte penale și a formelor lor de manifestare, severitatea reacției sociale asupra lor etc.

Dacă este vorba despre stabilirea răspunderii penale pentru traficul de ființe umane și exploatarea sexuală, atunci în calitate de factor specific de diferențiere apare, așa cum am menționat mai spus, poziția și rolul unei anumite țări în sistemul global al traficului de sclavi. În acest sens, cercetătorul E. Șalimov afirmă, pe bună dreptate, că nivelul legislativ al represiei penale în lupta cu traficul de ființe umane a diferitor țări depinde în mod direct de rolul dominant al țării în procesul comiterii infracțiunii (țările de destinație sau țara furnizor de „marfă vie”), iar procesul de formare a normelor juridico-penale care instituie răspundere pentru traficul de ființe umane, la fel depinde de faptul cât de mult a suferit respectivul stat în urma fenomenului sclaviei ce s-a perindat în trecut [210, p. 19].

Factorii de diferențiere menționați au un rol dublu. Pe de o parte, aceștia apar atât în calitate de condiții (premise) inerente păstrării suveranității statale, cât și în calitate de caracteristici fundamentale ale acesteia.

Pe de altă parte, existența factorilor de diferențiere, precum și perceperea corectă de către stat și societate a importanței acestora servește ca o barieră care apără sistemul suveran împotriva „expansiunii” excesive și nu întotdeauna întemeiată a dreptului penal internațional. În acest sens, primul obstacol în calea globalizării dreptului penal îl are problema „reconcilierii” suveranității statale cu nevoile actuale de abordare și evaluare comună a acțiunilor social-periculoase și a jurisdicției penale legată de acestea; cu alte cuvinte, este vorba despre problema relaționării dreptului penal internațional și a celui național cu jurisdicția.

În abordările precedente s-a vorbit destul de detaliat despre faptul că orice stat, fiind membru al comunității mondiale și, respectiv, al securității mondiale, este obligat să cedeze o parte din suveranitatea sa în limitele importante pentru întreaga comunitate care se referă la problemele ce vizează lupta cu criminalitatea, obligându-se să armonizeze reglementările normative la standardele dreptului internațional. Recomandările „legiuitorilor internaționali”, cu timpul devin tot mai insistente, stimulând activ crearea mecanismelor de reglementare juridico-penală cu caracter global. În acest scop, toate statele lumii trebuie să cedeze puțin din suveranitatea sa. Oricum, nici unul din statele care au un astfel de sistem nu-și poate asuma funcțiile de „judecător suprem”, judecând și iertând în funcție de propriile convingeri, ceea ce se observă tot mai des în zilele noastre.

Anume din considerentele enunțate trebuie de abordat problema armonizării și unificării legislației penale, formării standardelor unice de securitate ca o necesitate obiectivă de dezvoltare a sistemelor naționale de drept, mai ales atunci când este vorba despre răspunderea pentru comiterea celor mai grave infracțiuni care atentează la valorile supreme ce reprezintă o importanță deosebită pentru toată comunitatea mondială. Procesele globalizării, care își extind influența asupra întregii planete și care pe deplin își lasă amprenta asupra sferei de drept, doar accelerează și aprofundează această mișcare centralizată.

Materialul expus în acest capitol nu trebuie catalogat ca o analiză specială și multilaterală a normelor legislației străine care reglementează răspunderea penală pentru exploatarea sexuală a ființelor umane. O astfel de analiză detaliată nici nu putea fi efectuată în cadrul acestei lucrări, deoarece exista riscul de a ne abate de la limitele subiectului investigat. Prin urmare, noi doar am prezentat succint ansamblul de norme corespunzătoare în calitate de informație cu privire la instrumentele juridice existente și folosite de organele legislative ale diferitor țări în vederea

reducerii la minim a fenomenului exploatării sexuale a ființelor umane, îndeosebi a femeilor și copiilor.

Oricum, chiar și o astfel de prezentare succintă permite de a face unele generalizări și concluzii care, în viziunea noastră, sunt utile pentru conștientizarea prevederilor legislației în vigoare a țării noastre și pentru o îmbunătățire ulterioară a acesteia.

2.3. Concluzii la capitolul 2

Generalizând cele expuse mai sus, vom elucida cele mai semnificative caracteristici și particularități ale legislației diferitor state legate de problemele exploatării sexuale.

1. De rând cu noțiunile tradiționale, cum ar fi „exploatarea sexuală”, „traficul de ființe umane”, „comerțul cu sclavi” etc., în legislația străină au fost propuse și alte definiții: „serviciul sexual forțat” (Australia), „sclavie cu caracter sexual” (Azerbaidjan), „robie sexuală” (Lituania), „servicii sexuale” (Australia), „acțiuni de desfrâu” (Israel). În acest context, pot fi identificate trei tipuri de abordări ce vizează reglementarea legislativă a normelor care stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală: 1) legislația penală a țărilor în care sunt prevăzute norme speciale ce prevăd răspundere pentru orice tip de exploatarea sexuală; 2) legislația penală a țărilor în care exploatarea sexuală se asociază cu traficul de ființe umane, inclusiv traficul de sclavi, fiind considerată una din scopurile de bază în limitele componentei traficului de persoane; 3) legislația penală a țărilor în care lipsesc normele care stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală, acestea având doar norme cu caracter preventiv care prevăd răspundere pentru infracțiunile aferente (traficul de ființe umane, sclavia etc.).

2. În calitate de obiect al traficului de ființe umane și al exploatării sexuale, în funcție de legislația diferitor state, sunt considerate: libertatea personală (Norvegia), autodeterminarea sexuală (Germania), inviolabilitatea sexuală (Suedia), moralitatea publică (Olanda), dreptul la viață și drepturile democratice ale cetățenilor (China), moralitatea (Austria), ordinea publică (Polonia), libertatea personală, cinstea și demnitatea persoanei (Belarus, Tadjikistan, Uzbekistan etc.), umanitatea (Lituania).

Ca obiect de atentare al infracțiunii traficului de copii (minori) în scopul exploatării sexuale apare: libertatea personală (Germania), siguranța familiei și a minorului (Lituania, Kazahstan etc.).

Obiect al infracțiunii de sclavie, inclusiv în scopul exploatării sexuale, poate fi: libertatea personală (Olanda, Austria, Italia, San-Marino), libertatea și liniștea publică (Suedia), libertatea

de deplasare și de alegere a locului de trai (Japonia), autodeterminarea sexuală (Suedia), securitatea omenirii (Australia, Franța), libertatea și demnitatea persoanei (Franța), securitatea familiei și a relațiilor de familie (Spania, Bulgaria), libertatea de a munci (Turcia).

În unele cazuri legiuitorul diferențiază vârsta victimelor, evidențiind în componentele calificative ca victime minorii care nu au atins vârsta de paisprezece, șaisprezece ani (Spania) sau optsprezece ani (Australia).

3. Latura obiectivă a traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale poate fi constituită din următoarele acțiuni: vânzarea-cumpărarea și alte operațiuni ilegale comise în privința persoanei (Australia, Polonia), comise cu un anumit scop (Japonia, Georgia, Kârgâzstan); transmiterea și vânzarea ulterioară a persoanei (Germania), constrângerea prin folosirea forței, abuzul de putere, înșelarea, alte acțiuni care generează impunerea practicării prostituției sau prestării serviciilor sexuale (Germania, Olanda); controlul, dirijarea și asigurarea financiară a acțiunilor care însoțesc sclavia (Australia).

4. Subiectul infracțiunii poate fi atât general, cât și special.

5. Latura subiectivă se caracterizează, de cele mai multe ori, prin vinovăție sub formă de intenție directă, în cazuri rare – prin neglijență (Australia). Existența unui scop special: obținerea unor beneficii materiale (Germania), exploatarea sexuală (Australia, Azerbaidjan, Germania, Olanda, Ucraina), folosirea sub formă de business, atragerea în acțiuni criminale, servitutea pentru datorii (Australia, Ucraina), în scop de sclavie, de participare în acțiuni militare (Azerbaidjan, Germania, Ucraina), scoaterea în afara țării (Japonia), înfierea ilegală a copiilor (Georgia, Spania, Ucraina).

În legislația străină sancțiunile pentru exploatarea sexuală (traficul de persoane în scopul exploatării sexuale) pot varia de la amendă și confiscarea averii sau de la câteva luni de închisoare până la detenție pe viață.

6. Practic, legislația penală a tuturor statelor definește exploatarea sexuală a ființelor umane ca faptă care atentează la valorile sociale fundamentale, recunoscute la nivel comunitar drept patrimoniu umanitar al omenirii: drepturile și libertățile inalienabile ale persoanelor, liniștea și securitatea publică, valorile familiei, dezvoltarea normală a tinerei generații etc.

7. Majoritatea statelor plasează normele ce stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală (traficul de persoane în acest scop) în compartimentele Codului penal dedicate celor mai grave și periculoase forme de atentate infracționale. Totuși, există și unele coduri penale unde respectivele norme figurează în alte capitole, fiind învecinate cu normele ce prevăd răspundere pentru infracțiunile care nu au un pericol sporit. Considerăm că în astfel de cazuri este vorba despre o neîndeplinire succesivă a recomandărilor ce se conțin în legislația penală internațională.

8. De regulă, codurile penale ale diferitor țări formulează în mod diferit dispozițiile articolelor care prevăd răspundere pentru exploatarea sexuală. Deosebit este și gradul de diferențiere a respectivelor componente de infracțiuni, inclusiv formularea concretă a acestora. În opinia noastră, mai eficiente sunt modelele de norme în care sunt prezentate listele desfășurate ale varietăților de infracțiuni cu conținut de exploatare sexuală, care dezvăluie noțiunile și termenii ce se conțin în textul legii.

9. Este important de vorbit și despre noțiunile de bază utilizate în lege, precum și despre limitele obiectului protejat ce rezultă din aceste noțiuni. Conform respectivului criteriu, codurile penale se divizează în două categorii: 1) unele stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală a femeilor și copiilor; 2) altele, în cazuri similare, protejează persoanele în general.

10. În cazul dat considerăm inoportun de abordat doar simplele delimitări terminologice. Totuși, este important de atenționat asupra faptului că în ultimul deceniu limitele subiectului cercetat s-au extins considerabil. În acest sens, se constată tot mai frecvent că sunt supuse exploatării sexuale nu doar fetele și femeile, ci și băieții sau bărbații. Iată de ce formularea generalizatoare nu reflectă doar realitatea existentă, ci permite tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate de exploatarea sexuală exprimată în diverse forme.

3. ANALIZA CRIMINOLOGICĂ A INFRAȚIUNILOR DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR

3.1. Noțiuni generale și dimensiuni statistico-criminologice cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor

După cum a mai fost menționat, în ultimul deceniu exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, inclusiv traficul de ființe umane realizat în acest scop, constituie una dintre cele mai dinamice și dezvoltate tipuri ale criminalității contemporane. Este incontestabil și faptul că activitatea grupărilor criminale ce practică această îndeletnicire infracțională devine tot mai intensă.

Conform ultimelor date ale experților UNESCO și Organizației Internaționale a Muncii, anual 1 milion de fete sunt supuse exploatării sexuale prin forțarea la prostituție [11]. Tot în acest context, Departamentul de Stat al SUA a adus la cunoștință următoarele informații: anual victime ale traficului internațional de persoane devin de la 600 până la 800 mii de oameni. Luând în considerare traficul de persoane în interiorul țărilor, numărul victimelor poate ajunge de la 2 până la 4 milioane de oameni [135].

Potrivit unor evaluări în domeniu realizate de OSCE, Europa Centrală și cea de Est, inclusiv fosta URSS, se află pe locul doi în lume la capitolul trafic de persoane, după Asia de sud-est. Anual, această regiune furnizează pe piața mondială aproximativ 175 mii de femei. Reieșind din evaluările experților, venitul anual din traficul de persoane constituie de la 9 până la 32 miliarde de dolari. Totodată, în ceea ce privește veniturile, acest fenomen ocupă a treia poziție după traficul de arme și de droguri [175, p. 11].

Unii specialiști în domeniu au constatat, în urma studiilor efectuate, că în perioada ultimelor patru secole de comerț cu sclavi acesta nu depășea 12 milioane de oameni și, comparând această cifră cu perioada anilor 1970-2000, sesizăm că doar în Asia numărul femeilor și copiilor vânduți în sclavie sexuală a constituit circa 30 de milioane [122, p. 244; 152, p. 78-79].

Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Astfel, din informația statistică sesizăm următoarele: în anul 2018 au fost înregistrate 190 cazuri de exploatare a persoanelor prin trafic de ființe umane (inclusiv copii), dintre care 60 s-au manifestat prin exploatare sexuală a femeilor

(56 – în 2017), și 43 cazuri de exploatare a copiilor, dintre care 31 sub formă de exploatare sexuală (29 – în 2017); 54 cazuri de acțiuni perverse (44 – în 2017); 24 cazuri de pornografie infantilă (39 – în 2017); 40 cazuri de proxenetism (55 – în 2017) (Tabelul A1.1, Anexa 1).

Este important de menționat faptul că infracțiunile din sfera exploatarei sexuale a femeilor și copiilor fac parte din numărul celor mai latente tipuri de criminalitate. Unele studii în domeniu au demonstrat că latența infracțiunilor care se încadrează în parametrii „comerțului cu sclavi” în scop de exploatare sexuală este atât de înaltă, încât pentru obținerea unei imagini relativ complete despre aceste fapte penale cifrele statisticii oficiale trebuie majorate aproximativ de 11 ori [189, p. 187].

În contextul menționat, mai trebuie de adăugat că datele oficiale nu reflectă numărul real al femeilor, îndeosebi al minorilor care au suferit în urma diverselor forme de violență sau abuz sexual, deoarece atentatele infracționale asupra copiilor din diferite cauze nu sunt incluse în statistica oficială. Totodată constatăm că în Republica Moldova anual crește numărul victimelor care au avut de suferit în urma infracțiunilor cu caracter sexual, însă o parte semnificativă a acestor fapte sunt calificate conform diferitor articole din Cap. IV al Codului penal, „Infracțiuni privind viața sexuală” (art. 171, 172, 173, 174, 175, 175¹), deși în multe din ele se disting clar semnele unor infracțiuni legate de exploatarea sexuală.

Prin urmare, constatăm că datele prezentate nu corespund situației reale și nu permit evaluarea obiectivă a dimensiunilor fenomenului infracțional legat de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. Oricum, relevarea mai exactă a numărului de fapte criminale din domeniul vizat prezintă o sarcină greu de realizat chiar și pentru specialiștii calificați.

În opinia noastră, reducerea iluzorie a indicatorilor absoluți ai criminalității din sfera exploatarei sexuale a femeilor și copiilor este realizată, îndeosebi, prin sporirea artificială a cotei infracțiunilor latente din acest domeniu, fapt care nu permite evaluarea adecvată a criminalității legate de exploatarea sexuală ca o amenințare socială serioasă. În rezultat, măsurile de contracarare a acestui fenomen devin ineficiente, iar situația criminogenă la capitolul respectiv se agravează.

În ultimii ani, așa-numita „piață a serviciilor sexuale” este strâns legată de schimbarea principalelor caracteristici calitative ale criminalității din domeniul exploatarei sexuale, fiind vorba despre transformarea acesteia într-o afacere criminală bine organizată, cu un caracter transnațional pronunțat.

Astfel, conform datelor OSCE, în fiecare an mii de femei sunt traficate peste hotare, unde, în cele mai frecvente cazuri, sunt supuse exploatarei sexuale [97]. Trebuie de menționat că exploatarea femeilor și copiilor în scopuri sexuale aduce criminalității organizate venituri extrem

de mari. Ca exemplu poate fi relatată informația prezentată de către Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) despre faptul că după destrămarea URSS și a întregului Bloc de Est s-a declanșat un val al traficului organizat de femei. Printre altele, există date cu referire la traficearea a mii de femei în Israel, inclusiv din Republica Moldova – n.a., de către grupuri transnaționale organizate rusești, ucrainene și moldovenești sub acoperirea migrației evreiești [179, p. 211]. Situații similare există și până la momentul de față, structurile criminale organizate continuând să-și extindă activitatea criminală legată de exploatarea sexuală în funcție de solicitările existente pe piața serviciilor sexuale din diferite țări.

În conformitate cu normele internaționale, exploatarea sexuală reprezintă unul din scopurile principale ale traficului de persoane. De-a lungul secolelor și până în prezent, cel mai puternic factor care generează prosperarea comerțului cu sclavi a fost și rămâne a fi prostituția, care permite exploitatorilor de „sclave sexuale” obținerea stabilă a unor venituri suplimentare. Prin aceasta se explică situația că în multe state comerțul cu sclavi se asocia cu prostituția, precum și faptul că sistemele actuale ale traficului de persoane sunt strict orientate spre menținerea prostituției și a altor forme de exploatare sexuală.

În sens criminologic, astfel de fenomene precum prostituția, practicarea căreia este sancționată de legislația contravențională a Republicii Moldova, constituie de multe ori o premisă indispensabilă pentru comiterea infracțiunilor analizate, întrucât limita dintre prostituția pedepsită contravențional și infracțiunile legate de exploatarea sexuală este convențională în majoritatea cazurilor și, practic, exclude posibilitatea practicării acestei meserii în mod individual.

Conform statisticii oficiale, anual se înregistrează circa 500 de cazuri de practicare a prostituției pe teritoriul Republicii Moldova, dintre care aproximativ 75% sunt comise în mun. Chișinău. Mai grave sunt cazurile de proxenetism, îndeosebi atunci când sunt comise de către diferite structuri criminale organizate. Dacă analizăm datele statistice la compartimentul respectiv, constatăm că începând cu anul 2013 și până în 2018 acest gen de infracțiuni a avut o creștere dinamică constantă, cota maximă a acestora fiind atinsă în anul 2016 (71 infracțiuni înregistrate) (vezi Tabelul A1.1., Anexa 1).

Potrivit investigațiilor unor autori, care au evaluat sub aspect economic veniturile obținute pe piața serviciilor sexuale (cu referire la prostituție) în limita produsului intern brut (PIB) din diferite țări, sesizăm următorul fapt: în Rusia acestea au constituit 0,2% din PIB (aproximativ 0,6 miliarde de dolari SUA); în Italia – 0,1%; în Olanda – 0,1%; în Marea Britanie – 0,2%; în Cehia – 0,3%. În ceea ce privește unele țări din Sud-estul Asiei (Indonezia, Malaiezia, Filipine și Tailanda), acești indicatori de venituri sunt mult mai mari – de la 2 până la 14% [86,

p. 36-37, p. 176]. În Republica Moldova astfel de studii nu au fost efectuate, însă reieșind din faptul că multe femei sunt traficate peste hotarele țării în scop de exploatare sexuală și luând în considerare aspectul latent destul de accentuat al acestui fenomen, este foarte dificil de a evalua, chiar și cu aproximație, volumul unor asemenea venituri tenebre și raportarea lor la PIB-ul țării.

Prin urmare, cele relatate ne determină să atenționăm faptul că intensificarea tendințelor negative ale criminalității din sfera exploatarei sexuale a femeilor și copiilor atestă prezența unor schimbări patologice serioase la nivelul întregii societăți.

Regula neformală existentă în lumea contemporană cu privire la evaluarea nivelului de dezvoltare a societății prin prisma aprecierii gradului de protecție a celor mai vulnerabile categorii ale populației – bătrâni, femei și copii, permite să concluzionăm că în ultimii ani anume aceste categorii de persoane se caracterizează printr-un grad sporit de victimitate. În cele din urmă, femeile și copiii devin cel mai frecvent victime ale celor mai dure și cinice forme de încălcare a drepturilor omului.

Înainte de a prezenta detaliat rezultatele prezentului studiu criminologic, vom preciza care fapte social periculoase le atribuim la categoria infracțiunilor din sfera exploatarei sexuale: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 165 CP), traficul de copii în scopul exploatarei sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică (art. 206 alin. 1, lit. a) CP), pornografia infantilă (art. 208¹ CP), recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP), proxenetismul (art. 220 CP).

De asemenea, tangențial s-au făcut anumite referiri la infracțiunile conexe săvârșite împotriva victimelor exploatarei sexuale, inclusiv împotriva minorilor: violul (art. 171 CP), acțiunile violente cu caracter sexual (art. 172 CP), hărțuirea sexuală (art. 173 CP), raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174 CP), acțiuni perverse (art. 175 CP) ademenirea minorului în scopuri sexuale (art. 175¹ CP). De regulă, aceste fapte infracționale tot mai des sunt comise împotriva victimelor exploatarei sexuale atât de către infractori în scopul reprimării voinței persoanei și constrângerii acesteia la prostituție, cât și de către „clienți” – utilizatori ai serviciilor sexuale.

În urma analizei materialelor statistice și a cauzelor penale cu privire la infracțiunile prevăzute de articolele 165, 206, 208¹, 208², 220 CP RM constatăm faptul că 83,0% din totalul respectivei categorii de infracțiuni identificate și înregistrate au fost săvârșite în localități urbane, iar 17,0% în localități rurale.

Totodată, peste 40,0% din aceste infracțiuni au fost comise în circumstanțe agravante (de către un grup de persoane, de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, asupra a două sau mai multor persoane, cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică

sau psihică a persoanei, asupra minorilor, inclusiv asupra copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani, cu folosirea situației de serviciu etc.).

Abordând diferențiat problema examinată, datele faptice cu referire la anumite componente de infracțiuni s-au dovedit a fi diferite. Astfel, în cazul traficului de ființe umane comis în scopul exploatării sexuale (art. 165 CP), numărul infracțiunilor săvârșite în circumstanțe agravante atinge cota de 65,4%; în cazul proxenetismului (art. 220 CP) ponderea acțiunilor calificate este în limitele de 70-80%.

Prezintă interes și analiza datelor cu privire la implicarea minorilor în „industria pornografică”. În acest sens, trebuie de menționat că până în anul 2012, când Codul penal a fost completat cu art. 208¹, „Pornografia infantilă”, faptele legate de pornografie unde erau implicați minorii se calificau ca acțiuni perverse în baza art. 175 CP. Prin urmare, dacă în anul 2013 au fost înregistrate oficial 15 infracțiuni de pornografie infantilă, atunci în anul 2017 statistica opera cu 39 de astfel de cazuri, numărul lor reducându-se până la 24 în anul 2018 (Tabelul A1.1., Anexa 1). De asemenea, trebuie de menționat că, în urma analizei situației criminogene la capitolul implicării minorilor în scene pornografice, se constată că aproximativ în 70% din cazuri acestea au fost comise în circumstanțe calificate, de cele mai multe ori de către două și mai multe persoane sau chiar de către unele grupări criminale organizate. În același timp, aceste categorii de infracțiuni, reieșind din specificul psihofiziologic al persoanelor victimizate, se caracterizează printr-un nivel înalt de latență, din care considerente o bună parte din respectivele fapte nu sunt reflectate în informația statistică.

Datele obținute în urma elucidării unor aspecte destul de negative ale infracțiunilor legate de pornografia infantilă și infracțiunile conexe reflectă nu doar tendințele nefavorabile ale acestui gen de criminalitate, dar demonstrează și situația deosebit de periculoasă care influențează distructiv asupra genofondului nostru, prezentând un pericol real chiar și pentru securitatea națională a țării.

Din păcate, în comiterea unor astfel de infracțiuni sunt implicați de multe ori atât cetățeni ai Republicii Moldova, cât și cetățeni ai altor state. Spre exemplu, un italian și o persoană cu dublă cetățenie, a Norvegiei și a Federației Ruse, au fost condamnați pentru proxenetism, pornografie infantilă și trafic de copii, decizia fiind pronunțată de Judecătoria Centru, mun. Chișinău. Reieșind din materialele dosarului penal, cetățeanul italian, folosind legenda selectării copiilor pentru includerea într-o echipă de fotbal din Italia, recruta copii din familii social-vulnerabile pentru exploatare sexuală. Organele de drept au reușit reținerea și arestarea bărbatului în momentul tentativei de abuzare sexuală a unui băiat în vârstă de 13 ani. Anterior, în anul 2000, cetățeanul italian a mai fost condamnat pe teritoriul Italiei pentru

raporturi sexuale cu minori. În cazul cetățeanului Norvegiei, care deținea și cetățenia Federației Ruse, s-a constatat că venise în Republica Moldova pentru instituirea unei rețele de oferire a serviciilor de turism sexual pentru persoane de orientare netradițională. Inculpatul a creat un site pe care a plasat profilurile unui grup de băieți minori, originari din Republica Moldova. Pentru serviciile sexuale acordate beneficiarii plăteau proxeneților în medie câte 500 de euro, dintre care minorilor le revenea de la 150 până la 500 de lei. Victimele recrutate și exploatate sexual erau băieți cu vârsta cuprinsă între 14-17 ani, din familii social-vulnerabile, unii din ei fiind originari din regiunea transnistreană. Prin urmare, instanța de judecată i-a condamnat pe cei doi cetățeni străini la câte 21 de ani închisoare, iar pe alți trei complici ai lor, cetățeni ai Republicii Moldova, la pedepse a câte 10, 11 și 18 ani de închisoare [51].

Cercetând problema exploatării sexuale a femeilor și minorilor sub aspect criminologic, este necesar de remarcat că, în esență, aceasta este constituită dintr-un complex de infracțiuni, derulat într-un anumit proces, în decursul căruia infractorii, intenționând să realizeze scopul exploatării sexuale, comit și alte fapte penale ce prezintă un pericol social sporit: răpirea persoanei, privarea ilegală de libertate, tortura, tratamentul inuman sau degradant, vătămarea intenționată a integrității corporale sau a sănătății, violul, acțiuni violente cu caracter sexual, hărțuirea sexuală, raportul sexual cu persoane care nu au atins vârsta de șaisprezece ani, acțiuni perverse etc. Evident că, cu cât mai dificil este acest proces, cu atât mai mult se impune activitatea organizată în grup pentru sporirea eficacității acțiunilor infracționale. În acest sens, practica demonstrează că ponderea respectivelor infracțiuni comise în grup oscilează de la 30% până la 55%, iar în unele cazuri cota acestora poate atinge 75%.

În calitate de exemplu la cele expuse mai sus prezentăm următorul material din arhiva practicii judiciare cu privire la acțiunile de exploatare sexuală a unui grup criminal organizat.

C.A. a fost învinuit de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 171 alin. 2 lit. b) și c), art. 166¹, alin. 4 lit. b) și c), art. 206 alin. 3 lit. d) și art. 220 alin. 3 CP al RM, în următoarele circumstanțe. Împreună cu C.M., K.T., M.T., B.V., Ț.V., P.V., R.P., M.I., O.S. și alte persoane neidentificate de organul de urmărire penală, C.A. a organizat traficul de copii și a implicat în practicarea prostituției 17 femei, printre care și minore. Astfel, acționând în cadrul grupului criminal organizat și divizând în prealabil rolurile, aceștia identificau potențialele prostituate, le determinau să se prostitueze și le transportau ulterior în saune, apartamente sau alte locuri amenajate din timp în perimetrul mun. Chișinău, unde le puneau la dispoziția diferitor clienți contra anumitor sume de bani. În cazul în care victimele refuzau să se prostitueze, erau bătute, torturate, violate etc. Tot la indicația și sub îndrumarea lui C.A., membrii respectivului grup criminal organizat le-au transportat în or. Timișoara, România, pe L.H., E.D. și M.C., unde C.A.

avea o rețea clandestină de practicare a prostituției și unde persoanele transportate au fost puse la dispoziția mai multor clienți pentru a întreține relații sexuale [52]. Situații similare pot fi evidențiate și în cadrul altor dosare penale [50].

Ținând cont de faptul că traficul de ființe umane în scopul exploatarei sexuale întruchipează atât forme neorganizate (activitate infracțională individuale), cât și forme organizate de manifestare (activitate criminală în grup desfășurată la nivel interstatal sau transnațional), subliniem că, de regulă, „prețul” victimei depinde de complexitatea pregătirii și săvârșirii infracțiunii. Atât în materialele practicii judiciare, cât și în sursele mass-media pot fi întâlnite informații despre vânzarea copiilor de către mama (sau ambii părinți) care consuma alcool sau se droga, fiind indiferentă de faptul că în aceste împrejurări copilul ar putea fi exploatat sexual sau ar putea deveni donator de organe pentru transplant.

În realitate, un preț ridicat pentru potențialele victime ale exploatarei sexuale îl pun infractorii, implicați „profesional” în acest gen de activitate. În calitate de exemplu poate fi relatat următorul caz din practica judiciară națională. Membrii unui grup criminal constituit din cinci persoane, care aveau legături infracționale cu grupări criminale din Rusia, Grecia, Italia și Turcia, practicau traficul de femei origine din Republica Moldova pentru exploatarea sexuală a lor în afara țării, obținând în rezultat venituri de aproximativ un milion de lei, taxa percepută pentru fiecare victimă variind de la 1500 până la 3000 euro [53].

Practica judiciară relevă situații când traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală este comis de grupări mixte ce întrunesc infractori din Republica Moldova și din alte țări, recrutarea fiind efectuată sub diferite pretexte. Astfel, C.R. prin rechizitoriu a fost învinuită de faptul că la sfârșitul lunii iunie 2007, aflându-se în r-nul Criuleni, în scopul exploatarei sexuale comerciale, fără consimțământul persoanei, împreună și prin înțelegere prealabilă cu C.A. și alte persoane de origine turcă, nestabilite de către organul de urmărire penală, a recrutat-o pe L.R., prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate a părții vătămate, datorită situației precare a acesteia din punct de vedere a supraviețuirii sociale, propunându-i plecarea la un lucru bine plătit în calitate de vânzătoare la un market din Turcia. Ajungând la locul destinației, L.R. a fost întâlnită de o persoană de origine turcă pe nume „Selciuc”, nestabilită de organul de urmărire penală, care acționând prin înțelegere prealabilă cu C.R. și C.A., a transportat-o pe ultima în or. Kumburgaz, Turcia, unde a adăpostit-o în hotelul „Ghenciler”, și unde aceasta, contrar voinței sale, în scopul înotărcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, a fost impusă să acorde servicii sexuale diferitor bărbați, fiind exploatată sexual până la data de 20 septembrie 2007. Astfel, inculpata a fost învinuită de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 165 alin. (2) lit. d) CP, trafic de ființe umane, adică recrutarea, transportarea și

adăpostirea persoanelor, fără consimțământul acestora, săvârșită în scop de exploatare sexuală comercială, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, prin înșelăciune, abuz de poziție de vulnerabilitate și de mai multe persoane [55].

În ultimii ani s-a intensificat numărul infracțiunilor legate de pornografia infantilă. În acest sens, este important de menționat că anterior activitățile de pregătire (recrutarea minorilor, pregătirea speluncii, înregistrarea foto și video etc.), urmate ulterior de schimbul și comercializarea „producției” finite, aveau loc pe teritoriul unei singure țări. În ultima perioadă de timp, datorită posibilităților tehnice care permit folosirea maximală a rețelelor internet, infractorii au reușit să se extindă cu asemenea gen de activitate infracțională la nivel internațional, fapt care le permite să obțină venituri colosale din vânzările producției cu conținut pornografic. De asemenea, aceasta influențează și asupra reducerii prețului materialelor pornografice pe teritoriul Republicii Moldova, precum și comercializarea lor la un tarif avantajos partenerilor și clienților străini.

Industria pornografiei infantile prin intermediul internetului ia amploare în ultimii ani în Republica Moldova. Spre exemplu, în urma elucidării mai multor cazuri de acest gen, angajații organelor de resort au ridicat suporturi magnetice care conțineau imagini cu copii de 11-14 ani, supuși abuzului sexual. Printre abuzatori au fost identificați un administrator al unui centru comercial din Chișinău, un preot, un producător de revistă, un student și doi directori de întreprinderi [108].

În unele cazuri și copiii implicați în scene cu conținut pornografic pot fi atât din Republica Moldova, cât și din alte țări. Astfel, în anul 2014 angajații Centrului de combatere a crimelor informatice au documentat și au stopat distribuirea a peste 4500 de imagini și 13600 de fișiere video cu copii implicați în activități sexuale reale, precum și abuzatorii acestora. Totodată, în rezultatul activității de identificare a copiilor de pe imaginile din categoria pornografie infantilă, s-a reușit identificarea a șase copii abuzați și exploatați în industria pornografică, doi dintre care erau din Republica Moldova, doi din Federația Rusă și câte unul din Georgia și Ucraina [141].

Este important de menționat că principalele târguri sexuale în care sunt implicați copiii au loc pe rețelele de socializare, mai ales pe forumurile cu caracter închis. Ofițerii de poliție sunt nevoiți să se infiltreze și să cerceteze minuțios toate discuțiile dintre eventualul abuzator și victimă. Și jocurile on-line, care par inofensive la prima vedere, prezintă un pericol enorm pentru copii. S-a constatat că și prin intermediul acestora copiii sunt ademeniți de către traficanți, prin propuneri de facilitare a regulilor de joc [108].

Este evident că caracteristicile menționate ce se referă la activitatea infracțională din sfera exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, inclusiv caracterul complex al acesteia, creează o serie de dificultăți în activitatea angajaților organelor de resort legate de identificarea, reținerea și tragerea la răspundere penală a tuturor persoanelor implicate în astfel de rețele criminale. Totodată, la cele menționate mai trebuie de adăugat că infractorii din așa numita „industrie a sexului” au un grad ridicat de influență asupra diferitor funcționari ai organelor de drept și ai altor structuri ale puterii prin prisma coruperii lor, iar uneori profesionalismul slab dezvoltat și îndeplinirea neconștiincioasă a obligațiilor de serviciu de către persoanele responsabile împiedică procesul de prevenire și combatere eficientă a respectivului gen de criminalitate.

Cu referire la nivelul coruptibilității în cazurile legate de exploatare sexuală, mai ales prin prisma traficului de ființe umane, Departamentul de Stat al SUA privind traficul de persoane menționează în raportul său din 2017 următoarele: „Corupția omniprezentă, în special în cadrul organelor de aplicare a legii și al sistemului judiciar, a împiedicat urmărirea penală (pedepsirea) și a influențat rezultatele dosarelor, inclusiv în cazurile împotriva oficialilor complici. Eforturile organelor de aplicare a legii au fost împiedicate prin obstacolele juridice și organizatorice agravate, inclusiv a schimbărilor în cadrul organului național de investigații anti-trafic. Autoritățile au identificat și au asistat mai puține victime, iar victimele au continuat să sufere de intimidări din partea traficantilor. Deși a crescut numărul condamnărilor, investigațiile și cazurile expediate în judecată au scăzut. Prin urmare, Moldova a fost retrogradată la Tier 2 Watch List...” [116].

Toate acestea se reflectă negativ asupra faptului că cele mai grave forme organizate de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, îndeosebi traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală și implicarea minorilor în „industria pornografică”, rămân fără reacție corespunzătoare din partea organelor abilitate ale statului. În libertate rămân multe persoane care au comis astfel de infracțiuni, nefiind identificate și trase la răspundere. Prin urmare, aceasta influențează asupra aprecierii juridico-penale a unei anumite fapte prejudiciabile: în unele cazuri, instanțele de judecată nu califică infracțiunea ca fiind comisă de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă sau de un grup criminal organizat, ceea ce reduce nemotivat termenul pedepsei aplicat persoanelor condamnate etc. Iar cel mai important este că membrii acestor grupări infracționale, rămânând de multe ori nepedepsiți, având posibilitatea de a continua activitatea criminală.

Mai este important de menționat că situațiile descrise influențează esențial și asupra datelor oficiale cu privire la acest gen de criminalitate, denaturând informația statistică ce vizează răspândirea și gravitatea categoriei respective de infracțiuni.

În continuare, considerăm oportun de a evalua succint formele organizate de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, care includ diferite etape de activitate criminală (cu referire la traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale): recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea, vânzarea-cumpărarea, în timpul realizării cărora sunt folosite diferite metode și mijloace.

Astfel, una din cele mai răspândite este publicarea în mass-media a anunțurilor publicitare cu privire la oferirea unui serviciu avantajos și bine remunerat, inclusiv cu deplasarea la muncă peste hotarele țării. În cele mai multe cazuri, astfel de anunțuri sunt orientate spre naivitatea potențialilor „clienți”, care, de regulă, nu analizează esența reală a presupusului serviciu și de ce pentru prestarea unei astfel de activități nu este nevoie de experiență, studii etc.

La fel de răspândite sunt și invitațiile la studii în agenții de modeling, de participare la concursuri de frumusețe, la programe de divertisment și alte evenimente de elită, pentru așa numita „însoțire” a oamenilor bogați și influenți etc. În majoritatea cazurilor, fetele care nu dispun de parametri de model nu-și dau seama despre imposibilitatea reală de a asigura cu locuri de muncă un număr atât de mare de pretendente.

O altă metodă de implicare este agitația efectuată de fetele care s-au întors de peste hotare și descriu atractiv avantajele muncii prestate în străinătate. Totodată, rămân a fi destul de populare și alte metode, cum ar fi: căutarea unui „mire în străinătate” prin intermediul agențiilor matrimoniale, „mirese prin corespondență” etc.

Tipurile criminalității organizate în domeniul exploatării sexuale a femeilor și minorilor, inclusiv cele cu caracter transnațional (de regulă, traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale), sunt însoțite de înșelăciune și violență chiar în procesul de transportare a viitoarelor victime către locul exploatării. Pentru asigurarea transportării reușite a potențialelor victime din Republica Moldova în străinătate, exploataorii (traficantii de „marfă vie”) se ocupă de perfectarea documentelor necesare, inclusiv de viză, dacă este cazul, care permite traversarea hotarului, după ce documentele respective sunt retrase și păstrate la așa numiții „vânzători”. Ulterior, la discreția lor, se determină tipul de transportare, locul și condițiile de trai și de alimentare, regimul de „lucru” al viitoarelor „sclave sexuale” etc.

Atunci când este imposibilă transportarea lor legală, infractorii recurg la transportarea ilegală (contrabanda cu „marfă vie”), care, la rândul său, poate genera în unele cazuri consecințe destul de grave (de exemplu, vătămarea gravă a sănătății sau chiar provocarea decesului victimei în timpul transportării lor în frigidere industriale, în portbagajele automobilelor etc.). Ulterior, victimele care au fost deja transportate sunt amplasate, de regulă, în apartamente închiriate și case izolate.

Faptul dat este confirmat și de practica judiciară națională. Astfel, spre exemplu, instanța de fond a constatat că în luna august 2006, inculpata Ț.S., acționând de comun acord cu persoane neidentificate, în scopul îndemnului și înlesnirii practicării prostituției peste hotarele RM de către B.D., i-a perfectat pașaport de uz extern din mijloace financiare proprii și i-a achitat cheltuielile legate de deplasarea ei în Turcia. Prin intermediul Aeroportului Internațional Chișinău, la 05 mai 2007 a ajutat-o să se deplaseze în Turcia, unde a fost întâlnită de o persoană de origine turcă, neidentificată, care, împreună cu Ț.S., au cazat-o într-un apartament din or. Izmir, Turcia, fiindu-i înlesnită practicarea prostituției timp de o lună. Ulterior, pe parcursul anilor 2007-2008, Ț.S., în circumstanțe analogice, a mai îndemnat-o și i-a înlesnit acesteia, prin ajutorul acordat privind deplasarea în Turcia încă de 3 ori, unde B.D. a practicat prostituția și anume la 11 iunie 2007, 24 iulie 2007 și 22 ianuarie 2008, de fiecare dată timp de o lună. Tot ea, în aceleași circumstanțe, în luna martie 2008, acționând de comun acord cu persoane neidentificate, în scopul îndemnului și practicării prostituției de către M.E. peste hotarele RM, din mijloace financiare proprii i-a perfectat pașaport, achitându-i cheltuielile legate de deplasarea în Turcia și, prin intermediul Aeroportului Internațional Chișinău, a ajutat-o să se deplaseze în Turcia /itinerarul Chișinău-Istanbul-Izmir/, unde a fost întâlnită de o persoană de origine turcă, neidentificată, care, împreună cu Ț.S., au cazat-o într-un apartament din or. Izmir, Turcia, fiindu-i înlesnită practicarea prostituției timp de o lună. Ulterior, pe parcursul anului 2008, Ț.S., în circumstanțe analogice a mai îndemnat-o și a înlesnit, prin ajutorul acordat privind deplasarea în Turcia la data de 09 aprilie 2008, unde Moraru Elena a practicat prostituția. Tot ea, acționând de comun acord cu persoane neidentificate, în scopul determinării și practicării prostituției de către L.V., la începutul lunii noiembrie 2008 a acordat ajutor în deplasarea acesteia în Turcia pentru următoarea dată, ca aceasta să presteze servicii sexuale contra plată. Deoarece prin Ucraina viza era deschisă în Turcia pentru 3 luni, Ț.S. a ales o altă rută. A procurat bilete la autobus cu ruta Chișinău – Odessa, apoi au plecat în or. Kiev, Ucraina, și de la Aeroportul Borispoli au zburat în or. Ankara, Turcia. În Aeroportul din Ankara au fost întâlnite de către persoana neidentificată, de unde toți trei au plecat cu autobusul în or. Izmir, Turcia. Acolo, L.V. a fost cazată în același apartament, unde a prestat servicii sexuale contra plată timp de o lună și jumătate. Apoi, L.V. a refuzat să mai presteze servicii sexuale, considerând că este înșelată cu plata pentru serviciile prestate și din acest motiv a revenit în țară.

Acțiunile inculpatei au fost încadrate în baza art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, ca trafic de ființe umane, adică recrutarea, transportarea, adăpostirea unei persoane în scop de exploatare sexual comercială, prin aplicarea violenței fizice și psihice periculoase pentru viața și

sănătatea persoanei, săvârșite prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate a persoanei, de mai multe persoane și asupra mai multor persoane [56].

În ultima perioadă de timp s-au constatat și alte forme de activitate care, aparent, constituie exploatare sexuală. Este vorba despre angajarea modelelor tinere de sex feminin care realizează sesiuni video cu caracter erotic prin intermediul camerei web clienților din afara Republicii Moldova în schimbul unei plăți – „video-chat”. În acest context, făcând referință la practica CtEDO (cauza Litschauer c. Moldovei), scoatem în evidență următoarele. Reclamantul, Martin Litschauer, de naționalitate austriac, la momentul evenimentelor era proprietarul unei companii, înființată în Republica Moldova, care desfășura o activitate erotică de video-chat la Chișinău. Ea a angajat modele tinere de sex feminin care realizau video erotice prin intermediul camerei web clienților din afara Moldovei în schimbul unei plăți [17].

Analizând circumstanțele cauzei, CtEDO a statuat că în absența contactului fizic, performanțele video-chatului erotic nu pot fi considerate ca prostituție. Totodată a fost constatat violarea Articolului 5 §1 (detenția ilegală) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Republica Moldova fiind obligată să-i achite reclamantului suma de 10.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral, precum și costuri și cheltuieli [17].

În urma celor relatate mai sus, constatăm că tendințele nefavorabile ale criminalității în sfera exploatării sexuale a femeilor și minorilor sunt demonstrate nu doar de dinamica în creștere (cu unele excepții) a infracțiunilor comise în ultimul deceniu, ci și de schimbările calitative care s-au produs în structura categoriei respective de infracțiuni.

3.2. Factorii criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor

Știința criminologiei acordă o atenție deosebită cercetării cauzelor și condițiilor infracțiunii concrete care sunt o parte componentă a sistemului cauzal general al criminalității ca fenomen social. Studiul interconexiunii între nivelul social general și nivelul individual al cauzalității infracționalismului este o problemă criminologică importantă. Cercetarea cauzalității la nivelul individual permite organizarea prevenirii eficiente a infracțiunilor concrete, relevarea etapelor de criminalizare a persoanelor și elaborarea măsurilor profilactice individuale, de corijare și reeducare respective [68, p. 90].

Cauzele comiterii infracțiunilor au devenit subiect de discuție din cele mai vechi timpuri pentru filosofi, juriști și alți gânditori ai timpului. Astfel, încă în perioada Renașterii, Thomas

Morus, expunându-și ideile în lucrarea „Utopia”, menționa că atunci când rămân neschimbate cauzele ce determină criminalitatea, neschimbate vor rămâne și consecințele provocate de aceste cauze. Sunt lipsite de efect chiar și cele mai dure sancțiuni, dacă nu va fi îmbunătățită situația economică a societății sau dacă nu vor fi aplicate alte măsuri pentru înlăturarea cauzelor fenomenului criminalității [162, p. 26].

Cercetarea științifică a proceselor de determinare și cauzalitate a criminalității este deosebit de importantă pentru modelarea și pronosticarea fenomenului criminogen, elaborarea măsurilor de influență asupra acestuia. Așadar, cercetarea determinării și cauzalității criminalității este baza științifică pentru organizarea luptei cu acest fenomen socialmente periculos [68, p. 165].

Cauzalitatea concentrează în sine elemente ale filozofiei, economiei, politicii, jurisprudenței, teoriei științifice și a practicii sociale. Pentru că acceptarea ideii de cauzalitate presupune *ipse facto* acceptarea ideii de determinare – cauzalitatea nefiind altceva decât o latură a procesualității de determinare – este, de la sine înțeles, că implicarea ei în studiul criminologiei presupune mai întâi legitimarea ideii mai generale de determinare [66, p. 122].

În ceea ce privește activitatea infracțională în domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor, ca parte componentă a criminalității în general, este necesar de menționat că aceasta apare și se modifică, mai întâi de toate, în urma influenței acelei situații sociale care se află la originea oricărui alt tip de criminalitate. În limitele respectivei investigații nu vom oferi o imagine exhaustivă și detaliată a factorilor care generează exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, ci vom aborda doar cele mai relevante aspecte ale acestei probleme.

În acest sens, Consiliul Permanent al OSCE a identificat mai mulți factori criminogeni ai traficului de ființe umane și ai exploatării sexuale, inclusiv a copiilor, printre care: sărăcia, ineficiența structurilor sociale, deficitul locurilor de muncă și posibilitățile limitate de angajare în câmpul muncii, violența aplicată față de femei și copii, discriminarea de gen, de rasă și de etnie, corupția, existența conflictelor nesoluționate și a situațiilor post-conflictuale, migrația ilegală și cererea sporită pentru serviciile legate de exploatarea sexuală, prezența forței de muncă ieftină, care, deseori, este implicată ilegal în prestarea diferitor munci, nefiind protejată din punct de vedere social și juridic etc. [39; 180].

În opinia autorului rus O. Brodcenco [148, p. 96-104], există mai mulți factori individuali de risc care facilitează exploatarea și traficul de ființe umane sau, altfel spus, cauze care transformă oamenii în victime ale sclaviei:

- sărăcia (nivelul veniturilor care nu asigură necesitățile minime de existență vitală);
- lipsa ocupației și a veniturilor stabile;

- nivelul scăzut de studii, accesul redus la studii;
- lipsa familiei sau situația nefavorabilă în familie (alcoolism, violență etc.);
- nihilismul juridic și nivelul de conștiință scăzut, care, în cele din urmă, implică diverse modele comportamentale de risc etc.

Autorul mai menționează, pe bună dreptate, că din grupul de risc fac parte, de asemenea, persoanele cu dezabilități, alcoolicii, narcomanii, imigranții, persoanele fără domiciliu stabil, anumite grupuri etnice etc.

Prin urmare, schimbările negative care s-au produs în urma crizei social-demografice și a celei economice, deprecierea valorilor moral-spirituale și culturale în condițiile actuale de evoluție a societății au impulsivat influența factorilor susmenționați, generând, în același timp, intensificarea masivă a fenomenului exploatarei sexuale. Deseori, manifestările individuale de această natură au loc în forme perverse, cinice, străine pentru societatea democratică, inclusiv sub formă de sclavie sexuală, sadism sexual și exploatare sexuală a copiilor. Iar „susținerea” coruptă și multilaterală a acestei activități criminale, au transformat-o în unul din cele mai rentabile tipuri de activitate a criminalității organizate.

Problema cauzelor generale ale criminalității (factorii economici, politici, sociali, organizaționali, psihologici, juridici etc.) este expusă detaliat în literatura criminologică și, din aceste considerente, ne vom concentra atenția doar asupra complexului de factori speciali care generează fenomenul traficului de ființe umane în scopul exploatarei sexuale, determinând anumite categorii de persoane spre comiterea acestui gen infracțiuni.

Trecând la caracteristica comprehensibilă a complexului cauzal care vizează exploatarea sexuală, vom aminti că, la fel ca și în cazul oricărui alt tip de criminalitate, acesta include un număr enorm sau chiar nelimitat de diverși factori. În acest context, vom evidenția doar unul din ei, care, în opinia noastră, predetermină, în esență, asemenea unei forțe motrice, apariția și evoluția oricărui tip de criminalitate din domeniul vizat.

Este vorba despre faptul că la baza oricărei activități, benefice sau dăunătoare din punct de vedere social, se află o necesitate conștientizată sau neconștientizată. Acțiunea este întotdeauna o reacție în raport cu anumite necesități. După cum este bine cunoscut, evaluările morale și juridice ale necesității, pe de o parte, și a modului ei de realizare, pe de altă parte, nu coincid și nu sunt identice de fiecare dată. Cea mai pozitivă sau absolut firească necesitate poate determina comiterea infracțiunii (nivelul individual), iar existența unei oarecare necesități sociale poate condiționa apariția unui nou tip de criminalitate (nivelul social).

Deci, rolul de bază în formarea motivelor infracționale îl au necesitățile. Ele reflectă dependența individului față de mediul exterior [78, p. 61].

Psihologia socială evidențiază, mai întâi de toate, necesitățile vitale (biologice, fiziologice) și sociale, inclusiv economice. În cazul fenomenului investigat de noi este vorba despre toate categoriile de necesități menționate. La rândul lor, acestea condiționează motivația comportamentului uman, determinând orientarea concretă a personalității sau a anumitor grupuri sociale” [188, p. 117]. Evident că necesitățile vitale și sociale apar sub diferite aspecte în calitate de „propulsori” ai comportamentului consumatorilor de servicii, infractorilor și victimelor exploatarei sexuale. Din acest unghi de vedere, vom examina tipurile concrete de necesități sociale, care stimulează procesele negative în domeniul investigat și predetermină perspectivele nefavorabile ale respectivelor procese.

După cum este bine cunoscut, traficul de ființe umane, în multe din ipostazele și acțiunile sale conexe (sclavia, munca forțată, proxenetismul, pornografia infantilă etc.), reprezintă în esență totalitatea infracțiunilor comise cu cele mai diferite scopuri și prin diverse metode criminale, fiecare din ele constituind, într-o anumită măsură, o reacție ilicită la o necesitate socială cu caracter de masă (forța de muncă ieftină, îmbunătățirea stării sănătății prin transplantul unui organ, soluționarea problemei demografice prin adoptarea copiilor etc.). Tipul de criminalitate investigat reprezintă un așa zis „sistem universal”, predispus să satisfacă toate aceste necesități sociale.

În acest sens, dacă am medita asupra problemei vizate, spre exemplu, din punct de vedere economic (temporar, neluând în calcul aspectele legate de evaluarea juridico-morală a unei anumite necesități), un asemenea trafic de ființe umane este o reacție firească, inevitabilă și chiar așteptată din partea unei părți a lumii „de afaceri” la situația creată. Lipsa metodelor legale de soluționare a acestor probleme și imposibilitatea sau posibilitatea limitată de satisfacere a cererii apărute, dau naștere formelor ilegale, inclusiv criminale, de activitate în aceste domenii ale economiei tenebre și contribuie la prosperarea respectivului gen de activitate infracțională.

Trecând la analiza nemijlocită a subiectului abordat, este important de menționat că originile acestui fenomen negativ se regăsesc în diferite reflecții ale necesităților sexuale. Psihologii clasifică necesitățile sexuale în trei categorii: naturale, congenitale și fiziologice. În manifestările sale, îndeosebi la un nivel de mare amploare, acestea includ și componenta psihologică, intelectuală, culturală etc. Astfel, particularitățile necesităților sexuale ale omului sunt condiționate atât la nivel biologic, cât și la nivel social [178, p. 282].

În context, nu întâmplător a fost evidențiat aspectul legat de reflecțiile necesităților, deoarece acestea pot fi sporite (hipersexualitate) sau reduse, normale sau perverse (inclusiv patologice), satisfăcute sau nesatisfăcute. Prin urmare, este necesar de elucidat problema necesităților și a poftei sexuale nesatisfăcute, care, la rândul lor, propulsează pe piața serviciilor

sexuale un flux imens de persoane, dintre care majoritatea o constituie bărbații. Anume aceste fluxuri creează un sol fertil, pe care exploatarea sexuală a femeilor și copiilor devine o afacere tot mai profitabilă.

Problema cererii (poftei) sexuale nesatisfăcute este investigată detaliat de către savanții sexologi, iar scopul prezentului studiu nu include examinarea detaliată a materialelor publicate în acest domeniu destul de complicat. Aici vom sublinia doar că pofta sexuală nesatisfăcută nu trebuie identificată cu necesitățile sexuale. Dacă necesitățile sexuale sunt condiționate atât social, cât și biologic, atunci pofta sexuală nesatisfăcută este condiționată exclusiv în mod social [159, p. 227]. Sursele sale pot fi: insatisfacția în raport cu relațiile conjugale intime (dizarmonie sexuală); probleme familiale și destrămarea familiei; lipsa partenerilor sexuali din diferite cauze, inclusiv a problemelor fiziologice și anatomice; inerția experienței sexuale premature; defectele socializării sexuale; factorii psihologici (spre exemplu, frica ratării sexuale).

Efecte similare au și diferențele considerabile existente dintre manifestarea sexualității bărbaților și cea a femeilor. Astfel, savantul rus I. Kon consideră că diferența principală dintre sexe constă în faptul că bărbații au libidoul mai mare decât femeile și rezervele erotice ale bărbaților, respectiv importanța acestui domeniu al vieții pentru dânsii, nu scade cu vârsta, în timp ce viața sexuală descrește efectiv, pe când libidoul femeilor descrește pe măsura încetării vieții sexuale reale [159, p. 227].

Necesitățile sexuale, în toată complexitatea manifestărilor sale, influențează asupra formării așa numitei „piețe”, în care, pe de o parte, se solicită căutarea rapidă a prestațiilor bazate pe servicii sexuale, de regulă calificate și fără de refuz, iar pe de altă parte, apare oferta (disponibilitatea) de satisfacere a respectivelor necesități. Este relevant de menționat, în contextul abordat, că această „piață” a existat și va exista întotdeauna, la fel precum sunt eterne și inevitabile necesitățile ce stau la baza existenței acesteia.

Prin urmare, necesitățile și, îndeosebi, poftele sexuale nesatisfăcute, constituie o verigă importantă în determinarea infracțiunilor care implică exploatarea sexuală. Amploarea și dinamica acestora influențează radical tendința pieței serviciilor sexuale. În ceea ce privește problema traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală, Organizația Națiunilor Unite, cu mai mult timp în urmă, și-a concentrat atenția asupra fenomenului investigat în cadrul unuia dintre forurile sale, unde se menționa că strategiile îndreptate spre prevenirea traficului de ființe umane trebuie să vizeze cererea ca una din cauzele principale ale acestui fenomen [119]. La asemenea abordare poate fi adăugat faptul că cererea nu este o simplă cauză a exploatării sexuale, ci constituie un impuls declanșator, fără de care tot mecanismul infracțional al așa-zisei „industrii sexuale” își pierde sensul, în cele din urmă destrămându-se.

Totodată este necesar să ținem cont de faptul că cererea și elementele sale componente constituie niște categorii complexe, mixte în funcție de conținutul și subiecții cererii, dar și în funcție de natura necesităților ce se află la baza cererii. În acest context, vom reflecta succint cele mai importante aspecte ale problemei vizate.

Astfel, este important de a începe cu caracteristica grupurilor sociale, care s-au format în perioada de independență a Republicii Moldova (post-sovietică), spre care este orientată piața susmenționată. În viziunea noastră, categoriile de persoane implicate în relațiile acestei piețe ilegale pot fi considerate consumatori ai serviciilor sexuale prestate, inclusiv de către victimele exploatării și traficului de ființe umane efectuate în acest scop.

Primul grup îl reprezintă persoanele cu un statut social înalt, care se caracterizează printr-un nivel sporit de bunăstare materială și standarde înalte de consumator. Al doilea grup include unii reprezentanți ai „clasei medii” cu diferite statuate sociale și profesionale, nivel de venituri și standarde medii sau chiar reduse de consumator. Grupul al treilea este constituit din reprezentanții păturilor sociale vulnerabile și instabile, care nu au reușit să se adapteze la noile condiții. Este vorba despre șomeri, persoane cu dezabilități, persoane fără studii și anumite abilități profesionale, care se caracterizează prin statut social și profesional scăzut, inclusiv nivel de venituri și standarde reduse de consumator.

În contextul celor expuse, este necesar de menționat că criteriul evidențierii acestor grupuri nu se reduce doar la niște indicatori statistici formali, cum ar fi sexul, vârsta, profesia etc., ci este constituit dintr-o totalitate de parametri tipici grupurilor respective de persoane, fiind vorba, în primul rând, de statutul lor socio-profesional, de situația materială și standardele de consumator.

Bineînțeles că apartenența la un anumit grup predetermină calitatea și costul serviciilor solicitate și, respectiv, achitarea lor, începând cu cele „exclusive” până la cele mai cinice.

Un loc deosebit de important în sistemul determinantelor exploatării sexuale îi revine factorilor de natură victimologică. În particular, dacă vorbim despre cauzele „prosperării” pieței serviciilor sexuale, trebuie de menționat poziția femeilor în societate ca o problemă socială separată.

Mai multe investigații în domeniul psihologiei permit de a susține că femeilor, inclusiv adolescentelor, le este specifică tendința spre solitudine. Ele se concentrează într-o măsură mai mare asupra reținerii proprii, aprofundându-se în lumea lor lăuntrică [190, p. 6]. Psihicul femeilor este mult mai vulnerabil, ele ajungând mai rapid în stare de nevroză, iar cele rețrăite lăsând amprente mult mai profunde [191, p. 34].

Datele statistice denotă faptul că femeile devin mai des șomere decât bărbații, care părăsesc serviciul din inițiativă proprie, iar femeile – în legătură cu reducerea de personal, reorganizarea sau lichidarea întreprinderii [182, p. 142-143]. De regulă, femeile care au serviciu primesc un salariu mai mic în comparație cu bărbații, deoarece lucrează în domenii bugetare sau în cele neprofitabile ale economiei.

Astfel, conform datelor statisticii oficiale, în Republica Moldova peste 30% din femei lucrează în domeniul educației, sănătății, agriculturii și prestare de diverse servicii, domenii unde salariul mediu lunar este cel mai mic [109]. În ansamblu, nivelul calificării profesionale al femeilor este mai mare decât cel al bărbaților.

Vizionarea filmelor, uneori cu un conținut dubios, care propagă violența și imoralitatea, precum și petrecerea fără rost a timpului cu prietenii, înlocuiesc multora dintre adolescente vizitarea instituțiilor culturale care le-ar dezvolta spiritualitatea. Acest fapt, în cele din urmă, contribuie la cultivarea unor interese de consum și anume dorința de a deveni bogată, a avea mulți bani, săvârșind în acest scop diverse fapte infracționale [57, p. 81].

Femeia, după natura sa, este expusă stresului mai frecvent decât bărbații. Ele re trăiesc mai profund și mai acut conflictele, divorțurile și organizarea proastă a vieții personale. La rândul lor, toate acestea conduc spre lipsa unei prognoze adecvate asupra consecințelor, provocarea frecventă a conflictelor, reacții spontane în situații de criză, subordonarea totală față de emoții și, ca urmare, lipsa fricii față de pedeapsă. O semnificație decisivă în astfel de situații îi revine orientării antisociale a personalității, sistemului său valoric și necesităților.

Ceea ce în privința femeilor se consideră un comportament deviat de la normă, în privința bărbaților acesta a căpătat statut de normă (fumatul, consumul de alcool, neglijarea obligațiilor părintești, violența etc.). Avortul, în spatele căruia deseori stă bărbatul, este atribuit în mare parte doar femeii. Adesea femeile devin victime ale acestei contradicții culturale.

Diminuarea semnificativă a controlului social asupra comportamentului femeilor este caracteristic pentru timpurile actuale ca urmare a ritmurilor accelerate de urbanizare, emancipare, feminizare, migrație în masă, problemelor locative etc. De fapt, are loc aservirea femeii cu toate viciile omenirii.

Procese negative enumerate au loc pe fundalul propagandei violenței, cruzimii, accesibilității sexuale a femeilor și a bărbaților. Acești factori necesită a fi relevați, deoarece în procesul unei astfel de comunicări are loc o contaminare a femeilor, în special tinere, asimilarea de către ele a unor valori și stereotipuri negative, familiarizarea cu un mod de viață asocial. Ele deseori stabilesc legături strânse cu infractorii și ajung completamente sub influența lor (îndeosebi sub influența liderilor mediului criminal), fapt care constituie o premisă pentru

activitatea lor criminală de lungă durată. Deosebit de vulnerabilă în prezent este situația social-economică a femeilor tinere din familiile sărace.

Combi-nația dintre explozia sărăciei, șomajului, schimbarea sistemului de control social, deschiderea bruscă către țările occidentale, privatizarea economiei a avut consecințe directe și indirecte care au determinat o înrăutățire a modului în care femeile sunt tratate în anumite contexte sociale. Astfel, privatizarea economiei a determinat, ca efect secundar, dezvoltarea unor caracteristici specifice capitalismului „sălbatic”, fiind raportate cazuri în care femeile reprezintă victimele favorite ale unei largi game de abuzuri. Noile relații de putere nu au fost corelate și contrabalansate cu măsuri de protecție socială și cu o funcționare corespunzătoare a administrației și justiției. Stresul social generat de veniturile mici, șomaj, riscurile implicate de noul sistem economic a sporit nivelul agresivității și al violenței sociale, iar femeile au atras ca un magnet agresivitatea acumulată.

Potrivit savantului rus V. Kudreavțev, în prezent nimeni nu are îndoieli referitor la faptul că în societate au devenit răspândite fenomenele și procesele care destabilizează relațiile între persoane, care provoacă învrăjbirea lor, nesiguranța în sine și situația sa socială, în viitorul său, nemulțumirea de prezentul său, izolare, care se răsfrânge extrem de negativ asupra moralității. Totodată, femeile resimt și re trăiesc tensiunile existente, probleme sociale, conflictualitatea, ele sunt mai sensibile și mai vulnerabile [163, p. 308].

Anume lor le revin obligațiunile importante de asigurare a familiei cu produse alimentare, îngrijire și educare a copiilor etc. De aceea, ele reacționează bolnăvicios la orice procese nefavorabile care amenință familia și în special copiii.

Este relevantă și situația nefavorabilă pe care o au femeile tinere din familiile vulnerabile, cărora practic le este limitat accesul la anumite lucruri scumpe și diverse obiecte prestigioase. Totodată, grație televiziunii, presei și mobilității sociale gradul de informare al lor despre aceste bunuri este destul de ridicat, în consecință apare sentimentul de invidie, dar și cel de nedreptățire și neglijare. Aceste cauze le determină pe unele din ele să practice prostituția, iar înverșunarea și agresivitatea manifestată deseori apar ca mijloace de compensare psihologică a umilințelor re trăite.

În acest context, N. Averina a intervievat 250 de prostituate și a constatat că 49 din ele (19,6%) au menționat că scopul practicării prostituției, pe lângă posibilitatea de satisfacere a necesităților materiale, rezidă și în satisfacerea deplină a poftei sexuale datorită contactelor sexuale cu un număr mare de bărbați [143, 231 p.].

În prezent nu sunt pe deplin conștientizate de către societate consecințele devalorizării valorilor morale tradiționale și înlocuirea lor cu valori străine culturii noastre. Publicitatea și

tirajarea în presă a formelor de comportament deviant, care erau considerate tradițional ca fiind inacceptabile sub aspect moral (prostituția, perversiunile sexuale, proxenetismul, narcomania, exploatarea sexuală a femeilor și copiilor etc.), creează impresia de a fi ceva firesc. Prin urmare, se dezvoltă o atitudine tolerantă a societății față de diferite patologii sociale și fiziologice. Ceea ce anterior era respins ca absolut inacceptabil sau era dezaprobat, în prezent este elogiat de către presă, televiziune, este legitimat în discursurile politicianilor și apărătorilor drepturilor omului [159, p. 84].

Cu toate acestea, în majorarea cazurilor practicarea prostituției de către femeile tinere se explică prin tendința lor de a avea câștiguri ușoare și mari în condițiile existenței unor dificultăți la angajarea în câmpul muncii. Acest gen de activitate este atractiv, în special pentru femeile care nu au o profesie sau vechime în muncă. Încă Cezare Lombroso a fost nevoit să menționeze că acolo unde femeia devine prostituată, cauza faptului dat nu constă în lascivitate, dar în lipsa sentimentului de moralitate. Femeile care nu se jenează și care nu conștientizează dezonorarea viciului său și au o predispunere bolnăvicioasă față de tot ce este interzis, pășesc pe calea desfrâului, deoarece acesta le creează impresia unei vieți ușoare fără a depune careva eforturi [167].

Specialiștii din cadrul Europolului au identificat mai mulți factori criminogeni care determină unele categorii de persoane, îndeosebi femei, să părăsească țara sau să migreze în alte localități, în consecință nimerind în capcanele afaceriștilor din așa numita „industrie sexuală”:

- șomajul sau lipsa posibilităților de angajare oficială în serviciu;
- limitarea accesului femeilor pe piața muncii;
- existența multor solicitări pentru forța de muncă ieftină;
- sărăcia, condiționată de salarii și pensii mici;
- calitatea și/sau nivelul de trai scăzut;
- insuficiența studiilor sau necorespunderea acestora anumitor cerințe;
- discriminarea în funcție de sex sau alt tip de discriminare;
- tendința de evitare a urmăririi penale, a conflictelor în familie sau a violenței;
- posibilitatea de obținere a locului de muncă peste hotare;
- existența ofertelor pentru persoanele implicate în domeniul industriei sexuale și remunerarea mai mare pentru practicarea prostituției;
- calamitățile naturale și mediul înconjurător nefavorabil;
- prezența unor percepții eronate despre unele condiții mai bune care există în alte locuri.

Totodată, printre cauzele și condițiile ce stau la baza prosperării traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală se află nu doar împrejurările nefavorabile din mediul social al femeilor. Este foarte bine cunoscut că în asemenea cazuri factorii stimulatori sunt reprezentați deseori de frivolitate (spre exemplu, dorința femeii tinere de a deveni recunoscută o duce spre diverse agenții de modele extrem de dubioase; pasiunea de a se vedea pe ecranul televizorului o poate determina să participe în filmele porno etc.).

În investigarea factorilor de risc ai traficului de persoane au fost identificate și următoarele grupe de factori – macro-sociali, micro-sociali și individuali – care interacționează în proporții diferite, de la un caz la altul [68].

Factori macro-sociali au un nivel ridicat de generalitate și se referă la:

- scăderea drastică a nivelului de trai a populației și șomajul sau lipsa de acces la mijloace legitime de trai pentru mari segmente de populație;
- lipsa/insuficiența unor programe educaționale relevante (educație sexuală, relații de cuplu etc.), precum și deficitul de oportunități educaționale pentru anumite segmente de populație;
- un mediu socio-cultural tolerant la discriminare pe bază de gen sau etnie, precum și la comportamente de tipul violenței domestice;
- dezvoltarea migrației internaționale pentru muncă;
- dezastre naturale sau catastrofe care provoacă sărăcirea bruscă a unui număr mare de gospodării, în principal a celor care trăiesc predominant din agricultură.

Factori micro-sociali plasați la nivelul unor grupuri sociale și a gospodăriilor:

- sărăcia gospodăriei și lipsa de acces la locuri de muncă, prestațiile și programele de asistență socială disponibile;
- nivel redus de educație și lipsa unei pregătiri profesionale, atât a persoanelor traficate, cât și a membrilor familiilor lor de origine; traficul de persoane este adeseori asociat cu abandonul școlar;
- dezagregarea familiei și/sau relații deficitare între adulți și copii;
- comportamente deviante precum alcoolismul, violența domestică și/sau antecedente penale.

Factorii individuali sunt extrem de diverși, spre exemplu:

- discrepanța între nivelul de așteptări/scopuri și resursele (individului și gospodăriei) pentru atingerea acestora prin mijloace legitime;
- disponibilitatea de a încălca unele norme legale în vederea identificării unui loc de muncă în străinătate și lipsa de informare privind riscurile asociate;

- dorința de aventură și/sau presiunea din partea „anturajului”;
- relații sentimentale ratate și/sau debutul vieții sexuale la vârsta adolescenței, precum și o posibilă istorie de agresiuni sexuale;
- labilitate psihică, alienare;
- lipsa de încredere în propriile forțe și/sau un complex de inferioritate;
- lipsa de încredere în ceilalți și în instituțiile care ar putea oferi asistență și suport.

În același timp, nu trebuie de negat și rolul hipersexualității unor femei. Evident că hipersexualitatea, în lipsa unei corelații cu alți factori stimulatori, generează rareori alegerea profesiei de prostituată. Majoritatea femeilor sunt determinate spre astfel de activitate din cauza nevoilor sau necazurilor în care s-au pomenit, iar de acest fapt infractorii profită de cele mai multe ori. De menționat că procesele nefavorabile au un efect mai mare asupra femeilor și copiilor, întrucât aceștia fac parte din cele mai vulnerabile pături ale populației. Despre aceasta ne vorbește și poziția conștiinței sociale cu privire la rolul femeii în societate.

După cum este bine cunoscut, exploatarea femeilor și copiilor este un fenomen vechi pentru comunitatea mondială, inclusiv pentru Republica Moldova, condiționată de premisele istorice formate pe parcursul evoluției sale. În pofida unor diferențe ce țin de tradițiile religioase, socio-culturale și de nivelul de dezvoltare economică a diferitor state, totuși rămâne a fi comună conștiința socială formată de-a lungul veacurilor, în care femeii îi revenea rolul unei sclave, iar bărbatului – rolul de domnitor. Întru justificarea unor forme ale poziției dependente a femeilor, unii savanți [167] înaintau teoria despre faptul că tendința spre starea de sclavie este un element caracteristic psihologiei femeilor.

Pot exista mai multe viziuni cu referire la corectitudinea sau incorectitudinea interpretării acestei probleme. Însă, e foarte dificil de contestat faptul că femeia contemporană este nevoită să trăiască în lumea bărbaților și să suporte toate efectele negative pe care le provoacă respectiva poziție. Bineînțeles că aceasta este și una din sursele victimizării feminine, ilustrată cel mai bine prin soarta pe care o au sclavele „industriei sexuale”.

Specialiștii în domeniu evidențiază mai mulți factori care influențează asupra victimizării femeilor în urma exploatării sexuale. La cele menționate mai sus poate fi adăugată frica femeilor și a copiilor care au nimerit în mâinile exploatatorilor, precum și revanșa din partea acestora în cazul refuzului de a le îndeplini voința. Majoritatea victimelor sunt sigure de faptul că amenințările vor fi realizate atât în privința lor, cât și în privința prietenilor, apropiaților sau a rudelor apropiate ale acestora.

Mai mult decât atât, victimele sunt sigure de impunitatea celor vinovați, lucru care într-un anumit număr de cazuri este întemeiat, deoarece toți cunosc că mulți funcționari corupți

camuflează exploatorii și așa numiții „vânzători de marfă vie”. Aceste împrejurări influențează asupra faptului că o mare parte din victime refuză să colaboreze cu reprezentanții organelor de drept, fapt prin care se explică prosperarea acestui gen de activitate criminală.

În urma cercetării realizate s-a constatat că impactul negativ, intensiv și îndelungat asupra victimelor din partea exploatarelor, manifestat prin intimidarea, înjosirea demnității umane, aplicarea diferitor tipuri de violență, adică crearea unei situații aspre de traumatizare a psihicului, a influențat apariția diferitor dereglări ale stării psihice a victimelor. Studiarea materialelor cauzelor penale a arătat că printre victime erau persoane cu diferite probleme de sănătate, inclusiv legate de dereglările psihice. În rezultatul acestei stări deosebit de vulnerabile, deseori victimele nu erau în stare să evalueze adecvat ambianța în care s-au pomenit, propriile posibilități de autoprotecție, nici chiar căile reale de ieșire din situația creată, cum ar fi, de exemplu, posibilitatea reală de a se adresa după ajutor organelor de drept sau persoanelor cunoscute.

Majoritatea victimelor exploatareii sexuale se tem de divulgare și prejudecată socială, deoarece sunt supuse nu doar violenței și amenințărilor fizice, ci și șantajului din partea infractorilor. Ca și în cazul victimelor violului, ele conștientizează faptul că au devenit victime ale infracțiunii care afectează una din cele mai intime domenii ale vieții personale umane, iar opinia publică înrădăcinată, care deseori recunoaște victimele infracțiunilor sexuale vinovate din punct de vedere moral, generează concluzia că însăși victimele se consideră vinovate și, respectiv, nedemne de protecție. Îndeosebi sunt expuse acestor opinii victimele tinere ale exploatareii sexuale care, în pofida diferitor factori (în primul rând a vârstei), nu pot evalua obiectiv și critic starea lor în care s-au pomenit.

În afară de aceasta, unii psihologi consideră că un factor important al victimizării persoanelor este violența sexuală suferită în copilărie, în rezultatul căreia victimele care manifestă atitudine indiferentă sau invers – interes sporit față de sex, încearcă astfel să inhibe sentimentele de vină și dezgust trăite și apărute în urma stimulării sexuale prea timpurii [187, p. 51].

3.3. Caracteristicile personalității infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor

Evoluția istorică a criminologiei ne dovedește că cele mai acute discuții au fost și sunt purtate pe marginea problemei celor care comit infracțiuni. În funcție de condițiile social-istorice, necesitățile practice și nivelul dezvoltării științei, problema în cauză se aborda în mod

divers prin prisma soluționării unui șir de probleme, cum ar fi: importanța cunoașterii personalității infractorului, care este rolul acesteia în geneza infracțiunii, cum de influențat asupra ei pentru neadmiterea faptelor infracționale etc. De menționat că identificarea și cunoașterea acestor aspecte au o însemnătate esențială pentru procesul prevenirii și combaterii criminalității [78, p. 86].

Din punctul de vedere al criminologiei anume personalitatea infractorului poartă în sine cauzele săvârșirii infracțiunii, este veriga principală a întregului mecanism al comportamentului criminal, iar acele particularități ale ei care generează un astfel de comportament trebuie să formeze obiectul nemijlocit al profilaxiei [68, p. 231].

Este important de menționat că în evoluția criminologiei conceptul de personalitate a infractorului a suferit interpretării diferite. Aproape fiecare autor, așa cum remarcă H.J. Eysenck, are propria sa definiție, propriul lui punct de vedere asupra personalității [59, p. 2-3]. Cu toate acestea, s-au formulat și câteva orientări mai largi în implicații de cadru.

Astfel, în cadrul orientării biologice clasice, termenul de personalitate a devenit sinonim cu individualitatea fizică și patologică, sumă a unor stigmat care împreună configurează portretul unui tip distinct de comportament uman, caracterizat prin predestinare ereditară și nebunie morală. În cadrul orientării sociologice, conceptul de personalitate a infractorului este socotită o variantă a viziunii potrivit căreia persoana este rezultatul influențelor determinante a factorilor socio-culturali.

Prin urmare, școlile menționate mai sus asigură, de altfel, o trecere spre concepțiile pur psihologizante cu privire la personalitatea criminală, acoperind vidul ce s-ar crea în spațiul dintre orientări atât de divergente, ca cele bioantropologice și cele pur sociologice. De altfel, indiferent de sursa de inspirație, majoritatea teoriilor asupra personalității criminale pun în evidență ca trăsătură de bază a acesteia orientarea antisocială.

Individul devine personalitate în procesul socializării, care include: însușirea relațiilor umane în domeniul culturii și experienței sociale, inclusiv a normelor și rolurilor sociale; însușirea tipurilor de activitate și a formelor de comunicare. Sursele socializării sunt instituțiile social-politice (statul, sistemul existent al instituțiilor de învățământ, organizații publice, mass-media) și grupurile sociale (familia, rudele, grupul de prieteni, colectivul de muncă etc.).

Personalitatea infractorului se deosebește de persoana care respectă legea prin prezența sau lipsa pericolului social. În acest sens, se constată că principalul criteriu care reflectă pericolul social al infractorului îl constituie comiterea infracțiunii.

Deci, sub aspect juridic, infractorul este persoana care, cu vinovăție, săvârșește o faptă sancționată de legea penală. Din punct de vedere criminologic, conceptul de infractor are o

semnificație complexă datorită condiționărilor bio-psiho-sociale care îl determină pe om să încalce legea [90, p. 40-41].

Studierea personalității facilitează și contribuie la înțelegerea structurii specifice în determinismul infracțiunilor de exploatare sexuală, deoarece acțiunea diverselor componente obiective ale structurii specifice complexe a determinismului trece prin personalitatea acestora ca subiecți activi ai infracțiunii. Așadar, cercetarea personalității celor care comit astfel de infracțiuni trebuie să fie efectuată prin prisma aspectului criminologic, psihologic și sociologic pentru a identifica mecanismele de decompensare a structurilor de personalitate, adică a celor care au comis deja infracțiuni.

În contextul celor menționate, personalitatea infractorului ar putea fi definită ca un sistem stabil de calități și trăsături bio-psiho-sociale ale persoanei, care au apărut și se dezvoltă sub influența condițiilor nefavorabile ale mediului social, manifestându-se în exterior prin prisma conștiinței și voinței individului sub forma comiterii infracțiunilor și a altor fapte ilegale sau amorale [78, p. 89].

Pornind de la faptul că baza dinamică a rolului antisocial al infractorului o reprezintă totalitatea însușirilor psihice umane, printre care poziția centrală o ocupă sistemul de necesități ce generează impulsivitatea activității umane, poate fi dată o definiție mai îngustă a conceptului de infractor – un sistem de însușiri, calități și trăsături social-psihologice negative, care formează pericolul social ce determină comiterea infracțiunii [92, p. 88].

Luând în considerație cele menționate, vom efectua caracterizarea criminologică a personalității infractorului implicat în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor prin prisma mai multor categorii de semne, printre care cele social-tipologice, de rol și moral-psihologice.

În ceea ce privește caracteristicile social-tipologice ale infractorului, acestea rezultă din trăsăturile social-demografice precum sexul, vârsta, studiile, situația familială etc.

Astfel, majoritatea persoanelor vinovate de comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor sunt de gen masculin, cota lor fiind de circa 75,5%. Constatările respective coincid în mare parte cu informațiile analogice obținute de către alți autori preocupați de studierea unor astfel de fenomene, confirmând totodată situația bine cunoscută în criminologie din care reiese că criminalitatea este un fenomen predominant masculin, fiind condiționat de rolul social al bărbaților.

Totodată, a fost constatat faptul că și persoanele de gen feminin manifestă un interes criminal mai sporit în sfera exploatării sexuale decât în alte sfere, unde ponderea acestora nu depășește cota de 10-15%. Astfel, printre persoanele condamnate pentru diverse infracțiuni legate de exploatarea sexuală femeile constituie aproximativ 50,0%.

După cum este menționat în Raportul Centrului pentru combaterea traficului de persoane privind monitorizarea situației în domeniul traficului de ființe umane, acest lucru poate fi explicat prin faptul că femeile care recrutează inspiră victimelor mai multă încredere. Femeile-trafficante mai des se ocupă nemijlocit de recrutare, organizarea transportării victimelor, cazarea lor și, respectiv, intră mai mult în contact direct cu victimele sau cu potențialele victime. Totodată ele nimeresc cel mai des în vizorul organelor de drept. În comparație cu datele relevate în anii precedenți se menține tendința de echivalare a reprezentativității de gen. Acest fapt poate fi explicat prin amplificarea eforturilor de investigare mai complexă și profundă a cazurilor ce vizează fenomenul investigat în vederea relevării și documentării principalilor figuranți (organizatorii, capii grupărilor criminale) [115, p. 21].

Într-un șir de cazuri de trafic de ființe umane în scop de exploatare sexuală, femeile nu erau pur și simplu executori obișnuiți ai infracțiunii, dar aveau uneori chiar și calitatea de organizatori sau conducători ai respectivei activități infracționale. Este de remarcat faptul că acest grup de femei-infractori formează două categorii principale de femei: 1) cea mai mare parte o constituie fostele victime ale exploatării sexuale, care s-au „pensionat” în legătură cu vârsta atinsă și cele ce singure au devenit participante active ale acestui tip de afacere criminală; 2) antreprenoarele care au lucrat anterior în sfera comerțului sau prestării diferitor servicii (saune, saloane de masaj, agenții turistice etc.), de regulă, fără antecedente penale, reorientate spre domenii de afaceri care aduc un venit mai înalt.

Totodată, este important de menționat și faptul că printre femeile-trafficante se întâlnesc destul de frecvent foste victime traficate și exploatate sexual care, din diferite considerente, se implică în asemenea activitate infracțională. De regulă, astfel de implicare a victimelor este mai mult impusă și condiționată de diverse manipulări psihologice, ca în final acestea să i-a asemenea decizii ca o cale de a supraviețui.

În ceea ce privește comiterea infracțiunilor cu implicarea minorilor în așa-numita „industrie pornografică”, o bună parte a infractorilor o constituiau bărbații (63,0%), femeilor revenindu-le cota de 37,0%. În multe din aceste cazuri femeile aveau rolul de complice, implicându-se preponderent în diferite activități legate de identificarea și recrutarea noilor victime.

Aproximativ 8,4% din persoanele condamnate pentru infracțiuni legate de exploatarea sexuală erau cetățeni străini (în special, este vorba despre traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală – 5,9%, și pornografia infantilă – 2,5%).

Mai mult de jumătate din persoanele condamnate pentru infracțiuni în sfera exploatării sexuale erau tineri. Astfel, conform vârstei, această categorie de infractori se divizează în

următoarele grupuri: 18-19 ani – 1,7%; 20-29 ani – 28,7%; 30-39 ani – 37,3%; 40-49 ani – 26,2%; 50 de ani și mai mult – 6,1%.

O particularitate specifică acestei categorii de infractori este nivelul de educație destul de înalt. Astfel, 25,2% din ei aveau studii superioare complete sau incomplete la momentul comiterii infracțiunii, 36,9% – studii medii generale, 17,3% – studii medii speciale, 15,2% – studii medii incomplete. Pentru 5,4% din totalul acestui grup de infractori nu a fost identificat statutul educațional.

Trebuie de remarcat faptul că, de regulă, statutul profesional și nivelul de educație mai înalte ale infractorilor sunt caracteristice persoanelor ce ocupă o poziție înaltă în ierarhia așa-zisei „industrii a sexului”, având rolul de organizatori ai infracțiunilor și fiind în legături extinse cu funcționarii de la putere, iar cei „ce oferă” servicii acestor persoane aveau, în majoritatea cazurilor, un nivel profesional, de educație și de cultură mult mai scăzut.

Referitor la situația familială a infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor constatăm că aproximativ 62,2% din ei nu erau căsătoriți la momentul comiterii infracțiunii (aproape jumătate din ei erau divorțați), 25,8% erau în căsătorie înregistrată, iar 12,0% – în căsătorie civilă. În același timp, mai mult de o treime din această categorie de infractori (36,3%) aveau la întreținere copii minori.

Reieșind din materialele cauzelor penale, și anume a actelor sau certificatelor medicale anexate, poate fi constatată starea generală de sănătate a persoanelor vinovate de comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală. Astfel, aproximativ 15,7% erau înregistrați cu diverse boli cronice, inclusiv diagnosticați și recunoscuți cu diferite grade de invaliditate, iar 13,5% se aflau la evidența dispensarelor narcologice în legătură cu dependența de alcool sau de droguri.

În ceea ce privește caracterizarea socială de rol a traficantilor de persoane în scop de exploatare sexuală, trebuie de menționat că aceasta s-a realizat în baza studierii caracteristicilor de la locul de muncă, de studii și de la locul de trai anexate la cauzele penale. Astfel, majoritatea absolută a acestor infractori aveau capacitatea de muncă deplină. Studiul privind ocupația lor profesională arată că mai mult de jumătate din ei (62,1%) nu lucrau și nu aveau o sursă permanentă de venit, cu excepția celui obținut pe cale criminală. Astfel, doar 47,0% din cei care traficați femei și copii, 55,9% din persoanele condamnate pentru pornografie infantilă și 22,3% din persoanele implicate în organizarea și constrângerea de a practica prostituția munceau oficial. Totodată, o parte din condamnați (11,3%) prestau temporar anumite servicii, neavând un venit permanent.

Prezintă interes și ocupația celor implicați în comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală. Așadar, 13,3% munciau în diferite structuri comerciale (societăți cu răspundere limitată, întreprinderi individuale etc.), 8,9% activau în sfera comerțului, iar 29,0% prestau diferite servicii, inclusiv șoferi, paznici, dispeceri, angajați ai saunelor și saloanelor de masaj etc. Printre cei care au comis astfel de infracțiuni se numără și persoanele cu statut social înalt: funcționari ai organelor de drept, foști militari sau polițiști trecuți în rezervă, funcționari ai unor instituții de învățământ (3,6%).

Printre persoanele care la momentul comiterii infracțiunii făceau studii în instituții de învățământ superior, aproape jumătate din ele erau caracterizate pozitiv. În caracteristici se menționa că în perioada studiilor aceste persoane învățau bine (satisfăcător), nu aveau restanțe la învățătură, nu absentau de la ore fără motive întemeiate, iar multe din ele aveau relații bune cu colegii de grupă și cu ceilalți studenți ai instituției.

Anumite caracteristici negative ale infractorilor angajați în câmpul muncii au fost condiționate de încălcări ale disciplinei de serviciu (absențe sau întârzieri nemotivate), atitudinea neglijentă față de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, cearta în colectiv etc.

Prin urmare, se constată că pentru marea majoritate a grupului de persoane supus studiului accentul activității sociale de rol a fost schimbat de la mediul social pozitiv (serviciu sau învățătură) spre mediul social negativ. Asupra acestui fapt au contribuit relațiile dificile predominante în familiile infractorilor traficanti de ființe umane în scop de exploatare sexuală.

Analiza efectuată dezvăluie particularitățile recidivei condamnaților pentru infracțiuni de exploatare sexuală. În acest context, s-a constatat faptul că 11,9% aveau antecedente penale, aproximativ 2,7% au fost condamnați anterior pentru proxenetism, iar ceilalți – pentru furt, jaf, tâlhărie, circulație ilegală a substanțelor narcotice, huliganism, vătămare intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății, viol etc.

Unii specialiști în domeniu afirmă pe bună dreptate că traficanții de ființe umane privesc potențialele victime ca pe o marfă, care urmează a fi recrutată, transportată și exploatată ulterior, iar activitatea lor – ca pe o afacere profitabilă. Această categorie de infractori se pregătește minuțios pentru comiterea respectivelor tipuri de fapte ilegale, dezvoltând tactici moderne de acțiune și aplicând destul de iscusit o serie de măsuri pentru a ascunde urmele activității lor criminale [193, p. 47].

O trăsătură specifică a infracțiunilor în domeniul exploatării sexuale constă în faptul că în astfel de cazuri una din figurile principale, de rând cu așa-numita pereche clasică „infractor-victimă”, este „clientul”, adică persoana care beneficiază de servicii sexuale. Deși această figură îndeplinește rolul care, de regulă, nu se încadrează direct în prevederile Codului penal, totuși în

sens criminologic personalitatea acesteia merită o analiză specială. Însă, trebuie de menționat că o asemenea analiză este dificil de realizat din cauza lipsei volumului necesar de informație statistică la acest compartiment. Și în literatura de specialitate personalitatea „clientului-beneficiar” de servicii sexuale este abordată doar tangențial și superficial.

În funcție de structura socială, profesională, națională și de vârstă, contingentul persoanelor care solicită servicii sexuale este eterogen. Acesta poate fi atât reprezentantul elitei din domeniul afacerilor sau a tineretului „prosper”, cât și adolescentul minor sau chiar o altă persoană ocazională. Industria serviciilor sexuale este construită în așa fel încât să fie satisfăcute la maxim cererile diferitor categorii de solicitanți.

Însă, este important de menționat că specificul despre care s-a vorbit anterior este determinat, mai întâi de toate, de rolul pe care îl au în mecanismul infracțiunilor o anumită parte din clienți, a căror participare activă permite dezvoltarea acestui gen de afacere criminală. De regulă, aceștia sunt reprezentanți ai „minorităților bogate”, angajați ai organelor de drept, funcționari de nivel înalt etc. Fiind vizitatori (clienți) permanenți ai respectivelor instituții, aceștia favorizează, direct sau indirect, proxeneții și/sau traficanții de femei și copii să dezvolte afacerea cu succes și fără pericole. Prin urmare, totul se bazează pe niște principii simple: aspirația de „a cumpăra” propriul anonim, de a evita publicitatea defăimătoare și periculoasă pentru afacere, posibilitatea de a se folosi de oportunitățile oferite și, nu în ultimul rând, împărțirea profiturilor sub forma mituirii periodice sau a plăților sistematice.

Revenind la portretul criminologic al exploatatorului sexual și generalizând cele abordate mai sus poate fi spus următoarele: în mare parte aceștia sunt bărbați sau femei celibatate, tineri și de vârstă medie, care locuiesc în orașe, au studii medii, nu au atins careva succese pe linia activității profesionale, într-un șir de cazuri nu au surse de venit permanente, insucces în viața personală, lipsa antecedentelor penale, își evaluează subiectiv și neadecvat abilitățile sale și pe sine însuși. În ultimii ani se conturează o serie de tendințe nefavorabile care constau în creșterea ponderii infractorilor (atât bărbați, cât și femei) ce se caracterizează printr-un statut social înalt, studii superioare, ocuparea diferitor funcții în instituțiile de conducere ale statului, inclusiv angajați ai organelor de drept și ai altor structuri de forță.

Caracteristicile prezentate, inclusiv cele ce vor fi descrise mai jos, schițează portretul traficantului de ființe umane care exploatează sexual femeile și copiii.

Cei mai mulți infractori care fac parte din categoria abordată au vârste cuprinse între 20 și 45 de ani, deși există cazuri de traficanți cu vârste mai mici sau mai mari. Potrivit stadiilor de dezvoltare propuse de psihologul american Erik H. Erikson, acest grup de vârstă se caracterizează prin dezvoltarea capacității de a întreține relații intime ca urmare a formării

identității personale din stadiul anterior (12 – 18 ani). Din punct de vedere psiho-social, această etapă de vârstă se caracterizează prin orientarea vocațională și structurarea carierei. În cazul exploatarelor sexuale, experiențele de viață și valorile socio-culturale accesibile au determinat orientarea spre activități cu caracter ilicit ca rezultat al lipsei unor modele alternative și a suportului necesar unei bune dezvoltări a identității personale [60, p. 48].

Aspect fizic îngrijit. Datele statistice denotă faptul că traficul de ființe umane, îndeosebi cel comis în scop de exploatare sexuală, reprezintă una din cele mai profitabile infracțiuni, după traficul de arme și de droguri. Pe de altă parte, poveștile de succes presupun reflectarea „realizărilor” prin vestimentație și accesorii nu neapărat conservatoare, ci mai degrabă conforme cu valorile socio-culturale care promovează gusturi pentru produsele „de calitate”. Toate acestea devin vizibile sub forma unui aspect fizic îngrijit (al infractorului) ce promovează, alături de ceilalți factori, imaginea succesului promis.

Nivel de educație mediu. Recrutarea și traficarea persoanelor presupun abilități de comunicare și de persuasiune achiziționate într-o formă de educație formală peste nivelul minim. Din aceste considerente, majoritatea infractorilor sunt absolvenți de licee sau școli profesionale, deși acest criteriu nu este unul general valabil. În multe cazuri, experiența de viață și, implicit, experiența în cadrul rețelilor de crimă organizată au contribuit substanțial la formarea și dezvoltarea abilităților necesare.

Precedent legat de abuz în familie. Cercetările psihologice confirmă teoria, potrivit căreia infractorul a fost, la rândul său, victimă a exploatareii sexuale. Dintre caracteristicile abuzatorului se pot enumera: martor la manifestările violente dintre părinți, victimă a abuzurilor fizice și/sau emoționale care au avut loc în familie în perioada copilăriei, stima de sine scăzută, minimalizarea propriilor responsabilități, nevoia de a se impune și de a controla persoanele cu care intră în contact etc.

Inteligența emoțională. În anul 1995 pentru prima dată a introdus în circuit această sintagmă psihologul Daniel Goleman [73, 354 p.]. Însă, trebuie de menționat că inteligența emoțională a fost subiectul multor cercetări din domeniul psihologiei, cunoscând mai multe definiții, de la „abilitatea de a procesa informații cu caracter emoțional ce includ în mod special percepția, asimilarea, înțelegerea și managementul emoțiilor” [16, p. 14-18], caracteristicile sugerate de psihologii David Caruso și Peter Salovey ce vizează „identificarea cu acuratețe a emoțiilor; folosirea emoțiilor în procesul cognitiv; înțelegerea cauzelor diferitelor tipuri de emoții; acceptarea emoțiilor cu scopul dobândirii semnificațiilor sentimentelor noastre” [14, p. 38-39] și până la „capacitatea mintală înăscută ce ne oferă sensibilitatea emoțională și potențialul pentru învățarea abilităților de management al emoțiilor cu scopul maximizării

șanselor de supraviețuire ca specie” [126, p. 15]. În contextul fenomenului investigat de noi, inteligența emoțională reprezintă o caracteristică întâlnită mai des în cazul infractorilor care folosesc tehnici de manipulare mai subtile, sugerând abilitatea unei persoane de a empatiza cu ceilalți pentru a veni în întâmpinarea nevoilor celor din urmă, prin aceasta asigurându-și atingerea scopului final: exploatarea sexuală.

Apartenența la o rețea de traficanți. Conform Protocolului de la Palermo din anul 2000, definiția traficului de persoane face referiri la un proces complex care necesită construirea unor relații menite să faciliteze parcurgerea tuturor etapelor, începând cu recrutarea, transportarea, vânzarea, adăpostirea și până la exploatarea propriu zisă, inclusiv cea sexuală. Cu toate acestea, în special în țara de destinație, infractorul exploatator poate acționa de unul singur, folosindu-se de relații ce nu țin neapărat de o structură organizată.

Manifestă frecvent comportament violent. Acest tip de comportament este întâlnit mai des în cazul traficantilor care aplică agresiunile verbale și fizice ca metodă de control, dar și ca metodă coercitivă (reală sau anticipată) în scopul obținerii obedienței privind interdicțiile impuse și comportamentele așteptate. Spre exemplu, poate fi vorba despre interdicția impusă victimei de a vorbi despre anumite subiecte cu clienții sau acceptarea tuturor clienților care solicită servicii sexuale.

Nivel înalt de organizare. Deși în faza de recrutare poate crea impresia că acceptă dreptul persoanei de a se răzgândi, adaptându-se la situație, în realitate traficanțul urmează un plan prestabilit, cu date și rute exacte, evenimentele neprevăzute fiind de cele mai multe ori anticipate sau combătute prin folosirea unor tehnici de manipulare. De exemplu, în cazul când potențiala victimă dorește să amâne data plecării, i se poate condiționa faptul că poate pleca în momentul când i s-a propus, ori oferta nu mai este valabilă pentru o altă dată etc.

3.4. Femeile și copiii – victime ale exploatării sexuale

Infrațiunile din domeniul exploatării sexuale, la fel ca și oricare alt tip de activitate infracțională, se caracterizează prin anumite particularități. În acest context, este important de menționat că aceste particularități se reflectă în caracteristicile personalității victimei, în rolul acesteia pe care îl are în mecanismul actului infracțional, precum și în specificul victimizării.

De cele mai multe ori, victime ale exploatării sexuale sunt femeile și copiii, acest fapt fiind confirmat de datele statistice, materialele practicii judiciare și cele ale urmăririi penale. De regulă, femeile și copiii se caracterizează printr-o vulnerabilitate dublă. Este vorba despre faptul

că, pe de o parte, din cauza genului și a vârstei, aceștia constituie, în mod aprioric, cea mai vulnerabilă parte a societății. Pe de altă parte, din categoria acestui grup „sensibil” al populației, victime ale infracțiunii devin, în cele mai dese cazuri, persoanele care sunt mai vulnerabile și mai puțin protejate din punct de vedere psihologic și social-juridic.

Printre femei, cele mai vulnerabile sunt tinerele cu un nivel insuficient de educație, care nu au loc permanent de muncă sau surse de venit stabile, mame solitare care se confruntă cu violență sau provin din familii vulnerabile, inclusiv femeile care practică prostituția sau alte vicii similare.

În ceea ce privește copiii, mai vulnerabili sunt cei din familii cu risc social sporit (săraci, cu părinți alcoolici sau narcomani, care se confruntă cu violență în familie), din orfelinate, care nu au părinți, abandonati și fără loc permanent de trai etc.

Psihologul criminalist român Gabriela Culda constată, într-un studiu realizat în anul 2016, că cea mai vulnerabilă categorie de minori este cea a „copiilor străzii” sau a celor care „ trăiesc pe cont propriu” (chiar dacă nu pe stradă). 90% dintre minorii abuzați sunt de sex feminin și 88% au vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani. 60% au fugit de acasă cel puțin o dată și 36% au antecedente penale [36].

Cei mai mulți dintre minorii exploatați sexual au un istoric de abuz (violență, neglijență, abuz emoțional, sexual) în familie și persoanele care se presupune că le poartă de grijă au comportamente neadecvate (iresponsabilitate, neglijență, exploatare în muncă, abuzuri etc.). De cele mai multe ori, și după ce încep să practice prostituția, minorii sunt abuzați în mai multe forme și de proxeneți și de clienți [36].

În funcție de aspectul motivațional, victime ale exploatării sexuale pot deveni femeile care intenționează să migreze în străinătate pentru a-și găsi un loc de muncă bine plătit sau pentru a se căsători „reușit” (spre exemplu, acestea pot fi cliențe ale agențiilor de angajare în câmpul muncii peste hotare sau cliențe ale agențiilor de mariaj). Deseori, din categoria respectivă de victime fac parte femeile predispuse psihologic spre comportament cu un grad de risc sporit, care s-au confruntat anterior cu acte de violență, inclusiv sexuală, sau au fost supuse diferitor forme de constrângere (servitutea pentru datorii, confiscarea documentelor, violența etc.) [148, p. 96-104].

Deseori, anumite categorii de femei sunt ademenite cu oferte atractive de muncă: asistente în magazine sau chelnerițe. Altora li se promit căsătorii avantajoase, oportunități de a-și dezvolta educația sau o viață mai bună. Iar unele dintre ele sunt pur și simplu vândute traficantilor de către iubiți, prieteni, vecini și chiar părinți. Victimele traficate trec de obicei prin

mâinile mai multor traficanți și prin mai multe țări, fiind mutate tot mai departe de țara natală [18].

De exemplu, o femeie din Republica Moldova poate fi vândută unui traficant din Turcia, care o trimite mai departe unui traficant din Thailanda. Pe parcursul experienței aceasta devine confuză și dezorientată. Fiind în „custodia” altcuiva, acesteia i se ia pașaportul și actele de identitate. Ajungând astfel să stea „ilegal” într-o țară străină, dependența de recrutori devine mai mare. O altă modalitate de a le face pe acestea să rămână într-un anumit loc, este să li se spună că recrutorii au plătit o sumă imensă pentru călătoria lor și ele trebuie să își plătească datoria față de aceștia. Neavând bunuri materiale, sunt trimise la muncă în moteluri sau apartamente, uneori fiind obligate să întrețină relații sexuale cu până la 30 de clienți pe zi (fiind astfel predispuse la boli foarte grave care se transmit sexual) [18].

În Republica Moldova nu există o statistică oficială cu privire la numărul exact de victime ce au suferit în urma actelor de exploatare sexuală, iar datele prezentate de diferiți experți în domeniu ne permit să apreciem doar numărul aproximativ al acestora. Victimele exploatării sexuale, la fel ca și infracțiunile din categoria examinată, sunt identificate și înregistrate destul de dificil. Din aceste considerente, informația obținută din diverse surse în privința acestor fenomene și procese diferă considerabil în majoritatea cazurilor.

Astfel, conform datelor puse la dispoziție de unele organizații neguvernamentale, inclusiv de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), numărul total al victimelor exploatării sexuale în Republica Moldova atinge anual cifra de 450-500 persoane.

Potrivit altor surse, de la 600 până la 800 mii de persoane în fiecare an devin victime ale violenței sexuale, inclusiv exploatare prin prostituție, 80% dintre victime o constituie femeile, aproximativ 50% sunt minori [186, p. 3]. Acest fenomen deosebit de periculos este considerat global, fapt confirmat și de experții în domeniu. Astfel, la nivel mondial, copiii constituie aproximativ o jumătate din numărul total al infracțiunilor de trafic de ființe umane în scopul exploatării sexuale, aceștia depășind cifra de un milion [110].

Pe parcursul anului 2016, în Republica Moldova au fost înregistrate 151 infracțiuni de trafic de ființe umane și 38 de trafic de copii. În total, au fost identificate 242 de victime ale traficului de ființe umane (dintre care 153 femei, 90 fiind exploatate sexual) și 68 de copii.

Republica Moldova reprezintă o sursă importantă de victime ale traficului de persoane, îndeosebi femei și copii, pentru exploatare sexuală către Europa de Vest (Marea Britanie, Italia, Franța, Spania, Germania), Europa Centrală și de Sud (Cehia, Ungaria, Grecia, Turcia, Cipru etc.).

Circa 70% din numărul persoanelor traficate sunt femei și fete, care în mare majoritate sunt impuse să practice prostituția [19].

În Raportul privind traficul de persoane al Departamentului de Stat al SUA pentru anul 2016, Republica Moldova este inclusă în categoria țărilor care reprezintă o sursă pentru bărbați, femei și copii, supuși traficului de persoane, în scop de exploatare sexuală și prin muncă, exploatarea având loc în Moldova, precum și în Federația Rusă, Ucraina, alte țări din Europa, Africa, Asia Mijlocie și de Est. Se constată că vârsta fetelor exploatare sexual este între 13-15 ani. Raportul menționează numărul de 310 victime identificate în 2015, în comparație cu 264 în 2014. Dintre acestea, 68 au fost victime ale traficului de copii, comparativ cu 26 în 2014 [134].

Țara noastră a fost inclusă în a doua categorie de țări, ale căror guverne nu respectă standardele minime ale actului privind protecția victimelor traficului de persoane, iar printre cauzele de bază ale agravării fenomenului sunt sistemul judiciar corupt, care pedepsește victimele, nu infractorii. Instituțiile de aplicare a legii din Moldova sunt influențate de anumiți factori, din acest motiv persoanele vinovate, printre care se regăsesc și funcționari publici, nu sunt penalizați în conformitate cu gravitatea infracțiunii, pedeapsa rezumându-se uneori doar la o amendă [134].

O bună parte din femeile care practică prostituția, de regulă în Chișinău, o constituie persoanele venite din diferite sate sau centre raionale ale Republicii Moldova, inclusiv din localitățile ce se află în zona separatistă din stânga Nistrului. Este important de menționat că de multe ori acestea încep să practice prostituția în mod voluntar, însă ulterior devin „țintă” a grupărilor criminale de proxeneți, care le traficează și le exploatează sexual sistematic.

Deseori, fetele minore care au plecat de acasă constituie obiectul de interes sporit al proxeneților. Anume această categorie de persoane este supusă discriminării și exploatării sexuale exagerate. Multe fete, fiind în căutarea unui loc de muncă, completează rândurile prostituatelor. Remarcăm că printre femeile exploatare există diferite nivele – începând de la reprezentantele saloanelor de „elită” și până la prostituate de stradă. Remunerarea serviciilor sexuale se stabilește în funcție de statutul prostituatei, solvabilitatea clientului, volumul și calitatea serviciilor prestate.

Aproximativ 70% din femeile care își caută un loc de muncă în străinătate cred că în realitate vor fi angajate în calitate de dansatoare, bone, chelnerițe sau fotomodele și nu verifică veridicitatea informației înainte de a apela la anunțul publicitar. Deoarece femeia pleacă benevol în străinătate, faptul înșelăciunii ei este destul de complicat de a fi dovedit. În afară de acestea, victima, de regulă, nu apelează la organele abilitate pentru a i se acorda ajutor, fiindcă se află în stare de depresie psihologică [192].

În ceea ce privește personalitatea victimelor exploatării sexuale, constatăm că aproximativ 75% din prostituate nu depășesc vârsta de 30 de ani. Totodată, în ultimii ani au fost înregistrate mai multe cazuri de implicare în fenomenul prostituției a copiilor cu vârsta cuprinsă între 13-14 ani și chiar 10-12 ani [144, p. 469]. Printre aceștia sunt atât adolescenți care, în general, se caracterizează pozitiv, cât și adolescenți extrem de desfrânați [181, p. 148-149].

În urma studiului efectuat s-a constatat că din totalitatea persoanelor exploatate sexual 88% erau de gen feminin și 12% – de gen masculin (inclusiv copii minori). Cea mai mare parte a victimelor o constituie fetele cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani – 59,6%; 25-30 ani – 21,5%; 30-39 ani – 7,4%; peste 40 de ani – 1,1%. Cota de 10,4% le revine minorilor, numărul fetelor depășind cu o pătrime numărul băieților exploatați sexual.

Investigarea statutului familial al victimelor exploatări sexuale denotă că doar 26,3% din ele erau căsătorite. 14,9% din numărul total al acestei categorii de victime erau divorțate, fapt care demonstrează situația vulnerabilă existentă în familiile lor. În majoritatea cazurilor, atât fetele căsătorite, cât și cele necăsătorite aveau la întreținere copii minori.

Este relevant și faptul că aproximativ 6,0% dintre victimele care aveau la întreținere copii, erau minore ele însele.

Marea majoritate a victimelor proveneau din familii social-vulnerabile. În acest sens, conform rezultatelor unor studii în domeniu, aproximativ 80% din victime au fost „vândute” de părinți, rude sau cunoștințe în scop de obținere a unor profituri financiare, ceea ce demonstrează starea morală deplorabilă a societății dintr-un șir de țări. Copiii sunt folosiți atât în calitate de forță de muncă ieftină, cât și pentru exploatarea sexuală a lor în filmele cu conținut pornografic [158, p. 274].

Totodată, rezultatele cercetărilor efectuate demonstrează că deseori femeile care au suferit în urma violenței sexuale constituie grupuri de risc pentru traficanții de ființe umane, deoarece în rezultatul șocului psihologic suferit acestea sunt predispuse spre diverse comportamente vulnerabile [174, p. 4].

În urma studierii problematicei cu privire la implicarea în câmpul muncii a victimelor exploatării sexuale s-a constatat că 62,8% din ele nu au fost antrenate în câmpul muncii sau la studii, iar din totalitatea celor angajate la serviciu majoritatea prestau munci necalificate. De asemenea, aproximativ 9,3% din victime făceau studii în cadrul diferitor școli profesionale, statutul social al celorlalte victime nefiind identificat. Nivelul inferior de implicare profesională este determinat nu numai de vârstă (persoane tinere), dar și de lipsa de experiență specifică majorității victimelor.

Analiza nivelului educațional al respectivei categorii de victime denotă că 25,6% aveau studii medii, 16,4% – studii medii de specialitate, 18,0% – studii medii incomplete, 9,1% – studii primare, 5,9% – învățau în școli generale și școli profesionale. Studii superioare și studii superioare nefinisate au fost stabilite doar la 8,6% din victime. Nu a fost identificat nivelul educațional la 16,4% din victime. Din totalitatea persoanelor care căutau un loc de muncă majoritatea nu dispuneau de experiență de lucru, de studii necesare, ceea ce în mod indirect demonstrează imaturitatea și infantilismul lor, atitudinea necritică față de sine și față de oferta de muncă. De asemenea, s-a constatat că doar 3,7% din victimele exploatării sexuale au avut anterior antecedente penale.

Studierea subiectului legat de victimele exploatării sexuale denotă că mai mult de 30,0% din ele se cunoșteau anterior cu infractorul și în mod voluntar au acceptat să lucreze pentru el. Totodată, în unele din cercetările precedente s-a remarcat că până la comiterea infracțiunii victimele aveau o atitudine pozitivă față de infractor.

Astfel, la o bună parte ale victimelor exploatării sexuale li s-a promis contracte de muncă avantajoase și salarii mari, îndeosebi în cazurile când acestea vizau prestarea muncii în străinătate. Conform rezultatelor studiului efectuat reiese că din numărul total de victime depistate au fost recrutate prin astfel de metode 72,8% persoane. Totodată, peste 40% din victime au fost induse în eroare în privința adevăratului motiv de plecare în străinătate. Sub acoperirea agențiilor de angajare în câmpul muncii peste hotare au fost recrutate peste 30% din femei, iar față de 7,9% din ele a fost aplicată violența la recrutare. În același timp, este relevant și faptul că fiecare a treia femeie exploatată sexual a acceptat benevol să se prostitueze.

Unele studii sociologice cu privire la problema traficului de ființe umane în Orientul Îndepărtat denotă că aproximativ 20% din femeile traficate sunt recrutate cu ajutorul anunțurilor de organizare a diferitor concursuri [157, p. 129]. Deși înșelăciunea sub masca concursului este un proces anevoios și de lungă durată, totuși aplicarea acestei metode este justificată de traficanți, deoarece permite selectarea celor mai atractive femei și obținerea prealabilă a acordului comanditarului de „marfă vie”.

Uneori infractorii, recurgând la diferite amenințări sau acțiuni de șantaj, își forțează victimele sale să caute victime „noi”. Prin urmare, recrutarea reprezintă o acțiune specifică, orientată spre obținerea acordului victimei de a îndeplini activitatea propusă. La rândul său, aceasta poate fi însoțită atât de violență, cât și de convingere, înșelăciune, ispită subtilă a victimei etc.

Analiza materialului empiric cu privire la victimele ce au pătimit în urma infracțiunilor de exploatare sexuală a demonstrat că infractorii aplicau diverse metode pentru a obține acordul persoanei:

- încercări multiple de a convinge victima (16,9%);
- crearea unor situații în care victima se pomenea în dependență materială sau de altă natură față de infractor (20,2%) (perfectarea actelor necesare pentru plecarea peste hotare, achitarea traiului, cumpărarea biletelor, foilor turistice etc.);
- provocarea artificială a interesului de obținere a profitului (71,2%), deoarece majoritatea victimelor, mai ales din categoria celor care intenționează să plece peste hotare, mizează pe posibilitatea de a câștiga mulți bani în străinătate;
- înșelăciune (69,6%). De cele mai multe ori, credibilitatea față de infractori a fost provocată de faptul că în majoritatea cazurilor aceștia erau femei solide de vârstă respectabilă care nu arătau ca infractori și, într-un mod credibil, spuneau ceea ce doreau să audă viitoarele victime (vezi Anexa 1, tabelul A1.6.).

Anterior a fost remarcat că față de o bună parte din victimele exploatării sexuale a fost aplicată violența. În rezultat, practic fiecare a patra victimă (peste 25,0%) a avut de suferit în urma vătămarilor corporale de diferită gravitate, acestea reprezentând doar date oficiale. Se presupune, însă, că în afara tabloului oficial numărul vătămarilor corporale provocate în urma violenței infractorilor atinge punctul critic. Din considerentele enunțate, este foarte dificil de a estima prejudiciul moral cauzat victimelor exploatării sexuale.

În concluzie, se conturează următoarele aspecte relevante cu privire la victimele exploatării sexuale:

- în marea majoritate a cazurilor, din categoria respectivă de victime fac parte fetele și femeile tinere în vârstă de până la 25 de ani, care au studii medii, inclusiv studii medii de specialitate sau incomplete, nu au locuri stabile de muncă sau sunt angajate în servicii prost plătite, au locuit anterior în diferite sate sau centre raionale ale Republicii Moldova, inclusiv în localitățile ce se află în zona separatistă din stânga Nistrului. O bună parte dintre victimele minore ale exploatării sexuale (atât fetele, cât și băieții) sunt copii din familii vulnerabile sau orfeline;
- analiza situației reale, precum și multiplele studii în domeniu denotă că traficul copiilor este un fenomen mondial foarte răspândit, al cărui profit economic este mai presus decât normele etice elementare și legislația națională sau internațională care urmărește scopul de a proteja împotriva diferitor infracțiuni, inclusiv împotriva exploatării sexuale;

- victime ale exploatării sexuale urmează a fi considerate persoanele de orice gen, care au fost forțate să se prostitueze sau, din cauza unor dependențe, au fost nevoite să ofere servicii sexuale altei persoane, ori în privința cărora au fost întreprinse acțiuni ilegale de vânzare-cumpărare în scop de exploatare sexuală.

3.5. Concluzii la capitolul 3

1. Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Astfel, din informația statistică sesizăm următoarele: în anul 2018 au fost înregistrate 190 cazuri de exploatare a persoanelor prin trafic de ființe umane (inclusiv copii), dintre care 60 s-au manifestat prin exploatare sexuală a femeilor (56 – în 2017), și 43 cazuri de exploatare a copiilor, dintre care 31 sub formă de exploatare sexuală (29 – în 2017); 54 cazuri de acțiuni perverse (44 – în 2017); 24 cazuri de pornografie infantilă (39 – în 2017); 40 cazuri de proxenetism (55 – în 2017)

2. În conformitate cu normele internaționale, exploatarea sexuală reprezintă unul din scopurile principale ale traficului de persoane. De-a lungul secolelor și până în prezent cel mai puternic factor care generează prosperarea comerțului cu sclavi a fost și rămâne a fi prostituția, care permite exploatatorilor de „sclave sexuale” obținerea stabilă a unor venituri suplimentare. Prin aceasta se explică situația că în multe state comerțul cu sclavi se asocia cu prostituția, precum și faptul că sistemele actuale ale traficului de persoane sunt strict orientate spre menținerea prostituției și a altor forme de exploatare sexuală.

3. În urma analizei materialelor statistice și a cauzelor penale cu privire la infracțiunile prevăzute de articolele 165, 206, 208¹, 208², 220 CP RM constatăm faptul că 83,0% din totalul respectivei categorii de infracțiuni identificate și înregistrate au fost săvârșite în localități urbane, iar 17,0% în localități rurale. Totodată, peste 40,0% din aceste infracțiuni au fost comise în circumstanțe agravante (de către un grup de persoane, de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, asupra a două sau mai multor persoane, cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei, asupra minorilor, inclusiv asupra copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani, cu folosirea situației de serviciu etc.). Abordând diferențiat problema examinată, datele factice cu referire la anumite componente de infracțiuni s-au dovedit a fi diferite. Astfel, în cazul traficului de ființe umane comis în scopul exploatării sexuale (art.

165 CP), numărul infracțiunilor săvârșite în circumstanțe agravante atinge cota de 65,4%; în cazul proxenetismului (art. 220 CP) ponderea acțiunilor calificate este în limitele de 70-80%.

4. Există mai mulți factori criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală, inclusiv a copiilor, printre care: sărăcia; ineficiența structurilor sociale; deficitul locurilor de muncă și posibilitățile limitate de angajare în câmpul muncii care nu asigură necesitățile minime de existență vitală; prezența forței de muncă ieftină, care, deseori, este implicată ilegal în prestarea diferitor munci, nefiind protejată din punct de vedere social și juridic; nivelul scăzut de studii, accesul redus la studii; lipsa familiei sau situația nefavorabilă în familie (alcoolism, violență etc.); violența aplicată față de femei și copii; discriminarea de gen, de rasă și de etnie; corupția; existența conflictelor nesoluționate și a situațiilor post-conflictuale; migrația ilegală și cererea sporită pentru serviciile legate de exploatarea sexuală; nihilismul juridic și nivelul de conștiință scăzut, care, în cele din urmă, implică diverse modele comportamentale de risc etc.

5. Majoritatea persoanelor vinovate de comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor sunt de gen masculin, cota lor fiind de circa 75,5%. Constatările respective coincid în mare parte cu informațiile analogice obținute de către alți autori preocupați de studierea unor astfel de fenomene, confirmând totodată situația bine cunoscută în criminologie din care reiese că criminalitatea este un fenomen predominant masculin, fiind condiționat de rolul social al bărbaților. Totodată, a fost constatat faptul că și persoanele de gen feminin manifestă un interes criminal mai sporit în sfera exploatarea sexuală decât în alte sfere, unde ponderea acestora nu depășește cota de 10-15%. Astfel, printre persoanele condamnate pentru diverse infracțiuni legate de exploatarea sexuală femeile constituie aproximativ 30,0%.

6. În cazurile de comitere a infracțiunilor cu implicarea minorilor în așa-numita „industrie pornografică”, o bună parte a infractorilor o constituiau bărbații (63,0%), femeilor revenindu-le cota de 37,0%. În multe din aceste cazuri femeile aveau rolul de complice, implicându-se preponderent în diferite activități legate de identificarea și recrutarea noilor victime. Aproximativ 8,4% din persoanele condamnate pentru infracțiuni legate de exploatarea sexuală erau cetățeni străini (în special, este vorba despre traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală – 5,9%, și pornografia infantilă – 2,5%). Mai mult de jumătate din persoanele condamnate pentru infracțiuni în sfera exploatarea sexuală erau tineri. Astfel, conform vârstei, această categorie de infractori se divizează în următoarele grupuri: 18-19 ani – 1,7%; 20-29 ani – 28,7%; 30-39 ani – 37,3%; 40-49 ani – 26,2%; 50 de ani și mai mult – 6,1%. O particularitate specifică acestei categorii de infractori este nivelul de educație destul de înalt. Astfel, 25,2% din ei aveau studii superioare complete sau incomplete la momentul comiterii infracțiunii, 36,9% – studii medii

generale, 17,3% – studii medii speciale, 15,2% – studii medii incomplete. Pentru 5,4% din totalul acestui grup de infractori nu a fost identificat statutul educațional.

7. În ceea ce privește caracterizarea socială de rol a traficanților de persoane în scop de exploatare sexuală, trebuie de menționat că aceasta s-a realizat în baza studierii caracteristicilor de la locul de muncă, de studii și de la locul de trai anexate la cauzele penale. Astfel, majoritatea absolută a acestor infractori aveau capacitatea de muncă deplină. Studiul privind ocupația lor profesională arată că mai mult de jumătate din ei (62,1%) nu lucrau și nu aveau o sursă permanentă de venit, cu excepția celui obținut pe cale criminală. Astfel, doar 47,0% din cei care traficați femei și copii, 55,9% din persoanele condamnate pentru pornografie infantilă și 22,3% din persoanele implicate în organizarea și constrângerea de a practica prostituția munceau oficial. Totodată, o parte din condamnați (11,3%) prestau temporar anumite servicii, neavând un venit permanent.

8. Analiza efectuată dezvăluie particularitățile recidivei condamnaților pentru infracțiuni de exploatare sexuală. În acest context, s-a constatat faptul că 11,9% aveau antecedente penale, aproximativ 2,7% au fost condamnați anterior pentru proxenetism, iar ceilalți – pentru furt, jaf, tâlhărie, circulație ilegală a substanțelor narcotice, huliganism, vătămare intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății, viol etc.

9. Revenind la portretul criminologic al exploatatorului sexual și generalizând cele abordate mai sus poate fi spus următoarele: în mare parte aceștia sunt bărbați sau femei celibatate, tineri și de vârstă medie, care locuiesc în orașe, au studii medii, nu au atins careva succese pe linia activității profesionale, într-un șir de cazuri nu au surse de venit permanente, insucces în viața personală, lipsa antecedentelor penale, își evaluează subiectiv și neadecvat abilitățile sale și pe sine însuși. În ultimii ani se conturează o serie de tendințe nefavorabile care constau în creșterea ponderii infractorilor (atât bărbați, cât și femei) ce se caracterizează printr-un statut social înalt, studii superioare, ocuparea diferitor funcții în instituțiile de conducere ale statului, inclusiv angajați ai organelor de drept și ai altor structuri de forță.

10. De cele mai multe ori, victime ale exploatarei sexuale sunt femeile și copiii, acest fapt fiind confirmat de datele statistice, materialele practicii judiciare și cele ale urmăririi penale. De regulă, femeile și copiii se caracterizează printr-o vulnerabilitate dublă. Este vorba despre faptul că, pe de o parte, din cauza genului și a vârstei, aceștia constituie, în mod aprioric, cea mai vulnerabilă parte a societății. Pe de altă parte, din categoria acestui grup „sensibil” al populației, victime ale infracțiunii devin, în cele mai dese cazuri, persoanele care sunt mai vulnerabile și mai puțin protejate din punct de vedere psihologic și social-juridic. Printre femei, cele mai vulnerabile sunt tinerele cu un nivel insuficient de educație, care nu au loc permanent de muncă

sau surse de venit stabile, mame solitare care se confruntă cu violență sau provin din familii vulnerabile, inclusiv femeile care practică prostituția sau alte vicii similare. În ceea ce privește copiii, mai vulnerabili sunt cei din familii cu risc social sporit (săraci, cu părinți alcoolici sau narcomani, care se confruntă cu violență în familie), din orfelinate, care nu au părinți, abandonați și fără loc permanent de trai.

11. În urma studiului efectuat s-a constatat că din totalitatea persoanelor exploatate sexual 88% erau de gen feminin și 12% – de gen masculin (inclusiv copii minori). Cea mai mare parte a victimelor o constituie fetele cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani – 59,6%; 25-30 ani – 21,5%; 30-39 ani – 7,4%; peste 40 de ani – 1,1%. Cota de 10,4% le revine minorilor, numărul fetelor depășind cu o pătrime numărul băieților exploatați sexual. Este relevant și faptul că aproximativ 6,0% dintre victimele care aveau la întreținere copii, erau minore ele însele.

12. Analiza nivelului educațional al respectivei categorii de victime denotă că 25,6% aveau studii medii, 16,4% – studii medii de specialitate, 18,0% – studii medii incomplete, 9,1% – studii primare, 5,9% – învățau în școli generale și școli profesionale. Studii superioare și studii superioare nefinisate au fost stabilite doar la 8,6% din victime. Nu a fost identificat nivelul educațional la 16,4% din victime. Din totalitatea persoanelor care căutau un loc de muncă majoritatea nu dispuneau de experiență de lucru, de studii necesare, ceea ce în mod indirect demonstrează imaturitatea și infantilismul lor, atitudinea necritică față de sine și față de oferta de muncă. De asemenea, s-a constatat că doar 3,7% din victimele exploatării sexuale au avut anterior antecedente penale.

13. În final, se conturează următoarele aspecte relevante cu privire la victimele exploatării sexuale: în marea majoritate a cazurilor, din categoria respectivă de victime fac parte fetele și femeile tinere în vârstă de până la 25 de ani, care au studii medii, inclusiv studii medii de specialitate sau incomplete, nu au locuri stabile de muncă sau sunt angajate în servicii prost plătite, au locuit anterior în diferite sate sau centre raionale ale Republicii Moldova, inclusiv în localitățile ce se află în zona separatistă din stânga Nistrului. O bună parte dintre victimele minore ale exploatării sexuale (atât fetele, cât și băieții) sunt copii din familii vulnerabile sau orfelinate.

4. PREVENIREA INFRACTIUNILOR DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR

4.1. Standarde juridice internaționale în domeniul prevenirii exploatării sexuale a femeilor și copiilor

Reglementarea juridică internațională ce vizează răspunderea pentru exploatarea sexuală a ființei umane constituie una din principalele probleme ale omenirii la etapa actuală. În funcție de răspândirea și gradul pericolului social, acest tip de comportament infracțional se află la același nivel cu cele mai grave amenințări nu doar în adresa securității anumitor țări, ci și a societății în general. Anume de pe aceste poziții principale dreptul penal internațional evaluează fenomenul exploatării sexuale, prin care urmează de avut în vedere acea ramură a dreptului public internațional care reglementează cooperarea statelor și organizațiilor internaționale în domeniul combaterii criminalității [169, p. 9].

Alți autori tratează mai larg acest concept, afirmând că dreptul penal internațional poate fi definit ca un domeniu independent ce face parte din sistemul unitar al dreptului penal, incluzând normele juridice internaționale și deciziile organizațiilor internaționale care definesc fapta infracțională și răspunderea individuală a persoanelor fizice pentru comiterea lor, precum și alte probleme juridico-penale menite să asigure securitatea și ordinea de drept la nivel mondial [183, p. 720].

Concepția și principiile-cheie ale dreptului penal internațional determină vectorul dezvoltării prevederilor de bază ale legii penale din diferite țări ale lumii. De regulă, aceasta se referă la diversele domenii și reguli care au ca scop combaterea infracțiunilor ce se evidențiază printr-un pericol sporit pentru societate, printre care și exploatarea sexuală a oamenilor.

Tendențele negative ale criminalității din sfera „industriei sexului” s-au intensificat la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI, fapt ce a actualizat problema prevenirii exploatării sexuale umane, îndeosebi a femeilor și copiilor, urmărindu-se în final sporirea eficienței prevenirii și combaterii acestui fenomen negativ.

Multiplele abordări juridice ale fenomenului investigat, precum și diferențele ce se referă la formularea definițiilor de bază și a altor elemente conceptuale nu împiedică să constatăm că în dreptul internațional există un sistem complex de norme care, în mod substanțial, este capabil să contracareze exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

Prin urmare, în contextul acestui studiu este important de a fi elucidate principalele acte juridice internaționale care conțin norme privind răspunderea pentru exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, inițiate de către Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, OSCE, precum și de unele organizații non-guvernamentale. Totodată vom analiza principiile și prevederile de bază ale documentelor de convenție, inclusiv problema de ratificare și punere în aplicare a acestora în legislația națională. De asemenea, subiecte de abordare vor fi și cele mai importante programe și acorduri interstatale ce vizează prevenirea exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Mai întâi de toate, este necesar de menționat faptul că în dreptul internațional exploatarea sexuală este în strânsă legătură cu traficul de ființe umane și sclavia, deoarece acestea din urmă sunt comise de cele mai multe ori în scopul exploatării sexuale. Din aceste considerente, au fost supuse analizei complexul de surse normativ-juridice care reglementează aspectele legate de combaterea traficului de persoane și a sclaviei.

Partea retrospectivă a acestei analize denotă că respectiva problemă a devenit actuală cu mult timp în urmă, fiind abordată din diverse puncte de vedere și dedicată diferitor categorii de victime ale exploatării: traficul oamenilor de culoare (1815) [42], traficului robilor albi (1904, 1910) [2], traficul prizonierilor (1889-1890, 1919) [25], traficul de femei și copii (1921) [26].

Mai târziu, în al doilea trimestru al secolului XX – începutul secolului XXI, a fost adoptat un volum considerabil de acte juridice internaționale, care prevăd răspundere pentru traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale. Toate aceste documente urmăresc, printre altele, utilizarea unei terminologii specifice în domeniul vizat. În acest context, apar mai mulți termeni sau sintagme noi: „traficul de femei majore” (1933) [24], „traficul internațional de ființe umane în scop de practicare a prostituției” (1949) [26], „sclavia și comerțul de sclavi” (1948, 1954, 1956, 1966) [43], „traficul de femei și exploatarea a femeilor prin prostituție” (1979) [23], „traficul de copii și minori” (1991) [29], „sclavie sexuală, sarcină forțată” (2000, 2002) [104], „prostituția și sclavia sexuală forțată” (1993, 1995) [45], „contrabanda cu copii” (1989) [27], „traficul de copii” (1949, 2000) [111], „traficul internațional de copii” (2000) [111], „prostituția infantilă și pornografia infantilă” (2000) [111], „exploatarea sexuală a copilului” (2000) [111] etc.

Prima încercare de a aborda complet reglementarea răspunderii pentru exploatarea sexuală a femeilor și copiilor a fost realizată de către Adunarea Generală a ONU, care la data de 2 decembrie 1949 a adoptat Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor [2]. Convenția a oferit răspuns la necesitatea extrem de semnificativă, stabilită pentru abordarea integrală a soluționării acestei probleme și, totodată, pentru sporirea

nivelului de asistență legală pentru a combate acest act de rea-voință. Cei mai mulți experți au recunoscut-o, pe bună dreptate, ca primul act codificat ce include prevederi importante care erau în vigoare până la acel moment în actele juridice internaționale.

În titlul respectivului document lipsește sintagma „trafic de ființe umane”, conținutul Convenției nefiind dedicat traficului de persoane ca atare, ci problemelor legate de prevenirea prostituției și a exploatării prostituției semenilor. Prin urmare, pentru prima dată s-a încercat definirea „prostituției” și „exploatării prostituției” într-un document oficial.

Așadar, în ceea ce privește conținutul Convenției, aceasta reglementează problemele legate de prostituție și exploatarea prostituției. Se atrage atenție asupra măsurilor de combatere a traficului internațional de persoane în scopul prostituției, acordării de asistență victimelor traficate, posibilei exploatări de femei și copii în scopul practicării prostituției, aplicării pedepsei obligatorii pentru exploatarea prostituției semenilor și planul de acțiuni al statului pentru prevenirea unor astfel de infracțiuni [26].

Cu toate acestea, unele prevederi ale acestei Convenții nu sunt concretizate și, într-o anumită măsură, nu au un caracter normativ, ci unul de natură generală. Astfel, în Preambulul Convenției se recunoaște faptul că „prostituția și răul care o însoțesc, traficul cu ființe umane în vederea restituirii lor sunt incompatibile cu demnitatea și valoarea persoanei umane și pun în pericol bunăstarea individului, a familiei și a comunității” [26].

Analizând conținutul respectivului text, traficul de ființe umane este considerat, pe bună dreptate, o infracțiune, însoțind prostituția, întrucât acesta se realizează, în principal, în scopul oferirii serviciilor sexuale. Răspunderea apare numai în cazul traficului de persoane în scop de prostituție sau exploatare a prostituției.

În opinia noastră, cel mai important în această Convenție este faptul că legislatorul s-a concentrat în mod special asupra stabilirii pedepsei obligatorii persoanei care, „pentru a satisface pasiunile alteia: 1) ademenește, atrage sau îndeamnă, în vederea prostituării, o altă persoană; 2) exploatează prostituția unei alte persoane, chiar cu consimțământul acesteia” [26]. Cu alte cuvinte, din prevederile enunțate reiese că responsabilitatea pentru acțiunile menționate apar nu doar atunci când astfel de acte au fost comise forțat de către vinovat, dar și în cazul când există acordul victimei.

Conform art. 2 al Convenției, părțile se obligă să pedepsească persoanele care: „1) dețin, conduc sau cu bună știință finanțează ori contribuie la finanțarea unei case de toleranță; 2) dau sau iau în folosință, cu bună știință, în totalitate sau în parte, un imobil sau un alt loc în scopul prostituției altei persoane” [26].

În Republica Moldova, îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane, atrage răspunderea penală. Astfel, constatăm că prevederile art. 220 CP al RM (Proxenetismul) sunt în concordanță cu cele ale Convenției din 1949 cu privire la suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor.

În literatura de specialitate există și unele opinii critice cu referire la respectivul act juridic internațional ca fiind inefficient datorită faptului că în acesta „combaterea traficului de ființe umane este înlocuit cu ideea lichidării prostituției” [160, p. 43-44]. Ca urmare, au apărut diferite propuneri cu privire la revizuirea parțială a unor prevederi ale Convenției sau chiar renunțarea completă de la aceasta.

Considerăm că acest punct de vedere nu poate fi justificat pe deplin, deoarece Convenția din 1949 nu se focusează doar pe problema combaterii exploatării sexuale. Astfel, recunoscând faptul că traficul de ființe umane este comis cel mai des în scop de exploatare sexuală, constatăm că acest act legislativ de nivel internațional a incriminat anume exploatarea sexuală ca act social ce prezintă un pericol sporit, incompatibil cu demnitatea și valoarea persoanei umane, care pune în pericol bunăstarea individului, familiei și a societății în general.

Prin urmare, constatăm că pentru prima dată au fost întreprinse încercări de sistematizare a legislației cu privire la combaterea fenomenului exploatării sexuale, au fost reflectate scopurile speciale ale traficului de persoane – prostituția și exploatarea prin prostituție, a fost stabilită răspunderea penală obligatorie pentru astfel de fapte, a fost reglementat mecanismul oficial pentru punerea în aplicare a măsurilor de combatere a traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală și cel de protecție al victimelor, chiar dacă aceste fapte au fost săvârșite cu consimțământul lor.

Anticipând puțin lucrurile, putem remarca că, mai târziu, din Protocolul ONU privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor [113], au fost excluse o serie de contraziceri terminologice existente în Convenția din 1949, totodată fiind înlăturate mai multe neajunsuri și oferite răspunsuri la problemele existente în precedentul act normativ.

Problemei legate de prevenirea exploatării ființei umane și a comerțului cu sclavi i-a fost consacrat Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966 [98]. Astfel, prevederile art. 8 al acestui document stabilește faptul că nimeni nu poate fi ținut în sclavie, iar sclavia și comerțul cu sclavi, sub toate formele, sunt interzise [98].

Este necesar de menționat că în actele internaționale menționate mai sus o atenție deosebită este acordată protecției speciale a celor mai vulnerabile categorii de persoane – femei și copii – expuse unui ritm sporit de victimizare, acest fapt reieșind din statistica oficială la nivel mondial. În perioada analizată au fost adoptate mai multe acte normative destinate în mod special protecției femeilor și copiilor împotriva diferitor forme de discriminare, exploatare și atentate infracționale.

Unul din aceste acte a fost Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979 [23]. Prin adoptarea unei astfel de convenții s-a recunoscut în mod oficial existența fenomenului discriminării femeilor.

În acest document internațional sunt supuse unei analize complexe formele existente de discriminare a femeilor în diferite domenii: politic, social, economic, cultural etc. Totodată este reglementat mecanismul de realizare a măsurilor care contribuie la lichidarea discriminării.

De asemenea, în Convenție este stabilită interacțiunea dintre discriminare și trafic de ființe umane în scop de exploatare sexuală, iar în legătură cu acest fapt este fixată obligația statelor-părți de a lua toate măsurile necesare, inclusiv legislative, pentru a pune capăt tuturor formelor de trafic al femeilor și de exploatare prin prostituire a acestora.

Perioada istorică de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90 ai secolului trecut se caracterizează printr-o ruptură radicală a sistemelor politice existente în țările est-europene, care au condus la dezintegrarea fostelor state și apariția altor state noi, inclusiv la schimbarea cursului istoric al acestora. La rândul său, acest fapt a generat schimbări semnificative în viața social-economică și politică a populației din multe țări, favorizând reducerea nivelului de protecție a cetățenilor și a nivelului lor de trai.

În condițiile unei astfel de reformări radicale a societății, copiii ca cea mai vulnerabilă pătură socială devin în multe cazuri victime ale exploatării sexuale. Din aceste considerente, comunitatea internațională a fost nevoită să reacționeze imediat la noile tendințe de exploatare progresivă a copiilor.

Astfel, la 20 noiembrie 1989 Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Convenția cu privire la drepturile copilului [27], care recunoaște dreptul copilului la protecție împotriva: exploatării economice (art. 32); oricărei forme de exploatare sexuală și de violență sexuală (art. 34); oricărei forme de exploatare dăunătoare bunăstării copilului (art. 36); transferului ilicit sau împiedicării reîntoarcerii copiilor în și, respectiv, din străinătate (art. 11) etc.

În ciuda faptului că în respectivul document lipsește interpretarea conceptelor menționate, totuși important este însăși faptul recunoașterii existenței tuturor acestor tipuri de atentate

infracționale împotriva copiilor. În plus, pe lângă formele diverse de exploatare a copiilor, se evidențiază și alte acte periculoase pentru societate, interzise în orice scop și sub orice formă: răpirea copiilor, trafic de copii, contrabanda cu copii.

În perioada de referință, pe lângă faptul consolidării măsurilor împotriva exploatarei sexuale a femeilor și copiilor, se dezvoltă activ legislația privind prevenirea traficului de femei, care reflectă schimbările calitative ale acestui tip de infracțiune: scara internațională a acestuia în creștere, manifestarea violenței în comiterea de atacuri împotriva femeilor etc.

Așadar, în cadrul celei de-a doua Conferință mondială privind drepturile omului din 14-25 iunie 1993 a fost adoptată Declarația de la Viena și Programul de acțiune [44], care prezintă interes, în primul rând, pentru faptul că în aceasta sunt reflectate tendințele alarmante de creștere a nivelului traficului de femei în scopul exploatarei sexuale, a violenței sexuale și a caracterului lor internațional, fiind totodată proclamată interdicția tuturor tipurilor de violență: violența de gen și toate formele de hărțuire și exploatare sexuală, inclusiv cele care provin din prejudecățile culturale și traficul ilegal de femei la nivel internațional, incompatibile cu demnitatea și valoarea persoanei umane, urmând a fi eliminate.

În contextul Declarației de la Viena se regăsește sintagma „trafic ilegal de femei”, care, în opinia noastră, nu este chiar reușită, deoarece folosirea termenului „ilegal” permite interpretarea teoretică a faptului că ar putea exista forme legitime ale traficului de femei. Prin urmare, aceasta ar putea fi justificată în cazurile legate de migrația ilegală, traficul ilegal de arme, traficul ilegal de droguri etc., întrucât există forme legitime ale acestor activități, iar în ceea ce privește utilizarea expresiei „ilegal” în legătură cu traficul de persoane aceasta este absolut incorectă și inutilă.

Problema prevenirii violenței în privința femeilor a fost reflectată și în Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 decembrie 1993 [45]. Din conținutul normativ al acestui act rezultă că traficul de femei este considerat o manifestare a violenței.

Spre exemplu, art. 2 din Declarație prevede că violența împotriva femeilor cuprinde următoarele situații, fără a se limita la ele: „a) ...violența legată de exploatare; b) violența fizică, sexuală și psihologică care are loc în cadrul comunității, inclusiv violul, constrângerea (abuzul) sexuală, hărțuirea sexuală și intimidarea la locul de muncă, în instituțiile de învățământ sau în alte locuri, traficul de femei și prostituirea forțată” [45].

O prevedere similară este reflectată în conținutul Platformei de Acțiune de la Beijing din 1995 [105], în care legislatorul a atras atenția asupra faptului că violența include diverse tipuri de atentate împotriva femeilor, inclusiv traficul de femei și prostituirea forțată.

În ceea ce privește răspunderea pentru traficul de femei și copii în scopul exploatării sexuale, Platforma de la Beijing a dedicat acestei probleme un capitol separat, în care se evidențiază necesitatea de a consolida lupta împotriva traficului de femei și fete în scop de prostituire, accentul fiind pus pe sporirea eficienței aplicării prevederilor Convenției din 1949 pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor.

Este important de menționat că în Platforma de la Beijing este accentuat faptul că utilizarea femeilor în rețele internaționale de trafic și prostituție a devenit un obiectiv major al criminalității internaționale organizate, în legătură cu care raportorul special al Comisiei pentru drepturile omului i se propune să ia în considerare urgent problema traficului internațional de ființe umane în scopul prostituției, inclusiv a prostituției forțate, viol, abuz sexual și turism sexual.

Obiectivul strategic al Platformei constă în eliminarea traficului de femei și oferirea asistenței femeilor care au devenit victime ale violenței în urma prostituției și traficului. În respectivul document se mai menționează că acest obiectiv poate fi atins prin îmbunătățirea legislației existente în vederea asigurării eficiente a protecției drepturilor femeilor și fetelor, precum și tragerii la răspundere (atât penală, cât și civilă) a persoanelor vinovate.

În prevederile acestui document poate fi considerat progresiv faptul că, pe lângă recunoașterea importanței combaterii acestui tip de criminalitate, legiuitorul atrage atenția asupra problemei legate de asistența care urmează a fi acordată victimelor ce au suferit în urma respectivelor categorii de infracțiuni.

Procesul dezvoltării legislației juridice internaționale cu privire la combaterea exploatării sexuale este rezultatul reacției adecvate a comunității internaționale față de acest fenomen criminal. O etapă importantă a acestui proces este reprezentată de Declarația privind criminalitatea și securitatea publică, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1996 [41].

În această Declarație se constată tendința statelor-părți de a proteja siguranța și bunăstarea cetățenilor săi și a celorlalte persoane aflate sub jurisdicția lor, prin implementarea unor măsuri eficiente de combatere a criminalității transnaționale, inclusiv organizate, a traficului ilicit de droguri și de arme, a contrabandei cu bunuri ilicite, a traficului organizat de ființe umane, precum și a infracțiunilor de terorism și de spălare a banilor proveniți din diferite infracțiuni.

Așa cum rezultă din textul Declarației, în dreptul internațional traficul organizat de ființe umane în scopul exploatării sexuale este raportat la criminalitatea transnațională organizată, de rând cu astfel de infracțiuni grave cum ar fi terorismul, traficul ilicit de arme și de droguri, precum și spălarea banilor proveniți din activități infracționale. Aceasta este o dovadă în plus de

recunoaștere la nivel mondial a noilor tipuri de criminalitate care se caracterizează printr-un grad sporit de pericol social.

Astfel, transformarea actuală a criminalității sub aspect structural, inclusiv în domeniul exploatarei sexuale, a condus la faptul ca comunitatea internațională să recunoască prezența noilor pericole pentru umanitate, să înțeleagă și să facă o analiză calitativă a noilor procese și tendințe care însoțesc exploatarea femeilor și copiilor, să revizuiască și să completeze legislația existentă pentru a o aduce în conformitate cu cerințele realității contemporane și pentru a spori eficacitatea măsurilor în domeniu.

Începutul noului mileniu a fost marcat de adoptarea unui șir de acte juridice internaționale, care cuprind în mod complex principalele direcții și măsuri de combatere a faptelor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

Prin urmare, în vederea relevării cauzelor criminalității transnaționale, inclusiv a traficului ilicit de ființe umane în scop de exploatare sexuală, în anul 2000 Secretariatul ONU a pregătit către Congresul al X-lea al Organizației Națiunilor Unite documentul intitulat „Cooperarea internațională în combaterea criminalității transnaționale: noi provocări în secolul al XXI-lea” [3, p. 31].

În cadrul lucrărilor Congresului a fost abordată problema activității ilegale a rețelelor criminale transnaționale, exploatarea sexuală și traficul de persoane fiind menționate ca cele mai grave dintre ele. De asemenea, au fost evidențiate tipurile de activități existente care se încadrează în categoriile respective de infracțiuni, autorii traficului de ființe umane – „traficanti de persoane”, victimele „voluntare” și cele „involuntare” ale infracțiunilor, precum și legătura faptelor analizate cu migrația ilegală.

Unul dintre cele mai importante documente în domeniul prevenirii exploatarei sexuale și a traficului de ființe umane este considerat Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 [32].

În prevederile primului Protocol se subliniază din nou necesitatea de a lua măsuri eficiente de prevenire și combatere a traficului de persoane, acordându-se o atenție specială femeilor și copiilor (lit. a, art. 2), se atrage atenția asupra necesității acordării protecției și asistenței victimelor traficate, respectând pe deplin drepturilor lor fundamentale (lit. b, art. 2), se promovează cooperarea între statele părți în vederea atingerii acestor obiective (lit. c, art. 2), se punctează obligațiile statelor părți de a lua măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a

conferi caracterul de infracțiune actelor menționate la art. 3 din prezentul protocol, atunci când sunt comise cu intenție (alin. 1, art. 5) etc.

Valoarea respectivului document constă în faptul că acesta reflectă dispozițiile de bază care reglementează o gamă largă de aspecte juridice legate de aparatul conceptual, problema răspunderii pentru exploatare sexuală și trafic de ființe umane, protecția victimelor infracțiunilor, precum și principalele domenii de cooperare internațională în acest domeniu.

În opinia noastră, anume acest act normativ poate fi recunoscut la momentul actual ca un „Cod internațional standard”, care reglementează problemele de bază ale combaterii exploatarei sexuale a femeilor și copiilor, precum și traficul de ființe umane în general. Într-o anumită măsură, se poate spune că adoptarea acestui protocol a marcat începutul unei percepții și interpretări comune ale conceptelor de bază, inclusiv utilizarea aparatului terminologic unificat ce se referă la categoria respectivă de infracțiuni.

Protocolul își concentrează atenția asupra protecției speciale a femeilor și copiilor împotriva exploatarei sexuale. Aceste categorii de persoane sunt evidențiate separat în legătură cu recunoașterea lor de către comunitatea internațională ca cel mai vulnerabil și victimizat grup de populație care constituie majoritatea victimelor exploatarei sexuale.

În ceea ce privește protecția specială a minorilor, acestei probleme îi este dedicat Protocolul adițional la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000 [112], în care legiuitorul obligă statele părți să ia toate măsurile necesare pentru a garanta protecția copilului împotriva traficului de copii, prostituției și pornografiei infantile.

Prin urmare, încă o dată la nivel oficial, în textul respectivului protocol a fost exprimată preocuparea pentru creșterea nivelului traficului internațional de copii, prostituției copiilor și pornografiei infantile, precum și pentru practica răspândită și persistentă a turismului sexual față de care copiii sunt expuși în mod special, aceasta stimulând în mod direct vânzarea copiilor, implicarea lor în prostituție și pornografia infantilă.

Caracterul progresiv al actului normativ în cauză constă și în faptul că în acesta sunt prezentate anumite concepte utilizate în text: „vânzarea de copii”, „prostituția copiilor”, „pornografia infantilă”. Astfel, este foarte important că în respectivul document internațional se definește „vânzarea de copii”, prin care se are în vedere „...orice act sau tranzacție prin care un copil este transferat de orice persoană sau grup de persoane către o altă persoană sau grup contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale” [112].

La 25 octombrie 2007, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Convenția de la Lanzarote cu privire la protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și abuzurilor sexuale

[29] (Convenția a intrat în vigoare la 1 iulie 2010). În conformitate cu prevederile Convenției, fiecare stat în cadrul legislației naționale este obligat să promoveze programe sau măsuri eficiente în privința persoanelor care au comis astfel de infracțiuni, precum și în privința potențialilor infractori. Aceste măsuri trebuie să contribuie la prevenirea sau diminuarea maximală a riscurilor, inclusiv a infracțiunilor repetate cu caracter sexual comise împotriva copiilor.

Decizia statelor și guvernelor de a intensifica eforturile în combaterea criminalității transnaționale sub toate aspectele sale, inclusiv exploatarea sexuală, traficul de persoane și transferarea lor prin contrabandă, precum și spălarea de bani este reflectată în Declarația Mileniului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 8 septembrie 2000 [40]. Participanții la acest for au făcut o declarație de intenție, prin care au încurajat ratificarea și punerea în aplicare integrală a Convenției cu privire la drepturile copilului și a protocoalelor facultative ale acesteia, care se referă la traficul de copii și implicarea lor în conflicte armate, la prostituția copiilor și pornografia infantilă.

Problema criminalității organizate internaționale este reglementată detaliat în Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15 noiembrie 2000 [32], în care sunt reflectate problemele legate de participarea la grupuri criminale organizate, urmărirea infractorilor, pronunțarea hotărârii judecătorești, aplicarea sancțiunilor, confiscarea bunurilor, arestarea provizorie, precum și procedurile cooperării internaționale. De asemenea, sunt definite noțiunile de „grup infracțional organizat”, „grup structurat”, „organizație regională”, „infracțiune gravă”, „infracțiune transnațională”, „produs al crimei” etc.

Acest lucru este extrem de important, deoarece există lacune în legislația națională care reglementează răspunderea pentru cele mai grave forme de criminalitate transnațională, căreia îi pot fi atribuite o parte semnificativă a infracțiunilor legate de traficul de ființe umane și exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

În conformitate cu recomandările convenției menționate, traficul de persoane în scopul exploatării sexuale constituie infracțiune gravă, pentru comiterea căreia pedeapsa nu poate fi mai mică de patru ani de închisoare (lit. b, art. 2). Totodată o infracțiune are caracter transnațional, dacă este comisă în mai mult de un stat. Grupul infracțional organizat este considerat atunci când acesta desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material (lit. a, art. 2).

O particularitate specifică răspunderii pentru traficul de persoane în scopul exploatării sexuale, ca infracțiune transnațională, este stabilirea unor sancțiuni mai aspre pentru comiterea acestora în legislația internațională, în comparație cu legislația penală națională.

Mai multe dispoziții ale Protocolului de la Palermo au fost dezvoltat în continuare, ceea ce a permis ca în următorul document al Organizației Națiunilor Unite (2002) să fie adoptate principiile și orientările de bază pentru combaterea traficului de persoane și a exploatării sexuale.

Aspecte similare au fost abordate în raportul special, „Promovarea și protejarea tuturor drepturilor omului, a drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale, inclusiv dreptul la dezvoltare”, în cadrul unei reuniuni a Adunării Generale a ONU, care a avut loc la data de 12 iulie 2008. Astfel, o atenție deosebită a fost acordată problemei traficului de copii, prostituției copiilor și pornografiei infantile, operându-se cu următoarele date statistice: în ani diferiți pentru infracțiuni care implică exploatarea sexuală a minorilor, îndeosebi utilizarea lor în industria porno din SUA, au fost condamnați 3884 persoane (2007-2008), în Italia – 182 persoane (2005), în Japonia au fost efectuate 676 de arestări (2008), iar în Australia – 191 arestări (2005) [176].

Sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite, în paralel cu derularea procesului legislativ ce vizează problemele legate de combaterea exploatării sexuale, traficului de ființe umane și a comerțului cu sclavi, în cadrul Consiliului Europei, Uniunii Europene și OSCE s-a desfășurat o activitate similară în acest domeniu în majoritatea țărilor europene. Documentele normative adoptate au dublat ideile de bază și dispozițiile actelor juridice internaționale ale ONU și, în același timp, au concretizat recomandările generale privind combaterea exploatării sexuale, ținând cont de specificul regional și de caracteristicile statelor membre ale Comunității Europene.

Prin urmare, în Recomandarea nr. R (91) 11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituarea și traficul copiilor și tinerilor, adoptată la 9 noiembrie 1991, se constată faptul că „exploatarea sexuală a copiilor și minorilor sub formă de pornografie, prostituție și trafic de ființe umane cu scopul de a obține profit a luat dimensiuni noi și amenințătoare la nivel național și internațional” [120]. Având în vedere acest pericol, guvernelor din cadrul statelor membre ale Consiliului Europei li se recomandă să-și revizuiască legislația și practica pentru a adopta măsurile necesare menite să depășească aceste tipuri de activități ilegale. În același timp, autorii documentului oferă recomandări detaliate cu privire la măsurile de combatere a pornografiei infantile, a prostituării copiilor și tinerilor, precum și a traficului acestora.

Traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală urmează a fi considerat o formă a criminalității organizate internaționale, acest fapt rezultând din Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei și din Nota explicativă cu privire la traficul de persoane în scopul

exploatării sexuale, conform căreia este necesar de realizat acțiuni comune, în funcție de situația existentă, atât la nivel național, cât și internațional.

În acest document se mai remarcă faptul că guvernele statelor membre ale Consiliului Europei, luând în considerare creșterea masivă și răspândirea activităților legate de traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală care, de multe ori, are legătură cu criminalitatea organizată, în măsura în care această practică profitabilă permite organizațiilor criminale să finanțeze și să extindă activitățile de alt tip (trafic de arme, trafic de droguri, spălare de bani etc.), apreciază fenomenul respectiv (trafic de ființe umane în scop de exploatare sexuală) ca o încălcare gravă a drepturilor omului, a demnității și integrității umane, în legătură cu care consideră necesar de a elabora un plan european comun pentru combaterea acestui flagel.

Tot aici se accentuează relația traficului de ființe umane cu sclavia, întrucât traficul realizat în scop de exploatare sexuală afectează, în cele mai multe cazuri, femeile și minorii, care pot deveni victime ale sclaviei.

Un anumit interes prezintă interpretarea noțiunii „trafic de ființe umane”, prevăzută în secțiunea I, „Principii și concepte fundamentale”, din anexa Recomandării, în conformitate cu care traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale presupune recrutarea de către una sau mai multe persoane fizice sau morale și/sau de către organizații care exploatează, transportă sau se preocupă de domeniul migrației, legale sau ilegale, în scopul exploatării sexuale a acestora (chiar dacă au obținut acordul lor prealabil), dacă este cazul, în mod forțat, prin violență și amenințări, înșelăciune, abuz de putere sau folosirea situației vulnerabile a potențialelor victime.

Deși textul actului normativ examinat este destul de util pentru domeniul combaterii fenomenului abordat în lucrare, totuși în conținutul acestuia există unele neclarități. Astfel, nu sunt precizate conceptele „persoane morale” și „organizație care exploatează”. De asemenea, sintagma „abuz de putere” ne permite să considerăm că participanții unei astfel de activități criminale pot fi funcționari, în legătură cu care acest punct necesită anumite explicații.

Totodată, în documentul menționat se subliniază importanța aplicării măsurilor necesare pentru reținerea și tragerea la răspundere penală a celor vinovați de realizarea traficului de ființe umane, combaterea turismului sexual și a altor activități care pot duce la diverse forme de trafic de persoane. De asemenea, sunt analizate măsurile generale de combatere a traficului de ființe umane, cadrul și metodologia activității preventive, problemele legate de acordarea asistenței și protecției victimelor traficului de ființe umane, perfecționarea legii penale și a procesului de cooperare etc.

Un șir de prevederi se conțin în actele normative adoptate în ultimii ani de către Consiliul Europei, fiind vorba îndeosebi de Convenția Consiliului Europei cu privire la lupta împotriva traficului de ființe umane, semnată la Varșovia la 16 mai 2005 [30].

Problemei traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală i-a fost dedicat o serie de documente elaborate și adoptate de către Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).

Astfel, în cadrul lucrărilor Conferinței OSCE privind dimensiunea umană, ce a avut loc în octombrie 1991 la Moscova, s-a remarcat: „în contextul recunoașterii faptului că egalitatea deplină și adevărată între bărbați și femei este un element esențial al unei societăți democratice, bazată pe statul de drept, statele participante vor întreprinde toate măsurile pentru a elimina orice formă de violență împotriva femeilor, precum și toate formele de trafic de femei și de exploatare a femeilor prin prostituare, inclusiv prin asigurarea interdicțiilor legale adecvate împotriva acestor acte, dar și a altor măsuri corespunzătoare” [151].

Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE „Cu privire la intensificarea eforturilor de combatere a traficului de ființe umane”, adoptată în anul 2000 [75], cu referire la documentele anterioare, s-a constatat faptul că traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale este o încălcare flagrantă a drepturilor omului și o infracțiune gravă, care necesită măsuri mai complexe și mai bine coordonate.

În anul 2003 a fost elaborată o nouă Hotărâre „Cu privire la Planul de acțiuni al OSCE în vederea combaterii traficului de ființe umane” [76], în care se constată că, în ciuda tuturor eforturilor depuse în ultimul deceniu, a avut loc o creștere semnificativă atât a numărului de cazuri de trafic de ființe umane, cât și a numărului de victime, în timp ce pedepsirea infractorilor rămâne a fi la un nivel insuficient, iar grupurile criminale organizate beneficiază de tehnologii moderne, mari resurse financiare și structuri de rețea în creștere, având profituri din corupție și din informarea insuficientă a funcționarilor, a mass-mediei și a publicului larg cu privire la gradul de răspândire și pericolul acestui fenomen infracțional.

În context, considerăm că pentru participanții Consiliului Permanent al OSCE este importantă încercarea de a identifica principalele cauze ale traficului de ființe umane și a exploatării sexuale, referindu-se atât la țările de origine, cât și la țările de destinație: sărăcia, ineficiența structurilor sociale, lipsa locurilor de muncă și inegalitatea oportunităților, violența împotriva femeilor și copiilor, discriminarea bazată pe sex, rasă și origine etnică, corupția, conflictele nesoluționate, situații post-conflict, migrația și cererea pentru servicii legate de exploatarea sexuală, precum și disponibilitatea forței de muncă ieftină, neprotejată social și de multe ori ilegală...

Prin urmare, s-a recunoscut faptul că, deși responsabilitatea principală de prevenire și combatere a traficului de ființe umane revine statelor membre ale Uniunii Europene, totuși relația acestui fenomen cu criminalitatea organizată transnațională necesită o cooperare la nivel internațional și regional, cu participarea sectorului privat și al ONG-urilor, în legătură cu care s-a adoptat Planul de Acțiuni al OSCE pentru combaterea traficului de ființe umane [103].

Acest Plan de Acțiuni se bazează pe o abordare multidimensională a procesului de combatere a traficului de ființe umane, vizează o soluționare complexă a problemelor existente în acest domeniu, inclusiv protecția victimelor, prevenirea fenomenului investigat și urmărirea penală a celor care comit sau sunt complici la astfel de infracțiuni. De asemenea, abordează multiaspectual fenomenul traficului de ființe umane, inclusiv necesitatea de a concentra atenția asupra tragerii la răspundere a persoanelor vinovate de comiterea unor astfel de infracțiuni, luarea măsurilor eficiente pentru prevenirea lor, continuând, în același timp, să manifeste umanitate și compasiune în procesul de oferire a asistenței victimelor care au suferit în urma respectivelor infracțiuni.

În afară de cele menționate, sunt reglementate detaliat scopurile și obiectivele Planului de Acțiuni, problemele legate de prevenirea traficului de ființe umane și exploatarea sexuală a lor, investigarea judiciară a acestor categorii de infracțiuni, acțiunile recomandate la nivel național, protecția și asistența victimelor, acțiunile instituțiilor și organelor OSCE.

Formarea cadrului juridic internațional pentru combaterea traficului de ființe umane și exploatarea sexuală a facilitat activitatea organizațiilor internaționale în domeniul elaborării normelor juridice, fiind vorba, îndeosebi, de Organizația Internațională a Muncii.

La 17 iunie 1999, Organizația Internațională a Muncii adoptă Convenția privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor [31]. În sensul acestei convenții, expresia cele mai grave forme ale muncii copiilor include: a) toate formele de sclavie sau practicile similare, ca de exemplu: vânzarea sau comerțul cu copii, servitutea pentru datorii și munca de servitor, precum și munca forțată sau obligatorie, inclusiv recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor în vederea utilizării lor în conflictele armate; b) utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituției, producției de material pornografic sau de spectacole pornografice; c) utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite, mai ales pentru producția și traficul de stupefiante, așa cum le definesc convențiile internaționale pertinente; d) muncile care, prin natura lor sau prin condițiile în care se exercită, sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității sau moralității copilului (art. 3).

Este important că în acest act internațional este făcută prima încercare de clasificare a formelor de exploatare a copiilor: 1) comerțul cu copii și sclavia acestora; 2) exploatarea sexuală a copiilor; 3) implicarea copiilor în activitate infracțională, în principal producția și traficul de stupefiante; 4) cu impact asupra sănătății, securității sau moralității copilului.

Analiza efectuată în domeniul legii penale internaționale și regionale condiționează o serie de concluzii.

1. Timp de mai multe decenii, când comunitatea internațională a recunoscut pericolul mare și amploarea crescândă a proceselor care generează și stimulează exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, au apărut multiple documente juridice internaționale adoptate la nivel global și regional, care reglementează răspunderea pentru astfel de activitate infracțională.

În opinia noastră, din lista acestora pot fi considerate ca fiind mai complete, reflectând direct specificul problemelor existente ce au o valoare operațională bine reglementată, următoarele acte normative:

- a) Protocolul adițional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la traficul de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptat la 25 mai 2000;
- b) Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 decembrie 1993;
- c) Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989;
- d) Platforma de Acțiune de la Beijing, adoptată la a patra Conferință Mondială a ONU asupra Problemelor Femeilor. China, Beijing, 4-15 septembrie 1995;
- e) Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 25 octombrie 2007 (Convenția de la Lanzarote);
- f) Recomandarea nr. R (91) 11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituarea și traficul de copii și tinerilor, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 9 noiembrie 1991;
- g) Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979;
- h) Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 2 decembrie 1949.

Aceste acte juridice internaționale sunt printre cele mai răspândite și mai mult reflectate în legislația internă a diferitor state.

2. Dispozițiile cuprinse în normele de drept penal internațional, recomandările și concluziile analitice ale organizațiilor internaționale și regionale sunt semnificative nu doar ca material juridic necesar pentru reproducerea lui în legislația internă a statelor, ci și ca o sursă de idei conceptuale care ar trebui să stea la baza doctrinei și practicii fiecărei societăți, urmând a fi implementată de către organele de drept în domeniul combaterii eficiente a exploatării sexuale a persoanelor, îndeosebi a femeilor și copiilor.

3. Istoria dezvoltării legislației privind răspunderea pentru exploatarea sexuală a oamenilor reprezintă o reflectare directă a istoriei cu referire la acea parte a lumii interlope, care a transformat respectivul tip de exploatare în „industrie” modernă la nivel global, în multe cazuri fiind comparabil cu fenomenul sclaviei din cele mai vechi timpuri.

Prin urmare, în măsura complicării situației criminale în acest domeniu s-a modificat evaluarea gradului de pericol social al exploatării sexuale: la prima etapă, exploatarea sexuală a fost recunoscută ca faptă socială periculoasă care necesită incriminarea obligatorie în legislația națională; la a doua etapă – se evidențiază tipuri neorganizate și organizate ale exploatării sexuale; la a treia etapă – exploatarea sexuală este recunoscută ca una dintre cele mai periculoase forme de criminalitate organizată; la a patra etapă – exploatarea sexuală este atribuită la categoriile de infracțiuni cu caracter transnațional, fiind recunoscută ca sursă de finanțare a altor infracțiuni grave.

4. Exploatarea sexuală a femeilor și a copiilor ar trebui evaluate în contextul celor mai importante valori fundamentale sociale recunoscute de comunitatea internațională, a căror dominantă sunt drepturile și libertățile inalienabile ale omului și cetățeanului.

5. Pe tot parcursul său de dezvoltare, dreptul penal internațional, regional și național ce vizează domeniul supus investigării, a fost completat cu un număr mare de reglementări normative. Mai mult ca atât, este sesizabil faptul că o bună parte din conținutul său se repetă de multe ori, îndeosebi atunci când în adresa guvernelor și structurilor legislative din toate țările se fac apeluri pentru a consolida lupta împotriva exploatării sexuale.

Această situație, destul de firească, la prima vedere, poartă o evaluare contradictorie. Pe de o parte, aceste cereri ar trebui privite ca o manifestare a preocupărilor comunității internaționale față de soarta oamenilor care sunt exploatați sexual și ca dovadă a angajamentului său persistent pentru a se asigura că acestea devin mai puține. Pe de altă parte, observăm încă o dovadă concludentă că adevărata problemă nu este definitiv soluționată sau se soluționează în mod nesatisfăcător.

6. Poate fi argumentat faptul că ansamblul de acte juridico-penale internaționale și regionale include, în principiu, un cadru terminologic și conceptual eficient pentru procesul

legislativ al oricărui stat care tinde să îmbunătățească standardele legate de normele ce stabilesc răspundere pentru persoanele ce comit infracțiuni de exploatare sexuală. În ultimii ani, terminologiei legii i se acordă un rol extrem de important, acest aspect fiind bine justificat: actele juridice internaționale trebuie să reflecte abordări comune problemelor existente, să predetermine o percepere unică a esenței fenomenelor care necesită a fi combătute. Astfel, din momentul adoptării Convenției din 1949 și până în prezent n-a încetat procesul de clarificare a conceptului de „exploatare”, precum și identificarea mai exactă a cercului de fapte social periculoase care constituie exploatarea sexuală. Același lucru se referă la „prostituție”, „exploatarea prostituției” și „exploatare sexuală”.

7. În prezent, în legislația internațională este creat un cadru juridic destul de complet, care permite prevenirea și combaterea eficientă a exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Totuși, nu ar fi corect să afirmăm că situația în respectivul domeniu este absolut fără probleme. Există anumite lacune legate de aspectul reglementării și, de asemenea, este necesar de a clarifica suplimentar unele dispoziții de bază și norme separate. Atât dispozițiile și recomandările juridice, cât și cele criminologice nu ar trebui să fie contradictorii, pentru că doar în acest mod pot deveni o soluție mai eficientă de consolidare a eforturilor tuturor țărilor în lupta împotriva exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

4.2. Măsuri generale și special-criminologice de prevenire a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor

În cursul său istoric de dezvoltare, omenirea a folosit două modalități principale de contracarare a atentatelor infracționale asupra drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, societății și statului: pedepsirea făptuitorilor pentru comiterea infracțiunilor și prevenirea criminalității. În ultimii ani, se profilează tot mai mult ideea, potrivit căreia anume prevenirea criminalității este calea cea mai promițătoare pentru lupta eficientă cu acest fenomen [13, p. 115].

În acest context, Cesare Beccaria menționa, în una din lucrările sale, că este mai bine să previi crima decât să pedepsești pentru comiterea ei. Acesta este obiectivul oricărei legislații, care, în esență, constituie arta de a conduce oamenii spre cea mai mare fericire sau poate spre cea mai mică nefericire [146, p. 230].

Prin urmare, activitatea de prevenire este examinată ca un proces social permanent, care presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic,

administrativ și juridic destinate să preîntâmpine săvârșirea faptelor antisociale, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea cauzelor fenomenului infracțional [90, p. 251].

La nivelul abordării generale a subiectului investigat, este necesar de a lua în considerație viziunile unor criminologi expuse în literatura de specialitate, care vizează ansamblul unor norme esențiale, respectarea căror poate asigura prevenirea complexă a faptelor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. Totodată, acest obiectiv poate fi atins prin prisma prevenirii generale, speciale și individuale care se referă la principalele sfere vitale și instituții de socializare a cetățeanului, fiind utilizat potențialul măsurilor intercorelate și interdependente cu caracter economic, ideologic, cultural, juridic, organizațional-managerial, cooperarea și coordonarea activității subiecților implicați în procesul respectiv, precum și influența asupra cauzelor și condițiilor care generează sau favorizează săvârșirea acestei categorii de infracțiuni [177, p. 269]. Tradițional, activitatea preventivă și măsurile de prevenire a criminalității se divizează în două grupuri principale: 1) generale și 2) special-criminologice.

În cea ce privește primul grup de măsuri, este necesar de menționat faptul că acestea sunt aplicate atât pentru prevenirea criminalității în general, cât și pentru prevenirea oricărui alt tip de criminalitate. Evident că categoria respectivă de măsuri este foarte importantă și pentru prevenirea infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor.

Totodată, respectivele măsuri nu sunt catalogate ca strict criminologice. Ele sunt semnificative nu doar pentru anumite categorii de fapte infracționale sau pentru criminalitate în general, aria lor de influență constituind-o întreaga societate. Din aceste considerente, susținem ideea, potrivit căreia măsurile sociale cu caracter general, deși au o anumită importanță criminologică, nu pot fi incluse în sistemul de prevenire a criminalității și, prin urmare, nu constituie obiect separat de studiu al criminologiei. Astfel, este vorba despre premisele (factorii) economice, politice, organizaționale și juridice care condiționează anumite transformări din diferite sfere vitale ale statului și societății.

Reamintim că aceste transformări sunt importante și pentru prevenirea infracțiunilor investigate de noi. Însă, rolul preventiv al unor acțiuni (măsuri) nu presupune neapărat prevenirea propriu-zisă a criminalității, deoarece aceasta din urmă constituie o activitate bine planificată, urmată de o anumită consecutivitate și de un scop bine determinat. Esența prevenirii constă în orientarea acesteia asupra infracțiunilor, asupra cauzelor care au generat comiterea lor și asupra personalității potențialilor infractori care urmează a fi împiedicați să săvârșască infracțiuni. Acest scop special constituie un criteriu esențial de diferențiere a prevenirii criminalității de alte activități care pot avea anumite efecte preventive.

Deși poziția noastră este cea expusă mai sus, totuși în continuare vom opera cu sintagma „măsuri generale de prevenire a criminalității” din următoarele considerente. Pe de o parte, în analiza principalelor măsuri de prevenire a criminalității, inclusiv a infracțiunilor de exploatare sexuală, atât specialiștii autohtoni, cât și cei străini includ în structura lor complexul de măsuri generale cu caracter social. Pe de altă parte, poziția oamenilor de știință se bazează pe textele documentelor juridice internaționale, unde nu există diferențierea măsurilor preventive ale infracțiunilor.

Astfel, urmărirea constantă a poziției noastre și interpretarea corespunzătoare a termenilor și semnificațiilor ar face dificilă utilizarea materialelor științifice publicate în literatura de specialitate și a actelor normative din domeniul respectiv.

Prin urmare, dacă ne referim, spre exemplu, la unul din Planurile de acțiuni ale OSCE cu privire la combaterea traficului de persoane [96], aici sunt enumerate atât măsurile atribuite la categoria celor generale cu caracter social, cât și cele special-criminologice, fără a se face vre-o distincție între ele. Așadar, este vorba despre:

1. Măsuri cu privire la colectarea datelor și desfășurarea cercetărilor în domeniu;
2. Măsuri de intensificare a controlului frontalier;
3. Strategii economice și sociale de eliminare a principalelor cauze ale traficului de ființe umane și exploatării sexuale;
4. Măsuri de informare și sensibilizare a populației;
5. Măsuri legislative.

Măsurile preventive ce se referă la grupurile menționate mai sus pot fi concretizate în felul următor. Primul grup de măsuri include colectarea de date cu privire la victimele traficului de persoane în scop de exploatare sexuală, perfecționarea muncii analitice și de cercetare ce vizează caracterul și nivelul acestor infracțiuni, identificarea celor mai vulnerabile grupuri de populație, analiza cauzelor și condițiilor respectivului tip de infracțiuni, realizarea campaniilor de informare cu privire la prevenirea exploatării sexuale, schimbul de informații și experiență în domeniul prevenirii exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Măsurile de control frontalier obligă transportatorii să cunoască autenticitatea și legalitatea documentelor de intrare-ieșire, fără a încălca prevederile convențiilor internaționale, să aplice măsuri legale menite să prevină transportarea peste hotare a victimelor traficului de ființe umane și să intervină pentru aplicarea sancțiunilor corespunzătoare în astfel de cazuri.

Strategiile economice și sociale diferă în funcție de țara de origine și țara de destinație și vizează adoptarea măsurilor necesare în scopul minimalizării și eliminării principalelor cauze ale traficului de ființe umane și exploatării sexuale a acestora.

Astfel, în țările de origine ca priorități sunt considerate: promovarea stabilității social-economice și politice, reducerea fenomenului migrației cauzat de sărăcia populației, influența asupra factorilor care condiționează exploatarea sexuală, îndeosebi a femeilor și copiilor. Politica socială a statului trebuie să contribuie la dezvoltarea economică și depășirea excluziunii sociale, sporirea disponibilității pentru educație și pregătire profesională a copiilor și adolescenților, creșterea oportunităților de angajare în câmpul muncii a femeilor adulte, organizarea pregătirii cadrelor specializate ce urmează a fi implicate în activitatea cu persoanele ce fac parte din grupurile cu grad de risc sporit.

Țările destinate trebuie să ia măsuri pentru diminuarea fenomenului exploatării sexuale și, în acest context, urmează: să elaboreze programe interdepartamentale de monitorizare, de control administrativ și de colectare a informațiilor operative cu privire la ofertele existente pe piața muncii, inclusiv a celei ilegale care implică exploatarea sexuală, îndeosebi a femeilor și copiilor; să se preocupe de angajarea în câmpul muncii a persoanelor cu diverse niveluri de calificare și să soluționeze problemele muncii neprotejate, neoficiale și ilegale în vederea stabilirii unui echilibru între cererile forței de muncă ieftină și posibilitățile de migrare oficială; să lupte cu activitățile economice ilegale care subminează economia țării și contribuie la creșterea traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală.

Atât în țările de origine, cât și în țările de destinație este necesar: să se ia măsuri pentru a spori nivelul de protecție socială și a oferi mai multe oportunități de angajare în muncă; să fie soluționate problemele gender și cele legate de discriminarea femeilor în diverse sfere de activitate; să fie asigurat dreptul egal la educație, la resursele economice și cele financiare. Totodată este oportun de a implementa o serie de măsuri în domeniul juridic, educațional, cultural și social, orientate spre combaterea cererilor care implică exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

Măsurile de informare și sensibilizare a populației includ câteva direcții prioritare: realizarea de către organizațiile neguvernamentale a campaniilor informaționale cu privire la pericolul și consecințele exploatării sexuale; sporirea nivelului de informare a angajaților organelor de drept și de migrație, a reprezentanților instituțiilor medicale, serviciilor sociale, mass-mediei, precum și diferitor categorii de persoane vulnerabile din societate; acordarea de consultări și recomandări pentru potențialele victime ale exploatării sexuale care planifică plecarea peste hotare; favorizarea accesului la telefoanele de contact și oferirea posibilităților de a efectua apeluri anonime în cazurile traficului de persoane și exploatării sexuale.

Măsurile legislative presupun, mai întâi de toate, dezvoltarea legislației naționale, îmbunătățirea mecanismului administrativ și a proceselor care pot avea anumite tangențe cu

traficul de ființe umane și exploatarea sexuală a acestora, în special fiind vorba despre organizații care se ocupă cu angajarea în câmpul muncii, firme turistice, agenții de adopție, birouri care prestează servicii de mariaj prin selectarea partenerilor de căsătorie, hoteluri, instituții de odihnă pentru petrecerea timpului liber etc. [1].

În cele mai multe documente juridice internaționale și recomandări ale specialiștilor în domeniu există dispoziții și abordări ce vizează protecția și ajutorul victimelor exploatarei sexuale, în legătură cu care se aplică majoritatea măsurilor de prevenire menționate. Aici sunt vizate problemele schimbului și analizei informației cu privire la cele mai efective forme de acordare a ajutorului victimelor exploatarei sexuale, necesitatea adoptării unor legi speciale menite să protejeze victimele traficului sexual, mecanismul colaborării statelor-părți în transferul și investigarea cazurilor legate de traficul uman și exploatarea sexuală, recomandări privind modurile de identificare și reabilitare a victimelor, crearea adăposturilor speciale și acordarea ajutorului social, juridic și medical victimelor exploatarei sexuale etc.

Această listă extensivă creează o anumită bază pentru elaborarea sistemului de măsuri preventive a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, conturând nu doar direcțiile generale, ci și conținutul concret al respectivelor măsuri. Evident că în astfel de cazuri mult depinde de modul abordării, de poziția autorului și de căile identificate pentru soluționarea problemelor vizate. Din aceste considerente, nu există o variantă unică de elaborare a sistemului de măsuri menite să prevină categoria menționată de infracțiuni.

Prin urmare, luând în considerație cele expuse mai sus, propunem clasificarea măsurilor de prevenire a fenomenului exploatarei sexuale a femeilor și copiilor în următoarele cinci grupuri, orientate spre:

- 1) eliminarea sau reducerea influenței negative a principalelor cauze ale exploatarei sexuale, fiind vorba, îndeosebi, despre: stabilizarea situației social-politice, optimizarea mediului social-economic, limitarea cotei șomajului, eliminarea sărăciei, soluționarea problemelor privind plasarea populației în câmpul muncii și sporirea protecției sociale pentru cele mai vulnerabile păături sociale;
- 2) îmbunătățirea procesului de asigurare legislativă a măsurilor de combatere a traficului de ființe umane și a exploatarei lor sexuale;
- 3) sporirea calității și eficacității proceselor de interacțiune a structurilor guvernamentale și a organizațiilor neguvernamentale în lupta cu fenomenul exploatarei sexuale a femeilor și copiilor;
- 4) monitorizarea și utilizarea altor surse de informare veridică care caracterizează situația reală din domeniul exploatarei sexuale a femeilor și copiilor;

- 5) eficientizarea sistemului de prevenire victimologică, inclusiv lucrul cu potențialele victime, reabilitarea și acordarea de asistență necesară victimelor exploatarei sexuale, precum și desfășurarea în acest scop a diferitor activități cu caracter social-educational.

Este important de subliniat faptul că raportarea măsurilor de prevenire la un anumit grup poartă un caracter relativ, întrucât, pe de o parte, acestea sunt interdependente, iar, pe de altă parte, rolul și caracterul de realizare a lor pot fi diferite, în funcție de subiecții prevenirii și sfera de aplicare, de categoriile persoanelor față de care se aplică, de metodele prin care sunt obținute rezultatele etc. În același timp, aceste măsuri sunt orientate spre realizarea unui scop esențial – reducerea numărului de infracțiuni legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, precum și neadmiterea sau minimalizarea consecințelor negative pentru victimele acestor infracțiuni și pentru societate în general.

În continuare, considerăm necesar de a aborda mai detaliat conținutul și direcțiile prioritare de realizare a măsurilor preventive atribuite la grupurile menționate.

1. Măsuri orientate spre eliminarea sau reducerea influenței negative a principalelor cauze ale exploatarei sexuale a femeilor și copiilor.

Este indiscutabilă necesitatea stabilizării situației social-politice, optimizării mediului social-economic, reducerii nivelului de șomaj și a sărăciei, asigurării corespunzătoare a protecției sociale pentru cele mai vulnerabile pături sociale etc.

În acest context, este important de menționat că combinația dintre explozia sărăciei, șomaj, schimbarea sistemului de control social, deschiderea bruscă către Occident, privatizarea economiei au avut consecințe directe și indirecte care au determinat o înrăutățire a modului în care femeile sunt tratate în anumite contexte sociale. Astfel, privatizarea economiei a determinat, ca efect secundar, dezvoltarea unor caracteristici specifice capitalismului „sălbatic”, fiind raportate cazuri în care femeile reprezintă victimele favorite ale unei largi game de abuzuri. Noile relații de putere nu au fost corelate și contrabalansate cu măsuri de protecție socială și cu o funcționare corespunzătoare a administrației și justiției. Stresul social generat de veniturile mici, șomaj, riscurile implicate de noul sistem economic a sporit nivelul agresivității și al violenței sociale, iar femeile au atras ca un magnet agresivitatea acumulată [57, p. 83]. Toate acestea au generat, printre altele, implicarea masivă a femeilor și copiilor în traficul de ființe umane și exploatarea sexuală a lor.

Prin urmare, constatăm că categoria de măsuri vizate reprezintă baza oricăror acțiuni pentru prevenirea fenomenelor antisociale și ale criminalității inclusiv, acestea fiind planificate și realizate în scopul soluționării unor probleme globale ale societății, condiționate de necesitățile

sale firești de dezvoltare. Anume un astfel de caracter al măsurilor de prevenire predetermină importanța lor semnificativă pentru soluționarea problemelor criminalității în general și a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, în particular. Aceste măsuri includ: „...susținerea statală și socială a păturilor social-vulnerabile a populației; elaborarea și realizarea unei politici social-economice eficiente, inclusiv prin satisfacerea intereselor și necesităților femeilor și copiilor în domeniul instruirii generale și profesionale, culturii, petrecerii timpului liber, reutilarea tehnică și tehnologică a întreprinderilor și diminuarea cotei muncilor necalificate a femeilor; perfecționarea serviciilor de încadrare în câmpul muncii a populației; crearea unui sistem bine organizat de pregătire și reprofilare a cadrelor și a ridicării calificării lor; dezvoltarea businessului mic și mijlociu care asigură populația cu noi locuri de muncă” [184, p. 17].

Activitatea de prevenire a criminalității legată de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor trebuie să cuprindă acele domenii ale vieții sociale în care se formează calități negative ale personalității în legătură cu care ele deseori săvârșesc infracțiuni. În primul rând, acestea sunt condițiile de trai și de muncă. În afară de influența asupra factorilor criminogeni, în fiecare din domeniile menționate societatea trebuie să tindă spre o anumită armonizare a rolurilor. Îndeplinirea rolurilor nu trebuie să excludă sau să îngreuneze îndeplinirea obligațiilor sale în alt domeniu. Este contraindicat, spre exemplu, ca aglomerarea cu sarcini la serviciu să împiedice îngrijirii copiilor sau a odihnei necesare. Soluționarea acestor probleme este dificilă, deoarece sunt legate de problemele globale ale societății, de dezvoltarea generală a țării și de modificarea multor concepte înrădăcinate. Însă, fără soluționarea lor nu este posibilă prevenirea eficientă a comportamentului victimogen al femeilor și copiilor, precum și activitatea infracțională în general.

2. *Îmbunătățirea procesului de asigurare legislativă a măsurilor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și a exploatării lor sexuale.*

În opinia noastră, această categorie de măsuri implică o abordare vastă de probleme legate de diverse domenii. Este vorba, mai întâi de toate, de Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane [84], care a fost adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la data de 20.10.2005. În acest document oficial sunt descrise conceptele de bază, obiectul de reglementare și principiile de organizare a combaterii fenomenului vizat, cadrul instituțional, atribuțiile autorităților publice și ale organelor de drept, precum și activitatea organizațiilor neguvernamentale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, inclusiv principiile speciale ce vizează prevenirea și combaterea traficului de copii, protecția și

asistența victimelor, limitele răspunderii pentru traficul de ființe umane, cooperarea internațională în domeniu etc.

Deosebit de relevante sunt dispozițiile care reglementează principalele direcții de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, inclusiv a exploatării sexuale. În acest sens, Guvernul aprobă periodic, odată la doi ani, un Plan național, care trebuie să prevadă implementarea unor acțiuni complexe și realizarea de inițiative social-economice orientate spre prevenirea și combaterea fenomenului respectiv, precum și spre protecția victimelor traficului de ființe umane, inclusiv colaborarea cu organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale, cu alte instituții și reprezentanți ai societății civile. De asemenea, autoritățile administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane sunt obligate să adopte planuri de acțiuni proprii pentru realizarea Planului național în domeniile lor de activitate.

Coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de cooperare a autorităților administrației publice cu organizații internaționale, organizații neguvernamentale, cu alte instituții și cu reprezentanți ai societății civile se realizează de către Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane. Respectivul Comitet național are o serie de atribuții, printre care evidențiem pe cele mai importante din ele: a) prezintă Guvernului propuneri privind bazele politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și recomandări orientate spre perfecționarea activității de depistare și lichidare a cauzelor și condițiilor care contribuie la apariția traficului de ființe umane și la activitățile de trafic de ființe umane; b) controlează realizarea Planului național și executarea legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane de către organizațiile și instituțiile de stat, prezintă Guvernului informație despre modul de realizare a Planului național; c) colectează și analizează informații despre dimensiunile, starea și tendințele traficului de ființe umane la nivel național; d) înaintează propuneri de perfecționare a legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și de protecție a victimelor acestui trafic; e) organizează campanii de informare a populației despre problemele traficului de ființe umane și pericolul social al acestui fenomen; f) coordonează activitatea comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și a instituțiilor specializate privitor la realizarea Planului național și la îndeplinirea acțiunilor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane etc.

Pentru coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în raioane, municipii și în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, pe lângă organele executive ale autorităților reprezentative respective, se creează comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane. În municipiul Chișinău astfel de comisii se creează și în sectoare.

În ceea ce privește organele de drept abilitate cu drepturi și obligații în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, un rol esențial îi revine Ministerului Afacerilor Interne și subdiviziunilor centrale și teritoriale subordonate acestuia, Procuraturii Generale și Serviciului de Informații și Securitate.

Astfel, MAI: a) desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul prevenirii, depistării și curmării infracțiunilor legate de traficul de ființe umane, în conformitate cu legislația în vigoare, efectuând urmărirea penală în cauzele penale de trafic și de alte acțiuni legate de acestea; b) asigură, la cerere, protecția fizică a victimei traficului de ființe umane pe perioada procesului penal, îi acordă altă protecție și asistență conform prevederilor legale. De asemenea, prin intermediul organelor sale specializate în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, desfășoară activități operative de investigație, de urmărire penală, de cooperare internațională, de identificare și protecție a victimelor traficului de ființe umane, de analiză și informație, stimulează crearea unor centre zonale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

Sunt foarte importante și utile prevederile legale care stipulează direct obligația Ministerului Afacerilor Interne, în comun cu Procuratura Generală, de a efectua studii în vederea depistării și înlăturării cauzelor și condițiilor ce favorizează traficul de ființe umane și de a publica semestrial în mass-media informații statistice și rapoarte de analiză privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor lui. De menționat că această reglementare oficială are ca obiectiv principal impulsionearea procesului de studiere și de analiză teoretico-practică a fenomenului investigat, inclusiv a factorilor care influențează traficul de persoane în scop de exploatare sexuală a femeilor și copiilor ca cele mai vulnerabile pături sociale. La rândul său, aceste studii sunt deosebit de importante pentru elaborarea măsurilor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

Totodată, Procuratura Generală, în limitele competenței, desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în conformitate cu legislația în vigoare, coordonează, conduce și exercită urmărirea penală în cauze legate de acest trafic, reprezintă învinuirea, în numele statului, în instanță de judecată, supraveghează respectarea drepturilor omului, inclusiv ale victimelor traficului, întreprinde alte măsuri necesare în domeniu. În cadrul Procuraturii Generale se creează o subdiviziune specializată în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

Serviciul de Informații și Securitate, inclusiv organele lui teritoriale, desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul depistării legăturilor

organizațiilor internaționale și ale grupurilor criminale organizate cu traficanții de ființe umane, precum și prin alte activități desfășurate în limitele competenței sale.

Este important de menționat și faptul că măsurile orientate spre îmbunătățirea legislației ar trebui să cuprindă toate aspectele ce vizează reglementarea juridică a diferitor activități, inclusiv a persoanelor care pot avea tangențe cu activități ilegale din sfera exploatarei sexuale. Este vorba despre legislația contravențională, din domeniul migrației, legislația care reglementează relațiile de muncă sau de familie etc.

Prin urmare, imperfecțiunea legislației contravenționale ce se referă la răspunderea persoanelor ce obțin profit din prostituție, a legislației muncii care favorizează utilizarea ilegală a forței de muncă etc. contribuie asupra dezvoltării tendințelor negative ale acestui gen de infracționalitate. Prin urmare, aplicarea unor măsuri pentru depășirea coliziunilor și lacunelor legislative, precum și optimizarea mecanismului de aplicare a actelor legislative din domeniu vor diminua în măsură corespunzătoare nivelul de exploatare sexuală a femeilor și copiilor.

Vorbind despre prevenirea exploatarei sexuale a femeilor și copiilor este necesar de a aborda succint și opiniile existente cu privire la oportunitatea sau inoportunitatea legalizării prostituției.

Astfel, constatăm că în literatura de specialitate autohtonă și cea străină există câteva abordări fundamentale ce vizează posibilitatea de a influența asupra prostituției: a) incriminarea prostituției (introducerea răspunderii penale pentru practicarea ei); b) legalizarea prostituției și reglementarea oficială a modalității și a condițiilor de existență a acesteia; c) aboliționism (refuzul statului de a reglementa prostituția); d) neo-aboliționism (plasarea accentului pe persoanele care solicită acest tip de servicii).

Unii specialiști în domeniu sunt de părerea că prostituția este un fenomen social negativ care amenință principiile moral-spirituale ale societății și sănătatea populației, iar recunoașterea și legalizarea acesteia ar însemna promovarea traficului sexual, sporirea prostituției infantile și a celei stradale, ceea ce va genera ulterior devalorizarea umanitară a societății [171, p. 14].

De aceeași părere este și autorul moldovean Iurie Oancea, care susține în teza sa de doctorat că în Republica Moldova prostituția nu trebuie să fie legalizată din următoarele considerente: a) contravine doctrinei creștine, și anume poruncii dintâi a lui Dumnezeu, ca una care nu are drept scop perpetuarea speciei așa cum se urmărește în cadrul dragostei familiale, ci plăcerea împinsă spre desfrânare...; b) aflarea Republicii Moldova pe parcursul a 20 de ani în perioada tranziției către economia de piață, însoțită de o criză economică acută, a condus la pauperizarea populației atât în plan material, cât și spiritual, atestându-se o decădere a moravurilor, a bunului simț în rândurile unei părți însemnate a societății... Prin urmare,

legalizarea prostituției va contribui doar la desfrânarea în continuare a societății și va influența negativ asupra conduitei morale a populației; c) legalizarea prostituției condiționează consumul unor mijloace bugetare..., care ar putea fi folosite în alte scopuri primordiale: majorarea salariilor, pensiilor, burselor, acordarea ajutoarelor materiale familiilor social-vulnerabile, familiilor tinere, bătrânilor etc.; d) experiența Olandei, Noii Zeelande, Austriei a demonstrat că aceste țări, având un nivel de trai și o stare materială a populației mult mai înalte în comparație cu Republica Moldova, au suportat mai multe consecințe negative cum ar fi: creșterea numărului de persoane implicate în prostituția ilegală, dezvoltarea traficului de ființe umane și a migrației ilegale, creșterea nivelului crimei organizate etc.; e) prostituția este una din sursele de răspândire a bolilor venerice, inclusiv a maladiei SIDA... [94, p. 191-192].

Reprezentanții curentului aboliționist consideră că statul nu trebuie să favorizeze răul social și să se implice în raporturi vicioase, transformându-se în proxenet care dezmață și înjosește femeia. Deschiderea oficială a bordelurilor conduce spre degradarea socio-morală a populației, iar legalizarea și reglementarea normativă a unor vicii sociale este incompatibilă cu actul de salvare a victimelor prostituției [211, p. 143].

Alt grup de specialiști constată faptul că prostituția reprezintă o ambianță negativă permanentă a oricărei societăți și, ignorând-o, înseamnă a ocupa o poziție inertă. Actualele tendințe negative ale prostituției sunt determinate de faptul că societatea și statul nu recunosc (ignoră) această problemă, împiedicând astfel crearea unui mecanism eficient de combatere a acesteia, inclusiv prin legalizarea și reglementarea respectivei activități [211, p. 8, 21].

În acest context, menționăm că pe 1 octombrie 2000 Olanda a legalizat bordelurile. De atunci, mai multe studii ale Comitetului Științific de Cercetare și Documentare al Ministerului Justiției și ale poliției naționale au studiat impactul dezincriminării proxenetismului în Olanda. Studiul „Daalder” realizat de Ministerul Justiției al Olandei dezvăluie că:

- nu a avut loc nici o îmbunătățire semnificativă a situației persoanelor implicate în practicarea prostituției;
- bunăstarea emoțională a prostituatelor s-a redus în toate aspectele;
- rata utilizării sedativelor a crescut;
- cererile de a părăsi industria au fost foarte mari, în timp ce doar 6% din autoritățile locale oferă o astfel de asistență [61].

Totodată s-a constatat că crima organizată a păstrat controlul asupra sectorului legal al industriei prostituției. De la 50% până la 90% din femeile din prostituție lucrează involuntar. Aceste date au fost furnizate în 2008 de poliția națională într-un studiu privind sectorul prostituției legalizate, intitulat „Păstrarea aparențelor”. În acest studiu, poliția olandeză oferă o

evaluare foarte îngrijorătoare a legalizării proxenetismului. Cauza directă a studiului este „cazul Sneep”, în care 2 proxeneți turco-germani, împreună cu alți 30 complici, au fost condamnați pentru exploatare și violență împotriva a mai mult de 100 femei din Olanda, Germania și Belgia. Ceea ce frapază e faptul că toate femeile care au fost exploatate prin violență extremă în Olanda se găseau în bordeluri legale, cu impozite plătite către stat [61].

De menționat că experiența mai multor state europene (Germania, Olanda ș.a.) denotă că o asemenea reglementare statală este acceptabilă în societatea democratică, întrucât permite reducerea nivelului traficului sexual, a consecințelor negative care survin în urma exploatarea sexuală a femeilor, totodată influențând pozitiv și asupra prevenirii exploatarea sexuală a minorilor.

În anul 1999 legislatorul suedez a adoptat o lege în care se conținea o normă ce stabilea răspundere penală persoanelor ce achiziționează servicii sexuale ale prostituatelor prin pedeapsă cu închisoarea de până la șase luni. Astfel, 80% din suedezi susțin această lege și doar 15% sunt pentru anularea acesteia. Această lege a generat fenomenul „șomajului în masă” a prostituatelor. În același timp, din numărul total de cauze penale inițiate în baza acestei norme doar jumătate din ele au fost expediate în judecată, întrucât dovedirea vinovăției clienților-utilizatori a fost foarte dificilă [62].

Prin urmare, Guvernul suedez a publicat în iulie 2010 o evaluare a legislației sale din 1999 care interzicea achiziționarea de relații sexuale (nu și „vânzarea”). Evaluarea a fost realizată de Ministerul Justiției. Prin descurajarea cererii, interzicerea achiziționării sexului funcționează ca barieră împotriva crimei organizate, a traficului și a proxenetismului în Suedia. Potrivit poliției naționale, legislația a contribuit la lupta împotriva rețelelor de proxeneți. Prin abordarea cererii, și prin urmare, reducând posibilitățile de a câștiga din exploatarea prostituției, Suedia a descurajat rețelele criminale să investească pe teritoriul ei. Numărul persoanelor exploatate în prostituția de stradă s-a înjumătățit și există o stabilizare generală a numărului de prostituate, comparativ cu creșterea semnificativă din țările vecine [61].

Evaluarea legislației suedeze arată că:

- numărul persoanelor exploatate în prostituția de stradă s-a înjumătățit din 1999, în timp ce, în aceeași perioadă, în Danemarca și Norvegia s-a triplat (între timp, Norvegia a adoptat și ea „modelul suedez”). Nu există nici o dovadă că bărbații suedezi merg în străinătate pentru a cumpăra sex;
- prostituția prin intermediul internetului a crescut și în Suedia, ca și în alte țări, ca urmare a dezvoltării tehnologiei online. Cu toate acestea, numărul de persoane care se vând prin pagini/anunțuri pe internet e mult mai mare în țările vecine.

Legislația dovedește că transmite norme și valori: mentalitățile s-au schimbat complet în 10 ani, deoarece astăzi există mai mult de 70% din sprijinul public pentru lege. În timp ce majoritatea populației suedeze s-a opus interzicerii achiziționării sexului la momentul adoptării legii, 10 ani mai târziu trei sondaje au arătat că mai mult de 70% din populație o susține pe deplin. Sprijinul e mai puternic printre tineri: acest lucru arată că legea a jucat un rol important în transmiterea de norme și valori. Potrivit sondajelor, proporția bărbaților suedezi cumpărători de sex a scăzut. În 1996, 13,6% din bărbații suedezi au declarat că au cumpărat pe cineva pentru sex. În 2008, proporția era de doar 7,8%. Poliția suedeză consideră că legislația previne cumpărarea de sex [212, p. 233].

Unii autori consideră că în prezent Suedia raportează cel mai mic număr de femei traficate, iar legea suedeză se opune afacerilor internaționale de proxenetism și comerț sexual [62].

Nu toate statele care au ales poziția aboliționistă, adică combaterea prostituției și a proxenetismului doar prin sancționarea proxeneților, demonstrează că o astfel de abordare a problemei a avut cele mai bune rezultate. Iar în unele cazuri legalizarea prostituției a contribuit într-o anumită măsură asupra răspândirii fenomenului traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală. Spre exemplu, în Marea Britanie, unde prostituția nu este interzisă, iar prostituatele nu au statut de victimă ca și în cazul Suediei, 84% din femeile care activează în bordeluri au fost aduse din alte țări, majoritatea din ele fiind ținute în aceste localuri contrar voinței lor [170].

Există și unele experiențe destul de pozitive în domeniul prevenirii și combaterii prostituției, precum și a diferitor categorii de fapte care implică exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. Este vorba despre Israel, Guvernul căruia a alocat 15 milioane de șekeli în anul 2008 pentru punerea în aplicare a programului de reabilitare socială a prostituatelor și a persoanelor care au suferit în urma exploatării sexuale. Astfel, în realizarea respectivului program a fost implicat Ministerul Sănătății, Ministerul Protecției Sociale și Ministerul Industriei și Comerțului. Totodată în cadrul programului s-a planificat punerea la dispoziția prostituatelor a diferitor măsuri de reabilitare, deschiderea unei linii telefonice de consiliere, înființarea centrelor medicale mobile pentru efectuarea examinărilor medicale gratuite, deschiderea centrelor menite să furnizeze informații despre locurile de muncă vacante etc. [94, p. 177].

Sunt binevenite și recomandările Asambleei Parlamentare a Consiliului Europei către statele sale membre în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, a prostituției și a altor forme de exploatare sexuală, îndeosebi cu implicarea persoanelor minore. Astfel, statelor membre ale Uniunii Europene li se recomandă să: a) promoveze urmărirea sistematică a

clienților persoanelor minore care practică prostituția; b) interzică prostituția juvenilă (nu contează dacă minorul a dat sau nu a dat consimțământul să practice prostituția); c) elaboreze o politică clară cu privire la prostituția benevolă practică de către adulți; d) evite standardele duble și politicile care impun prostituatelor să practice prostituția în mod clandestin [99].

De asemenea, acestea trebuie să creeze mai multe alternative pentru prostituate prin prisma: a) elaborării și dezvoltării programelor menite să acorde prostituatelor ajutorul necesar în vederea dezicerii de la practicarea prostituției; b) soluționării problemelor referitoare la vulnerabilitatea prostituatelor-victime: probleme de natură psihică, nivel redus de autoestimare, abuzuri în copilărie, consum de droguri etc.; c) eliminării sărăciei, inegalității dintre sexe, dezvoltarea posibilităților de educație și formare profesională etc.; d) asigurării în măsură corespunzătoare a independenței prostituatelor în vederea impunerii unor cerințe față de clienți ce se referă la sexul protejat; e) respectării drepturilor prostituatelor, inclusiv a dreptului de a alege în mod liber posibilitatea de a fi sau a nu fi prostituată; f) elaborării programelor naționale de formare profesională [99].

De menționat că exploatarea sexuală, mai ales în cazul când copiii devin victime, este în strânsă legătură cu starea morală a societății, criteriile căreia sunt considerate promiscuitatea sexuală și prevalarea infracțiunilor sexuale împotriva copiilor.

În ultima perioadă de timp tot mai răspândit devine fenomenul pedofiliei, are loc creșterea masivă a numărului de infracțiuni cu caracter sexual comise asupra copiilor, se intensifică faptele de implicare a minorilor în prostituție și în pornografia infantilă.

Reieșind din evaluările actelor internaționale în domeniul prevenirii și combaterii diferitor forma de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, constatăm că, pentru a îmbunătăți mecanismul juridic de combatere a pornografiei infantile, este necesar și important de a completa art. 208¹ CP al RM în concordanță cu prevederile Convenției de la Lanzarote, care recomandă direct statelor de a incrimina în legislația lor națională fapta de obținere a accesului cu bună știință, prin intermediul tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor, la pornografia infantilă, precum și transmiterea, punerea la dispoziție a pornografiei infantile.

Cu referire la pedofilie, deși unele state au incriminat respectiva faptă ca infracțiune, totuși în literatura de specialitate medicală se menționează că aceasta constituie un „interes sexual intens și recurent față de copii aflați la pubertate și o tulburare în cazul în care produce unei persoane suferință sau dificultăți interpersonale sau dacă persoana acționează în interesele sale” [37].

De regulă, pedofilia în sine nu este pedepsită de lege, deoarece pedepsite sunt faptele concrete și nu senzațiile, sentimentele și dorințele (adică orientarea sexuală). Pedofilul va fi

pedepsit numai dacă cedează dorințelor sale primare și intră în acțiune, forma cea mai gravă fiind abuzul sexual față de copii [100]. Totodată, nu toți cei care abuzează sexual copii sunt pedofili și nu toți pedofilii abuzează sexual copii [83, p. 176].

Din aceste considerente, statul, prin intermediul organelor sale abilitate, inclusiv a instituțiilor medicale specializate, trebuie să întreprindă toate măsurile necesare în vederea prevenirii și combaterii eficiente a fenomenului respectiv.

3. Eficientizarea măsurilor de prevenire a exploatării sexuale a femeilor și copiilor prin sporirea proceselor de interacțiune a structurilor guvernamentale cu organizațiile neguvernamentale.

Ca urmare a activității infracționale se încalcă drepturile fundamentale ale omului și, de aceea, un rol deosebit în protecția acestora îi revine procuraturii. Realizând supravegherea respectării drepturilor și libertăților omului, procuratura asigură supremația legii, consolidarea legalității, protecția drepturilor și libertăților cetățeanului, precum și interesele legale ale societății și statului.

Măsurile de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pot atinge o cotă mai înaltă de eficacitate în condițiile unei cooperări bine organizate cu diverse ministere și structuri oficiale ale statului, cum ar fi: Ministerul de Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Serviciul Informații și Securitate, Biroul Migrație și Azil, Serviciul Vamal, organele de ocrotire a sănătății și cele de tutelă și curatelă ale autorităților publice locale etc.

Este evident și faptul că schimbul permanent de informații ar avea efecte pozitive în domeniul luptei cu traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală. Astfel, acest schimb de informații trebuie să vizeze aspectele legate de: pregătirea infracțiunilor; reprimarea infracțiunilor planificate și deja începute de către proprietarii saloanelor de masaj care comit fapte de exploatare sexuală a femeilor și copiilor; acțiunile traficantilor în procesul transportării viitoarelor victime peste hotare; înregistrarea documentelor și vizelor false; contrabanda cu „marfă vie” prin punctele de frontieră; legalitatea întreprinderilor existente de angajare în câmpul muncii; reacția operativă a reprezentanților din diverse servicii în limitele competențelor pe care le au etc.

Un rol important în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, inclusiv a faptelor comise în scop de exploatare sexuală, îi revine Centrului pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane (CCTFU), care integrează activitatea specialiștilor din cadrul diferitor subdiviziuni ale Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție și Procuraturii Generale. Prin urmare, angajații

CCTFU realizează următoarele activități în procesul de prevenire și combatere a genului respectiv de infracțiuni: a) organizează măsuri operative de investigații în scopul descoperirii infracțiunilor și identificării infractorilor; b) desfășoară urmărirea penală și administrarea probelor; c) colaborează cu organizațiile neguvernamentale și cu cele internaționale; d) analizează prevederile legislației în vigoare și înaintează propuneri de perfecționare a acesteia; e) întreprinde măsuri de colaborare cu mijloacele mass-media și pune la dispoziția acestora unele informații cu privire la rezultatele obținute etc.

Pe lângă organele de drept și alte organe ale statului implicate în prevenirea și combaterea exploatării sexuale, un rol important în acest domeniu îl au organizațiile neguvernamentale și cele obștești. De multe ori victimele exploatării sexuale au mai multă încredere în aceste structuri nestatale, apelând cel mai des la ajutorul și serviciile oferite de ele.

O atenție deosebită merită activitatea Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), care în decursul ultimului deceniu este unul din cei mai activi participanți în procesul combaterii migrației ilegale, oferind în același timp asistență migranților și victimelor traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală. Activitatea OIM cuprinde cele mai diverse domenii: analiza situației infracționale din sfera traficului de ființe umane și a exploatării sexuale, relevarea cauzelor și a consecințelor ce survin în urma comiterii acestor infracțiuni, sensibilizarea populației, prezentarea recomandărilor argumentate științific și acordarea asistenței practice – instruirea și informarea angajaților organelor de drept cu privire la experiența străină în prevenirea și combaterea traficului și exploatării sexuale, acordarea asistenței migranților și oferirea protecției victimelor exploatării sexuale etc.

4. Monitorizarea și utilizarea surselor de informare veridice care caracterizează situația reală din domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

În ultimii ani acest gen de activitate preventivă a exploatării sexuale a femeilor și copiilor se desfășoară cu o intensitate sporită. Astfel, activitatea organelor de drept desfășurată în scopul descoperirii, reprimării și investigării infracțiunilor din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor, măsurile educative cu caracter general realizate de organizațiile neguvernamentale și cele obștești, inclusiv cu implicarea surselor mass-media, denotă faptul că la momentul actual societatea este destul de informată despre nivelul ridicat de pericol social al fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Prin urmare, recunoscând această activitate ca una satisfăcătoare, considerăm că este necesară utilizarea mai activă a resurselor internet, întrucât, pe de o parte, o mare parte din populație utilizează pe larg resursele informaționale ale acestui gen de mass-media și, pe de altă parte, infractorii, de asemenea, aplică tehnologiile moderne, mai ales că majoritatea elementelor

preinfracționale legate de exploatarea sexuală s-au plasat în spațiul virtual (recrutarea potențialelor victime prin intermediul site-urilor internet, industria porno, „negocieri” sexuale cu minori în scopul determinării lor spre contacte sexuale etc.).

5. Prevenirea victimologică a exploatării sexuale a femeilor și copiilor.

Acest aspect (victimologic) al prevenirii infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor va constitui un subiect separat al prezentei lucrări și, din aceste considerente, în respectivul compartiment nu vom aborda detaliat întreaga gamă de probleme ce urmează a fi soluționate. Totodată este necesar de menționat că acest gen de prevenire include, în primul rând, descoperirea, asistența și reabilitarea socială a victimelor care au suferit în urma exploatării sexuale.

De asemenea, este important ca în timpul activității preventive în privința eventualelor victime ale exploatării sexuale să se ia în considerație infantilismul legal al acestora. De regulă, cele mai multe victime nu-și cunosc suficient drepturile, sunt convinse că prin comportamentul lor încalcă legislația în vigoare, că comportamentul lor este ilegal și, prin urmare, nu se pot baza pe asistența structurilor oficiale, din care motive nu au încredere în organele de drept, încercând să evite orice contact cu acestea.

4.3. Măsuri de prevenire victimologică a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor

Fiecare societate se confruntă astăzi cu fenomenul infracțional care, cel puțin în ultimul timp, manifestă o tendință accentuată de creștere. Din punct de vedere psihologic și psihosocial, creșterea ratei criminalității determină intensitatea sentimentului de insecuritate resimțit în general la nivelul întregii societăți, mai ales de către cei care prezintă un risc victimal mai mare sau un grad mai sporit de vulnerabilitate victimală (copii, femei, persoane în vârstă, handicapați). Uneori, instinctiv sau deliberat, unele persoane își iau măsuri de prevenire pentru a evita orice risc de victimizare (asigurarea întăririlor de locuințe și imobile, evitarea locurilor periculoase, evitarea companiilor dubioase, evitarea reclamei și publicității legate de anumite bunuri și câștiguri de valoare etc.). Cu toate acestea, în realitate, măsurile de autoprotecție sunt total insuficiente în raport cu riscul victimal [12, p. 177].

De regulă, femeile și copiii devin mai frecvent victime ale diferitor atentate infracționale, din simplul motiv că posedă un grad sporit de victimitate. Totodată, criminologii au constatat încă cu mult timp în urmă că comportamentul victimei poate servi în unele cazuri drept imbold,

situație provocatoare care generează declanșarea actului infracțional. Referitor la femei și minori, o mare influență revine nu doar comportamentului victimal al acestora, ci și caracteristicilor psiho-fiziologice care le determină un grad mai sporit de vulnerabilitate victimală. În acest sens, elucidarea particularităților specifice ce vizează personalitatea și comportamentul respectivelor categorii de victime are o importanță deosebită pentru soluționarea problemelor prioritare legate de prevenirea infracțiunilor ce atentează la inviolabilitatea și libertatea acestora [79, p. 115].

Trebuie de menționat și faptul că în ultima perioadă de timp se constată tot mai des că una din cele mai grave forme de încălcare a drepturilor omului care se face tot mai simțită în lumea contemporană este traficul de persoane în diferite scopuri, inclusiv în scop de exploatare sexuală, supranumit și comerț cu carne vie.

Cu părere de rău, Republica Moldova nu este o excepție, situația ei la acest capitol fiind chiar una din cele mai dificile. Potrivit reperelor socio-economice generale, la cei mai importanți indici economici care caracterizează nivelul de trai al populației, țara noastră se situează pe ultimele locuri atât în clasamentele ce vizează țările ex-sovietice, cât și cele care se referă la statele din lumea întreagă. În schimb, se numără printre „lideri” la asemenea indicatori, cum ar fi traficul de ființe umane, acesta din urmă cunoscând o creștere neașteptat de vertiginoasă în ultimele două decenii, ajungând să pună în pericol chiar și genofondul social.

Traficul de ființe umane este un fenomen ce poate să afecteze pe oricare dintre noi, în principal femeile și copiii care sunt în mod special vulnerabili la presiunea factorilor menționați anterior și sunt prinși în ciclul violenței traficantilor. Ei sunt capturați, vânduți, transportați și revânduți de cele mai multe ori în scopul exploatarei sexuale. O minoritate semnificativă este traficată și în scopul muncii forțate, a cerșitului forțat și a folosirii în scopul delincvenței.

În fiecare an se estimează că peste 800 000 de femei și copii sunt traficați peste granițele internaționale, ca să nu mai vorbim de numărul celor traficate intern.

Traficanții vor profita întotdeauna de lipsa de informație, de disperarea pentru găsirea unui loc de muncă sau nemulțumirea privind nivelul veniturilor, de credulitatea, spiritul de aventură sau inconștiența persoanelor pe care le vor transforma în victime [67].

Studiile privind traficul de persoane includ un număr impresionant de cauze, de la sărăcia oamenilor în căutarea unui loc de muncă la lăcomia traficantilor, la o societate în căutare de forță de muncă ieftină, la discriminare în funcție de gen, de etnie sau existența unor politici guvernamentale restrictive referitoare la migrație în țările de origine și/sau de destinație.

Noile tendințe ale politicii penale internaționale și experiența pozitivă existentă în diferite state determină necesitatea abordării complexe a problematicii ce vizează protecția și ajutorarea victimelor care au pățimit în urma infracțiunilor. Investigarea acestor probleme este deosebit de

importantă pentru țara noastră, dat fiind faptul că sistemul de justiție se orientează, în mod prioritar, spre reacția socială față de infracțiunile și infractorii care le-au comis și mai puțin ia în considerație necesitățile și interesele părții vătămate. Totodată legislația penală și procesual-penală a Republicii Moldova acordă insuficientă atenție interacțiunii dintre infractor și victimă care a generat apariția actului infracțional [13, p. 134-135].

În concepția cotidiană, cât și în cadrul legislației naționale, atenția este concentrată mai mult asupra celui ce comite o faptă infracțională și mai puțin asupra victimei care suportă consecințele directe ale acesteia și care, uneori, în căutarea dreptății, este victimizată dublu [13, p. 135].

În contextul celor expuse, este inadmisibil elaborarea măsurilor de prevenire victimologică, dar și criminologică, fără a se lua în calcul caracteristicile psihologice și particularitățile specifice celor care au pățit în urma infracțiunilor. Mai mult ca atât, unele și aceleași măsuri pot influența concomitent atât asupra potențialelor victime, cât și asupra infractorilor. De asemenea, este necesar de a lua în considerare că gradul sporit de victimitate al minorilor (femeilor – n.a.) și săvârșirea infracțiunilor în privința lor depinde, în mare măsură, și de acțiunile unor terțe persoane, cum ar fi părinții, tutorii etc. Astfel, spre exemplu, copilul minor care provine dintr-o familie bine asigurată material poate avea un grad sporit de victimitate față de așa infracțiuni ca răpirea în scop de răscumpărare; victimitatea „recidivă” sporită a fetei minore – victimă a actelor sexuale din partea tatălui – poate fi generată de inacțiunile mamei care „nu observă” asemenea manifestări. Acești factori, de asemenea, trebuie să constituie obiect de influență preventivă în scopul neadmiterii unor atentate infracționale în privința minorilor [79, p. 115-116].

Prin urmare, *prevenirea victimologică a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor - n.a. și copiilor* poate fi concepută ca o direcție specifică de prevenire generală și specială a criminalității, care are în calitate de reper prioritar femeile și copiii ca victime potențiale sau reale, precum și factorii ce favorizează sporirea victimizării lor (caracteristicile psihologice ale personalității și interacțiunea acestora cu infractorul, inclusiv comportamentul femeilor și minorilor de până, în timpul și după situația victimogenă care a declanșat acțiunea infracțională etc.) [79, p. 116].

Prevenirea victimologică a exploatării sexuale a femeilor și copiilor include, în primul rând, descoperirea, asistența și reabilitarea socială a victimelor implicate în industria sexului. Acest grup de probleme este evidențiat pe larg în literatura de specialitate (juriști, medici, psihologi, pedagogi, asistenți sociali).

În procesul exercitării activității preventive în privința victimelor exploatării sexuale e necesar să se ia în considerare infantilismul legal. Majoritatea victimelor nu-și cunosc suficient drepturile, sunt convinse că prin comportamentul lor încalcă legislația în vigoare, că comportamentul lor este ilegal și nu se pot baza pe asistența structurilor oficiale, din care cauză nu au încredere în organele de drept și încearcă să evite orice contact cu acestea. Atunci când se lucrează cu victimele trebuie menționat faptul că acestea au dreptul la asistența juridică și alte tipuri de asistență, precum și faptul că ele, inclusiv familiile lor, se pot încadra în programul protecției de stat.

Măsurile protecției de stat a victimelor exploatării sexuale trebuie să fie efectuate în legătură cu realizarea programelor speciale privind acordarea asistenței sociale, juridice, medicale etc. celor mai vulnerabile păături sociale (mame singure, absolvenți ai caselor de copii, invalizi), a căror situație le sporește riscul de victimizare.

Ca și prevenirea tradițională a criminalității, profilaxia victimologică are o structură complexă, fiind realizată de diferiți subiecți, la diferite nivele și sub multiple forme, care își găsesc aplicare atât la etapa primară, cât și la cea de manifestare a comportamentului victimal. Subiecții profilaxiei victimologice sunt aceleași organe statale, organizații obștești, persoane cu funcții de răspundere și cetățeni care realizează prevenirea fenomenului criminal, cu excepția cazurilor când se pot forma unele organizații speciale care conlucrează cu victimele infracțiunilor în planul protecției lor față de atentatele infracționale (organele de protecție socială a populației) [79, p. 116-117]. Este vorba despre Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Justiției, instanțele judecătorești, familia, școala, mass-media, organizațiile nonguvernamentale etc.

Evident că rolul primordial în prevenirea victimologică a infracționalității, inclusiv a diferitor forme de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, îi revine *familiei*. Această celulă esențială a societății este o formă de comunitate umană întemeiată prin căsătorie, formată din soți și din copiii acestora, care asigură cadrul afectiv în care fiecare membru își satisface nevoile emoționale, trăirile intime, nevoia de destăinuire a unor împliniri sau insatisfacții apărute pe diverse planuri, oferind prin specificul ei sentimentul siguranței. În multe cazuri, acestea din urmă sunt neglijate ori de către soți, ori de către alte persoane din exterior, astfel că familia devine una nearmonioasă, fapt ce poate determina victimizarea membrilor acesteia.

Autorul român R.M. Stănoiu menționează că familia este cel dintâi organism care stă la baza prevenirii victimologice. Așadar, ea constituie prima cale de socializare a individului. Grup social primar, celulă de bază a societății, familia este aceea care oferă cadrul cel mai propice de

transmitere a modelelor, normelor și valorilor de comportament individual în plină formare [124, p. 51]

În aceeași ordine de idei, autorul Iurie Larii [79, p. 117-118] menționează că este destul de complicat de a enumera toate măsurile posibile care urmează a fi întreprinse de părinți în privința copiilor lor în scopul protejării acestora de atentatele criminale, evidențiind totuși unele din măsurile prioritare în acest domeniu:

a) supravegherea dezvoltării corecte a copilului și ocrotirea sănătății acestuia în scopul neadmiterii unor devieri psihice și fizice;

b) educarea sexuală și culturală a copilului; formarea culturii în domeniul comunicării sociale; dezvoltarea colectivismului;

c) învățarea unor deprinderi de comportament în stradă, de a fi prudenți în companiile de necunoscuți, insuflarea obișnuinței de a se adresa după ajutor și de a se comporta adecvat în cazurile diferitor situații criminogene, de a spune întotdeauna „nu” individului necunoscut (spre exemplu, vestitul violator și ucigaș Cicatilo nu insista să facă cunoștință cu femeile sau copiii care nu doreau acest lucru, dar căuta o altă victimă; el n-a cunoscut anterior nici una din victimele sale);

d) educarea juridică inițială a copilului, explicarea drepturilor și obligațiilor fundamentale ale acestuia;

e) ridicarea nivelului de cunoștințe în domeniul victimologiei (autoprofilaxia) în scopul prevenirii situațiilor criminogene (lăsarea fără supraveghere a copiilor minori în apartamente sau în stradă ar putea atrage atenția infractorilor, evitarea intrării în contact cu persoane străine, educația sexuală a copiilor – n.a., etc.).

Prin urmare, părinții trebuie să-și dezvolte capacitățile parentale de îngrijire, educare și acordare a sprijinului adecvat copilului. Aceștia trebuie să acorde atenție mare asupra minorului, a cercului de prieteni pe care el îl frecventează, a activităților și preocupărilor cărora le acordă un mai mare interes, a perioadelor de vârstă prin care trece și a întrebărilor referitoare la sine pe care și le pune.

Tot mai mult noile condiții economice impun femeile să lupte singure ca să-și asigure viața, uneori în condiții destul de dificile. Din aceste considerente, o importanță deosebită o are cultivarea feminității și a tipului feminin de comportament. Acest fapt este important pentru stoparea victimizării exploatării sexuale a femeilor – n.a., care reprezintă o amenințare substanțială a sănătății morale a societății. O astfel de educație necesită o pregătire specială, o măiestrie deosebită a educatorilor. Ea trebuie să înceapă în familie și să se consolideze în școală.

Însă, o astfel de reorientare este determinată de caracterul comunicării în care este inclusă adolescența, situația femeii în societate și nivelul moralității în societate [57, p. 115].

Modificarea moralității sexuale, în sensul liberalizării ei, influențează asupra comportamentului social al femeii. În prezent, încărcătura sexuală a câmpului informațional (presa scrisă și electronică), incursiunea unor noi standarde sexuale, impunerea cultului plăcerilor și degradarea generală a spiritualității, îndeosebi la tineret, trezește, în mod inevitabil, dorința de a exploata sexul. O anumită parte a populației feminine, îndeosebi din păturile vulnerabile intelectual, cultural și social asimilează repede diferite practici sexuale amurale, implicându-se, în unele cazuri, în practicarea prostituției.

În acest sens, se impune revizuirea și reformarea concepției privind educația copiilor, în special a fetelor, în cadrul societății, care trebuie fundamentată pe moralitatea și cumsecădenia proprie poporului nostru. Fără a declara război propagandei sexuale, violenței și comportamentului libertin care domină azi în sfera spirituală nu poate fi vorba despre educația normală a generației în creștere [57, p. 113].

Prin urmare, în asemenea condiții de evoluție a societății familia trebuie să joace un rol esențial în educarea victimologică sub aspect moral și spiritual a tinerei generații, urmând a fi susținută în această activitate prin programe de stat bine chibzuite.

O măsură indispensabilă oricărei strategii de prevenire victimologică a exploatării sexuale a femeilor și copiilor este îmbunătățirea serviciilor de asistență a familiei prin prisma următoarele acțiuni:

a) identificarea de resurse pentru inițierea unor programe de sprijinire materială și financiară a familiilor sărace prin macro sau micro-proiecte, diferențiate în funcție de caracteristicile socio-economice ale zonelor geografice și ale mediului urban sau rural în care se află familiile respective;

b) crearea unor centre locale de sprijin, consiliere și consultanță pentru femeile aflate în situații economico-sociale dificile: mame singure, mame cu mulți copii unice întreținătoare a familiei, femei agresate de soți sau parteneri etc.;

c) elaborarea unor programe coerente la nivel național de prezentare și promovare a drepturilor femeii și pentru înțelegerea responsabilităților egale ale soților/părinților față de educația copiilor [5, p. 220].

Un alt subiect al prevenirii victimologice îl constituie *școala*, care reprezintă un spațiu social de transmitere și asimilare de informații, dar și de modelare, respectiv de socializare. Uneori în cadrul acestui proces se pot manifesta unele forme de abuz. Astfel, școala are un rol important în prevenirea victimologică, prin contactul pe care îl are zi de zi cu copiii și prin

extinderea contactelor cu părinții. În acest sens, considerăm util ca programa școlară să cuprindă materii în care cadrele didactice sau ofițerii de poliție să le prezinte copiilor, corespunzător nivelului lor de percepere, acele probleme de comportament cu care se confruntă societatea și care îi poate afecta în mod direct. Accentul trebuie pus pe recunoașterea situațiilor ce prezintă anumite riscuri în scopul evitării lor.

În general, de educația copiilor sub aspectul prevenirii victimologice trebuie să se ocupe toate instituțiile de învățământ unde aceștia se află o mare parte din timpul lor (grădinițe, școli de cultură generală, licee, gimnazii, școli profesionale, colegii etc.). Menită să dezvolte capacitățile, să transmită cunoștințele profesionale, să formeze, să dezvolte și să consolideze aptitudinile, școala pregătește tânără generație pentru viață. În instituțiile pedagogice, copilul obține primele deprinderi de comunicare în colectiv, unde are loc, în mare măsură, procesul de socializare a acestuia. Așadar, luând în considerare faptul că pentru copiii de vârstă preșcolară jocurile sunt activități prioritare, atunci și măsurile de prevenire victimologică trebuie să fie realizate sub formă de jocuri, cu operarea unor concepte și viziuni clare copiilor. În ceea ce privește sistemul de instruire juridică a adolescenților, acesta trebuie să conțină deja noțiuni generale cu privire la valoarea socială a dreptului, noțiunea delictelor și a diferitor tipuri de răspundere juridică pentru săvârșirea lor, precum și posibilitatea tragerii la răspundere odată cu atingerea vârstei [79, p. 118-119] prevăzută de lege.

Pentru a putea oferi instruiți calificate și o educație corespunzătoare, personalul instituțiilor de învățământ și cel care este abilitat cu astfel de drepturi urmează, de asemenea, a fi instruit în domeniul vizat. Așadar, unele studii privind violența împotriva copiilor [102, 364 p.] recomandă promovarea creșterii sensibilității, a campaniilor de informare și educare prin acțiuni de consolidare a capacităților în cazul grupurilor profesionale care lucrează cu și pentru copii.

O altă modalitate de prevenire victimologică a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală, mai ales a femeilor și copiilor, poate fi realizată prin prisma oferirii *asistenței psihologice*. În interacțiune cu colectivele de pedagogi, părinții și reprezentanții organelor de asistență socială, psihologii pot să identifice printre grupurile de copii pe cei cu forme de comportament deviant primar, precum și categoriile de minori, a căror grad sporit de victimitate este determinat de particularitățile psiho-fiziologice individuale [79, p. 119].

Prezența specialistului psiholog în școală este foarte necesară și utilă, din considerentul că acesta poate efectua corect diagnosticarea psihologică a copiilor, poate prelucra rezultatele obținute și, respectiv, poate să elaboreze programe individuale de lucru cu personalitatea și să consulte părinții și pedagogii. Sunt de neînlocuit specialiștii serviciilor psihologice în cazurile relevării și reabilitării ulterioare a copiilor și adolescenților care au suferit în urma infracțiunilor.

Interacțiunea strânsă a psihologilor cu organele de drept facilitează uneori nu numai descoperirea, dar și aprecierea într-un mod diferit a infracțiunii săvârșită în privința minorului [79, p. 119].

Mass-media, la fel constituie una din cele mai puternice surse de răspândire a informațiilor de natură criminologică și victimologică. Totodată, progresul în domeniul tehnologiilor informaționale, dezvoltarea și folosirea în masă a rețelelor de internet a acutizat problema victimizării femeilor și copiilor. Iată de ce noile tehnologii presupun și noi măsuri de prevenire victimologică. În acest context, este necesar de a crea oportunități de raportare on-line a abuzurilor în privința femeilor sau a copiilor și, respectiv, solicitare de asistență corespunzătoare în caz de necesitate pentru toți subiecții implicați în procesul de prevenire victimologică. Astfel, sporirea capacității organelor de drept și a altor instituții responsabile de prevenirea genului respectiv de infracțiuni, inclusiv prin monitorizarea site-urilor cu conținut violent sau care promovează pornografia, inclusiv cea infantilă, va avea ca efect eficientizarea măsurilor de prevenire cu caracter victimologic.

În opinia autorului Iu. Larii [79, p. 120-121], prevenirea victimologică a infracțiunilor săvârșite împotriva femeilor sau a copiilor de către mijloacele de informare în masă poate fi realizată prin prisma următoarelor măsuri:

a) propagarea cunoștințelor juridice prin intermediul mass-mediei, explicarea publicului cointerestat a unor noțiuni juridice, cum ar fi legitima apărare, extrema necesitate, reținerea infractorului etc., precum și inițierea acestora cu actele legislative care reglementează noțiunile în cauză, formarea conștiinței și culturii juridice a cetățenilor;

b) atenționarea unor probleme victimologice în reportajele, articolele sau emisiunile cu caracter criminologic, în special influența comportamentului și situației create de victimă asupra infracțiunii săvârșite în privința ei și educarea sub acest aspect a cetățenilor în sensul prevenirii victimizării și a situațiilor criminogene;

c) ținerea unor discursuri în mass-media de către specialiștii în domeniul jurisprudenței, psihologiei, pedagogiei, urmate de darea unor recomandări practice cu referire la protejarea față de infractori sau la alegerea unui comportament adecvat în anumite situații conflictuale;

d) informarea populației despre situația criminogenă reală în scopul reprimării zvonurilor false, iar în unele cazuri, informarea cetățenilor despre unele persoane concrete (semnalmente, sectoarele posibile de acțiune, metodele de comitere a infracțiunilor), din partea cărora sunt posibile atentate infracționale în privința femeilor sau a copiilor;

e) reflectarea în presă a problemei uniunilor neformale de tineret și propagarea unor alternative a acestor organizații.

În calitate de subiecți ai prevenirii victimologice pot fi și alte instituții. Astfel, autoritatea publică centrală abilitată cu funcții de elaborare și promovare a politicilor de prevenire a exploatarei sexuale și de asistență socială a victimelor este *Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale* (MSMPS), care reprezintă cea mai importantă instituție activă în domeniul politicilor de protecție și asistență socială. Misiunea ministerului este de a asigura realizarea prevederilor Constituției Republicii Moldova și ale Guvernului privind elaborarea, promovarea și implementarea politicii statului în domeniul protecției sociale, familiei și copilului, în scopul asigurării securității sociale și sporirii nivelului de trai al populației.

Prin urmare, în opinia unor autori [95, p. 66-67] consacrați în domeniul de referință, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale urmează să:

- a) definitiveze cadrul normativ ce va reglementa funcționarea Centrului de asistență psiho-socială a copiilor-victime ale abuzului și exploatarei;
- b) dezvolte și investească în programe de suport a părinților și îngrijitorilor;
- c) dezvolte la asistenții sociali comunitari abilitați de mobilizare a comunității în vederea sesizării cazurilor de exploatare sexuală a copiilor;
- d) angajeze asistenți sociali comunitari specializați pe domenii: asistent social pe problemele familiei și copilului și asistent social pe problemele vârstnicilor, ceea ce ar contribui la profesionalizarea muncii asistenților sociali comunitari;
- e) instruiască continuu asistenți sociali cu privire la asistarea copiilor victime ale exploatarei sexuale;
- f) sporească calitatea expertizelor medicale: îmbunătățirea calității efectuării expertizelor medico-psihiatrice, efectuarea programărilor separate și individuale a femeilor și copiilor victime; asigurarea asistenței psihologului în cadrul efectuării expertizelor în rândul femeilor și copiilor; instruirea continuă a lucrătorilor medicali în vederea determinării clare a femeii/copilului abuzat sexual.

În vederea consolidării capacităților structurilor teritoriale de asistență socială, a fost creat Serviciul de asistență socială comunitară. Prin urmare, responsabilitatea cu privire la protecția drepturilor copilului a fost transferată din competența direcțiilor generale de învățământ, tineret și sport în competența structurilor teritoriale de asistență socială.

Comisiile pentru protecția copilului aflat în dificultate se instituie în toate regiunile conform legislației în vigoare. Aceste comisii sunt esențiale pentru asigurarea îngrijirii optime pentru fiecare copil în dificultate, prioritatea fiind acordată serviciilor familiale, iar plasamentul în instituțiile rezidențiale fiind folosit în ultimă instanță.

Totodată, în cadrul ministerului a fost instituită unitatea de coordonare a Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (denumit în continuare SNR), finanțată de Organizația Internațională pentru Migrație, în baza Memorandumului de colaborare semnat de către părți în 2006.

La 1 iunie 2013, sub tutela MSMPS a fost lansată Linia fierbinte pentru copiii abuzați sau expuși riscului. Ca urmare, copiii au posibilitatea de a semnală cazurile de abuz și primi consiliere din partea specialiștilor antrenați. În cazul dat, este necesară instruirea și formarea competențelor specifice de comunicare cu copiii expuși/supuși unei diversități de riscuri, printre care și vulnerabilitatea sexuală.

În opinia noastră, intensificarea colaborării între instituțiile guvernamentale, administrațiile publice locale și organizațiile nonguvernamentale interne și internaționale implicate în stoparea fenomenului de exploatare sexuală, va contribui considerabil la prevenirea și combaterea fenomenului analizat.

În acest context, *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării* ar trebui să [96, p. 66-67]:

- a) asigure un spațiu non-violent în mediul școlar și promovarea drepturilor copilului;
- b) monitorizeze cazurile de abuz sexual/exploatare sexuală a copilului pe parcursul aflării pe teritoriul școlii;
- c) angajeze și contribuie la instruirea/perfecționarea psihologilor din cadrul instituțiilor școlare în scopul identificării potențialilor copii expuși riscului de a fi abuzați/exploatați sexual;
- d) elaboreze module pentru elevi în vederea pregătirii pentru viața de familie;
- e) pregătească juriști și asistenți sociali specializați pe problemele copilului, în vederea acordării unei asistențe profesionalizate centrate pe nevoile copilului în situație de risc;
- f) instruiască profesioniști în domeniul psihologiei, care să desfășoare expertize psihiatrico-psihologice pentru stabilirea particularităților psihologice individuale ale copiilor victime;
- g) determine și aplice măsuri privind diminuarea numărului copiilor neșcolarizați care sunt potențiale victime ale traficului și exploatării sexuale.

În vederea adoptării și consolidării la nivelul fiecărei instituții a unei politici interne nonviolente, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a elaborat un șir de propuneri pentru managerii instituțiilor de învățământ. În acest sens, se impun acțiuni specifice adresate atât cadrelor didactice și elevilor, cât și părinților acestora.

Măsuri de prevenire victimologică realizate prin prisma cadrelor didactice:

a) introducerea în fișa postului tuturor adulților care interacționează cu copiii a obligativității utilizării în relația cu aceștia a comportamentelor nonviolente și a disciplinării pozitive;

b) informarea cadrelor didactice privind identificarea semnelor abuzului sau neglijării copiilor în mediul educațional sau/și familial;

c) elaborarea/implementarea instrumentelor de stimulare a comportamentului nonviolent (recompensă și sancționare);

d) formarea deprinderilor de autocontrol și autoobservare a profesorului;

e) formarea abilităților de comunicare și soluționare eficientă a conflictelor.

Măsuri de prevenire victimologică realizate prin prisma elevilor:

a) informarea copiilor cu privire la autoritățile care trebuie anunțate în situația unui abuz/exploatare sexuală;

b) informarea prin campanii locale a copiilor cu privire la exploatare în general, la consecințele acesteia asupra dezvoltării lor și a modalităților prin care ei pot sesiza acest act;

c) sensibilizarea elevilor din școli și colaborarea cu aceștia în vederea combaterii cazurilor de exploatare sexuală;

d) crearea grupurilor de suport pentru copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, în cadrul cărora aceștia vor putea discuta despre problemele, experiențele personale și vor primi sprijin specializat.

Măsuri de prevenire victimologică realizate prin prisma părinților:

a) implementarea de programe de educație parentală care să ajute la îmbunătățirea comunicării dintre părinte și copil, precum și între copil, părinte și comunitate;

b) instruirea în domeniul identificării semnelor comportamentale ale unui abuz sexual;

c) documentarea la nivel individual asupra măsurilor necesare de întreprins față de propriii copii în vederea neadmiterii victimizării acestora;

d) implementarea unor programe de consiliere pentru părinți etc.

Reieșind din cele expuse, putem menționa că la nivel ministerial sunt întreprinse măsuri pentru informarea profesorilor și a elevilor cu privire la riscurile abuzului/exploatării, fără a se accentua în mod deosebit abuzul sexual al copilului. În același timp, este necesar de a evalua și monitoriza continuu activitățile desfășurate de către cadrele didactice care au ca scop informarea copiilor și a părinților referitor la abuzul/exploatarea copilului, cu o atenție sporită în cazul instituțiilor rezidențiale.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI), ca subiect antrenat în prevenirea criminalității, inclusiv prin măsuri victimologice, identifică agresorii și familiile aflate în situație de risc,

monitorizând comportamentul copiilor în urma aplicării violenței. În categoria menționată sunt incluse comportamente precum delincvența, abandonul școlii, vagabondajul, cerșitul și consumul de alcool sau droguri. Organele abilitate ale MAI își focusează prioritar activitatea asupra identificării și tragerii la răspundere a infractorilor, concentrându-se mai puțin asupra victimei și reabilitării acesteia, inclusiv a femeilor și copiilor victime ale exploatării sexuale.

Este important de menționat că prin acordul din 06.09.2005, încheiat între Guvernul SUA și Guvernul Republicii Moldova, a fost creat Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane (CCTP) al MAI. Acesta este un organ specializat în cadrul căruia activează procurori, ofițeri de urmărire penală, ofițeri operativi de investigație, analiști, personal de suport și a fost creat pentru a combate traficul de persoane, reprezentând agenția primară din Republica Moldova cu competența de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de trafic de ființe umane și a celor conexe. Totodată, CCTP a fost înființat în scopul sporirii capacităților ofițerilor de urmărire penală și a procurorilor în vederea eficientizării urmăririi infracțiunilor legate de traficul persoanelor și a celor conexe. Astfel, CCTP integrează activitatea în domeniul vizat a specialiștilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție și Procuraturii Generale.

CCTP realizează măsuri speciale de investigații în scopul descoperirii unor cazuri legate de traficul persoanelor, pornește cauze penale și, pe lângă aceasta, realizează diverse activități de sensibilizare a populației, inclusiv a femeilor și copiilor, cu privire la manifestările fenomenului traficului de ființe umane și a măsurilor necesare de întreprins în vederea evitării victimizării. Astfel, conform Raportului național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2017 [117], au fost desfășurate în perioada de referință multiple activități de sensibilizare și informare a populației cu referire la riscurile și consecințele traficului de ființe umane. Spre exemplu, Secretariatul permanent al Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane a elaborat și implementat Programul de informare a populației în vederea prevenirii TFU pentru anul 2017, care a avut drept scop informarea tinerilor despre respectivul fenomen (riscurile, instrumentele de prevenire, profilul traficantului, instituțiile specializate cu competențe în domeniu, distribuirea materialelor informative utile etc.). De asemenea, tot în contextul menționat, în decursul anului 2017 au fost organizate o serie de campanii de informare și sensibilizare a societății: Campania de informare „Invizibili printre noi” (în raioanele Căușeni, Cantemir, Leova, Cimișlia, Ungheni, Orhei, Soroca, Șoldănești și municipiul Chișinău); Campania națională „Săptămâna de luptă împotriva TFU”; Campania de informare în scopul sensibilizării populației asupra riscurilor migrației ilegale și comunicării oportunităților legale de angajare, inclusiv peste hotare, precum și a posibilităților de angajare în

câmpul muncii în țară; Campania „Adolescență în siguranță”, adresată tinerilor cu vârsta de peste 12 ani, în cadrul căreia li s-a oferit tinerilor, părinților și specialiștilor un șir de instrumente menite să-i ajute să ia măsurile necesare pentru prevenirea abuzului și exploatării sexuale asupra copiilor etc.

Totodată, în cadrul instituțiilor de învățământ au fost realizate multiple activități de prevenire a TFU pe parcursul întregului an de studii (2017). Astfel, elevii din sistemul de învățământ primar și secundar general (circa 150000) au beneficiat de activități curriculare și extrașcolare privind prevenirea TFU și a problemelor conexe. Tematica respectivă a fost abordată atât la disciplinele obligatorii („Educație civică”, „Dirigenție” etc.), cât și în cadrul disciplinelor opționale („Educația pentru dezvoltarea comunității”, „Educația pentru drepturile omului” etc.). De asemenea au fost realizate peste 1000 de diverse activități extrașcolare cu tematica antitrafic, unde au fost implicați circa 30000 de elevi. Un aport considerabil în implicarea părinților în diverse activități îl constituie asociațiile părintești, care au organizat întâlniri tematice cu aceștia. În perioada de raportare au fost organizate 400 de activități extrașcolare cu implicarea activă a circa 10000 de părinți din instituțiile de învățământ ale republicii cu tematica prevenirii TFU. În instituțiile de învățământ superior au fost desfășurate ședințe, seminare, mese rotunde, ore educative, conferințe etc. cu implicarea a peste 4500 de studenți (Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Universitatea de Stat din Comrat, Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” etc.). Totodată au fost proiectate 11 filme informative cu genericul „Traficul de ființe umane”, vizionate de 340 spectatori, desfășurate 69 de acțiuni culturale artistice (spectacole, expoziții, recitaluri de muzică, școli de vară) și 75 de acțiuni educativ-informative. În vederea asigurării accesului la informații relevante fenomenului TFU, atât în perioadele de desfășurare a campaniilor, cât și în afara acestora au fost utilizate resursele mass-media accesibile publicului larg: TV, posturile de radio locale, ziare locale și rețelele de socializare, paginile web etc. [117, p. 12].

Deși CCTP și alte structuri abilitate au realizat mai multe activități de prevenire a traficului de persoane, inclusiv cu caracter victimologic, totuși Departamentului de Stat al SUA privind traficul de persoane, în raportul său elaborat în anul 2017, a retrogradat Republica Moldova la compartimentul respectiv în categoria „Tier 2 Watch List”. Astfel, în raportul menționat se constată că Guvernul Republicii Moldova nu respectă pe deplin standardele minime pentru eliminarea traficului. Cu toate acestea, produce eforturi semnificative pentru a face acest lucru. Guvernul a depus eforturi semnificative în perioada de raportare prin condamnarea mai

multor traficanți și prin modificarea legilor sale de codificare a standardelor de protecție a victimelor, însă nu a manifestat sporirea eforturilor față de perioada de raportare anterioară. Corupția omniprezentă, în special în cadrul organelor de aplicare a legii și al sistemului judiciar, a împiedicat urmărirea penală (pedepsirea) și a influențat rezultatele dosarelor, inclusiv în cazurile împotriva oficialilor complici. Eforturile organelor de aplicare a legii au fost împiedicate prin obstacolele juridice și organizatorice agravate, inclusiv a schimbărilor în cadrul organului național de investigații anti-trafic. Autoritățile au identificat și au asistat mai puține victime, iar victimele au continuat să sufere de intimidări din partea traficantilor. Deși a crescut numărul condamnărilor, investigațiile și cazurile expediate în judecată au scăzut [117, p. 1].

În ceea ce privește unele categorii de măsuri victimologice ce vizează prevenirea exploatării sexuale a persoanelor, îndeosebi a femeilor și copiilor, se constată că în Chișinău și în centrele regionale, victimele puteau primi asistență medicală, juridică și psihologică, indiferent de cooperarea lor cu organele de drept. Totuși, asistența psihologică, asistența juridică și sprijinul în reintegrare pe termen lung au fost insuficiente, iar victimele nu au reușit să obțină asigurarea medicală gratuită acordată prin lege. Victimele traficului și exploatării sexuale adesea nu au reușit să beneficieze de reprezentare juridică gratuită. Capacitatea slabă a lucrătorilor sociali din regiunile periferice a condus la servicii ineficiente și de slabă calitate oferite victimelor. Aceste deficiențe au contribuit la persistența vulnerabilității acestor categorii de victime și revictimizarea lor. Autoritățile au plasat copiii victime la rude, la asistență maternală sau în clinici de reabilitare care au acordat asistență medicală și psihologică specializată. Funcționarii au intervievat victime de 14 ani sau mai tinere în săli specializate, amenajate cu dispozitive de înregistrare, cu asistența unui psiholog. Furnizorii de servicii de îngrijire au raportat impedimente birocratice pentru deplasarea victimelor cu nevoi severe de sănătate mintală către instituțiile psihiatrice de stat [116, p. 3].

Este important de menționat că *organele afacerilor interne*, în conformitate cu legislația în vigoare, fiind obligate să scoată la iveală și să înlăture cauzele și condițiile ce determină săvârșirea infracțiunilor, trebuie să-și organizeze activitatea de prevenire nu numai asupra infractorilor sau potențialilor infractori, ci și asupra posibilelor victime ale infracțiunilor, utilizând măsuri de apărare ale acestora împotriva atentatelor criminale [70, p. 146-147].

În context, trebuie de menționat că organele afacerilor interne trebuie să dețină o bază informațională solidă cu referire la prevenirea victimologică în privința femeilor și minorilor, care poate fi concepută în subdiviziunile analitice ale acestora prin crearea unor sisteme informaționale de evidență victimologică a respectivelor categorii de victime ce au pățit în

urma infracțiunilor și care pot fi completate prin intermediul surselor de informație victimologică menționate mai sus [79, p. 121].

Prin urmare, considerăm important că un rol deosebit în prevenirea victimologică a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a minorilor l-ar avea serviciile pentru minori, care ar urma să fie readuse în componența structurală a entităților polițienești. Aceste subdiviziuni trebuie să dețină informații cu privire la minori și familiile acestora, diferite grupări ale adolescenților, precum și locurile dislocării școlilor, grădinițelor, internatelor, cluburilor de noapte etc. Cu alte cuvinte, este necesar cunoașterea locurilor de concentrare a copiilor și adolescenților, unde sunt posibile apariția diferitor situații periculoase cu caracter victimogen. Inspectorii serviciilor pentru minori, interacționând în activitatea sa cu colectivele pedagogilor din școală, grădiniță sau alte instituții similare, de asemenea, pot releva acele familii nefavorabile, în cadrul cărora copilul este supus violenței și exploatării sexuale. Datele obținute pot fi utilizate pentru prevenirea victimologică individuală, precum și pentru aplicarea unor măsuri în vederea evitării situațiilor periculoase care ar genera victimizarea unor categorii de minori.

În opinia autorului român Andrei Vocila [140], obiectivele prioritare ale structurilor polițienești în domeniul prevenirii și combaterii infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor/copiilor sunt:

- a) educarea și informarea cetățenilor pentru a nu deveni victime sau autori de infracțiuni;
- b) îndrumarea pentru consiliere a copiilor victime ale abuzurilor/exploatării sexuale;
- c) legătura cu familiile copiilor victime, antrenarea acestora în soluționarea problemelor apărute;
- d) culegerea de informații și date cu privire la pregătirea sau săvârșirea unor fapte de abuz sexual asupra femeilor sau a copiilor;
- e) cooperarea permanentă cu unitățile școlare pentru semnalarea cazurilor de copii abuzați;
- f) participarea la întâlniri cu părinți, elevi și profesori, pentru a cunoaște problemele existente atât în școală, cât și în familie, precum și informarea acestora privind preocupările polițiștilor sau a altor categorii de persoane responsabile de soluționarea cauzelor în care sunt implicați copii;
- g) soluționarea cauzelor cu copii victime într-un timp cât mai scurt, având însă prioritate măsurile de reintegrare a acestora în familie sau în altă formă de protecție socială;
- h) sprijinirea reintegrării victimelor copii în familie și în mediul școlar, solicitându-se (atunci când este cazul) sprijin și colaborare serviciilor de asistență socială a copilului și familiei;

i) identificarea copiilor care sunt în dificultate în familie (neglijați, abuzați sau supuși la rele tratamente) și sesizarea imediată a structurilor pentru protecția copilului.

În scopul realizării prevenirii victimologice, *subdiviziunile de urmărire penală* trebuie să descopere și să cerceteze oportun infracțiunile de exploatare sexuală săvârșite împotriva femeilor și minorilor, constatând, de asemenea, și infracțiunile latente ale căror victime nu au atins vârsta majoratului. Totodată, este important de a se apela la ajutorul pedagogilor sau psihologilor pentru determinarea contactului psihologic cu femeia sau minorul ce a devenit victimă a exploatării sexuale. Pentru constatarea adecvată a percepției infracțiunii săvârșite împotriva minorului și clarificării împrejurărilor ce au favorizat procesul victimizării este necesar de a fi studiată personalitatea acestuia: factorii biológico-ereditari, micromediul social, caracteristicile individuale, nivelul de conștiință juridică etc. În cazul existenței unor dubii cu privire la dezvoltarea mentală normală a victimei minore este inevitabilă efectuarea expertizei psihiatrice cu participarea obligatorie a specialistului psiholog [79, p. 122].

Pentru preîntâmpinarea comiterii ulterioare a unor infracțiuni, inclusiv cu implicarea minorilor sau împotriva acestora, ofițerii de urmărire penală sunt obligați să constate cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii și să sesizeze organul respectiv sau persoana cu funcție de răspundere cu privire la luarea unor măsuri pentru înlăturarea acestor cauze și condiții (art. 217 CPP al RM).

Ca exemple de recomandări pentru ofițerii de urmărire penală care investighează cazurile de violență (exploatare – n.a.) sexuală față de copii pot fi: 1) dacă un copil spune că a fost supus violenței sexuale, persoana trebuie să-l creadă; 2) dacă copilul spune că abuzul sexual a avut loc mai demult, ofițerul nu trebuie să creadă că abuzul a încetat; 3) ofițerul nu trebuie să spună că ceea ce relatează copilul nu e important, urmând să-i acorde ajutor în orice condiții; 4) ofițerul trebuie să aplice toate măsurile necesare ca minorul să poată urma în viitor o formă de terapie [115, p. 144-145].

Ofițerii operativi de sector, de asemenea, sunt o sursă de informație victimologică deosebit de importantă. Aceștia influențează asupra familiilor nefavorabile în care copii sunt supuși violenței, torturii, alcoolizării, narcotizării sau prostituării premature. În asemenea situații, ofițerii de sector sunt obligați să aplice toate măsurile posibile în vederea retragerii copiilor din aceste familii, evacuării forțate din locuință a celor ce comit asemenea acțiuni în privința copilului și tragerii la răspundere a acestora [79, p. 122-123].

Procuratura Generală (PG), conform prevederilor Constituției Republicii Moldova, reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești

etc. În contextul studiului dat, putem menționa că PG, prin intermediul Secției minori și drepturile omului, este antrenată în combaterea fenomenului de abuz/exploatare sexuală a minorilor, dar și a femeilor.

Investigând cauzele penale unde figurează minorii ca victime ale abuzurilor sexuale, ofițerii de urmărire penală și procurorii sunt obligați să respecte procedurile speciale și să aplice atât în cadrul urmăririi penale, cât și în procedura de judecare a cauzei în instanța judecătorească, toate metodele de protecție eficientă în vederea neadmiterii revictimizării copilului.

Ministerul Justiției (MJ), potrivit atribuțiilor sale funcționale fixate în Regulamentul de activitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 736 din 3 octombrie 2012 [77], elaborează proiectele de acte normative în domeniul justiției și protecției drepturilor omului; efectuează expertiza juridică a proiectelor de acte normative; asigură compatibilitatea cadrului normativ cu legislația Uniunii Europene, precum și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte; participă, în caz de necesitate, potrivit sarcinilor încredințate de Guvern, la procesul de definitivare a proiectelor de acte normative elaborate de alte autorități publice; participă la grupuri de lucru interministeriale care au ca obiect probleme conexe domeniului de competență.

Prin urmare, în procesul de efectuare a expertizei juridice, MJ este obligat să se expune în privința proiectelor actelor normative, inclusiv a celor care stabilesc protecția persoanelor împotriva abuzului sexual, participă la elaborarea proiectelor de acte normative în domeniul justiției pentru minori și protecției drepturilor acestora. În cadrul MJ activează un grup de lucru, Justiția pentru minori, din care fac parte reprezentanți ai ministerelor (MAI, MSMPS), Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Administrației Naționale a Penitenciarelor, reprezentanții societății civile, care are ca scop analiza și evaluarea situației în domeniul justiției pentru minori, și după caz perfecționarea cadrului normativ în acest sens.

Totodată, nu trebuie de omis rolul *instanțelor judecătorești* în implementarea măsurilor de prevenire victimologică a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. Astfel, examinând materialele cauzelor penale aflate în gestiune este oportun de a clarifica particularitățile socio-psihologice ale victimelor care au pățimit în urma genului respectiv de infracțiuni și de a identifica principalii factori care au condiționat comiterea infracțiunilor. Instanța de judecată, constatând în procesul de judecată fapte de încălcare a legalității și a drepturilor omului, în special care se referă la familie și minori, o dată cu adoptarea hotărârii, emite și o încheiere interlocutorie prin care aceste fapte se aduc la cunoștință organelor respective, persoanelor cu funcție de răspundere și procurorului. În termen de cel mult o lună, instanța de judecată va fi informată despre rezultatele soluționării faptelor expuse în încheierea interlocutorie (art. 218 CPP al RM).

La nivelul instanțelor de judecată trebuie să se ia măsurile de prevenire necesare pentru a evita victimizarea repetată a persoanelor. În acest context, Curtea Europeană de Justiție admite ca, în cadrul procedurilor care privesc abuzurile sexuale, să fie luate anumite măsuri în scopul protejării victimei, cu condiția ca aceste măsuri să se poată concilia cu exercitarea adecvată și efectivă a dreptului la apărare [48, p. 236].

Efectuând o analiză a unor aspecte legate de practica judiciară din Republica Moldova, s-a constatat că instanțele de judecată nu acordă atenție cuvenită studierii personalității și comportamentului victimei (numai unele dosare penale conțineau caracteristici ale persoanei vătămate și mai puține aveau stabilite starea victimei în momentul comiterii infracțiunii, lipseau informațiile privind relațiile victimei cu infractorul, comportamentul victimei, opunerea de rezistență etc.). În cele mai multe cazuri, nici instanțele de judecată și nici ofițerii de urmărire penală nu realizează măsuri de prevenire în baza dosarelor penale [69, p. 245].

În această ordine de idei, profesorul Igor Dolea, investigând anumite aspecte ale justiției restaurative [47, p. 4-6] și analizând detaliat drepturile persoanei în probatoriul penal, constată că, la etapa actuală, în funcție de tendințele europene orientate spre consolidarea drepturilor victimelor ca subiecți plenipotențari de drepturi, se impune necesitatea promovării elementului privat în procesul penal atât prin dezvoltarea instituțiilor actuale, cât și prin promovarea noilor instituții, cum ar fi acuzarea privată și justiția restaurativă [48, p. 234].

De fapt, justiția restaurativă este un răspuns dat infracțiunii care oferă oportunități celor care sunt cei mai afectați de aceasta – victima, infractorul, familiile acestora și comunitatea – de a fi direct implicați în a răspunde răului produs de comiterea infracțiunii. Justiția restaurativă se bazează pe valori care accentuează importanța oferirii posibilității de implicare mai activă în procesul de: oferire de suport și asistență victimelor infracțiunii; responsabilizarea infractorilor față de persoanele și comunitățile cărora le-au făcut rău; restaurarea pierderilor emoționale și materiale ale victimelor în limita posibilului; oferirea unei game mai largi de oportunități de dialog și de rezolvare a problemelor între victime, infractori, familii și alte persoane; oferirea infractorilor de posibilități crescute de dezvoltare corectă și reintegrare în viața comunitară; întărirea siguranței publice prin construcție comunitară [12, p. 190].

Așadar, prevenirea victimologică a infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, la fel ca și a oricărui alt gen de infracțiuni, are un rol important în combaterea criminalității. Implicarea plenară în acest proces a tuturor subiecților menționați mai sus va conduce la diminuarea sau evitarea cazurilor infracționale și victimizării diferitor categorii de persoane. Totodată, aceasta va contribui la neutralizarea sau chiar înlăturarea factorilor, circumstanțelor, situațiilor care conduc spre o conduită victimogenă și înfăptuirea crimelor.

4.4. Concluzii la capitolul 4

1. Din ansamblul documentelor juridice internaționale care reglementează aspectele prevenirii și combaterii exploatării sexuale a femeilor și copiilor pot fi considerate ca fiind mai complete și operaționale următoarele: a) Protocolul adițional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la traficul de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptat la 25 mai 2000; b) Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 decembrie 1993; c) Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989; d) Platforma de Acțiune de la Beijing, adoptată la a patra Conferință Mondială a ONU asupra Problemelor Femeilor. China, Beijing, 4-15 septembrie 1995; e) Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale, adoptată la 25 octombrie 2007 (Convenția de la Lanzarote); f) Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979; g) Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 2 decembrie 1949.

2. Prevenirea fenomenului exploatării sexuale ține de politica securității naționale a statului și urmărește o serie de scopuri: reducerea și modificarea calitativă a caracteristicilor criminologice ale infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a persoanelor; crearea unei atmosfere de liniște și stabilitate în societate; blocarea factorilor criminogeni care influențează această categorie de infracțiuni; asigurarea realizării scopurilor pedepsei penale în privința persoanelor care au comis infracțiuni legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor etc.

3. Pentru prevenirea generală a fenomenului exploatării sexuale, este important să se ia măsuri pentru a spori nivelul de protecție socială și a oferi mai multe oportunități de angajare în muncă; să fie soluționate problemele gender și cele legate de discriminarea femeilor și copiilor în diverse sfere de activitate; să fie asigurat dreptul egal la educație, la resursele economice și cele financiare. Totodată este oportun de a implementa o serie de măsuri în domeniul juridic, educațional, cultural și social, orientate spre combaterea cererilor care implică exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.

4. Măsurile special-criminologice de prevenire a exploatării sexuale a femeilor și copiilor urmează a fi concentrate spre: eliminarea sau reducerea influenței negative a principalelor cauze ale exploatării sexuale; îmbunătățirea procesului de asigurare legislativă a măsurilor de combatere a fenomenului exploatării sexuale; sporirea calității și eficacității proceselor de interacțiune a structurilor guvernamentale și a organizațiilor neguvernamentale în lupta cu

fenomenul vizat; monitorizarea și utilizarea altor surse de informare veridică care caracterizează situația reală din domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor; eficientizarea sistemului de prevenire victimologică.

5. Prevenirea victimologică a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor poate fi concepută ca o direcție specifică de prevenire generală și specială a criminalității, care are în calitate de reper prioritar femeile și copiii ca victime potențiale sau reale, precum și factorii ce favorizează sporirea victimizării lor (caracteristicile psihologice ale personalității și interacțiunea acestora cu infractorul, inclusiv comportamentul femeilor și minorilor de până, în timpul și după situația victimogenă care a declanșat acțiunea infracțională etc.). Un rol primordial în prevenirea victimologică a diferitor forme de exploatare sexuală a femeilor și copiilor îi revine familiei, școlii, serviciilor de asistență psihologică, mass-mediei și organelor de drept.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Caracterul novator și originalitatea rezultatelor obținute în respectiva teză de doctorat sunt reflectate în următoarele: au fost relevate dimensiunile criminologice ale infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor [83, p. 33-41]; au fost identificați și analizați factorii criminogeni ai exploatării sexuale a femeilor și copiilor [81, p. 25-30]; au fost constatate caracteristicile criminologice ale infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor [106, p. 380-387]; au fost analizate particularitățile femeilor și copiilor ca victime ale exploatării sexuale [105, p. 262-269]; au fost abordate standardele juridice internaționale în domeniul contracarării exploatării sexuale a femeilor și copiilor [107, p. 170-176].

Abordarea complexă a obiectului de cercetare a permis soluționarea **problemei științifice de importanță majoră**, care constă în elucidarea și analiza criminologică complexă a principalelor caracteristici specifice infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, urmată de înaintarea unor concluzii și propuneri menite să îmbunătățească activitatea organelor de drept cu atribuții și competențe în domeniul prevenirii și combaterii acestui fenomen.

I. Concluzii:

1. Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Totodată este constatat faptul că respectivele infracțiuni fac parte din numărul celor mai latente tipuri de criminalitate, fapt care împiedică prevenirea și combaterea eficientă a acestui fenomen (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.1).

2. Așa-numita „piață a serviciilor sexuale” este strâns legată de schimbarea principalelor caracteristici calitative ale respectivului gen de criminalitate, fiind vorba despre transformarea acesteia într-o afacere criminală bine organizată, cu un caracter transnațional pronunțat, în urma căreia sute și chiar mii de femei și copii sunt traficați și exploatați sexual atât în țară, cât și peste hotarele ei (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.1).

3. Ultima perioadă de timp atestă intensificarea numărului infracțiunilor legate de pornografia infantilă. În acest sens, este important de menționat că anterior activitățile de pregătire (recrutarea minorilor, pregătirea speluncii, înregistrarea foto și video etc.), urmate ulterior de schimbul și comercializarea „producției” finite, aveau loc pe teritoriul unei singure țări. Actualmente, datorită posibilităților tehnice care permit folosirea maximală a rețelelor internet, infractorii au reușit să se extindă cu asemenea gen de activitate infracțională la nivel

internațional, fapt care le permite să obțină venituri colosale din vânzările producției cu conținut pornografic (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.1).

4. Toate argumentele cu privire la natura social-juridică a fenomenului abordat ne permit să oferim o formulă care reflectă esența și principalele caracteristici ale „exploatării sexuale” a femeilor și copiilor, acestea incluzând folosirea, de regulă sistematică și în scop de profit, a femeilor și copiilor în prostituție, în industria pornografică sau în alte activități cu caracter sexual, prin aplicarea diferitor metode de constrângere sau prin profitarea de anumite condiții în care victima nu are libertatea sau capacitatea de a lua decizii în acest sens (a se vedea: capitolul 1, secțiunea 2.1).

5. Au fost identificați mai mulți factori criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală, inclusiv a femeilor și copiilor, printre care: sărăcia; ineficiența structurilor și serviciilor sociale; deficitul locurilor de muncă și posibilitățile limitate de angajare în câmpul muncii care nu asigură necesitățile minime de existență vitală; prezența forței de muncă ieftină, care, deseori, este implicată ilegal în prestarea diferitor munci, nefiind protejată din punct de vedere social și juridic; nivelul scăzut de studii și accesul redus la ele; lipsa familiei sau situația nefavorabilă în familie (alcoolism, violență etc.); violența aplicată față de femei și copii; discriminarea de gen, de rasă și de etnie; corupția; existența conflictelor nesoluționate și a situațiilor post-conflictuale; migrația ilegală și cererea sporită pentru serviciile legate de exploatarea sexuală; nihilismul juridic și nivelul de conștiință scăzut, care, în cele din urmă, implică diverse modele comportamentale de risc etc. (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.2).

6. În ceea ce privește portretul criminologic al exploatatorului sexual au fost constatate următoarele: în mare parte aceștia sunt bărbați sau femei celibatate, tineri și de vârstă medie, cei mai mulți din ei locuiesc în orașe, au studii medii, nu au atins careva succese pe linia activității profesionale, într-un șir de cazuri nu au surse de venit permanente, insucces în viața personală, lipsa antecedentelor penale, își evaluează subiectiv și neadecvat abilitățile sale și pe sine însuși. Totodată, în ultimii ani se conturează o serie de tendințe nefavorabile care constau în creșterea ponderii infractorilor (atât bărbați, cât și femei) ce se caracterizează printr-un statut social înalt, studii superioare, ocuparea diferitor funcții în instituțiile de conducere ale statului, inclusiv angajați ai organelor de drept și ai altor structuri de forță (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.3).

7. De cele mai multe ori, victime ale exploatării sexuale sunt femeile și copiii, care, de regulă, se caracterizează printr-o vulnerabilitate dublă. Este vorba despre faptul că, pe de o parte, din cauza genului și a vârstei, aceștia constituie, în mod aprioric, cea mai vulnerabilă parte a societății. Pe de altă parte, din categoria acestui grup „sensibil” al populației, victime ale

infracțiunii devin, în cele mai dese cazuri, persoanele care sunt mai vulnerabile și mai puțin protejate din punct de vedere psihologic și social-juridic (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.4).

8. În urma studiului efectuat s-a constatat că din totalitatea persoanelor exploatare sexual 88% erau de gen feminin și 12% – de gen masculin (inclusiv copii minori). Cea mai mare parte a victimelor o constituie fetele cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani – 59,6%; 25-30 ani – 21,5%; 30-39 ani – 7,4%; peste 40 de ani – 1,1%. Cota de 10,4% le revine minorilor, numărul fetelor depășind cu o pătrime numărul băieților exploatați sexual (a se vedea: capitolul 3, secțiunea 3.4).

Semnificația teoretică a tezei rezidă din actualitatea subiectului investigat, noutatea științifică și concluziile formulate în baza cercetărilor realizate. Informațiile ce se conțin în lucrare largesc cunoștințele în domeniul de referință și pot fi utilizate pentru studierea în continuare a respectivului fenomen. Totodată, importanța teoretică a studiului constă în faptul că acesta completează fundamentele teoretice ce se referă la sistemul măsurilor de prevenire a infracțiunilor de exploatare sexuală, inclusiv a femeilor și copiilor.

Valoarea practică a lucrării. Reieșind din dimensiunile criminologice ale problemei investigate, ideile, concluziile și recomandările științifice reflectate în conținutul tezei își pot găsi aplicabilitate în procesul de elaborare și perfecționare a normelor juridice, în programele de studii ale instituțiilor de învățământ cu profil juridico-polițienesc și în activitatea organelor de drept orientată spre eficientizarea procesului de prevenire și combatere a fenomenului exploatare sexuale.

Date privind aprobarea rezultatelor. Ideile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în 6 publicații științifice. În același timp, rezultatele investigației ce vizează aspectele criminologice ale infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor au fost prezentate și supuse dezbaterilor publice în cadrul unor conferințe internaționale.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Rezultatele obținute prin investigarea acestei teme în cadrul tezei de doctorat sunt limitate de specialitatea științifică restrânsă, în mod prioritar atenția fiind focusată spre analiza criminologică complexă și prevenirea fenomenului exploatare sexuale a femeilor și copiilor. Prin urmare, în legătură cu necesitatea respectării acestor limite, nu a fost posibilă cercetarea detaliată a problemei în cauză prin prisma aspectelor juridico-penale, execuțional-penale, procesual-penale, criminalistice și investigativ operative.

II. Recomandări:

1. Procesul de prevenire a fenomenului exploatare sexuale a femeilor și copiilor urmează a fi constituit dintr-un sistem complex de măsuri orientate spre: a) eliminarea sau reducerea influenței negative a principalelor cauze ale exploatare sexuale, fiind vorba, îndeosebi, despre:

stabilizarea situației social-politice, optimizarea mediului social-economic, limitarea cotei șomajului, eliminarea sărăciei, soluționarea problemelor privind plasarea populației în câmpul muncii și sporirea protecției sociale pentru cele mai vulnerabile pături sociale; b) îmbunătățirea procesului de asigurare legislativă a măsurilor de combatere a faptelor de exploatare sexuală; c) sporirea calității și eficacității proceselor de interacțiune a structurilor guvernamentale și a organizațiilor neguvernamentale în lupta cu fenomenul exploatării sexuale a femeilor și copiilor; d) monitorizarea și utilizarea surselor de informare veridică care caracterizează situația reală din domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor; e) eficientizarea sistemului de prevenire victimologică, inclusiv lucrul cu potențialele victime, reabilitarea și acordarea de asistență necesară victimelor exploatării sexuale, precum și desfășurarea în acest scop a diferitor activități cu caracter social-educational.

2. Luând în considerare faptul că infracțiunile de exploatare sexuală, îndeosebi a femeilor și copiilor, au un caracter transnațional pronunțat, este necesar de a fortifica cooperarea juridică internațională în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului în cauză, prin dezvoltarea acordurilor interguvernamentale specializate, fapt care ar eficientiza investigațiile comune ale organelor de resort, transferul reciproc de proceduri privind urmărirea penală a infracțiunilor de exploatare sexuală, realizarea măsurilor speciale destinate să consolideze cooperarea dintre serviciile de investigații, crearea și implementarea mecanismelor comune de protecție a victimelor care au fost exploatate sexual etc.

3. Prevenirea exploatării sexuale a femeilor și copiilor trebuie să fie axată pe îmbunătățirea serviciilor de asistență a familiei prin prisma implementării mai multor măsuri din partea Guvernului: a) identificarea de resurse pentru inițierea unor programe de sprijinire materială și financiară a familiilor sărace prin macro sau micro-proiecte, diferențiate în funcție de caracteristicile socio-economice ale zonelor geografice și ale mediului urban sau rural în care se află familiile respective; b) crearea unor centre locale de sprijin, consiliere și consultanță pentru femeile aflate în situații economico-sociale dificile (mame singure, mame cu mulți copii unici întreținătoare a familiei, femei agresate de soți sau parteneri etc.); c) elaborarea unor programe coerente la nivel național de prezentare și promovare a drepturilor femeii și pentru înțelegerea responsabilităților egale ale soților/părinților față de educația copiilor; d) asigurarea reintegrării victimelor copii în familie și în mediul școlar, solicitându-se, la necesitate, sprijin și colaborare serviciilor de asistență socială a copilului și familiei etc.

4. Este deosebit de important ca la nivelul întregii comunități să fie implementate o serie de măsuri orientate spre informarea populației asupra factorilor de risc care condiționează cazurile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, fiind antrenate în acest sens instituțiile de

stat și cele nonguvernamentale (Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, organizațiile obștești, familia, școala, biserica etc.) în susținerea acțiunilor de prevenire a acestui fenomen, inclusiv prin tratarea cu multă atenție și profesionalism a celor care au devenit victime ale exploatării sexuale în vederea integrării ulterioare a lor în societate. Prin urmare, considerăm că implementarea măsurilor de prevenire a cazurilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor poate fi reușită doar prin concentrarea eforturilor și impulsionearea unei colaborări strânse între instituțiile menționate.

5. Se impune realizarea anumitor măsuri orientate spre eficientizarea nivelului de pregătire profesională a specialiștilor organelor de drept implicați în prevenirea infracțiunilor din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor. În acest sens, este necesară o elaborare și implementare consecventă în practică a unor cursuri speciale, recomandări metodice și instrucțiuni, în care să fie descrise măsurile de identificare, blocare și înlăturare a factorilor care generează această categorie de infracțiuni, inclusiv aspectele ce vizează activitățile de investigare, urmărire penală și judecare a cauzelor de exploatare sexuală a ființelor umane.

6. Imperfecțiunea legislației contravenționale ce se referă la răspunderea persoanelor ce obțin profit din prostituție, a legislației muncii care favorizează utilizarea ilegală a forței de muncă etc. contribuie la dezvoltarea tendințelor negative ale acestui gen de infracționalitate. Totodată, pentru diminuarea fenomenului exploatării sexuale a femeilor și copiilor, Codul contravențional ar trebui să prevadă răspundere pentru încălcarea de către furnizorii de servicii de comunicații electronice a obligațiilor prevăzute în Legea comunicațiilor electronice și Legea privind prevenirea și combaterea criminalității informatice.

7. Reieșind din faptul că în cazul traficului de ființe umane, de rând cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei, sunt întâlnite destul de frecvent situații de amenințare cu aplicarea unei astfel de violență, propunem completarea alin. (2) lit. f) art. 165 CP al RM cu sintagma „*ori amenințarea cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei*”.

8. Pentru a îmbunătăți mecanismul juridic de combatere a pornografiei infantile, considerăm necesar de a adapta conținutul normativ al art. 208¹ CP al RM la prevederile Convenției de la Lanzarote, care recomandă direct statelor de a incrimina în legislația lor națională fapta de „*obținere a accesului cu bună știință, prin intermediul tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor, la pornografia infantilă, precum și transmiterea, punerea la dispoziție a pornografiei infantile*”.

Sugestii privind potențialele direcții viitoare legate de tema abordată. În perspectivă, întru dezvoltarea cercetărilor în domeniul criminologiei cu privire la fenomenul exploatării sexuale, considerăm că ar fi binevenită studierea complexă a unor asemenea aspecte precum: „Dimensiuni criminologice și probleme de prevenire a pedofiliei”; „Comportamentul preinfracțional al victimelor exploatării sexuale”; „Traficul de copii: analiză criminologică, măsuri de prevenire și combatere”.

Propuneri de utilizare a rezultatelor obținute în domeniile socio-cultural și economic: în activitatea practică a structurilor polițienești și a altor organe de drept abilitate cu competențe și atribuții de prevenire și combatere a infracțiunilor de exploatare sexuală; în procesul de instruire a studenților și de formare continuă (perfecționare) a cadrelor în instituțiile de învățământ specializate.

BIBLIOGRAFIE

1. Addendum to the OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings: One decade later. Decision No. 1107, 6 December 2013 [citat 28.09.2017]. Disponibil: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/decision_no._1107_addendum_to_the_osce_action_plan_1.pdf
2. Acordul internațional din 18 mai 1904 cu privire la reprimarea traficului cu femei, amendat prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 3 decembrie 1948 [citat 12.09.2017]. Disponibil: <http://www.procuror.ro/article/9042/Conventia-ONU-pentru-suprimarea-trafficului-de-persoane-si-a-exploatarii-prostituirii-semenilor>
3. ATASIEI, Daniel. Cooperarea internațională în materia combaterii criminalității informatice. Perspective ale organelor judiciare din România. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Cooperarea organelor de drept în prevenirea și combaterea criminalității transnaționale”, din 5-6 noiembrie 2009. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2009. P. 24-35. ISBN 978-9975-935-19-7.
4. Australian Criminal Code Act, No. 12, 1995 (Includes amendments up to July 1, 2017) [citat 09.02.2018]. Disponibil: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2017C00235>
5. BĂLAN, Ana. Criminalitatea feminină: cauze și efecte sociale, strategii de prevenire și control. București: Editura C.H. Beck, 2008. 269 p. ISBN 9731154701; 9789731154701.
6. BEJAN, O., BUTNARU, Gh. Traficul de ființe umane. Chișinău: Pontos, 2002. 76 p. ISBN 9975-902-33-2.
7. BORODAC, Alexandru. Manual de drept penal: partea specială. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8.
8. BRÎNZĂ, S., STATI, V. Drept penal: Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2011. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3.
9. BRÎNZĂ, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. 1. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-468-0.
10. Building peace in the minds of men and women [citat 14.09.18]. Disponibil: <https://en.unesco.org/>
11. BUJOR, V., BUTNARU, Gh., BEJAN, O. Caracterizare criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane. Chișinău: Ericon SRL, 2008. 160 p. ISBN 978-9975-9679-7-6.

12. BUTOI, T. et. al. Victimologie. Curs universitar (perspectiva juridică, socio-psihologică și medico-legală asupra cuplului penal victimă-agresor). București: PINGUIN BOOK, 2004. 214 p. ISBN 973-86722-0-1.
13. CARP, T. Infracțiunile contra familiei și minorilor și prevenirea lor. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2017. 183 p.
14. CARUSO, David R., SALOVEY, Peter. Inteligența emoțională: cum să dezvolti și să folosești principiile esențiale ale conducerii cu ajutorul inteligenței emoționale. București: Editura BUSINESS TECH, 2012. 381 p. ISBN 9789738495678.
15. Case of Rantsev vs Cipru and Russia [citat 12.05.2019]. Disponibil: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/rantsev_vs_russia_cyprus_en_4.pdf
16. COBB, D. Casey, MAYER, D. John. Emotional Intelligence: What the Research Says. In: The Science of Learning, Vol. 58, Nr. 3, November 2000. P. 14-18.
17. Cauza Litschauer c. Moldovei [citat 06.03.2019]. Disponibil: <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2019/03/LITSCHAUER-v.-REPUBLICA-MOLDOVA-red.pdf>
18. Ce este traficul sexual sau sclavia sexuală? [citat 22.07.2017]. Disponibil: <http://www.eliberare.com/2015/07/ce-este-traficul-sexual-sau-sclavia-sexuala/>
19. Ce trebuie să cunoști despre traficul de ființe umane [citat 19.07.2017]. Disponibil: <http://www.mfa.gov.md/traficul-fiinte-umane/>
20. CHIRIȚA, Valentin. Măsuri special-criminologice de prevenire a traficului de femei. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme actuale privind combaterea traficului de femei”, din 2-3 iunie 2011. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2011. P. 169-174. ISBN 978-9975-935-33-3.
21. Code Penal (Partie Législative) [citat 31.01.2018]. Disponibil: <http://admi.net/code/index-CPENALLL.html>
22. Codul penal al României. [citat 10.11.2018]. Disponibil: <http://www.imliasi.ro/Noul%20cod%20penal.pdf>
23. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979, în vigoare de la 3 septembrie 1981. Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 87-XII din 28.04.1994, în vigoare pentru RM din 31 iulie 1994. În: Tratatate Internaționale, vol. 1, 1998.
24. Convenția internațională din 11 octombrie 1933 cu privire la traficul de femei majore, amendată prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20

- octombrie 1947 [citat 12.04.2017]. Disponibil:
<http://www.procuror.ro/article/9042/Conventia-ONU-pentru-suprimarea-traficului-de-persoane-si-a-exploatarii-prostituirii-semenilor>
25. Convenția privind sclavia semnată la Geneva la 25 septembrie 1926, amendată prin Protocolul elaborat la sediul Națiunilor Unite, New York, la 7 decembrie 1953, intrată în vigoare la 7 iulie 1955. În vigoare pentru Republica Moldova din 10.03.1994. Publicat la 30.12.1998. În: *Tratate Internaționale*, nr. 1, art. 92.
26. Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor, aprobată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) din 2 decembrie 1949, intrată în vigoare la 25 iulie 1951 [citat 27.02.2017]. Disponibil:
http://www.undp.md/publications/hr/DO_in_Activitatea_Politiei_PNUD.pdf
27. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990. În vigoare pentru RM din 25.02.1993. În: *Tratate Internaționale*, vol. 1, 1998.
28. Convenția suplimentară a Națiunilor Unite cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei, adoptată la 7 septembrie 1956 de Conferința plenipotențiarilor Națiunilor Unite convocată în aplicarea dispozițiilor Rezoluției 608 (XXI) a Consiliului economic și social din 30 aprilie 1956. Intrată în vigoare la 30.04.1957, conform dispozițiilor art. 13 [citat 18.09.2018]. Disponibil:
<http://documents.tips/documents/conventia-suplimentara-cu-privire-la-abolirea-sclaviei-traficului-cu-sclavi.html>
29. Convenția cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 25 octombrie 2007 (Convenția de la Lanzarote). În vigoare pentru RM din 01 iulie 2012. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 263 din 19.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 21-24/56 din 2012.
30. Convenția Consiliului Europei cu privire la lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la Varșovia la 16 mai 2005. În vigoare pentru RM din 1 februarie 2008. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 67-XVI din 30.03.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 66-69/277 din 28.04.2006.
31. Convenția nr. 182 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor, adoptată de Organizația Internațională a

- Muncii la 17.06.1999. În vigoare pentru RM din 14.06.2003 [citată 26.01.2018].
Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363262>
32. Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU) la New York la 15 noiembrie 2000. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 15 din 17.02.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 36-38/126 din 04.03.2005.
 33. COTEANU, Ion et al. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a. București: Editura UNIVERS ENCICLOPEDIC, 1998. 1192 p. ISBN 9789739243292 9739243290.
 34. Criminal Code of the Kingdom of Netherlands (1881, amended 2012) (English version) [citată 05.02.2018]. Disponibil: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/12>
 35. Criminal Code (South Korea) [citată 21.02.2018]. Disponibil: <http://www.refworld.org/docid/3f49e3ed4.html>
 36. CULDA, Gabriela. Traficul de minori în scopul exploatării sexuale [citată 19.07.2017]. Disponibil: <https://www.clujust.ro/traficul-de-minori-in-scopul-exploatarii-sexuale-analizat-de-psihiologul-criminalist-gabriela-culda/>
 37. Cum este explicată pedofilia din punct de vedere medical [citată 26.12.2017]. Disponibil: <http://e-sanatate.md/News/3504/cum-este-explicata-pedofilia-din-punct-de-vedere-medical>
 38. Datele statistice ale Serviciului Tehnologii Informaționale al MAI al Republicii Moldova pentru perioada 2013-2018 cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală.
 39. Decision No. 557/Rev. 1 of 7 July 2005. OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings [citată 29.11.2016]. Disponibil: <http://www.osce.org/pc/15944?download=true>
 40. Declarația Mileniului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 8 septembrie 2000 [citată 23.12.2017]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/gi2dgmrr/declaratia-mileniului-din-08092000>
 41. Declarația cu privire la criminalitate și securitatea publică, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 12 decembrie 1996 [citată 12.01.2018]. Disponibil: <https://andreivocila.wordpress.com/2010/04/24/reglementari-internationale-privind-prevenirea-si-profilaxia-coruptiei/>
 42. Declarația Puterilor cu privire la desființarea comerțului cu negri, din 8 februarie 1815 adoptată la Congresul de la Viena [citată 02.11.2017]. Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/40714040/Congresul-de-La-Viena-1815>

43. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948. Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28 iulie 1990. În: Veștile, nr. 8, din 30.08.1990.
44. Declarația de la Viena și Programul de acțiune, adoptate în cadrul Conferinței mondiale privind drepturile omului din 14-25 iunie 1993 [citat 02.11.2017]. Disponibil: <http://context.reverso.net/traducere/romana-germana/Declara%C8%9Bia+%C8%99i>
45. Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 decembrie 1993 [citat 02.11.2017]. Disponibil: http://www.geocities.ws/reverse_romania/newsletterro_files/tratateinternationale_files/listadocumenteinternatprivdrfemeilor.htm
46. Dicționarul explicativ al limbii române [citat 23.04.2018]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/exploatare%20>
47. DOLEA, Igor. Un nou concept în procedura penală. În: Revista Națională de Drept, nr. 5, 2003. P. 4-6. ISSN 1811-0770.
48. DOLEA, Igor. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Chișinău: Cartea juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
49. DOLEA, I., ZAHARIA, V. Jurisprudența CtEDO și interesele copilului. Chișinău: Cartea juridică, 2012. 182 p. ISBN 978-9975-80-619-0.
50. Dosarul penal nr. 1-557/2008. În: Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău.
51. Dosarul penal nr. 1-143/2012. În: Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău.
52. Dosarul penal nr. 1-1595/17. În: Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău.
53. Dosarul penal nr. 1-145/2010. În: Arhiva Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău.
54. Dosarul penal nr. 1a-1331/17. În: Arhiva Curții de Apel Chișinău.
55. Dosarul penal nr. 1ra-704/2014 [citat 26.10.2018]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_case_lawp.php?id=49
56. Dosarul penal nr. 1ra-227/14 [citat 06.06.2019]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1565
57. DRAGOMIR, M.C. Criminalitatea feminină. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2014. 160 p.
58. DUMNEANU, L., ȘTEFĂNOAIA, M. Traficul de persoane: unele reflecții științifice ale autorilor străini. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2015, nr. 3(83). P. 127-132. ISSN 1814-3199. ISSN online 2345-1017. Disponibil: <http://www.studiamsu.eu/wp-content/uploads/16.-p.116-126.pdf>

59. EYSENCK, H.J. Crime and personality. London, England, 1964. 204 p. NCJ-04548.
60. ERIKSON, Erik H. The Life Cycle Completed. Extended version / with new chapters by ERIKSON, John M. New York: Haddon Craftsmen, Inc., 1997. 134 p. ISBN-0-393-03934-X.
61. Evaluarea a 10 ani de politici privind prostituția în Suedia și Olanda [citat 18.12.2017]. Disponibil: <http://www.culturavietii.ro/2014/04/13/evaluarea-10-ani-de-politici-privind-prostitutia-suedia-si-olanda/>
62. FARLEY, Melissa et al. Prostitution in Five Countries: Violence and Post-Traumatic Stress Disorder [citat 18.12.2017]. Disponibil: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.522.9029&rep=rep1&type=pdf>
63. FOUCAULT, Michel. Istoria sexualității. Vol. 3 Preocuparea de sine. Trad. de VASILE, Cătălina. București: Editura Univers, 2004. 239 p. ISBN 973-87084-5-2.
64. German Criminal Code. Translation of the German Criminal Code provided by Prof. Dr. BOHLANDER, Michael. The translation includes the amendment(s) to the Act by Article 6(18) of the Law of 10.10.2013 (Federal Law Gazette I p 3799) [citat 02.02.2018]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html#gl_p0595
65. GHERMAN, M., DIUVENJI, P. Turismul sexual cu implicarea copiilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internațională „Probleme actuale privind combaterea traficului de femei”, din 2-3 iunie 2011. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2011. P. 56-58. ISBN 978-9975-935-33-3.
66. GIURGIU, N. Elemente de criminologie. Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1992. 318 p. 343.9 Criminologie. Nr. inventar I-1.153222.
67. GIUSCA, Roxana. Traficul de persoane [citat 10.07.2018]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/RoxanaGiusca/traficul-de-persoane>
68. GLADCHI, Gheorghe. Criminologie generală. Chișinău: Editura Museum, 2001. 312 p. ISBN 9975-906-56-7.
69. GLADCHI, Gheorghe. Victimologia și prevenirea infracțiunilor. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2004. 312 p. ISBN 9975-935-49-4.
70. GLADCHI, Gheorghe. Victimologie. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2013. 294 p. ISBN 978-9975-121-29-3.
71. GLADCHI, Gh., RAILEAN, D. Prevenirea victimizării minorilor prin infracțiuni de violență sexuală. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2017. 341 p. ISBN 978-9975-121-42-2.

72. GLADCHI, Gh., SPOIALĂ, A. Combaterea traficului de femei în scop de exploatare sexuală în unele țări ale UE. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme de prevenire și combatere a delincvenței juvenile, traficului de ființe umane și migrațiunii ilegale”, din 23-24 aprilie 2004. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2004. P. 327-332. ISBN 9975-935-55-9.
73. GOLEMAN, Daniel. Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ. New York: Bantam Books, 1995. 354 p. ISBN 0-553-37506-7.
74. HECHT, M.E. Private Sector Accountability in Combating the Commercial Sexual Exploitation of Children. ECPAT International Report for the Third World Congress against Sexual Exploitation of Children and Adolescents. Rio de Janeiro, Brazil, 25-28 November 2008. 127 p. [citată 12.06.2017]. Disponibil: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2016/04/Thematic_Paper_CSR_ENG.pdf
75. Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE cu privire la intensificarea eforturilor de combatere a traficului de ființe umane, adoptată în anul 2000 [citată 25.01.2018]. Disponibil: <http://www.osce.org/ro/moldova/40504?download=true>
76. Hotărârea nr. 557 a Consiliului de Miniștri al OSCE cu privire la Planul de acțiuni al OSCE în vederea combaterii traficului de ființe umane, adoptată la 24 iulie 2003 [citată 25.01.2018]. Disponibil: <http://www.osce.org/ro/moldova/80767?download=true>
77. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 736 din 03.10.2012 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Justiției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 212-215 din 12.10.2012.
78. LARII, Iurie. Criminologie. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.” Vol. I, 2004. 150 p. ISBN 9975-935-28-1.
79. LARII, Iurie. Profilaxia victimologică a infracțiunilor săvârșite împotriva minorilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme interdisciplinare în materia prevenirii și combaterii criminalității juvenile la etapa contemporană”, din 05 octombrie 2007. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2008. P. 115-124. ISBN 978-9975-930-36-9.
80. LARII, Iu., RUSU, O. Cauzele traficului de femei în contextul crizei economice actuale. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme actuale privind combaterea traficului de femei”, din 2-3 iunie 2011. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2011. P. 75-80. ISBN 978-9975-935-88-3.
81. LARII, Iurie, **POHILĂ, Oleg**. Factorii criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. În: Legea și viața, nr. 5/2017. P. 25-30. ISSN 1810-309X.

82. LARII, Iurie, **POHILĂ, Oleg**. Dimensiuni criminologice cu privire la infracțiunile legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2018. P. 33-41. ISBN 978-9975-121-48-4.
83. LAWS, Dr. Richard, O'DONOHUE, William T. „H.E. Barbaree, M.C. Seto”. Sexual Deviance: Theory, Assessment, and Treatment. New-York: Guilford Press, 1997. P. 175-193. ISBN 1-57230-241-0.
84. Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241-XVI din 20.10.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 164-167/812 din 09.12.2005.
85. Ley Organica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal [citat 01.02.2018]. Disponibil: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.html
86. MALAREK, V. The Natashas: Inside the New Global Sex Trade. New York: Arcade Books, 2011. 320 p. ISBN 978-1-61145-326-3.
87. JANIS, Mark, KAY, Richard, BRADLEY, Anthony. European Human Rights Law. Text and Materials. Oxford, 1995, p. 299-300. Citat de NEGRU, Boris, OSMOCHESCU, Nicolae, SMOCHINĂ, Andrei et al. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Editura Arc, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
88. Mărturiile unei tinere, care a devenit victimă a traficului de persoane: „Ajunsă în Turcia, mi s-a spus că nu voi lucra în club, dar voi presta servicii sexuale” [citat 10.01.2019]. Disponibil: https://www.realitatea.md/marturiile-unei-tinere-care-a-devenit-victima-a-trafficului-de-persoane-ajunsa-in-turcia-mi-s-a-spus-ca-nu-voi-lucra-in-club-dar-voi-presta-servicii-sexuale-video_46343.html
89. MIHALACHE, D. Traficul de persoane ca fenomen. În: www.cercetarijuridice.ro/rrda/articole. Citat de: GÂRBULEȚ, Ioan. Traficul de persoane: practică judiciară comentată, legislație conexă, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, recursuri în interesul legii, jurisprudență CEDO. București: Universul Juridic, 2010. 29 p.
90. NISTOREANU, Gh., PĂUN, C. Criminologie. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1994. 352 p. ISBN 973-30-3583-1.
91. Noi cazuri de exploatare sexuală online a copiilor, investigate de către Poliție [citat 30.03.2018]. Disponibil: <http://politia.md/ro/content/noi-cazuri-de-exploatare-sexuala-online-copiilor-investigate-de-catre-politie>

92. NUCU, Marian. Prevenirea și combaterea infracțiunilor legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016. 181 p.
93. Numărul victimelor traficului de persoane, în creștere. Victimă: Mama știa că voi fi obligată să practic prostituția [citată 18.11.2018]. Disponibil: <https://www.mediafax.ro/social/numarul-victimelor-traficului-de-persoane-in-crestere-victima-mama-stia-ca-voi-fi-obligata-sa-practic-prostitutia-17047705>
94. OANCEA, Iurie. Prostituția și proxenetismul (aspecte juridice, criminologice, istorice). Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012. 254 p.
95. OCERETNÎI, A. Cartografierea situației cu privire la victimizarea copilului prin abuz și exploatare sexuală în Republica Moldova. Raport. Chișinău, 2012. P. 66-67 [citată 22.11.2018]. Disponibil: https://www.childhub.org/en/system/files/studiu_abuz_sexual_al_copiilor_0.pdf
96. OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings. Decision No. 557, July 24, 2003 [citată 27.09.2017]. Disponibil: <https://www.osce.org/actionplan?download=true>
97. OSCE Annual Report 2017 [citată 25.09.2018]. Disponibil: <https://www.osce.org/annual-report/2017>
98. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. În: Tratatate Internaționale, vol. 1, 1998.
99. Parliamentary Assembly. Doc. 11352, 9 July 2007. Prostitution – which stance to take? Report Committee on Equal Opportunities for Women and Men [citată 18.12.2017]. Disponibil: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11352.htm>
100. Pedofilie [citată 26.12.2017]. Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Pedofilie>
101. Penal Code of Japan [citată 22.02.2018]. Disponibil: <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>
102. PINHEIRO, P.S. World report on violence against children. United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children. Geneva: UNO Secretariat, 2006. 364 p. ISBN 978-92-95057-51-7.
103. Planul de Acțiuni al OSCE pentru combaterea traficului de ființe umane (anexă la Hotărârea nr. 557 din 24.07.2003) [citată 25.01.2018]. Disponibil: <http://www.osce.org/ro/moldova/80767?download=true>

104. Platforma de Acțiune de la Beijing, adoptată la a patra Conferință Mondială a ONU asupra Problemelor Femeilor. China, Beijing, 4-15 septembrie 1995 [citat 16.12.2017]. Disponibil: <http://context.reverso.net/traducere/romana-germana/Platforma+de+ac%C5%A3iune+de+la+Beijing>
105. **POHILĂ, Oleg**. Femeile și minorii ca victime ale exploatării sexuale. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Delincvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, din 31 octombrie 2014. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2015. P. 262-269. ISBN 978-9975-121-12-1.
106. **POHILĂ, Oleg**. Caracteristicile criminologice ale infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2018. P. 380-387. ISBN 978-9975-121-48-4.
107. **POHILĂ, Oleg**. Standardele juridice internaționale cu privire la contracararea exploatării sexuale a femeilor și copiilor. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Seria științe socio-umane, ediția a XIII-a, nr. 1. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2013. P. 170-176. ISSN 1857-0976.
108. Pornografie infantilă: printre abuzatori este și un preot [citat 18.10.2018]. Disponibil: <https://www.timpul.md/articol/pornografie-infantila-printre-abuzatori-este-i-un-preot-49600.html>
109. Procentul de femei angajate în câmpul muncii [citat 08.12.2016]. Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/search/?searchquery=procentul%20de%20femei%20angajate%20in%20cimpul%20muncii&rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
110. Protecting children from violence, exploitation and abuse [citat 17.11.2018]. Disponibil: http://www.unicef.org/protection/index_exploitation.html
111. Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000 [citat 17.01.2018]. Disponibil: <http://cnpac.org.md/uploaded/Amicel/files/legi/protocol.pdf>
112. Protocolul adițional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la traficul de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptat la New York la 25 mai 2000. În vigoare pentru Republica Moldova din 12 aprilie 2007. Ratificat prin Legea

- nr. 29-XVI din 22.02.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 036/153 din 12.04.2007.
113. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15.11.2000. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 17-XV din 17.02.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 36-38/126 din 04.03.2005.
 114. RAILEAN, Daniela. Prevenirea victimologică a infracțiunilor contra inviolabilității sexuale a minorilor săvârșite prin violență. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012. 242 p.
 115. Raportul Centrului pentru combaterea traficului de persoane privind monitorizarea situației în domeniul traficului de ființe umane. Chișinău, 2016. 57 p. [citat 14.07.2017]. Disponibil: <http://antitrafic.gov.md/public/files/Raport-CCTP-2015.pdf>
 116. Raportul Departamentului de Stat al SUA privind traficul de persoane, ediția 2017, p. 1 [citat 23.08.2018]. Disponibil: <http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=ro&idc=94&id=949&t=/Presa/Stiri-si-Evenimente/Raportul-Departamentului-de-Stat-al-SUA-privind-situatia-traficului-de-persoane-editia-2017/>
 117. Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2017. Chișinău, 2018. 28 p. [citat 04.07.2018]. Disponibil: http://www.antitrafic.gov.md/public/files/Raportul_naional_2017_cuprins.pdf
 118. Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2018. Chișinău, 2019. 27 p. [citat 31.07.2019]. Disponibil: http://antitrafic.gov.md/public/files/Raport_national_2018_coordonat_cu_infografic.pdf
 119. Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking. The Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights. New York, 1-26 July 2002 [citat 30.11.2016]. Disponibil: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>
 120. Recomandarea nr. R(91)11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituarea și traficul copiilor și tinerilor, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 9 noiembrie 1991 [citat 23.01.2018]. Disponibil: <https://rm.coe.int/168064899b>
 121. RUJAN, Ion Cristinel. Reflecții privind prostituția și proxenetismul. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 1/2014. P. 7-

20. [citat 14.03.2018]. Disponibil: http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2014-01/1_Ion%20Cristinel%20RUJAN.pdf
122. SESWANTSHO, Godfrey Lebeya. Defining organized crime: a comparative analysis: PhD thesis. University of South Africa, 2012. 472 p. [citat 15.09.2016]. Disponibil: http://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/6547/thesis_lebeya_sg.pdf?sequence=1
123. SIMUS, Roxana. Implicațiile traficului de persoane asupra ordinii publice și siguranței naționale. Teză de doctorat. București, 2017. 268 p.
124. STĂNOIU, R.M. Familia – factor de bază în dezvoltarea personalității și în prevenirea delincvenței juvenile. Comunicare prezentată la Simpozionul de criminologie, București, 11-12 decembrie, 1981. Citat de: LARII, Iurie. Criminologie. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.”. Vol. I, 2004. 150 p. ISBN 9975-935-28-1.
125. Statul nu protejează copiii-victime ale exploatării sexuale [citat 15.09.2016]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=5mjIXzm7IO>
126. HEIN, Steve. Increasing Emotional Intelligence. New York: Basic Books, 2004. 150 p. ISBN 096553930X.
127. Strafgesetzbuch fur die Republik Osterreich, Fassung vom 17.07.2014 [citat 16.02.2018]. Disponibil: https://www.unodc.org/cld/document/aut/1974/austrian_penal_code_2014.html
128. Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 461 din 22.05.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 167-175 din 25.05.2018.
129. The General Civil Penal Code of Norway. With subsequent amendments, the latest made by Act of 21 December 2005 No. 131 [citat 22.02.2018]. Disponibil: <http://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-19020522-010-eng.pdf>
130. The Italian Penal Code. Translated by WISE, Edward M. in collaboration with MAITLIN, Allen. Littleton. Colo: F.B. Rothman, 1978. 249 p. ISBN 0837700434.
131. The Swedish Penal Code [citat 01.02.2018]. Disponibil: <http://www.government.se/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/swedish-penal-code.pdf>
132. Toolkit to Combat Trafficking in Persons – Global Programme against trafficking in human beings. New York, United Nations publication, 2006. 250 p. ISBN 92-1-133751-8. Disponibil: <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-toolkit-en.pdf>

133. Tot mai multe cazuri de exploatare sexuală a copiilor în țara noastră [cit. 10.05.2018]. Disponibil: https://www.prime.md/ro/tot-mai-multe-cazuri-de-exploatare-sexuala-a-minorilor-in-tara-noastra_6469.html
134. Trafficking in Persons Report, June 2016 [cit. 20.07.2017]. Disponibil: <https://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>
135. Trafficking in Persons Report, June 2018 [cit. 14.09.2018]. Disponibil: <https://www.state.gov/documents/organization/282798.pdf>
136. Traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale: Recomandarea nr. R (2000) 11 adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei la 19 mai 2000 și Raportul explicativ. Chișinău: Biroul de Informare a Consiliului Europei în Moldova, 2001. 58 p. ISBN 9975-78-160-8.
137. URSU, Efrosinia. Pornografia infantilă: tendințe actuale și dimensiuni criminologice. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2019. P. 467-473. ISBN 978-9975-121-48-4.
138. Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000 [cit. 29.01.2018]. Disponibil: <https://www.state.gov/j/tip/laws/61124.htm>
139. VIDAICU, M., DOLEA, I. Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual). Chișinău: Nova Imprim SRL, 2009. 188 p. ISBN 978-9975-9792-4-5.
140. VOCILA, Andrei. Prevenirea victimizării minorilor [cit. 20.08.2018]. Disponibil: <https://andrevocila.wordpress.com/2010/03/12/prevenirea-victimizarii-minorilor/>
141. 13 cauze penale inițiate pentru pornografia infantilă prin Internet [cit. 22.10.2018]. Disponibil: https://www.prime.md/ro/13-cauze-penale-initiate-pentru-pornografia-infantila-prin-internet_5997.html
142. ZOSIM, Alexandru. Lacunele legislației penale a Republicii Moldova referitoare la incriminarea traficului de ființe umane. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2019. P. 241-245. ISBN 978-9975-121-48-4.
143. АВЕРИНА, Н.А. Криминологическое изучение и предупреждение органами внутренних дел проституции: Дис. ... канд. юрид. наук. Москва: Юридический институт МВД России, 1994. 231 с.

144. АЛЕКСЕЕВ, А.И., ГЕРАСИМОВ, С.И., СУХАРЕВ, А.Я. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы. Москва: Издательство „Норма”, 2001. 496 с. ISBN 5-89123-516-1.
145. АЛИХАДЖИЕВА, И.С. О повышении эффективности нормы УК РФ об ответственности за торговлю людьми. В: «Черные дыры» в российском законодательстве, № 1, 2006. С. 312-316. ISSN 0236-4964.
146. БЕККАРИЯ, Ч. О преступлениях и наказаниях. Москва: Стелс, 1995. 304 с. ISBN 5-85496-073-7.
147. БРИЛЛИАНТОВ, А.В. Похищение человека или захват заложника? В: Российская юстиция, 1999, № 9. ISSN 0131-6761.
148. БРОДЧЕНКО, О.И. Психологические особенности потерпевших при расследовании преступлений, связанных с торговлей людьми (аналитический обзор). В: Прикладная юридическая психология, 2009, № 4. С. 96-104. ISSN 2072-8336.
149. ГРОМОВ, С.В. Уголовно-правовая характеристика торговли людьми и использования рабского труда: Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 155 с.
150. Доклад подготовительной комиссии Международного уголовного суда. Пояснение к п. 1 ст. 7 (1) (d) Римского статута Международного уголовного суда. В: Права человека: Сб. международных документов. Приложение 1. URL: Хельсинский фонд по правам человека. Варшава, 2002.
151. Документ Московского совещания Конференции по человеческому измерению ОБСЕ [citat: 24.01.2018]. Disponibil: <https://www.osce.org/ru/odihr/elections/14310?download=true>
152. ЕВСТИФЕЕВА, Е.В. Теоретические проблемы уголовно-правовой ответственности за торговлю людьми: Дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2002. 197 с.
153. ЖИНКИН, А.А. Торговля людьми и использование рабского труда: проблемы квалификации и соотношение со смежными составами преступлений: Дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2005. 192 с.
154. Закон об уголовном праве Израиля. Науч. ред. МАЦНЕВ, Н.И. Пер. с иврита и предисл. ДОРФМАНА, М. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2005. 412 с. ISBN 5942014159.
155. ИЗМАЙЛОВА, И.Д. Уголовная ответственность за торговлю людьми: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007. 33 с.

156. КЛИМЕНКО, А.В. Уголовно-правовая характеристика похищения человека: Дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 195 с.
157. КОВАЛЕНКО, В.И. Теоретические и прикладные проблемы противодействия криминальной эксплуатации человека (криминологическое исследование): Дис. ... доктора юрид. наук. Москва, 2017. 515 с.
158. КОВАЛЕВА, М.А. Сексуальное насилие и сексуальная эксплуатация: криминологические и уголовно-правовые аспекты, предупреждение: Дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2006. 299 с.
159. КОН, И.С. Введение в сексологию. Москва: Медицина, 1989. 336 с. ISBN 5-225-00129-7.
160. КОРУНОВА, М.О. Международные стандарты в области противодействия торговле людьми – перспективы имплементации в Российской Федерации. В: Взаимодействие правоохранительных органов и неправительственных организаций – эффективная стратегия противодействия торговле людьми: Сборник материалов международного круглого стола. 23 января 2004. Москва: Изд-во «Экслит», 2005. С. 44-46.
161. КОРЯКОВЦЕВ, В.В., ПИТУЛЬКО, К.В. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации. 2-е издание. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 848 с. ISBN 5-469-00967-X.
162. Криминология: учебник для юридических вузов. Под общей ред. ДОЛГОВОЙ, А.И. Москва: Изд. группа НОРМА-ИНФРА·М, 1999. Citat de LARII, Iurie. Criminologie. Chişinău: Tipogr. „Elena V.I.”, 2004. 150 p. ISBN 9975-935-28-1.
163. Криминология: учебник. Под ред. КУДРЯВЦЕВА, В.Н., ЭМИНОВА, В.Е. Москва: Юрист, 1997. 512 с. ISBN 5-7357-0037-5.
164. Криминология: учебник. Под ред. КУДРЯВЦЕВА, В.Н., ЭМИНОВА, В.Е., 4-е изд., перераб. и доп. Москва: НОРМА, 2009. 800 с. ISBN 978-5-468-00269-8.
165. Криминология: учебник. Под ред. КУЗНЕЦОВОЙ, Н.Ф., ЛУНЕЕВА, В.В. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 629 с. ISBN 5-466-00019-1.
166. ЛЕВИН, М.И., ПОКАТОВИЧ, Е.В. Экономика нелегального коммерческого секса: красный свет на синем фоне. Научное издание. Москва: Труды Фонда ИНДЕМ, 2006. 48 с. ISBN 5-902204-15-1.
167. ЛОМБРОЗО, Ч. Женщина преступница и проститутка [citat: 14.04.2018]. Disponibil: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Lombr/index.php.

168. ЛОПАТИН, В.В., ЛОПАТИНА, Л.Е. Толковый словарь современного русского языка. Москва: Эксмо, 2011. 928 с. ISBN 978-5-699-46807-2.
169. ЛУКАШУК, И.И. Международное право. Особенная часть: учебник. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 544 с. ISBN 5-466-00104-X.
170. Люди не могут быть товаром – проституция, траффикинг, порнография [citat: 18.12.2017]. Disponibil: <https://netovar.org/>
171. МАНЫЧ, Е.Г. Проституция: криминологические и уголовно-правовые аспекты противодействия: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 28 с.
172. МАРАХТАПОВА, К.А. Преступления против свободы личности: вопросы законодательной регламентации и квалификации: Дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2006.
173. МАТВИЕНКО, А.В. Региональные социально-экономические аспекты торговли людьми в современном мире: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. Краснодар, 2011. 25 с.
174. МУКОМЕЛЬ, В. Противодействие Торговле Людьми: Российская Федерация. Пояснительная записка 13/29. Социально-политические рамки миграции. EUI, RSCAS, 2013. 8 с. [citat 11.02.2018]. Disponibil: http://www.carim-east.eu/media/exno/Explanatory%20Notes_2013-29.pdf
175. ПОКАТОВИЧ, Е.В. Социально-экономическое исследование проституции. В: Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление, 2012, №1. С. 32-42 [citat 21.08.2017]. Disponibil: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2012/01/2012-01-06.pdf>
176. Противодействие торговле людьми [citat 06.07.2017]. Disponibil: http://sartraccc.ru/Traffic/i.php?oper=read_file&filename=scien_rep/0011.htm
177. Противодействие торговле людьми и использованию рабского труда: научно-практическое пособие. Под общ. ред. ПИНКЕВИЧА, Т.В.. Ставрополь: СФ КрУ МВД России, 2008. 302 с.
178. Психология. Словарь. 2-е изд., испр. и доп. Под общ. ред. ПЕТРОВСКОГО, А.В., ЯРОШЕВСКОГО, М.Г. Москва: Политиздат, 1990. 494 с. ISBN 5-250-00364-8.
179. РЕПЕЦКАЯ, А.Л. Транснациональная организованная преступность. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2005. 215 с.
180. Решение № 557 от 24 июля 2003 г. о плане действий ОБСЕ по борьбе с торговлей людьми [citat 13.02.2017]. Disponibil: <https://www.osce.org/ru/pc/42712?download=true>

181. РИВМАН, Д.В. Криминальная виктимология. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 304 с. ISBN 5-318-00688-4.
182. Российский статистический ежегодник – 2009 г. [citat 09.07.2017]. Disponibil: http://www.gks.ru/bgd/regl/b09_13/Main.htm
183. Российское уголовное право. Общая часть: учебник в двух томах. Том 1. Под ред. ПОБЕГАЙЛО, Э.Ф. Москва: Илекса, 2008. 736 с. ISBN 978-5-89237-509-2.
184. СИНЬКОВ, Д. Преступность женщин: состояние, причины и предупреждение (региональная характеристика): Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Иркутск, 2003. 22 с.
185. СМЕРНОВ, Ю.П. Уголовная ответственность за сексуальную эксплуатацию других лиц в форме занятия ими проституцией: Дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 195 с.
186. СМЕРНОВ, Ю.П. Уголовная ответственность за сексуальную эксплуатацию других лиц в форме занятия ими проституцией: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 25 с.
187. СОКОЛОВА, Е.Т., ИЛЬИНА, С.В. Роль эмоционального опыта жертв насилия для самоидентичности женщин, занимающихся проституцией. В: Психологический журнал, 2000, Т. 21, № 5. С. 70-81. ISSN 0205-9592.
188. Социальная психология: учебное пособие. Отв. ред. ЖУРАВЛЕВ, А.Л. Москва: PerSe, 2002. 351 с. ISBN 5-9292-0055-6.
189. Теоретические основы исследования и анализа латентной преступности. Монография. Под ред. ИНШАКОВА, С.М. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. 839 с. ISBN 978-5-238-02125-6.
190. ТИМОЩЕНКО, Л.Н. В семье растет дочь. Москва: Знание, 1978. 96 с. [ISBN – lipsește].
191. ТИМОЩЕНКО, Л.Н. Воспитание старшеклассниц. Москва: Просвещение, 1983. 144 с. ISBN 978-00-1360437-0.
192. Торговля людьми в Российской Федерации. Обзор и анализ текущей ситуации по проблеме. Москва: ЮНИСЕФ, МОТ, КАМР, 2006. 154 с. [citat 26.06.2017]. Disponibil: https://www.un.org/ru/rights/trafficking/human_trafficking_russia.pdf
193. Торговля людьми и легализация преступных доходов. Вопросы противодействия: научно-практ. пособие. Под ред. ЛЕВЧЕНКО, О.П. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 271 с. ISBN 978-5-238-01807-2.

194. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть: учебное пособие. Под ред. КОЗОЧКИНА, И.Д. Москва: Издательский дом «Камерон», 2004. 528 с. ISBN 5-9594-0006-5.
195. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 № 63-ФЗ (ред. от 23.04.2019) [citat 26.04.2019]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/
196. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден Законом Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 31.05.2016) [citat 23.02.2018]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30420353
197. Уголовный кодекс Грузии [citat 24.02.2018]. Disponibil: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>
198. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики. Принят на 5-й сессии Всекитайского собрания народных представителей шестого созыва 14 марта 1997 г. [citat 12.02.2018]. Disponibil: <http://ru.china-embassy.org/rus/zfhz/zgflyd/t1330730.htm>
199. Уголовный кодекс Кыргызской Республики. Москва: Зерцало-М, 2002. 299 с.
200. Уголовный кодекс Литовской Республики [citat 12.02.2018]. Disponibil: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z794_33.html
201. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 г. [citat 23.02.2018]. Disponibil: <http://уголовный-кодекс.бел/>
202. Уголовный кодекс Республики Казахстан. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 466 с.
203. Уголовный кодекс Республики Польша [citat 22.02.2018]. Disponibil: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1246817&subID=100110056,100110058,100110094,100110222#text>
204. Уголовный кодекс Республики Сан-Марино. Науч. ред. МАКСИМОВА, С.В. Пер. с итал. МАКСИМОВА, В.Г. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 253 с.
205. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 410 с.
206. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
207. Уголовный кодекс Турции. Принят Великим Национальным Собранием Турции 1 марта 1926 г. с изм. и доп. на 3 августа 2002 г. Науч. ред. и предисл. САФАРОВ, Н.,

- АДЖАРА, Х. Пер. с турецкого САФАРОВ, Н., БАБАЕВ, Х. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 374 с.
208. Уголовный кодекс Украины с изменениями от 06.12.2017 года [citat 23.02.2018].
Disponibil: <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/>
209. Уголовный кодекс Швейцарии. Пер. с нем. и предисл. СЕРЕБРЕННИКОВОЙ, А.В. Москва: Зерцало-М, 2001. 138 с.
210. ШАЛИМОВ, Е.Е. Уголовно-правовые и криминологические проблемы торговли людьми: Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2007. 30 с.
211. ШПАКОВ, А.Е. Проституция как объект криминологического исследования: Дис. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2003. 206 с.
212. ШТЕРЕНШИС, М. Всемирная история всемирной проституции. Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. 285 с. ISBN 5-222-08194-X.

ANEXE

Anexa 1. Date statistice privind infracțiunile de exploatare sexuală¹

Tabelul A1.1. Statistica infracțiunilor prevăzute de art. 165, 171, 172, 173, 174, 175, 175¹, 206, 208¹, 208², 220 CP al RM înregistrate în perioada 2013-2018

Tipuri de infracțiuni conform articolelor CP al RM	Anul					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Art. 165 – Trafic de ființe umane	135	151	151	123	122	153
Art. 171 – Viol	349	352	303	341	301	259
Art. 172 – Acțiuni violente cu caracter sexual	116	103	178	269	264	322
Art. 173 – Hărțuire sexuală	16	20	21	23	24	22
Art. 174 – Raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani	48	76	129	126	125	128
Art. 175 – Acțiuni perverse	38	49	86	40	44	54
Art. 175 ¹ – Ademenirea minorului în scopuri sexuale	-	-	-	-	4	2
Art. 206 – Trafic de copii	20	24	38	28	41	37
Art. 208 ¹ – Pornografie infantilă	15	11	16	28	39	24
Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil	-	-	-	1	-	-
Art. 220 – Proxenetism	46	66	69	71	55	40

¹ Datele statistice ale Serviciului Tehnologii Informaționale al MAI al Republicii Moldova cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală pentru perioada 2013-2018.

**Tabelul A1.2. Informația statistică privind rezultatele combaterii unor tipuri de infracțiuni
cu caracter sexual pentru perioada anilor 2013-2018**

Tipuri de infracțiuni conform articolelor CP al RM		Înregis- trate	U.P. A FOST TERMINATĂ					Pers. ident.
			Total	Exp. în jud.	Înce- tate	Cla- sate	Susp. cond.	
2 0 1 3	Art. 165 – Traficul de ființe umane	135	49	43	1	5		51
	Art. 168 – Munca forțată	11	3	1	2			1
	Art. 175 – Acțiuni perverse	38	17	10	2	5		14
	Art. 206 – Traficul de copii	20	8	8				12
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	15	1	1				1
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil							
	Art. 220 – Proxenetismul	46	22	18	3	1		19
2 0 1 4	Art. 165 – Traficul de ființe umane	151	51	42	1	8		44
	Art. 168 – Munca forțată	14	4	4				5
	Art. 175 – Acțiuni perverse	49	18	15		3		14
	Art. 206 – Traficul de copii	24	8	7		1		8
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	11	2	2				5
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil							
	Art. 220 – Proxenetismul	66	38	33	1	3		47
2 0 1 5	Art. 165 – Traficul de ființe umane	151	58	52		6		38
	Art. 167 – Sclavia și condițiile similare sclaviei	2	2	2				1
	Art. 168 – Munca forțată	13	8	4		4		1
	Art. 175 – Acțiuni perverse	86	60	56	2	2		54
	Art. 206 – Traficul de copii	38	26	24		2		19
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	16	5	5				1
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil							
	Art. 220 – Proxenetismul	69	39	35	2	2		44
	Art. 165 – Traficul de ființe umane	123	33	22	2	9		26
	Art. 168 – Munca forțată	15	2	2				1
	Art. 175 – Acțiuni perverse	40	20	17		3		13

2016	Art. 206 – Traficul de copii	28	14	11	1	2		12
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	28	9	7	1		1	8
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil	1						
	Art. 220 – Proxenetismul	71	41	35	4	2		31
2017	Art. 165 – Traficul de ființe umane	122	18	16	1	1		22
	Art. 168 – Munca forțată	22	11	6		5		2
	Art. 175 – Acțiuni perverse	44	19	12	3	4		12
	Art. 175 ¹ – Acostarea copiilor în scopuri sexuale	4	2	1		1		1
	Art. 206 – Traficul de copii	41	8	7		1		13
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	39	15	8	3	4		2
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil							
	Art. 220 – Proxenetismul	55	18	16	1	1		18
2018	Art. 165 – Traficul de ființe umane	154	66	60	3	4		34
	Art. 168 – Munca forțată	25	13	8	1	4		5
	Art. 175 – Acțiuni perverse	42	17	10	2	3		11
	Art. 175 ¹ – Acostarea copiilor în scopuri sexuale	3	2	1		1		1
	Art. 206 – Traficul de copii	37	27	23		1		25
	Art. 208 ¹ – Pornografia infantilă	41	17	9	2	3		4
	Art. 208 ² – Recurgerea la prostituția practică de un copil							
	Art. 220 – Proxenetismul	57	21	18	2	1		22

Tabelul A1.3. Statistica cauzelor penale pornite în baza articolelor 165 și 206 CP al RM, inclusiv numărul victimelor și a persoanelor condamnate

Anul	Cauze penale înregistrate	Cauze penale expediate în judecată	Inculpați în privința cărora a fost pronunțată sentința	Persoane condamnate la închisoare	Persoane condamnate la închisoare cu suspendarea condiționată a pedepsei	Numărul victimelor conform datelor CCTP
2010	142/23	45/10	48/5	27/4	11/1	-
2011	111/24	45/14	35/2	7/1	11/1	131
2012	151/20	60/5	21/10	13/9	8/1	266/24
2013	135/20	43/8	27/12	20/4	1/0	233/29
2014	151/24	42/7	34/9	28/9	6/0	238/26
2015	151/38	52/24	29/10	27/9	0/0	242/68
2016	123/28	22/11	48/8	39/8	1/0	197/35

2017	122/41	65/20	31/28	25/21	1/0	201/48
2018	154/37	60/23	56/30	32/24	2/1	305/60

Sursa: Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane

Tabelul A1.4. Numărul victimelor adulte traficate conform țării de destinație

Nr.	Țara de destinație	Numărul total al victimelor		
		2016	2017	2018
1.	Federația Rusă	95	92	53
2.	Turcia	12	11	18
3.	Regiunea Cipru de Nord	11	13	6
4.	Cehia	8	8	29
5.	Germania	9	7	34
6.	Italia	6	15	6
7.	Suedia	0	5	9
8.	Grecia	1	6	1
9.	EAU	8	2	4
10.	Cipru	3	5	3
11.	Ucraina	1	2	1
12.	Norvegia	0	2	0
13.	Elveția	0	2	0
14.	Polonia	2	2	14
15.	Portugalia	0	2	17
16.	Spania	4	1	17
17.	Marea Britanie	0	1	0
18.	România	7	0	16
19.	Qatar	4	0	0
20.	Azerbaidjan	1	0	0
21.	Liban	1	0	1
22.	Franța	1	0	2
23.	Republica Moldova (trafic intern)	23	25	59
Total		197	201	290

Sursa: Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2017. Chișinău, 2018, p. 16.; Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2018. Chișinău, 2019, p. 16-17.

Tabelul A1.5. Numărul copiilor victime traficate conform țării de destinație

Nr.	Țara de destinație	Numărul total al victimelor		
		2016	2017	2018
1.	Federația Rusă	2	9	1
2.	Turcia	2	2	1
5.	Germania	2	0	0
6.	Italia	0	3	

11.	Ucraina	2	0	1
16.	Spania	1	0	0
17.	Marea Britanie	1	0	0
18.	România	0	2	8
22.	Țară nestabilă de organul de urmărire penală	0	1	6
23.	Republica Moldova (<i>trafic intern</i>)	25	31	43
Total		35	48	60

Sursa: Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2017. Chișinău, 2018, p. 17; Raportul național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2018. Chișinău, 2019, p. 18;

Tabelul A1.6. Metode utilizate frecvent de infractori pentru racolarea victimelor în scop de exploatare sexuală

Metoda aplicată	Indici de referință în %
Convingerea victimei	16,9%
Crearea unor situații în care victima se pomenea în dependență materială sau de altă natură față de infractor	20,2%
Provocarea artificială a interesului victimei de a obține profit (mai ales în cazul prostituției)	71,2%
Înșelăciune	69,6%

Anexa 2. Figuri care reflectă situația infraționalității din domeniul exploatării sexuale, inclusiv a femeilor și copiilor

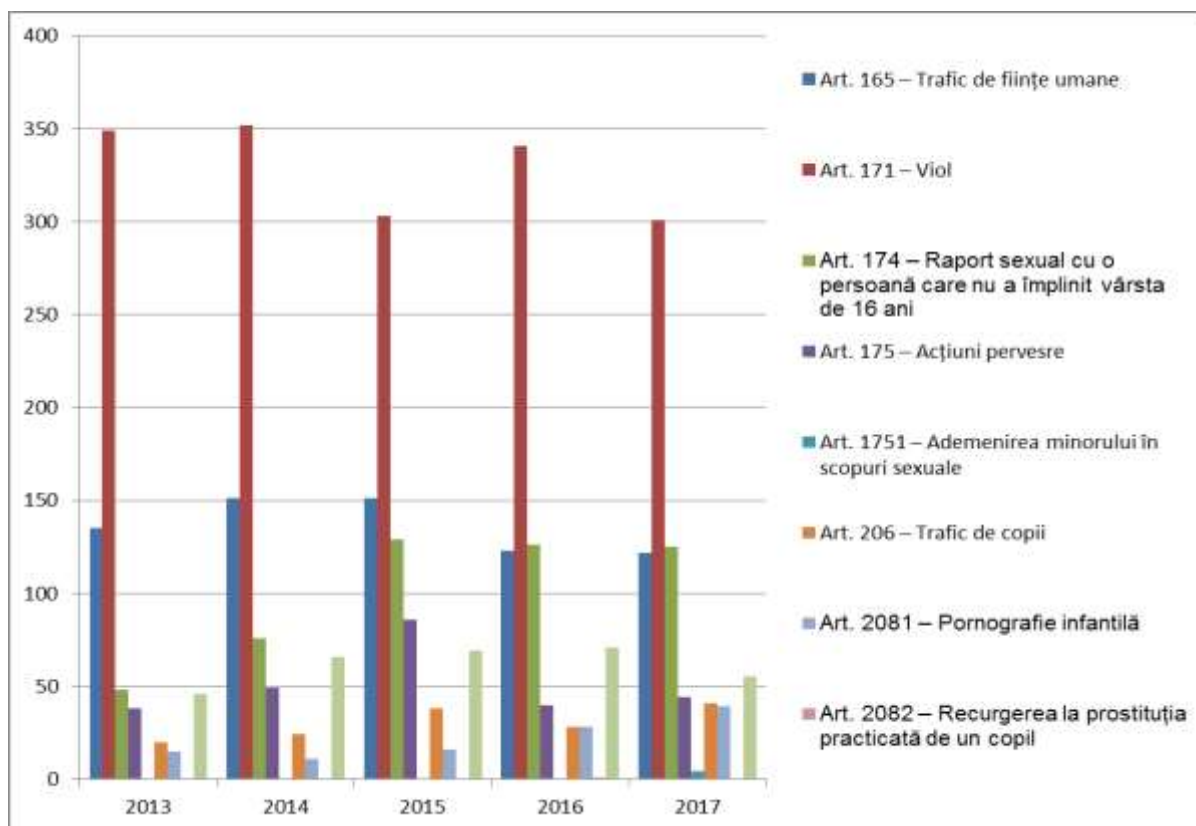
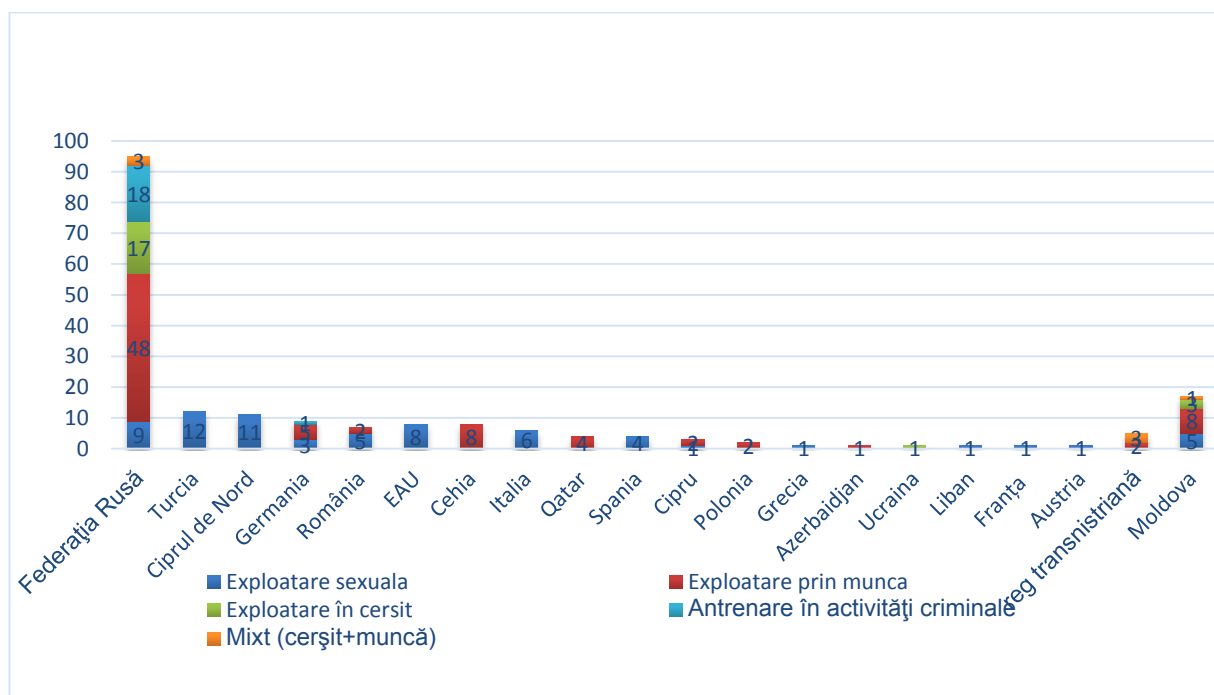

Figura A2.1. Structura infracțiunilor cu caracter sexual pentru perioada 2013-2017

**Figura A2.2. Dimensiunea geografică a traficului de persoane în raport
cu scopul de exploatare**

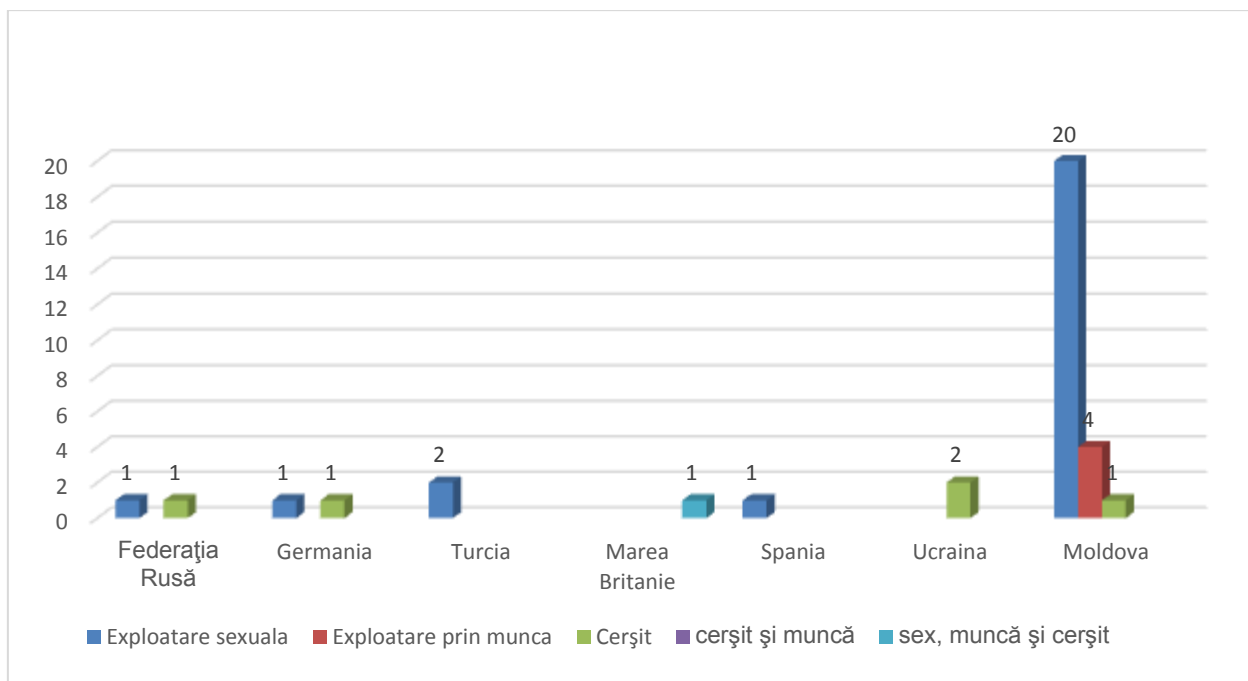

Figura A2.3. Dimensiunea geografică a traficului de copii în raport cu scopul de exploatare

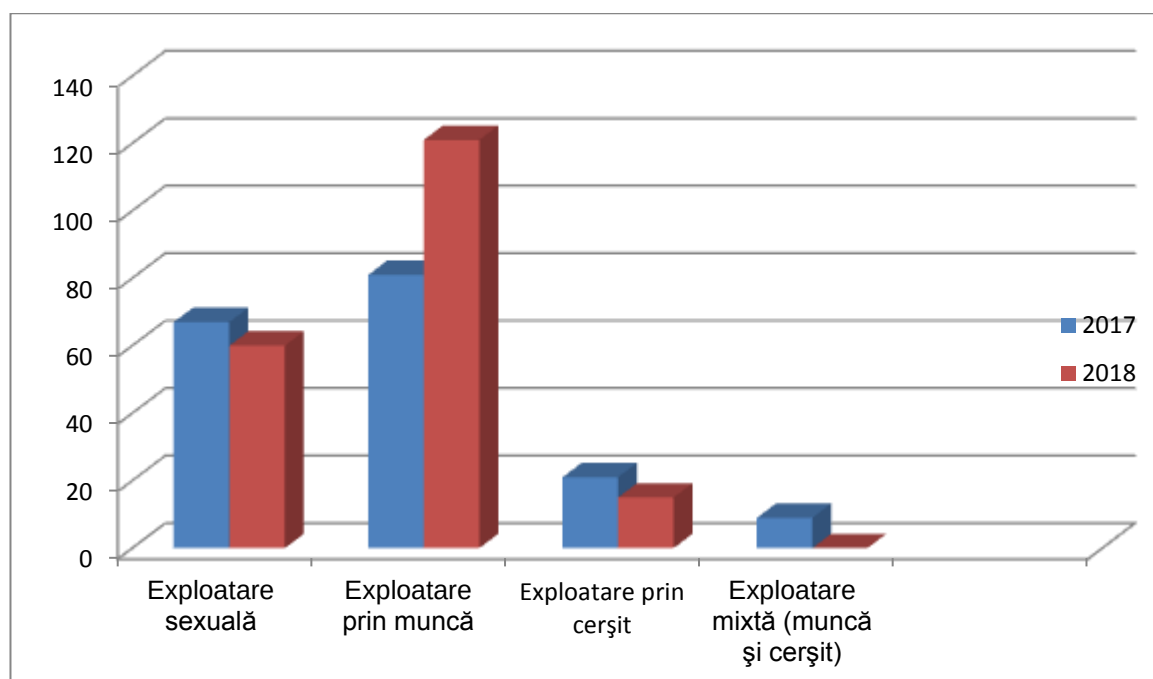

Figura A2.4. Forma de exploatare a victimelor (adulte)

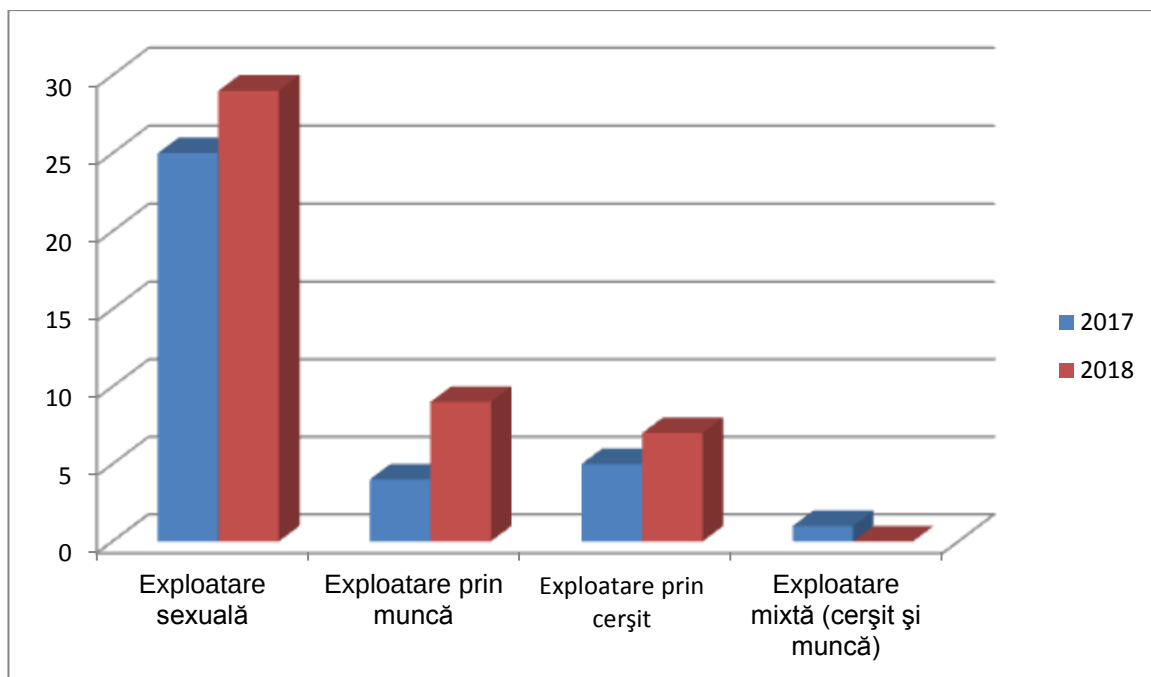

Figura A2.5. Forma de exploatare a victimelor (copii)

Anexa 3. Cazuri de exploatare sexuală a femeilor și copiilor semnalate de mass-media în perioada 2010-2018

1. Ofițerii Centrului pentru combaterea crimelor informatice al Inspectoratului Național de Investigații în comun cu Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale au documentat încă șase cazuri de exploatare sexuală a copiilor în Internet. Suspecții sunt cercetați în stare de libertate.

Ca urmare, au fost desfășurate 16 percheziții la domiciliile suspecților, unde au fost ridicate dispozitive de stocare a fișierelor foto și video ce reprezintă copii abuzați sexual, fiind ridicate 7 blocuri de sistem, 8 laptopuri, 10 telefoane mobile, 49 discuri optice, 7 cartele de memorie, 2 tablete, un hard disc portabil și un stick de memorie USB. Astfel, a fost stopată răspândirea a 1100 fișiere foto și video cu conținut de pornografie infantilă.

De asemenea, au fost consiliați șapte copii, fiindu-le acordat interviu de protecție în încăperi special amenajate pentru asistența copiilor cu implicarea specialiștilor din cadrul CI LaStrada.

Totodată, în perioada anului curent, în cooperare cu organele de drept din SUA și anume Biroul Federal de Investigații și Departamentul de Securitate de Stat, a fost sistată activitatea a 6 web site-uri postate pe teritoriul Republicii Moldova, prin intermediul cărora erau distribuite materiale din categoria pornografiei infantile în volum de 12 Tera Bytes.

Totodată, ofițerii Centrului pentru combaterea crimelor informatice au participat în comun cu organele de drept din alte state la o operațiune internațională de identificare a victimelor și de documentare a suspecților implicați în producerea și distribuirea pornografiei infantile, precum și a celor care exploatează sexual minorii sau îi abuzează prin utilizarea rețelei Internet.

Ca urmare a acțiunilor comune ale organelor de drept, realizate la nivel internațional și la care au participat inclusiv ofițerii Centrului pentru combaterea crimelor informatice al INI, au fost identificați 108 copii-victime exploatați și abuzați sexual, care s-au dovedit a fi originari din alte țări decât Republica Moldova. Ca urmare, în plan internațional au fost arestate 59 de persoane și 5 administratori ai web site-urilor create anume pentru schimbul de fișiere cu conținut de pornografie infantilă.

La moment, ofițerii Centrului continuă activitatea de documentare a altor infractori care produc și distribuie pornografie infantilă sau exploatează sexual minorii în rețeaua Internet, inclusiv în vederea identificării și asistenței victimelor acestora.

Sursa: Noi cazuri de exploatare sexuală online a copiilor, investigate de către Poliție [citat 30.03.2018]. Disponibil: <http://politia.md/ro/content/noi-cazuri-de-exploatare-sexuala-online-copiilor-investigate-de-catre-politie>.

2. Cazurile de exploatare sexuală a minorilor sunt tot mai multe în Republica Moldova. Recent, oamenii legii au reținut doi cetățeni străini și o moldoveancă, care sunt bănuți de trafic de copii și prostituție. O parte dintre minori erau exploatați în țară, alții au fost la un pas de robie în străinătate.

Minorul este doar unul din clienții unui bordel improvizat într-o casă din capitală. Oamenii legii spun că locuința ar aparține unui fost proxenet, care în prezent își ispășește pedeapsa în pușcărie. În lipsa proprietarului, afacerea murdară era administrată de o femeie, care este acum cercetată penal și riscă șapte ani de închisoare.

Un alt caz făcut public de oamenii legii cu implicarea copiilor a fost descoperit tot în capitală. Un italian și o moldoveancă racolau minore prin internet pentru a practica masaj erotic. Victimele erau alese din familii social vulnerabile.

Italianul în vârstă de 33 de ani riscă detenție pe viață, iar moldoveanca, o minoră, este cercetată în libertate și riscă până la 20 de ani de pușcărie.

Cel de-al treilea caz de trafic și abuz se referă la o fată de 17 ani care urma să ajungă în Turcia pentru a presta servicii sexuale. Proxenetul este un cetățean din Bulgaria. El a obținut acordul părinților de a duce fata peste hotare sub pretextul că o va angaja în calitate de bonă. Fata a fost oprită din drum chiar în aeroport, iar suspectul a fost arestat. El riscă până la 20 de ani de pușcărie.

Sursa: Tot mai multe cazuri de exploatare sexuală a copiilor în țara noastră [citat 10.05.2018]. Disponibil: https://www.prime.md/ro/tot-mai-multe-cazuri-de-exploatare-sexuala-a-minorilor-in-tara-noastra_6469.html.

3. „Nu voi exagera spunând că de mai mult timp, noi ca apărători ai drepturilor omului, trăim un sentiment ambiguu când suntem puși în situația să apărăm copilul nu doar de cei care i-au provocat rău abuzându-l și exploatându-l, dar și de autoritățile statului care utilizează pârghiile oficiale cu care au fost investite pentru a „rezolva” cazul, iar astfel blamează și învinuiesc copilul de cele întâmplate”, a declarat în cadrul conferinței de presă tematice Ana Revenco, directoarea Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”.

Unul dintre exemplele prezentate public se referă la un bărbat bănuit de exploatare sexuală comercială a copiilor, care a fugit din Republica Moldova după ce instanța a respins demersul procurorilor și avocaților apărării, eliberându-l din arest. Asta, chiar dacă acesta are antecedente penale nestinse privind infracțiuni similare și există probe ce demonstrează că inculpatul, inclusiv de după gratii, telefona victimele pentru a le constrânge să își schimbe declarațiile. „S-a gândit oare judecătorul, măcar pentru un minut, care este impactul acestei decizii pentru copil și starea acestuia? Copilul, în lumina tratatelor și convențiilor internaționale la care Moldova este parte, trebuie să dețină statutul de victimă, să fie protejat și plasat în loc sigur. Ulterior, instanța ierarhic superioară a anulat decizia de eliberare a bărbatului din izolator și acesta ar fi trebuit să se întoarcă după gratii, dar până la acel moment el deja părăsise teritoriul Republicii Moldova. Consecințele deciziei de eliberare sunt următoarele: ancheta este în impas și nu mai putem vorbi despre o anchetă eficientă pe cazurile de trafic de copii, victimele se tem și refuză să colaboreze cu organele de anchetă. Iar cel mai grav, în societate se creează percepția că după astfel de infracțiuni poți scăpa basma curată. De fapt, pentru crearea unei justiții echitabile, cu o abordare centrată pe copilul-victimă, nu este nevoie de bani, ci doar de atitudine sensibilă din partea justițiabililor”, a reiterat Natalia Bayram.

În context, reprezentanții Centrului Internațional „La Strada” au amintit despre faptul că și anterior au adus în atenția opiniei publice cazuri similare, ceea ce demonstrează faptul că exemplele de injustiție la adresa copiilor nu sunt cazuri izolate, ci denotă o continuă abordare sistemică greșită.

În 2016 se împlinesc 16 ani de când Republica Moldova a ratificat Protocolul de la Palermo, privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor. În același timp, au trecut deja peste zece ani de la ratificarea de către autoritățile de la Chișinău a Convenției de la Varșovia – Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane. La fel, în 2012, Republica Moldova a ratificat și Convenția de la Lanzarote, privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, ca să nu mai amintim despre Convenția cu privire la Drepturile Copilului.

Pe de o parte, spun experții, s-au schimbat mecanisme, s-au investit bani, s-au dedicat mii de ore pentru școlarizarea specialiștilor în domeniu, acțiuni pe care comunitatea internațională anti-trafic și de protecție a drepturilor copilului le-a apreciat drept modele pozitive pentru regiune. Pe de altă parte, însă, mecanismele de monitorizare ale acelorași instituții internaționale au subliniat clar de-a lungul anilor, în rapoartele lor, faptul că în sectorul justiției corupția sporește, dar și în cazul altor instituții de resort protecția copiilor rămâne a fi un deziderat asumat doar pe hârtie.

Sursa: Statul nu protejează copiii-victime ale exploatării sexuale [citată 15.09.2016].
Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=5mjlIXzm7I0>.

4. Una dintre victimele traficului de persoane, o tânără care în 2016, în timp ce era în clasa a IX-a, a plecat în străinătate, cu acordul mamei sale, unde credea că o să lucreze.

„În luna iunie, am plecat în Anglia cu [...] și [...], cu acord notarial din partea mamei mele. Credeam că o să lucrez la cules de cireșe, dar de fapt doreau să mă oblighe să practic prostituția pentru ei”, a povestit minoră. Ajunsă în Anglia, fata a fost forțată să se prostitueze, traficanții amenințând-o și abuzând-o fizic. După două săptămâni, a fost găsită de poliția britanică în urma unei descinderi, după denunțul unui cetățean englez.

Acesta a întâlnit două fete de 20 și 24 de ani care i-au cerut ajutorul. Aceste două victime, împreună cu victima minoră, au fost recrutate și transportate în Anglia. Fetele au visat la un viitor mai bun, însă odată ajunse în Regatul Unit, visul lor s-a transformat într-un coșmar. Le-au fost luate pașapoartele și au fost trimise să se prostitueze.

Cele două fete reușiseră să fugă, iar în urma descinderii autorităților și victima minoră a fost salvată și ulterior i-a fost acordat ajutor specializat. Gruparea infracțională care făcea trafic de persoane utiliza și un site pentru atragerea clienților.

Sursa: Numărul victimelor traficului de persoane, în creștere. Victimă: Mama știa că voi fi obligată să practic prostituția [citată 18.11.2018]. Disponibil: <https://www.mediafax.ro/social/numarul-victimelor-traficului-de-persoane-in-crestere-victima-mama-stia-ca-voi-fi-obligata-sa-practic-prostitutia-17047705>.

5. Cel puțin patru tinere au fost recrutate și traficate în străinătate de către trei femei, membre a unui grup infracțional, specializat în trafic de ființe umane. Suspectele racolau victimele din familii social-vulnerabile din raioanele țării, cu vârste cuprinse între 18-25 de ani, în scop de exploatare sexuală în Turcia.

Inspectoratul Național de Investigații a difuzat imagini video, în care o tânără povestește cum a fost recrutată de către cele trei femei. Potrivit informațiilor, suspectele le promiteau tinerelor locuri de lucru în calitate de dansatoare într-un club de noapte din orașul Istanbul, Turcia, însă ajunse la destinație, acestea erau exploatate sexual.

Victima spune că a fost racolată pe o rețea de socializare: „Pe un site de socializare am primit o ofertă de muncă, de a pleca peste hotare, în calitate de dansatoare într-un club de noapte. M-am gândit după un timp și am răspuns că sunt de acord. Fata mi-a făcut legătura cu sora ei, care lucra în Turcia. Mi-au cumpărat bilet, am ajuns deja în Turcia. De fapt, mi s-a spus că nu voi

lucra în club, dar voi presta servicii sexuale. Astfel, fiind într-o țară străină, necunoscând pe nimeni și fără bani, am acceptat această propunere și am prestat servicii sexuale contra plată”, a spus tânăra.

În luna septembrie curent, bănuitele au recrutat un grup de tinere din R. Moldova, cărora urma să le organizeze transportarea în or. Dubai, în scopul prestării serviciilor sexuale contra plată. Astfel, femeile au fost reținute în timp ce se aflau pe teritoriul aeroportului din mun. Chișinău și intenționau să traverseze frontiera de stat a R. Moldova împreună cu o altă victimă. În urma perchezițiilor, au fost ridicate obiecte și mijloace probatorii ce dovedesc pe deplin complicitatea și vinovăția acestora.

Sursa: Mărturiile unei tinere, care a devenit victimă a traficului de persoane: „Ajunsă în Turcia, mi s-a spus că nu voi lucra în club, dar voi presta servicii sexuale” [citat 10.01.2019]. Disponibil: https://www.realitatea.md/marturiile-unei-tinere-care-a-devenit-victima-a-trafficului-de-persoane-ajunsa-in-turcia-mi-s-a-spus-ca-nu-voi-lucra-in-club-dar-voi-presta-servicii-sexuale-video_46343.html.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Pohilă Oleg

_____2020

CV AL AUTORULUI

Date personale: POHILĂ Oleg

Data nașterii: 03.04.1976

Locul nașterii: s. Putinești, r-l Florești

Studii:

1983-1993 – Școala medie din s. Putinești, r-l Florești

1993-1998 – Studii de licență în domeniul dreptului, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

2007-2008 – Studii de masterat, specializarea Drept penal, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

2013-2017 – Studii de doctorat, specialitatea 554.02 – Criminologie, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Activitatea profesională:

1998-2000 – Inspector al secției politiei criminale, CPR Florești

2000-2003 – Inspector al secției politiei criminale, CGP mun. Chișinău

2003-2006 – Șef al secției politiei criminale, Comisariatul de poliție în transport Chișinău al Direcției Poliției Transporturi al MAI

2006-2009 – Șef al secției combaterea infracțiunilor patrimoniale, Direcția Poliției Criminale Departamentului Serviciilor Operative al MAI

2009-2010 – Comisar adjunct pentru lucrul operativ, CRP Nisporeni

2010-2014 – Comisar de poliție, CRP Ialoveni

2014-2016 – Șef al IP Hîncești

Participări la foruri științifice internaționale:

1. Femeile și minorii ca victime ale exploatării sexuale. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Delicvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, din 31 octombrie 2014. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, 2015.
2. Dimensiuni criminologice cu privire la infracțiunile legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de

prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, 2018.

3. Caracteristicile criminologice ale infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, din 26 iunie 2018. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, 2018.

Lucrări științifice publicate în reviste de profil:

1. Standardele juridice internaționale cu privire la contracararea exploatarei sexuale a femeilor și copiilor. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”. Seria științe socio-umane, ediția a XIII-a, nr. 1. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2013.
2. Factorii criminogeni ai infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. În: Legea și viața, nr. 5/2017.
3. Măsuri generale și special-criminologice de prevenire a infracțiunilor de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”. Seria științe socio-umane, ediția a XIX-a, nr. 1. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2019.

Limbi vorbite:

română, rusă, franceză

Date de contact:

Adresa: mun. Chișinău, str. Pandurilor 19, ap. 5

Tel: +37369105952

Email: oleg.pohila@gmail.com